

Biznesa augstskola Turība

Irina Gafta

**FINANŠU UN AKCESORISKĀS SAISTĪBAS:
TIESISKĀS PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI**

PROMOCIJAS DARBS

Studiju programmā Tiesību zinātne

Darba autors:

(Irina Gafta)

Darba zinātniskais vadītājs:

(Jānis Grasis, profesors, Dr.iur.)

Rīga, 2026

Anotācija

Promocijas darbs "Finanšu un akcesoriskās saistības: tiesiskās problēmas un risinājumi" ir veltīts finanšu un akcesorisko saistību mūsdienu izpratnei teorētiskā un praktiskā aspektā.

Pētījuma mērķa sasniegšanai finanšu un akcesorisko saistību civiltiesiskās problemātikas izpētes rezultātā tiek radīta teorētiskā bāze tās civiltiesisko aspektu izpratnei, noskaidrotas civiltiesiskajā regulējumā, teorijā un praksē pastāvošās nepilnības, izvirzot priekšlikumus tiesiskā regulējuma pilnveidošanai. Šim nolūkam tiek pētīts ar akcesoriskām saistībām saistīts tiesiskais regulējums, kā arī finanšu saistību objektu ģenēze un to nodrošināšanas attīstības tendences. Problēmu atspoguļošanai tiek izmantoti attiecīgi Latvijas un ārvalstu tiesu nolēmumi un to atziņas, kā arī tiesību zinātnieku un citu autoru darbi, kuros tieši vai pastarpināti tiek apskatīta un pētīta attiecīgā joma, kā arī tiek veikta finanšu saistību kā galveno saistību mijiedarbības ar akcesoriskām saistībām problemātikas analīze. Autore darba ietvaros veic attiecīgu tiesību normu salīdzinošo analīzi ar līdzīgām vai identiskām normām ārvalstu regulējošās normās, t.sk. Baltijas valstu, Eiropas Savienības valstu un citu valstu tiesību normās.

Promocijas darbs sastāv no ievaddaļas, 3 nodaļām, kā arī apakšnodaļām, kurās autore vispusīgi apskata pētījuma objektu un priekšmetu, izceļot ar to saistīto problemātiku. Darba struktūra ir veidota, lai secīgi atklātu akcesorisko saistību institūta un finanšu saistību problemātiku.

Darba uzdevumu sasniegšanai autore izmanto vispārējās zinātniskās pētniecības metodes, tādas kā analītiskā, salīdzinošā, indukcijas, dedukcijas un dialektiskā metode, kā arī tiek piemērotas tiesību normu interpretācijas metodes: gramatiskā, vēsturiskā, sistēmiskā un teleoloģiskā metode.

Pamatojoties uz pētījuma rezultātiem autore izdarīja secinājumus un izvirzīja 21 priekšlikumu tiesību aktu grozījumiem, veicinot akcesorisko saistību attīstību un pielāgošanu mūsdienu prasībām, kā arī noformulē finanšu saistību legāļdefinīciju.

Pētījuma hipotēze: mūsdienās finanšu aktīvu attīstība nav savietojama ar saistību akcesoritātes novecojušo tiesisko regulējumu, un tādējādi nesekmē personu tiesību pienācīgu aizsardzību.

Promocijas darba apjoms ir 160 lappuses. Darbam pievienoti 2 pielikumi.

Atslēgvārdi: akcesoritāte, akcesoriskā saistība, e-nauda, finanšu aktīvi, finanšu ķīla, finanšu saistības, galvojums, līgumsods, rokas nauda, vērtspapīrošana.

Abstract

The doctoral thesis "Financial and Accessory Obligations: Legal Issues and Solutions" is devoted to the contemporary understanding of financial and accessory obligations in theoretical and practical terms.

To achieve the objective of the study, Civil law issues related to financial and accessory obligations are examined, resulting in the development of a theoretical framework for understanding their Civil law aspects, the identification of shortcomings in Civil law regulation, theory and practice, and the formulation of proposals for improving legal regulation. For this purpose, the legal regulation of accessory obligations is examined, as well as the genesis of the objects of financial obligations and current trends in the development of their security mechanisms. To illustrate the issues, Latvian and foreign court rulings and their findings are used, as well as works by legal scientists and other authors that directly or indirectly examine and research the relevant field, and analyze the interaction between financial obligations as primary obligations and accessory obligations. In the framework of this thesis, the author conducts a comparative analysis of the relevant legal norms with similar or identical norms in foreign regulatory norms, including the legal norms of the Baltic States, European Union countries, and other countries.

The doctoral thesis consists of an introduction, 3 chapters and subchapters, in which the author comprehensively examines the object and subject of the research, highlighting the related issues. The structure of the thesis is designed to sequentially reveal the problems of the institution of accessory obligations and financial obligations.

To achieve the objectives of the doctoral thesis, the author employs general scientific research methods, such as analytical, comparative, inductive, deductive, and dialectical methods, as well as methods of interpreting legal norms: grammatical, historical, systemic, and teleological methods.

Based on the results of the research, the author has drawn conclusions and put forward 21 proposals for amendments to legal acts, promoting the development and adaptation of accessory obligations to modern requirements, as well as formulating a legal definition of financial obligations.

Research hypothesis: Nowadays, the development of financial assets is incompatible with the outdated legal framework regulating accessory obligations and thus does not contribute to the adequate protection of individuals' rights.

The doctoral thesis consists of 160 pages. There are 2 appendices attached to the work.

Keywords: accessory, accessory obligation, e-money, financial assets, financial pledge, financial obligation, surety, contractual penalty, deposit, securitization.

Promocijas darbā izmantoto saīsinājumu saraksts

ASV	Amerikas Savienotās Valstis
BIS	Starptautisko norēķinu banka
CBDC	Centrālās Bankas digitālā valūta
CGIDE	Padomdevēju grupa inovāciju un digitālās ekonomikas jautājumos
CL	Civillikums
CMBS	Ar komerciālo hipotēku nodrošināti vērtspapīri
CPL	Civilprocesa likums
DAO	Ar viediem līgumiem pārvaldāma decentralizēta autonoma organizācija
DEFI	Decentralizētas finanses
DLT	Sadalītās virsgrāmatas tehnoloģija
ECB	Eiropas Centrālā Banka
EP	Eiropas Parlaments
ES	Eiropas Savienība
EST	Eiropas Savienības tiesa
IKP	Iekšējais kopprodukts
IMF	Starptautiskais valūtas fonds
MK	Ministru Kabinets
ML	Maksātspējas likums
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
PTAC	Patērētāju tiesību aizsardzības centrs
PTAL	Patērētāju tiesību aizsardzības likums
RWA	Reālo aktīvu tokenizācija
SIA	Sabiedrība ar ierobežotu atbildību
UNCITRAL	Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tirdzniecības tiesību komisija
VID	Valsts ieņēmumu dienests

Satura radītājs

Ievads.....	6
1. AKCESORISKO SAISTĪBU INSTITŪTA SATURS UN TVĒRUMS CIVILTIESĪBĀS...	21
1.1. Saistības tiesiskā daba	21
1.2. Saistību izpildes un izbeigšanas būtība	27
1.3. Akcesorisko saistību jēdzieniskais tvērums	34
2. AKCESORISKO SAISTĪBU NODROŠINĀJUMA LĪDZEKĻI UN TO PIEMĒROŠANA	46
2.1. Līgumsoda piemērošanas kritēriji	46
2.2. Galvojums kā akcesoriskās atbildības līdzeklis un ar to saistītā problemātika	62
2.3. Rokas nauda kā izpildījuma nodrošinājums	93
2.4. Hipotēkai piemītošas akcesoritātes doktrinālie aspekti	104
3. FINANŠU AKTĪVU KĀ SAISTĪBU OBJEKTA UN TO NODROŠINĀJUMU ĢENĒZE CIVILTIESISKAJĀ APGROZĪBĀ	108
3.1. Finanšu aktīvu veidi mūsdienās.....	108
3.2. Saistību nodrošināšana ar finanšu instrumentiem un inovatīviem aktīviem	119
3.3. Finanšu saistības galveno un akcesorisko saistību kontekstā.....	131
3.4. Galveno finanšu saistību mijiedarbība ar akcesoriskām saistībām un ar to saistītā problemātika	136
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	157
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS	166
PIELIKUMI	198
1.Pielikums	199
Kā darbojas nekustamā īpašuma tokenizācija	199
2.Pielikums	200
Finanšu akseleratora cikli hipotekārajā tirgū	200

Ievads

Civilsaistību saturs ir parādnieka saistību izpilde, no vienas puses, un kreditora tiesības pieprasīt šādu izpildi, no otras puses. Saistību tiesības ir civiltiesību sastāvdaļa, kurai veltīta Civillikuma (turpmāk – CL) ceturtā daļa “Saistību tiesības” (1401.-2400.p.). Saistību tiesībām ir veltīta profesora K.Torgāna mācību grāmata “Saistību tiesības”. Tā satur izvērstu saistību tiesību raksturojumu, aptverot darījumu un deliktu attiecību regulējumu ne tikai CL, bet arī citos Latvijas likumos un Eiropas Savienības (turpmāk – ES) tiesību aktos, sniedzot padziļinātu ieskatu civiltiesību attīstības tendencēs Latvijā un Eiropā. Profesors K.Torgāns pamatoti uzsver, ka saistību tiesības objektīvā nozīmē ir tā civiltiesību daļa, kas regulē mantisko attiecību dinamiku, civiltiesiskā saistība ir vērsta uz juridiska, ne morāla, pienākuma radīšanu un tātad jau sākotnēji ietver iespēju panākt tā izpildi ar juridiskiem piespiedu līdzekļiem, arī ar tiesas palīdzību.

Brīvā tirgus ekonomika būtiski mainījusi valsts lomu, kuras galvenais uzdevums ir noteikt tādu tiesisku regulējumu, kas ļaus uzturēt makroekonomisku līdzsvaru un veicināt konkurētspējīgu tirgus vidi, ar to sasniedzot nacionālo konkurētspēju ES.

2007.-2008.gadu finanšu krīze izraisīja masveida saistību neizpildi un ievērojami palielināja strīdu skaitu pēc nodrošinātiem (akcesoriskiem) kreditoru prasījumiem. Saistību nodrošināšanas institūts un to pastiprināšana ar ķīlām, galvojumiem un līgumsodiem finanšu krīzes apstākļos noveda pie masveida fizisko un juridisko personu maksātnespējas un bankrotiem. Tas kļuva par iemeslu civiltiesību normu interpretācijai un atbilstošas judikatūras veidošanās par akcesoriskām saistībām.

Pēdējo gadu ekonomiskie notikumi, jaunie finanšu aktīvi un inovācijas ir radījuši vajadzību pēc sistēmiskas juridiskās pētniecības par akcesoriskām saistībām, izpētot akcesoriskās saistības un to mijiedarbību ar finanšu un kredīta attiecību sistēmu, kas atspoguļo finanšu un kredīta attiecību dialektiku valsts finanšu sistēmā un veido objektīvu tās attīstības pamatu.

Līdz šim civiltiesību zinātnē nav viennozīmīgi atzītu saistības un saistību izpildes jēdzienu definīcijas, lai arī ir nostiprinājusies atziņa, ka saistību izpildes pastiprināšanas līdzekļiem piemīt akcesorisks raksturs, t.i. tie ir atkarīgi no pamatsaistībām. Vēsturiski Latvijas civiltiesībās saistību tiesību pastiprināšanas līdzekļi ir palikuši nemainīgi, izņemot jauno regulējumu par pārmērīga līgumsoda noteikumu ierobežošanu, tostarp nodalot pieļaujamu līgumsodu par saistību neizpildi vispār un līgumsodu par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu termiņā.

Neapšaubāmi, tiesību īstenošanas praksē arvien rodas jauni problēmjaucājumi, tostarp saistību tiesībās kā tiesību zinātnes apakšnozarē.

Promocijas darba aktualitāte

Pētījuma aktualitāte ir pamatojama ar sekojošo:

1. CL Saistību daļa tika atjaunota spēkā, taču tajā netika veikti būtiski grozījumi. Vēl 2007.gadā tika veikts pētījums par saistību tiesību daļas modernizāciju, bet joprojām šīs daļas jaunas redakcijas ieviešana netika veikta, neraugoties uz to, ka ir pieņemti nozīmīgi doktrināli dokumenti, tādi kā UNIDROIT Starptautisko komercdarījumu principi, Eiropas līgumu tiesību principi, arī Eiropas līgumu kodeksa projekts un Eiropas Parlamenta (turpmāk – EP) un Padomes Regula par vienotajiem Eiropas tirdzniecības noteikumiem, kuru principi tika ieviesti Latvijā.

2. Izveidotais Latvijas saistību nodrošināšanas institūts neatbilst mūsdienu prasībām, jo tolaik naudas saistības tika dibinātas un kredīti tika piešķirti skaidrā un bezskaidrā naudā, taču globālā progresa rezultātā ar laiku radās jauni finanšu aktīvi - elektroniskā nauda (turpmāk - e-nauda), kuru var emitēt komercbankas, finanšu instrumenti (tostarp atvasinātie), bet 21.gadsimtā - virtuālā nauda jeb kryptoaktīvs, kuru aprīte tiek nodrošināta, izmantojot inovatīvas blokķēdes un viedus līgumus. Tas rada nepieciešamību pēc finanšu saistību legāļdefinīcijas noteikšanas, lai veicinātu civiltiesisko attiecību dalībnieku tiesību un likumīgo interešu aizsardzību atbilstoši mūsdienu izaicinājumiem.

3. Mūsdienās saistību nodrošināšanā tiek izmantota hipotēku vērtspapīrošana, kā arī aktīvu tokenizācija un to ieķīlājums, kas prasa esošo akcesorisko tiesību normu un regulējuma pārskatīšanu un mērķtiecīgu pielāgošanu inovācijām.

4. Saistību nodrošināšanas institūta līdzsvarošana ar parādnieku interesēm dotu nozīmīgu pienesumu ne tikai investīciju vides uzlabošanai, bet arī drošas kreditēšanas attīstībai un ilgtspējībai, un būtu nepieciešami plašāki ekonomiskās politikas pasākumi, kas nodrošinātu pamatu kreditēšanas ilgtspējīgai attīstībai un uzlabotu konfidenci. Autoreprāt, uzlabojot parādnieku tiesību aizsardzību, tiks veidota investīcijām pievilcīga vide, ar to atbalstot ekonomikas attīstību. Sakarā ar komercbanku darbības aktivizāciju un tautsaimniecības attīstību pēdējos gados kreditēšana dinamiski attīstās un finanšu kredīta attiecības 21.gadsimtā kļūst aizvien populārākas. Taču stabila un ilgtspējīga kreditēšanas sistēma nevar pastāvēt ne tikai bez kreditora kā kredītdevēja, bet arī kredītņēmēja, kā arī parādnieka tiesību aizsardzības un interešu ievērošanas, kam ir būtiska nozīme tautsaimniecības ilgtspējīgā attīstībā.

Strauja ekonomikas, uzņēmējdarbības un iedzīvotāju kreditēšanas izplešanās stimulēja iedzīvotāju maksātspēju, kā arī ietekmēja makroekonomiskos rādītājus. Tomēr pēdējā finanšu krīze parādīja, ka aizņēmēji un to likumiskās intereses netiek pienācīgi aizsargāti, vienīgi kreditoru tiesību aizsardzība noveda pie masveida maksātspējas un bankrotiem, biznesa nozaru iznīcināšanas un Latvijas ekonomikas visaptverošas lejupslīdes un stagnācijas. Kredītņēmēji parakstīja kreditoru sagatavotus līgumus, nostādot sevi neizdevīgā stāvoklī un viņu, kā akcesorisku saistību parādnieku tiesības netika pienācīgi aizsargātas, jo tiem tika uzlikts plašs pienākumu klāsts

ar saistību pastiprināšanas līdzekļiem par labu kreditoriem un būtiskām papildu sankcijām. Mazinoties iedzīvotāju maksātspējai, iedzīvotāji kļūva par aizvien ekonomiski vāju un neaizsargātu pusi civiltiesiskās attiecībās, to pat varētu vērtēt kā diskriminējošu attieksmi.

5. Pateicoties Latvijas civiltiesībās nostiprinātajam principam *pacta sunt servanda* (no lat. val. - noslēgtie līgumi jāpilda), kas nostiprināts CL 1587. pantā, kā arī ķīlas tiesības nedalāmības principam (ķīlas tiesība paliek spēkā tik ilgi, kamēr tiek pilnībā apmierināts kreditors), kas nostiprināts CL 1286. pantā, ir izveidojusies tiesu prakse un judikatūra, kas pārsvarā pasargā kreditorus no nelabvēlīgām sekām un riskiem. Tai pašā laikā tieši parādnieku tiesību aizsardzības pastiprināšana Latvijā ir pamats ekonomikas un it īpaši valsts tautsaimniecības stabilai attīstībai, kas, citā starpā, sniegtu būtisku pozitīvu pienesumu uzņēmējiem un katram valsts iedzīvotājam. Līdz ar ko, ierosinājumi par saistību tiesību normu grozījumiem ir skatāmi mijiedarbībā ar valsts tautsaimniecības politiku.

6. Esošā judikatūra un akcesorisko saistību normu interpretācija norāda, ka saistību tiesiskais regulējums atpaliek no mūsdienu prasībām, iezīmējot nepieciešamību visaptveroši izpētīt akcesoriskās saistības no saturiski teorētiskās puses, kā arī no attiecīgu normu praktiskās piemērošanas puses, izvirzot priekšlikumus to noregulēšanai.

Pētījuma zinātniskā novitāte un nozīme

Pētījuma zinātnisko novitāti veido kompleksa akcesorisko saistību un to nodrošinājuma līdzekļu sastāva izpēte, finanšu aktīvu kā saistību objekta izpēte un ar to saistīto akcesorisko saistību izpildes īstenošanas problemātikas izpēte kreditoru un parādnieku mantisko interešu un tiesību ievērošanas aspektā. Lai gan akcesoriskās saistības ir salīdzinoši plaši izmantots tiesību institūts, kura vēsture mērāma gadu tūkstošos, Latvijas juridiskajā literatūrā nav daudz avotu, kas būtu veltīti tieši akcesorisko saistību institūtam.

Pētījuma zinātnisko novitāti veido kompleksa akcesorisko saistību un to nodrošinājuma līdzekļu sastāva izpēte, finanšu aktīvu kā saistību objekta izpēte un ar to saistīto akcesorisko saistību izpildes īstenošanas problemātikas izpēte kreditoru un parādnieku mantisko interešu un tiesību ievērošanas aspektā. Lai gan akcesoriskās saistības ir salīdzinoši plaši izmantots tiesību institūts, kura vēsture mērāma gadu tūkstošos, Latvijas juridiskajā literatūrā nav daudz avotu, kas būtu veltīti tieši akcesorisko saistību institūtam.

Sabiedrība, ekonomika un tehnoloģijas nepārtraukti attīstās. Parādās jaunas mijiedarbības formas starp civiltiesisko attiecību subjektiem (piemēram, inovācijas, digitālās platformas, viedie darījumi, e-nauda, kriptoaktīvi, digitālie jeb tokenizētie aktīvi u.c.), kas neiederas esošajās juridiskajās konstrukcijās. Saistību objektu precīzu definīciju trūkums rada tiesisko nenoteiktību, kas samazina civiltiesisko darījumu dalībnieku tiesību efektīvu aizsardzību. Šādu attiecību

tiesiskajā regulējumā ir nepieciešams iekļaut finanšu saistību definīciju, kas atspoguļo šo parādību būtību.

Autore vēlas izcelt pētījuma fundamentālo raksturu – tas vērsts uz akcesorisko saistību tiesību sistēmas, principu, pamatkonstrukciju noskaidrošanu un attīstīšanu, aplūkojot finanšu aktīvu kā saistību objekta un to nodrošinājumu ģenēzi civiltiesiskajā apgrozībā, definējot finanšu saistību jēdzienu un izpētot galveno finanšu saistību un akcesorisko saistību mijiedarbību mūsdienās.

Izpētes procesā autore secīgi aplūko akcesorisko saistību institūta izveidošanas vēsturi, tā saturu un ietekmi uz galveno saistību izpildi, kā arī apskata praksē pastāvošās problēmas. Pievienoto vērtību pētījumam piešķir ne tikai autores vairāku gadu pieredze kā juristei, saskaroties ar akcesorisko saistību izpildes pastāvošām problēmām, it īpaši globālās ekonomiskās krīzes apstākļos, kas notika pēc 2007.gada, bet arī darbojoties likumdošanas jomā Latvijas Republikas 11.Saeimā, pildot deputātes pienākumus un virzot virkni priekšlikumu Latvijas normatīvo aktu pilnveidošanai, tostarp par akcesoriskām saistībām. Daļa no tiem tika atbalstīti, taču netika atbalstīti priekšlikumi, kas skar galvnieku atbildību.¹ Likumdošanas procesā iegūtās zināšanas autore arī izmantoja promocijas darba izstrādē.

Par būtiskāko problēmu praksē ir konstatēta akcesorisko saistību tiesiskā regulējuma neatbilstība mūsdienu prasībām, bet attiecībā par akcesorisko saistību izpildi ir konstatēta nesamērīga parādnieku, ķīlas devēju un galvnieku atbildība par parādnieka neizpildītajām saistībām kreditoru priekšā. Līdz ar ko, promocijas darbā autore analizē pastāvošās problēmas un izvirza priekšlikumus akcesorisko saistību institūta pilnveidošanai no parādnieku, ķīlas devēju un galvnieku tiesību aizsardzības aspekta, lai līdzsvarotu kreditoru un parādnieku tiesības, ar to veicinot ekonomikas un it īpaši valsts tautsaimniecības stabilu attīstību.

Promocijas darba praktiskais pielietojums

Mūsdienās šis darbs ir vienīgais zinātniskais pētījums, kurā pilnīgi un vispusīgi ir izpētīts akcesorisko saistību institūts un tā piemērošanas problemātika praksē, ņemot vērā mūsdienīgus inovatīvus finanšu aktīvus un rīkus.

Praktiskajā aspektā darba novitāte izpaužas ievērojama apjoma tiesu prakses izvērtēšanā un attiecīgu secinājumu izdarīšanā, ko ļāva saistību tiesību un akcesorisko tiesību inovāciju

---

¹ Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” (Nr.536/Lp11) izskatīšanai otrajā lasījumā. Saeimas mājas lapa. Iegūts 01.10.2024. no: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument>

padziļināta izpēte. Pētījums ir nozīmīgs civiltiesību zinātnes attīstībai. Lielākajai daļai no apskatītajiem problēmu jautājumiem autores piedāvātais risinājums ir inovatīvs.

Promocijas darba saturs pielietojams akadēmiskajā vidē un profesionāļu tālākizglītošanā. Pētījuma galvenā praktiskā nozīme ir vērtējama no tiesību jaunrades viedokļa, izmantojot pētījumu kā pamatu attiecīgu normatīvo aktu grozījumiem.

Pētījuma objekts un priekšmets, mērķis, uzdevumi, jautājumi un hipotēze

Pētījuma **objekts** – civiltiesiskās attiecības, kuru pamatā ir finanšu un akcesoriskās saistības.

Pētījuma **priekšmets** – akcesorisko saistību civiltiesiskais regulējums un prakse mūsdienu un vēsturiskajā kontekstā.

Pētījuma **mērķis** – akcesorisko saistību un finanšu kā galveno saistību civiltiesiskās problemātikas izpētes rezultātā radīt teorētisko bāzi tās civiltiesisko aspektu izpratnei, noskaidrot teorijā, civiltiesiskajā regulējumā un praksē pastāvošās nepilnības, izvirzīt konceptuālus priekšlikumus tiesiskā regulējuma jaunradei un pilnveidošanai.

Promocijas darba mērķa sasniegšanai tiek izvirzīti šādi **uzdevumi**:

1. Veikt akcesorisko saistību vēsturiskās attīstības izpēti, skaidrojot šā jēdziena tvērumu un saturu civiltiesībās;
2. Apkopot un raksturot saistību un akcesorisko saistību nodrošinājuma līdzekļus, izpētīt akcesoritātes institūta raksturojošo elementu atbilstību mūsdienu prasībām;
3. Izanalizēt mūsdienu finanšu aktīvu veidus, kas ir par pamatu saistību tiesību jaunradei un akcesorisko saistību nodibināšanai;
4. Izpētīt finanšu aktīvu kā saistību objekta ģenēzi, akcentēt finanšu saistību legāļdefinīcijas nozīmi un noskaidrot galveno saistību un akcesorisko saistību mijiedarbību.

Pētījuma hipotēze: mūsdienās finanšu aktīvu attīstība nav savietojama ar saistību akcesoritātes novecojušo tiesisko regulējumu, un tādējādi nesekmē personu tiesību pienācīgu aizsardzību.

Lai iekļautos promocijas darba apjomā, autore noteikusi šādus **pētījuma ierobežojumus**: akcesoriskās saistības skar daudzas tiesību apakšnozares: lietu un saistību tiesības, komerciesības, maksātspējas tiesības, finanšu tiesības. Pētījums ir ierobežots ar saistību tiesībās ietilpstošo galveno saistību izpēti, kurā darījuma objekts ir finanšu aktīvi, kā arī ar to saistīto akcesorisko saistību kā civiltiesiskās apgrozības objekta izpēti, vērtējot mūsdienu saistību nodrošināšanas līdzekļus un paņēmienus.

Pētījuma veikšanai tiek izmantota Latvijas un ārvalstu zinātniskā literatūra un publikācijas. Savukārt prakses izklāsts aptver Latvijas un ārvalstu tiesu praksē nostiprinātos saistību nodrošināšanas aspektus, kas ietilpst akcesoriskās saistībās.

Pētījumā izmantotās zinātniskās pētniecības metodes

Pētījuma mērķa sasniegšanai un uzdevumu izpildei autore veica normatīvi tiesisko aktu, zinātniskās doktrīnas un tiesu prakses izpēti, pielietojot šādas **vispārējās zinātniskās pētniecības metodes**:

1) Viena no galvenajām pētījuma pētniecības metodēm ir analīzes metode. Tā tiek izmantota pētot juridiskās literatūras atziņas par akcesorisko saistību izpratni, tiesību aktus, dažādu tiesu praksi un judikatūru;

2) Salīdzinošā metode tiek pielietota attiecīga Latvijas tiesiskā regulējuma salīdzināšanai ar tiesisko regulējumu citās valstīs, jo to tradīciju pieredze, veidojot vienotu atbildības regulējumu pēc saistību darījumiem, ir vērtīga ne vien kā pamats tiesību unifikācijai, bet arī kā plaša klāsta materiāls saistību teorijas pamatjautājumu izpētei;

3) Ar indukcijas metodes palīdzību tiek parādīta tiesību normu piemērotāju veiktā tiesību normu un vispārējo tiesību principu konkretizācija, tostarp pētot tiesību normu piemērotāju konkrētu rīcību un analizējot kļūdu cēloņus, kā arī vispārinātas praksē gūtās atziņas, pārnesot tās uz juridisko dogmatiku, konstatējot un noformulējot kopsakarības, izdarot secinājumus un izvirzot priekšlikumus;

4) Ar dedukcijas metodes palīdzību pētījumā no vispārīgām teorētiskām atziņām un normatīvā regulējuma apkopojuma tiek izdarīti secinājumi par konkrētu tiesību normu prasību pielietošanu praksē;

5) Dialektiskā metode tiek izmantota, lai pētītu tiesiskā regulējuma attīstības tendences un rastu risinājumus tiesību veidošanai un pilnveidei par akcesoriskām un finanšu saistībām.

Pētījumā tiek izmantotas arī sekojošas **tiesību normu interpretācijas metodes**:

1) Gramatiskā (filoloģiskā) interpretācijas metode tiek izmantota akcesorisku saistību reglamentējošo tiesību normu jēgas noskaidrošanai no valodnieciskā viedokļa, vērtējot pielietoto terminoloģiju, skaidrojot vārdu un jēdzienu izpratni un pielietojumu civiltiesībās.;

2) Vēsturiskā interpretācijas metode tiek pielietota akcesoritātes jēdziena un izpratnes attīstības dinamikas novērošanai, kā arī finanšu saistību jēdziena izpratnes un interpretācijas izpētei. Pētāmais materiāls tiks skatīts vēsturiskā aspektā, lai noskaidrotu, kā un kas ir ietekmējis konkrētas tiesību normas saturu, tās attīstību un kvalitatīvās izmaiņas;

3) Ar sistēmiskās tiesību normu interpretācijas metodi tiek skaidrotas akcesorisko saistību normu kopsakarības:

- a) ar citām CL normām;
- b) ar citām normām un citiem normatīvajiem aktiem, un vispārējiem tiesību principiem;
- c) ar līdzīgām tiesību normām un normatīvajiem aktiem radniecīgās citu valstu tiesību sistēmās un starptautiskajās tiesībās.

4) Ar teleoloģiskās (jēgas un mērķa) iztulkošanas metodes palīdzību darbā tiek noskaidrota tiesību normu jēga (lat. val. - *ratio legis*), ievērojot tiesību normu lietderīguma un taisnīguma mērķi, vērtējot tiesību normas piemērošanas atbilstību tiesību normā ietvertajam saturam.

Datu un informācijas avoti izmantoti arī digitālajā vidē, ieskaitot piekļuves datubāzēm, kā arī interneta platformām, lai nodrošinātu maksimāli padziļinātu pētījuma priekšmeta izpēti.

Izmantotā literatūra un tiesību avoti

Lai gan akcesoriskās saistības mūsdienās ir arvien plaši izmantojamas, nodibinot no saistībām izrietošas ķīlas tiesības, akcesorisko saistību institūta aptveroša pētījuma Latvijā nav.

Pētījuma teorētisko un metodoloģisko bāzi veido Latvijas tiesību zinātnieku A.Grūtupa, profesora K.Torgāna, profesora J.Rozenfelda, G.Višņakovas, I.Ziemeles un senatora E.Kalniņa atziņas. Akcesorisko saistību saturisks pētījums ir veikts, analizējot arī attiecīgus Latvijas Republikas Civillikuma komentārus, kas izdoti 2000.gadā, bet tajos nav apskatītas problēmas, kas ir kļuvušas aktuālas 21.gadsimtā.

Saistību tiesību un akcesorisko saistību vēstures izpētei autore darbā izmantoja fundamentālus ārvalstu autoru (*L.Arndts, G.Dernburgs, U.Drobnig, R.Domingo, K.Erdmans, D.D.Grimm, R.Ihering, D.Jones, M.Kaser, D.I.Mejiers, J.M.Milo, O.Palandt, K.P.Pobedonoscevs, A.M.Rabello, T.C.Sanders, S.P.Scott, E.S.Shaw, K.A.Vangerow, B.Windscheid*) pētījumus, kā arī vietējo autoru V.Blūzmas, S.Osipovas, G.Zemiša, O.Ozoliņa un V.Kalniņa pētījumus.

Akcesorisko saistību institūta un finanšu saistību satura atklāšanai ir izmantoti vietējo autoru K.Baloža, J.Briedes, Ž.Bundura, profesora G.Lībermana, S.Saksonovas, H.Vebera, kā arī R.Neilanda promocijas darbā sniegtas atziņas un ārvalstu autoru (*S.M.H. Adil, F.Allen, G.Alpa, H.Almeida, K.Arrow, I.Asmundson, C. von Bar, B.Bemanke, P.Benjamin, E.Bertero, A.Brender, J.H.Boyd, M.Bussani, A.W.Boot, P.J.Carney, A.C.Ciacchi, P.Citovičs, A.U.Clark, C.Contreras, I.Czeguhn, S.Y.Deku, M.Deschamps, L.A.DiMatteo, S. van Erp, Y.Feldman, K.D.Felsen, I.M.García, K.M.Geens, N.Goderdzishvili, C.J.Goetz, J.G.Gurley, B.Guttmann, M.Habersack, A.N.Hatzis, C.Hertel, H.W.Heyman, H.Honsell, M.Kaczorowska, P.R.Kaplan, I.Kharazi, A.Kosuki, F.A.Longstaff, M.A. de la Mata, U.Mattei, C.Mayer, H.-W.Micklitz, F.Moretto, D.Z.Nirenberg, J.M.Peaslee, M.Počuča, C.Proctor, M. van Quickenborne, S.A.J.Rea,*

R.M.Rosenswig, C.Segre, C.U.Schmid, A.Steven, O.M.Stöcker, R.Sturner, T.Tajti, A.Thiele, T.Tomczak, N.V.Tskhadadze, L. van Vliet, F.Werro, P.Widerski, X.E.Xu, R.Zimmermann) pētījumu atziņas.

Pētījumā arī izmantoti pirms Latvijas neatkarības proklamēšanas publicētie pētījumi un tiesību literatūra, kuru autori ir tā laika autoritatīvie tiesību zinātnieki V.Bukovskis, K.Čakste, F.Konrādi, V.Sinajskis, A.Walter, kā arī A.Būmaņa galvojumam veltītā doktora disertācijā sniegtās atziņas.

Pētījumā ir analizēts ar akcesoriskām saistībām saistītais tiesiskais regulējums, kas izriet no Latvijas Republikas Satversmes, ES regulām un direktīvām, CL, Finanšu nodrošinājuma likuma (turpmāk – FNL), Maksātnešpējas likuma (turpmāk – ML), Patērētāju tiesību aizsardzības likuma (turpmāk – PTAL), Civilprocesa likuma (turpmāk - CPL) un citiem normatīvajiem aktiem. Ir veikta arī starptautisko standartu, principu, pārskatu un vadlīniju analīze, ir izmantots ārvalstu tiesiskais regulējums. Promocijas darbā ir izmantoti arī vēsturiskie normatīvie akti, piemēram, Vietējo civillikumu kopojums, kā arī pirms Latvijas neatkarības proklamēšanas izveidojusies judikatūra.

Būtiska nozīme pētījumā ir tiesu prakses, judikatūras, kā arī Eiropas tiesu judikatūras analīzei, kas ļāvusi konkretizēt akcesorisko saistību saturu un noskaidrot tās tiesiskā regulējuma nepilnības un trūkumus.

Promocijas darba atziņu izmantošana

Promocijas darbs ir zinātnisks un, vienlaikus, empīrisks pētījums, kas pamatots uz autores pieredzi. Par pētījuma teorētisko pienesumu un tā aktualitāti liecina fakts, ka pērn, 2013.gadā, Saeima atbalstīja CL 1724.¹ panta un 1843.panta grozījumus 2013.gadā autores piedāvātajā reakcijā.

CL 1724.¹ pants autores atbalstītajā un pieņemtajā redakcijā nosaka tiesai pienākumu samazināt saistību pastiprinošu līdzekli - līgumsodu, ja tas ir pārmērīgs.² Šāds tiesību normas tulkojums, proti, ka tiesai ir pienākums vērtēt līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu, ir nostiprinājies esošajā judikatūrā.³

² Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” (Nr.536/Lp11) izskatīšanai trešajā lasījumā. Saeimas mājas lapa. Iegūts 01.10.2024. no: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?OpenDocument>

³ Augstākā tiesa. (2016). Lieta Nr.SK-157/2016; 12.05.2016., 6.punkts un c. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstāka tiesa. 2017., 15.lpp. Iegūts 01.10.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_1_0_2017.docx

CL 1843. pants autores atbalstītajā un pieņemtajā redakcijā nosaka secību, kādā ieskaita parāda samaksu - nenomaksātos procentos, pēc tam kapitāla dzēšanai un tikai pēc tam līgumsoda dzēšanai, ja vien kreditors nav bijis ar mieru pieņemt maksājumu tieši tikai uz kapitāla rēķinu un par to kvitējis. Citāda vienošanās par līgumsoda dzēšanas kārtību nav spēkā.⁴

Turklāt autore, būdama 11.Saeimas deputāte, 2012.gadā ierosināja ieviest ML tā saucamo „nolikto atslēgu” principu, kad par neizpildītajām saistībām būtu pietiekams atbildēt vien ar nekustamo īpašumu, kas kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kreditoru varētu dzēst pilnā apjomā, ar to līdzsvarojot parādnieku un kreditoru aizsargājamās intereses.

Tas izraisīja plašu sabiedrības diskusiju un tolaik nebija atbalstīts, toties 2016.gadā šis princips tika ieviests PTAL ar atsevišķu tiesisko regulējumu, grozot minētā likuma 8.1 panta astoto daļu, paredzot, ka kredīta devējam, kas saņēmis no patērētāja kredīta pieprasījumu, ir pienākums piedāvāt viņam izvēlei vismaz divus atšķirīgus patērētāja kredītēšanas līguma noteikumus, no kuriem viens paredz, ka nekustamais īpašums, kura iegādei tiek ņemts kredīts, kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā.⁵

Pētījuma rezultātu aprobācija

Zinātniskās darbības un pētījuma teorētisko un praktisko rezultātu aprobāciju autore veica zinātniskajās publikācijās recenzējamos zinātniskajos izdevumos, žurnālā “Jurista Vārds”, kā arī Latvijas un starptautiskajās zinātniskajās konferencēs, prezentējot tajās atsevišķus problēmjautājumus un piedāvājot to iespējamus risinājumus.

Autorei ir izdota viena grāmata „**Galvojuma institūta aktuālās problēmas. Civiltiesību pētījums**”. Izdota: LAMBERT Academic Publishing. Germany, 2016. ISBN 978-3-659-93906-8.⁶

Žurnālā “Jurista Vārds” ir publicēts raksts “**Virtuālās valūtas juridiskā statusa civiltiesiskie aspekti**”.⁷

Autores iepriekšējie pētījumi promocijas ietvaros ir veikti kā atsevišķi ziņojumi 15 starptautiskajās zinātniskajās konferencēs kā Latvijā, tā arī ārvalstīs.

Par pētījuma tēmu tika publicētas vairākas zinātniskās publikācijas vietējos un starptautiski recenzējamos rakstu krājumos un žurnālos. **Viena** publikācija ir iekļauta starptautiski citējamo zinātnisko rakstu datu bāzē *SCOPUS*, **viena** - *Web of Science*, **piecas** publikācijas ir iekļautas

---

⁴ Turpat, 15.lpp.

⁵ Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Pieņemts: 18.03.1999. Stājas spēkā: 15.04.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 104/105, 01.04.1999. Pēdējie grozījumi 23.02.2024.

⁶ No krievu val. – “Актуальные проблемы института поручительства. Гражданско-правовое исследование”

⁷ Cvetkova, I. Virtuālās valūtas juridiskā statusa civiltiesiskie aspekti. *Jurista Vārds*. Nr. 45(1051), 06.11.2018. Iegūts 01.10.2024. no: <https://juristavards.lv/zurnals/273686-virtualas-valutas-juridiska-statusa-civiltiesiskie-aspekti/>

zinātnisko rakstu krājumos, kas tika iekļautas *ERIH Plus* datu bāzē, **četr**as publikācijas ir iekļautas *EBSCO* datu bāzē, **piec**as publikācijas ir iekļautas starptautiski citējamo zinātnisko rakstu datu bāzē *Index Copernicus International (ICI)*, bet **četr**as - *Ulrich's Periodicals Directory*.

Pētījuma rezultātu prezentācija zinātniskajās konferencēs:

1. 23.04.2015. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas rīkotajā konferencē “Privāttiesību modernizācijas mūsdienu tendences” ar referātu "Galvinieka atbildības civiltiesiskie aspekti".

2. 11.12.2015. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Rīgas Stradiņa universitātes, Daugavpils Universitātes, Masaryk Universitātes rīkotajā IV. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā” ar referātu "Galvošanas aktuālās problēmas kā aksesoritātes saistību veids".

3. 21.04.2016. dalība Rīgas Stradiņa universitātes, Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Juridiskās koledžas, Utenos koledžas un Latvijas juristu biedrības zinātniski praktiskajā konferencē “Privāttiesību modernizācijas mūsdienu tendences” ar referātu „Vekseļu mūsdienu izmantošana civiltiesisku darījumu veikšanā”.

4. 08.12.2017. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas, Rīgas Stradiņa universitātes un Daugavpils universitātes VI. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas ar referātu “Virtuālās valūtas kā finanšu instrumenta tiesiskā regulējuma attīstība”.

5. 26.04.2018. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas zinātniski praktiskajā konferencē „Privāttiesību modernizācijas mūsdienu tendences” ar referātu “Kriptovalūtu tiesiskais statuss”.

6. 19.03.2018. dalība „5rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM 2018” (Vīne, Austrija) ar referātu “International regulation of virtual currencies”.

7. 30.08.2018. dalība Starptautiskā zinātnes centra un starptautiskā zinātnes žurnāla “Internauka” XXXIII. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Modernās zinātnes aktuālās problēmas” (Maskava-Harkova-Astana-Vīne) ar referātu "Kriptovalūtu darbību tiesiskā regulējuma problēmas".⁸

8. 18.09.2018. dalība starptautiskās organizācijas "Naukova spilnota" un Polijas augstskolas “Wyższa Szkoła Społeczno-Gospodarcza w Przeworsku” 5. Starptautiskajā zinātniski

---

⁸ No krievu val. – “Проблемы правового регулирования криптовалютной деятельности”

praktiskajā internet-konferencē “Tiesību un vēstures zinātņu aktuālie pētījumi” (Ternopiļa, Ukraina) ar referātu "Vekseļa mūsdienu izmantošana Ukrainā".⁹

9. 20.09.2018. dalība XLIV. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē “Eiropas pētījumi: inovācijas zinātnē, izglītībā un tehnoloģijās” (Londona, Lielbritānija) ar referātu “The problems of legal regulation of virtual currencies in EU”.

10. 07.12.2018. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas Rīgas Stradiņa universitātes un Daugavpils universitātes VII. Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” ar referātu “EU post-crisis measures for ensuring control over financial institutions”.

11. 11.04.2019. dalība 61. starptautiskajā zinātniskajā konferencē. Daugavpils Universitāte (Daugavpils, Latvija) ar referātu “The legal definition of crypto assets”.

12. 24.07.2020. dalība starptautiski zinātniski praktiskajā konferencē “Theoretical and empirical scientific research: concept and trends”, Oksfordā, GBR, ar referātu “Preču īpašumtiesību nodrošinājuma tiesības Francijas tiesībās”.¹⁰

13. 17.01.2023. dalība Siedlces Dabaszinātņu un humanitāro zinātņu universitātes starptautiski zinātniskajā konferencē “Security of Central and Eastern Europe in the context of modern geopolitical problems”, Polija, ar referātu “The problem of bankruptcy in EU countries in modern conditions”.

14. 16.06.2023. dalība Jozefa Goluhovska Lietišķo zinātņu universitātes starptautiski zinātniskajā konferencē “Russo-Ukrainian War 2022-2023. Origins, Causes, Course and Effects”, Polija, ar referātu “The impact of the European energy crisis of 2022 on bankruptcy”.

15. 10.05.2024. dalība Baltijas Starptautiskās akadēmijas, V.Karazina Harkivas Nacionālas universitātes un Siedlces Dabaszinātņu un humanitāro zinātņu universitātes XIV.Starptautiskajā zinātniski praktiskajā konferencē „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi un perspektīvas” ar referātu “Apdrošināšanas aksesoritātes pazīmes”.

Publikācijas (raksti) rakstu krājumos un recenzējamos zinātniskajos izdevumos Latvijā un ārvalstīs:

1. Raksts „**Galvinieka atbildības civiltiesiskie aspekti**”. Publicēts Baltijas juridiskajā žurnālā, Nr.3 (2015) (38), ISSN: 1691-0702, 70-75.lpp., kas tika izvietots *Central and Eastern European Online Library (CEEOL)*, *Index Copernicus International (ICI)*, *Russian Science*

---

⁹ No krievu val. – “Современное использование векселя в Украине”

¹⁰ No krievu val. - “Обеспечительное право собственности на товар во французском праве”

Citation Index (RSCI), Ulrich's Periodicals Directory, datubāzēs:
<http://www.balticlawjournal.lv/arhivs/223?page=9>

2. Raksts „**Galvošanas aktuālās problēmas kā akcesoritātes saistību veids**”. Publicēts IV. Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā” rakstu krājumā, BSA, Latvija, 2015, ISBN 978-9984-47-108-2; 336-341.lpp.: <https://bsa.edu.lv/docs/science/book/konf11122015.pdf>

3. Raksts „**Galvojuma institūta aktuālās problēmas**”. Publicēts zinātniski praktiskajā starptautiskajā Baltijas juridiskajā žurnālā, Nr.1 (2016) (40), ISSN: 1691-0702, 48.-58.lpp., kas tika izvietots *Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus International (ICI), Russian Science Citation Index (RSCI), Ulrich's Periodicals Directory*, datubāzēs: <http://www.balticlawjournal.lv/arhivs/283?page=7>

4. Raksts „**Vekseļu mūsdienu izmantošana civiltiesisku darījumu veikšanā**”. Publicēts zinātniski praktiskajā starptautiskajā Baltijas juridiskajā žurnālā, Nr.4 (2016) (43), ISSN: 1691-0702, 46.-51.lpp., kas tika izvietots *Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus International (ICI), Russian Science Citation Index (RSCI), Ulrich's Periodicals Directory*, datubāzēs: <http://www.balticlawjournal.lv/arhivs/355?page=6>

5. Raksts „**Virtuālās valūtas kā finanšu instrumenta tiesiskā regulējuma attīstība**”. Publicēts VI. Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” zinātnisko rakstu krājumā, BSA, Latvija, 2018, ISBN 978-9984-47-155-6; 369-373.lpp.: <https://bsa.edu.lv/docs/science/book/sbornik08122017.pdf>

6. Raksts „**Kriptoalūtu tiesiskais statuss**”. Publicēts zinātniski praktiskajā starptautiskajā Baltijas juridiskajā žurnālā, Nr.2 (49), 2018, ISSN: 1691-0702, 15-23.lpp., kas tika izvietots *Central and Eastern European Online Library (CEEOL), Index Copernicus International (ICI), Russian Science Citation Index (RSCI), Ulrich's Periodicals Directory*, datubāzēs: <http://www.balticlawjournal.lv/sakumlapa/535>

7. Raksts „**ES pēckrīzes pasākumi finanšu iestāžu kontroles nodrošināšanai**”. [*EU post-crisis measures for ensuring control over financial institutions*]. Publicēts VII. Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Transformācijas process tiesībās, reģionālajā ekonomikā un ekonomiskajā politikā: ekonomiski - politisko un tiesisko attiecību aktuālās problēmas” rakstu krājumā, BSA, 2018, ISBN 978-9984-47-162-4; 291-297.lpp.: <https://bsa.edu.lv/docs/science/book/konf07122018.pdf>

8. Raksts „**Virtuālo valūtu starptautiskais regulējums**” [*International regulation of virtual currencies*]. Publicēts „5rd International Multidisciplinary Scientific Conference on Social Sciences & Arts SGEM 2018” rakstu krājumā (Austrija, Vīne), ISBN 978-619-7408-30-0, ISSN

2367-5659; P. 207.-212., kas tika izvietots *ISI Web of Knowledge, ISI Web of Science, CrossRef, ProQuest, EBSCOHost, Elsevier, Thomson Reuters, Google Scholar* datubāzēs: <https://doi.org/10.5593/sgemsocial2018h/11/s02.027>

9. Raksts „**Kriptoalūtu tiesiskais regulējums**”. [*Cryptocurrencies legal regulation*]. Publicēts akadēmiskajā juridiskajā žurnālā „BRICS law journal”, Volume V (2018), Issue 2, ISSN 2409-9058 (Print); ISSN 2412-2343 (Online), P.128-153, kas tika izvietots *SCOPUS, HeinOnline, East View, EBSCOHost, Ulrich's periodical directory, SSRN, Doaj, Elibrary, the British Library, ResearchBib, WorldCat, Google Scholar* datubāzēs: <https://doi.org/10.21684/2412-2343-2018-5-2-128-153>

10. Raksts „**Kriptoalūtu darbību tiesiskā regulējuma problēmas**”.¹¹ Publicēts starptautiski zinātniskajā žurnālā “Inernauka”, ISSN: 5647–2412, P.96-99, kas tika izvietots *ResearchBib, Scientific Indexing Services (SIS), Calameo, Citefactor* datubāzēs: <https://www.inter-nauka.com/issues/conf-2018/august/4142>, DOI: 10.25313/2520-2057-conf-2018/august/4142

11. Raksts „**Vekseļa mūsdienu izmantošana Ukrainā**”.¹² Publicēts Starptautiskajā zinātniski praktiskajā internet-konferences “Tiesību un vēstures zinātņu aktuālie pētījumi” (Ternopiļa, Ukraina) rakstu krājumā. 19.09.2018. ISSN 2617-2364, kas tika izvietots *RSCI* datubāzē: http://www.lex-line.com.ua/?go=full_article&id=2397

12. Raksts „**Virtuālo valūtu tiesiskā regulējuma problēmas ES**”. [*The problems of legal regulation of virtual currencies in EU*]. Publicēts XLIV starptautiskās zinātniski praktiskās konferences “European research: innovation in science, education and technology” (Londona, Lielbritānija) rakstu krājumā Nr.1 (35), 20.09.2018., ISSN 2410-2873, P.52-54, kas tika izvietots *Google Scholar DOI, EBSCO, e-library*, datubāzēs: <https://internationalconference.ru/images/PDF/2018/44/EUROPEAN-RESEARCH-1-35.pdf>, DOI: 10.20861/2410-2873-2018-44-003

13. Raksts „**Kriptoaktīvu legaldefinīcija**”. [*The legal definition of crypto assets*]. Publicēts Daugavpils Universitātes 61. starptautiskās zinātniskās konferences (Daugavpils, Latvija) rakstu krājumā: Daugavpils Universitātes 61. starptautiskā zinātniskā konference, 11.04.2019. Daugavpils: Daugavpils universitāte, kas tika izvietots *EBSCOhost* datubāzē: https://dukonference.lv/files/2019_978-9984-14-890-8_DU%2061%20starpt%20zinatn%20konf%20tezes.pdf

---

¹¹ No krievu val. - „Проблемы правового регулирования криптовалютной деятельности”

¹² No krievu val. – “Современное использование векселя в Украине”

14. Raksts „**Preču īpašumtiesību nodrošinājuma tiesības Francijas tiesībās**”.¹³ THEORETICAL AND EMPIRICAL SCIENTIFIC RESEARCH: CONCEPT AND TRENDS, Lielbritānija, Oxford, 24.07.2020., Oxford, P.53-55, kas tika izvietots *Google Scholar*, *CrossRef*, *ORCID*, *OUCI*, *OpenAIRE* datubāzēs: DOI: 10.36074/24.07.2020.v4.17

15. Raksts „**Causa**” jēdziena atcelšana Francijas civiltiesībās”. [*The Abolition of the Concept of "Causa" in the French Civil Law*]. Publicēts zinātniskajā žurnālā “Białostockie Studia Prawnicze”, Polija, Varšava: Faculty of Law, University of Białystok, Poland, e-ISSN 2719-9452; P.91-102, kas izvietots *EBSCO Discovery Service*, *ERIH Plus (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences)*, *HeinOnline*, *Index Copernicus*, *Norwegian Register for Scientific Journals, Series and Publishers* datubāzēs: DOI: 10.15290/bsp.2021.26.05.06

16. Raksts „**Aktīvu vērtspapīrošanas institūts**”. [*Institute of Asset Securitisation*]. Publicēts Zinātnisko rakstu žurnālā "Socrates", Latvija, Rīga: Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskā fakultāte. (ISSN 2256-0548). Volume 2023 (2023): Issue 1-25 (May 2023), 26-34.lpp., kas izvietots *ERIH Plus*, *Index Copernicus*, *DOAJ* datubāzēs: DOI: [10.25143/socr.25.2023.1.26-34](https://doi.org/10.25143/socr.25.2023.1.26-34)

17. Raksts „**Bankrotēšanas problēma ES valstīs mūsdienu apstākļos**”. [*The problem of bankruptcy in EU countries in modern conditions*]. Publicēts zinātniskajā žurnālā “De Securitate et Defensione”. Polija: The Institute of Security Studies. Faculty of Social Sciences Siedlce. University of Natural Sciences and Humanities. Volume 9, Nr.1 (2023), ISSN 2450-5005; P.73-94, kas izvietots *ERIH Plus*, *Index Copernicus*, *BazHum*, *BazEkon*, *CEEOL*, *CEJSH*, *CEON*, *UPH Knowledge Base* datu bāzēs: DOI: <https://doi.org/10.34739/dsd.2023.01.06>

18. Raksts „**2022. gada Eiropas enerģētikas krīzes ietekme uz bankrotēšanu**”. [*The impact of the European energy crisis of 2022 on bankruptcy*]. Publicēts akadēmiskajā zinātniskajā žurnālā “*Ante Portas – Security Studies*”, Polija, Volume Nr. 20/2023, ISSN 2353-6306; P.139-146, kas izvietots *ERIH Plus*, *Index Copernicus*, *BazHum*, *PNB*, *CEJSH*, datu bāzēs: <https://anteportas.pl/2023-2/>

19. Raksts „**Apdrošināšanas akcesoritātes pazīmes**”. Publicēts XIV.Starptautiskās zinātniski praktiskās konferences „Izaicinājumu un iespēju laiks: problēmas, risinājumi un perspektīvas” rakstu krājumā, BSA, 2024, ISBN 978-9984-47-294-2; 161-166.lpp.: https://bsa.edu.lv/docs/science/book/conference_20240510.pdf

20. Raksts „**Characteristics of Insurance Accessories**”. [*Apdrošināšanas akcesoritātes raksturojums*]. Līdzautors N.Novožilova. Publicēts Baltijas tiesību un sociālo zinātņu žurnālā, Latvija, Rīga: Baltijas Starptautiskā akadēmija. Volume 2024, 2 (2), ISSN 2592-8813; 69.-75.lpp.,

---

¹³ No krievu val. - “Обеспечительное право собственности на товар во французском праве”

kas izvietots *ERIH Plus, Index Copernicus* datu bāzēs. DOI: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2024-2-2-8>

Promocijas darbu veido ievads, trīs nodaļas ar apakšnodaļām, secinājumi un priekšlikumi, izmantotās literatūras un avotu saraksts un pielikumi. Katra nodaļa tiek aplūkoti attiecīgie jautājumi, atreferējot galvenos rezultātus un secinājumus. Pirmajā nodaļā tiek izskaidrots pētījuma objekta un priekšmeta jēdzienu saturs, vēsturiskā attīstība un atbilstošu subjektu darbības apraksts, veidojot kopēju legāļdefinīciju turpmāko nodaļu saturiskajai izpratnei par akcesorisko saistību mūsdienu tiesisko regulējumu. Otrajā nodaļā tiek izskaidroti akcesorisko saistību nodrošinājuma līdzekļi, tiek analizēts esošais tiesiskais regulējums un tiesu prakse, tiek atspoguļoti problēmjautājumi un trūkumi normatīvajā regulējumā un to risināšanas modeļu izstrāde. Trešajā nodaļā tiek analizēta finanšu aktīvu kā saistību objekta ģenēze civiltiesiskajā apgrozībā, izvirzīta finanšu saistību legāļdefinīcija, tiek aplūkota saistību nodrošināšana ar finanšu instrumentiem un inovatīviem aktīviem, veikta akcesorisko saistību un galveno finanšu saistību mijiedarbības problemātikas analīze.

Kopējais darba apjoms ir 160 lappuses. Darbam pievienoti 2 pielikumi. Literatūras sarakstā iekļautas 153 zinātniskās literatūras avotu vienības, kā arī citi informācijas avoti.

1. AKCESORISKO SAISTĪBU INSTITŪTA SATURS UN TVĒRUMS CIVILTIESĪBĀS

1.1. Saistības tiesiskā daba

Saistības (no lat.val. - *obligatio*) pēc romiešu tiesību definīcijas ir tiesiskas attiecības starp divām personām, saskaņā ar kurām vienai no tām – kreditoram, ir tiesības prasīt no otras – parādnieka, kādas saistības izpildi viņam par labu (Gaius, D. 50.16.11).¹⁴ Latīņu vārdam “*obligatio*” romiešu tiesībās ir vairākas nozīmes:

- 1) kreditora tiesības, prasījums, no vienas puses, un parādnieka pienākums, parāds, no otras puses;
- 2) pašas tiesiskās attiecības, no kurām izriet kreditora tiesības un parādnieka pienākums, parāda attiecības un šo tiesisko attiecību nodibināšanas fakts.

Pēc Justiniāna Institūcijās sniegtas legāļdefinīcijas saistība (no lat.val. - *obligatio*) ir valgs vai važa, kas saista: saistība ir tiesību važa, ar kuru gribot negribot tiekam iesaistīti pienākumā kaut ko izpildīt saskaņā ar mūsu valsts tiesībām.¹⁵ Saistība parasti izbeidzas ar izpildījumu (no lat.val. - *solutio*), ar to sasniedzot ekonomisku mērķi. Līdz ar ko, saistības galvenais mērķis ir nevis stāvokļa (važas) konstatējums, bet parādniekam uzliktais pienākums izpildīt saistību.

Saistību tiesības, atšķirībā no lietu tiesībām ir personiska rakstura, jo juridiskās attiecības saista tikai konkrētas personas (piemēram, līguma līdzējus). Arī tiesas procesā šī atšķirība izpaužas divējādu prasību veidā: lietu tiesības (no lat.val. - *actiones in rem*) var vērst pret visiem, kas neievēro lietu tiesību institūtus, bet personiskās prasības (no lat.val. - *actiones in personam*) var vērst tikai pret saistību kontrahentiem, kas neizpilda uzņemtas saistības pienākumu.¹⁶

Vēsturiski saistības jēdziens tiek lietots dažādās nozīmēs kā zinātnē, tā arī praksē. To saprot gan kā noteiktu pienākumu, gan dokumenta nozīmē, bet, pirmkārt, kā noteiktas civiltiesiskās attiecības. Parādnieks ir saistīts ar saistību tādā nozīmē, ka gadījumā, ja viņš neizpilda savas saistības, no viņa mantas tiks piedzīti kreditoram radušies zaudējumi (no lat.val. – *id quod interest*).

Saistību saturs var būt ārkārtīgi dažāds. Tas var būt pienākums (D. 44.7.3. pr.):

- 1) “*dare*” - nodot kādu lietu kreditoram (piemēram, pērkot-pārdodot);
- 2) “*facere vai non facere*” - kaut ko darīt vai nedarīt (uzcelt māju, neliegt maksāties savā dīķī utt.),

¹⁴ Domingo, R. (2017). The Roman Law of Contracts. An Overview. SSRN, P.1. Iegūts 02.10.2024. no <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2942873>

¹⁵ Kalniņš V. (1977). Romiešu tiesību pamati. Rīga: izdevniecība “Zvaigzne”, 127.lpp.

¹⁶ Turpat, 128.lpp.

3) “*praestare*” - atlīdzināt nodarīto kaitējumu.¹⁷

Romiešu tiesībās saistībām bija stingri personisks raksturs ar fundamentālām līgumiskām prasībām, tostarp to, ka saistības objektam ir jābūt iespējamam (no lat.val. - *impossibilium nulla obligatio*), pieļaujamam un absolūtam (vai vismaz nosakāmam), kā arī ar noteiktu naudas vērtību.¹⁸

Daudzas no saistībām ir noteiktas ar pašu likumu - *obligatio ex lege* (piemēram, vecāku un bērnu pienākums dot viens otram uzturlīdzekļus, tā sauktie uzturlīdzekļi). Tomēr lielākoties tās rodas no privātdarbībām, kas varētu būt vai nu noziedzīgi nodarījumi, delikti (svešas mantas zādzība, iznīcināšana vai bojāšana utt.), vai arī juridiskie fakti - darījumi: pirkuma līgums, aizdevums utt. Šie juridiskie akti ir galvenais civiltiesisko attiecību faktors, kā arī līdzeklis šīs individuālās autonomijas īstenošanai, kas kalpo par pašu civiltiesību pamatpieņēmumu.

Jebkura saistība, neatkarīgi no satura, rada noteiktu juridisku saikni starp tā pusēm - kreditoru un parādnieku (no lat.val. - *juris vinculum*). Kā norāda K.Čakste, saistība ir juridiskā attiecība, kurā vienai pusei piešķir tiesību uz otras personas darbību. Vienā pusē ir tiesība, t.i., kreditors, otrā pusē ir pienākums – debitors. Līdzīgi saistību definē CL 1401.pants, saistību tiesības ir tādas tiesības, uz kuru pamata vienai personai - parādniekam - jāizdara par labu otrai - kreditoram - zināma darbība, kam ir mantiska vērtība. Likumdevējs nenosaka izsmeļošu parādnieka darbību uzskaiti. Šis pants uzkrīt ar to, ka viņš prasa saistībai mantisko vērtību. Daļa zinātnieku ir pret šo saistības rekvizītu. Viņi atzīst, ka civillikumiem nav jāaizsargā tikai personu mantiskās intereses, bet vispār personu intereses.¹⁹

Saistības ir tādas tiesiskas attiecības, saskaņā ar kurām viena persona (pilnvarnieks, kreditors) var pieprasīt no otra (parādnieka) to darbību vai bezdarbību, par kuru cita persona ir saistoša. Pēc G.Dernburga viedokļa, saistības ir tādas tiesiskās attiecības, kas sastāv no parādnieka pienākuma veikt kreditora labā noteiktu darbību, kurai ir mantiska vērtība.²⁰

Jēdzienu “saistību tiesības” lieto sekojošās nozīmēs:

- 1) personas noteikta rakstura subjektīvas tiesības;
- 2) normu kopums par saistību tiesiskajām attiecībām;
- 3) tiesību zinātnes apakšnozare, kas pēta saistību attiecības.²¹

¹⁷ Domingo, R. (2017). The Roman Law of Contracts. An Overview. SSRN, P.1. Iegūts 02.10.2024. no <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2942873>

¹⁸ Rabello, A.M. (2010). The “Impossible Contract”: From Roman Law to the Unidroit Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law. *Fundamina: A Journal of Legal History*. Volume 16, No.1, P. 346. Iegūts 02.10.2024. no: <https://journals.co.za/doi/epdf/10.10520/EJC34385>

¹⁹ Čakste K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds “Zvaigzne ABC”, 129-130.lpp.

²⁰ Dernбург, Г. (1911). Пандекты. Обязательственное право. П. Соколовский (ред.). 3-е изд. Том 2., с.396

²¹ Torgāns, K. (2006). Saistību tiesības. Macību grāmata, Rīga TNA, 14.lpp

Savukārt saistību tiesības objektīvā nozīmē ir tā civiltiesību daļa, kas regulē mantisko attiecību dinamiku.²² Saistību tiesības ir civiltiesību nozare, kas aptver ekonomisko attiecību (preču apmaiņu) regulējošas tiesību normas. Tās ir ekonomisko attiecību juridiskā forma. Saistību tiesības ir tiesību instruments tirgus ekonomisko attiecību pārvaldībai un organizēšanai, to galvenais mērķis ir regulēt civiltiesiskos (saimnieciskos) darījumus.²³

Romiešu tiesībās saistības tiek izšķirtas:

1) Vienpusēja saistība (no lat.val. - *obligatio unilateralis*) – kad vienai pusei (kreditoram) ir tikai tiesības prasīt, bez kaut kādiem pienākumiem pret parādnieku, un otrai pusei (parādniekam) ir tikai pienākums izpildīt saistību;

2) Divpusēja saistība (no lat.val. - *obligatio bilateralis*) – kad abām pusēm ir kā tiesības, tā arī pienākumi vienai pret otru, kas varētu būt vienlīdzīgas (no lat.val. - *obligatio bilateralis aequalis*) un nevienlīdzīgas (no lat.val. - *obligatio bilateralis inaequalis*).²⁴

Saistību rašanās pamata savstarpēja nošķiršana bija gadsimtu diskusiju objekts. Bizantijas jurists Triboniāns pēc imperatora Justiniāna I rīkojuma kā daļu no impērijas atjaunošanas (no lat.val. - *restoratio imperii*) jeb t.s. Justiniāna renesanses pasākumiem, veicot *Corpus Juris Civilis* izstrādi,²⁵ nošķīra līgumiskus un ārpuslīgumiskus saistību rašanās pamatus, par pēdējo pamatelementu ņemot vainu.²⁶ Turpretī profesors R.Cimmermans (Zimmerman R.) norāda, ka saistību rašanās pamatu nošķiršana ir veicama atbilstoši tam, kādus saistību rašanās pamatus katras valsts likumdevējs ir atzinis un nostiprinājis savas valsts tiesībās.²⁷

Atbilstoši romiešu tiesībām priekšlīgums (no lat.val. - *pactum de contrahendo*) tika uzskatīts par īstu līgumu, kas paredz kontrahentu saistību noslēgt nākotnē līgumu ar iepriekš noteiktu saturu.²⁸ No priekšlīguma izrietēja arī saistībtiesisks un tiesas ceļā realizējams prasījums par otra līguma noslēgšanu vai par zaudējumu (intereses) atlīdzināšanu, ja šī otra līguma noslēgšana kļuvusi neiespējama.²⁹ Latvijas pirmskara Senāts ir atzinis, ka priekšlīgums

---

²² Turpat, 15.lpp.

²³ Gadirov, A. (2023). Obligation, reasons for the creation of obligation and types. *Norwegian Journal of development of the International Science*. No 121/2023. Iegūts 02.10.2024. no: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10246406>

²⁴ Turpat, 129-130.lpp.

²⁵ Jones, D. (2021). Powers and Thrones. A New History of the Middle Ages. London: An Apollo Book, p. 89. Iegūts 02.10.2024. no: <https://en.pdfdrive.to/dl/powers-and-thrones-a-new-history-of-the-middle-ages-0>

²⁶ Zimmerman, R. (1996). The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition. *Oxford University Press*. P.17. Iegūts 02.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198764267.001.0001>

²⁷ Turpat, P.21

²⁸ Kalniņš, V. (1977). Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne, 134.lpp.

²⁹ Windscheid, B. (1900). Lehrbuch des Pandektenrechts. Bd. 2. 8. Aufl. Frankfurt am Main: Literarische Anstalt Rütten & Loenig, S.251. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10566096?page=5>

līgumslēdzējiem ir saistošs tāpat kā galīgs līgums un izbeidzas ar tā pilnīgu izpildīšanu vai atcelšanu likumā paredzētā kārtībā,³⁰ kas tika akcentēts arī tā laika juridiskajā literatūrā.³¹

Mūsdienu tiesību doktrīnā priekšlīgums uzskatāms par saistībtiesisku līgumu, ar kuru viena vai abas puses uzņemas saistību – iestājoties zināmiem priekšnoteikumiem vai noteiktā laikā – noslēgt citu saistībtiesisku līgumu jeb t. s. galveno līgumu.³² Judikatūrā ir pausta atziņa, ka priekšlīgums atbilst īstam, saistībtiesiskam līgumam CL 1511. panta izpratnē, proti, tas ir vairāku personu savstarpējs ar vienošanos pamatots gribas izteikums, kura mērķis ir nodibināt saistību tiesību.³³ Ievērtību pelna K.Torgāna atziņa, ka priekšlīgumam vairāk ir tā sauktās „džentlmeņu vienošanās” nozīme un atbildība par priekšlīguma neievērošanu var izpausties zaudējumu atlīdzībā.³⁴

Parādniekam vienmēr ir pienākums vai nu aktīvi darboties, vai atturēties no noteiktām darbībām. Līdz ar ko, saistība ir civiltiesiskās attiecības, no kurām izriet noteiktu darbību prasījuma tiesības pret konkrētu tiesisko attiecību subjektu. R.Jerings atzīmē, ka juridiskie pienākumi izriet no subjektīvajām tiesībām.³⁵ Tas nozīmē, ka juridiskie pienākumi ir subjektīvo tiesību nodrošināšanas līdzeklis.

V.Kalniņš uzsver, ka saistības būtība izpaužas darbībā, kas jāizdara, lai atbrīvotos no saistības.³⁶ Taču autore nevar piekrist šim secinājumam. Saskaņā ar Vācijas Civilkodeksa § 241, saistību kreditoram, pamatojoties uz saistību, ir tiesības prasīt no parādnieka izpildi. Izpilde var izpausties arī kā atturēšanās no noteiktas darbības. Saistība pēc sava satura var uzlikt par pienākumu katrai pusei ņemt vērā otras puses tiesības, tiesiskās intereses un citas intereses.³⁷ Līdz ar ko, saistības izpilde var būt ne tikai darbība, bet arī atturēšanās no darbības.

Persona, kas saistību tiesiskajās attiecībās ir parādnieks, iestājas saistībās, izsakot savu īsto gribu, šī persona saprot, kādi pienākumi tai ir uzlikti. Parādnieka atkarīgo stāvokli nosaka tieši šie apstākļi, un tie pastāv vienmēr. Parādnieks ir atkarīgs no kreditora, jo parādniekam ir jāpilda

---

³⁰ *Izvilksmi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem.* (1939). Konradi, F., Valters, A. (sast.). 15. sējums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Nr. 1. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 83. lpp., spriedums Nr. 18/1936

³¹ Ozoliņš, O. (1940). Senāta Civildepartamenta prakse 1939. gadā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, Nr. 2, 260. lpp.; Sinaiskis, V. (1996). Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 150.–151.lpp.

³² Kalniņš E. Senāta prakse strīdos, kas saistīti ar priekšlīgumu. *Jurista Vārds*, Nr. 50 (852), 23.12.2014.

³³ Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr. SKC-19/2023; 05.07.2023. Iegūts 03.11.2025. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/9239>

³⁴ Torgāns, K. (2000). Komentārs CL 1541.pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 97.lpp.

³⁵ Ihering, R. (1877). *Von Geist des romanischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung*. Leipzig: Duc und Verlag von Breitkopf und Hartel, P.327. Iegūts 02.10.2024. no: https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/jhering_recht01_1852

³⁶ Kalniņš, V. (1977). Romiešu tiesību pamati. Rīga: izdevniecība “Zvaigzne”, 127.lpp.

³⁷ Vācijas Civilkodekss (Vācija), (Bürgerliches Gesetzbuch), 01.03.1900., §241. Bundesministerium der Justiz. Iegūts 02.10.2024. no: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_241.html

noteikti pienākumi pret kreditoru. Parādnieks apzinās, ka par saistību neizpildi sekos viņam nelabvēlīgas sekas.

Civiltiesisko attiecību subjekti, stājoties līgumattiecībās, cenšas nodrošināt savas intereses, iekļaujot attiecīgus nosacījumus darījumā, tostarp kreditors var noteikt pastiprinošus līdzekļus saistību izpildei. Šinī gadījumā izšķir divu grupu nosacījumus:

1) nosacījumi, kas vērsti uz priekšnoteikumu radīšanu un nostiprināšanu citu nosacījumu izpildei (piemēram, viens līguma nosacījums paredz līgumslēdzēja puses pienākumu pārdot produkciju, citi nosacījumi uzliek par pienākumu iegūt pārdošanai nepieciešamo licenci, veikt mītošanu; viens līguma nosacījums nosaka par pienākumu ieķīlāt mantu, otrs - nepieciešamību apdrošināt šo īpašumu utt.);

2) nosacījumi, kas vērsti uz nelabvēlīgu seku radīšanu, ja nav izpildīti citi nosacījumi.

Pirmās grupas nosacījumiem ir netiešā nodrošinājuma darbība, bet otras – tiešā nodrošinājuma darbība.

Galvenais saistību iedalījums, pamatojoties uz to rašanās pamatojumu, ir saistīts ar saistību no līguma (no lat.val. - *ex contractus*) pretnostatīšanu saistībām no noziedzīga nodarījuma (no lat.val. - *ex delicto*). Ievērojamais romiešu jurists Gajs, atsaucoties uz šo klasifikāciju, nosauca to par galveno saistību sadali. Gaja institūcijas - 2. gadsimtā tika izveidotas četras romiešu tiesību grāmatas: par personām, lietām, saistībām, prasījumiem.³⁸ Arī mūsdienu jurisprudences institucionālās sistēmas uzbūves pamatā ir formula, kas pirmo reizi sastopama Gaja institūcijās un ko vārds vārdā atkārti Justiniāna institūcijas: visas (civilās) tiesības attiecas vai nu uz personām, vai lietām, vai prasībām (no lat.val. - *Omne autem ius, quo utimur, vel ad personas pertinet vel ad res vel ad acciones*).³⁹

Būtiskākais un izplatītākais saistību veidošanās avots romiešu tiesībās bija divu pušu (personu) vienošanās par noteikta satura saistības vienošanās (no lat.val. - *contractus*) rašanos starp tām. "Līgums ir savstarpēja saistība", "līgums tiek leģitimēts ar vienošanos" - šajās klasiskajās romiešu tiesību līguma satura definīcijās vissvarīgākā bija izpratne par līguma atzīšanu, esot abu pušu patiesas gribas izteikumam. Lai to atzītu par likumīgu, Justiniāna institūcijās tika izvirzīta šādu nosacījumu ievērošana:

1) objektīvais elements - pieļaujama pušu ekonomiskais mērķis (no lat.val. - *causa*);

2) subjektīvais elements - pušu savstarpēja un vienprātīga gribas izpausme attiecībā uz vienu un to pašu mērķi (no lat.val. - *contractus*);

3) līgumslēdzēju spēja uzņemties līgumsaistības.

³⁸ Blūzma, V., Osipova, S., Zemītis, G. (2007). Āvalstu tiesību vēstures avoti. Rīga: Turība, 92.lpp.

³⁹ Scott, S.P. (1932). The Twelve Tables, The Institutes of Gaius, The Rules of Ulpian, The Opinions of Paulus, The Enactments of Justinian, and the Constitution of Leo. New York: AMS Press, P.89. Iegūts 02.10.2024. no: https://constitution.org/2-Authors/sps/sps.htm?utm_content=cmp-true

Pēc 12 tabulu likumiem saistības radušās ne tikai no līgumiem, bet arī no deliktiem (likumpārkāpumiem). Starp tiem bija ievērojama atšķirība. Romiešu tiesībās bija noteikti sekojošie saistību rašanās pamati:

- 1) saistības no līgumiem;
- 2) saistības no kvazilīgumiem (no lat.val. - *quasicontractus*);
- 3) saistības no deliktiem;
- 4) saistības no kvazideliktiem.

Saistību saturs tiek iedalīts:

- 1) saistība nodot kreditoram kādu lietu (piemēram, pērkot un pārdodot);
- 2) saistība kaut ko darīt vai nedarīt - *facere* vai *non facere*, kā arī pienākumā atlīdzināt nodarīto kaitējumu - *praestare*.

Kopumā par saistības priekšmetu var būt viss iespējamais, “*impossibilium nulla obligatio*” (no lat.val. - neiespējamais nav pienākums) – tas, kas nav pretrunā ar likumu. Tātad par saistību priekšmetu mēdz būt lietas, īpašuma tiesības, materiālie un nemateriālie darba rezultāti vai pakalpojumi, nemateriālie labumi ar mantisku raksturu (intelektuāls īpašums, aizsargājama informācija utt.), kā arī personiskie nemateriālie labumi (fiziskas personas dzīvība, veselība, utt.). Līdz ar ko, saistība ir juridiska forma, ar kuras palīdzību personas apmierina savas prasības, regulējot savstarpējas attiecības.

Saistības rašanās pamati ir noteikti CL 1402.pantā, t.i. tiesiski darījumi, neatļauta darbība un likums, kas noteiktos apstākļos rada saistību. Saistības var rasties arī, piemēram, netaisnīgas iedzīvošanās dēļ, nodarīta kaitējuma dēļ, sevišķa notikuma dēļ (piemēram, informācijas neizpaušanas pienākums neizpaust nekādu informāciju, aizliegums veikt līdzīgus darījumus ar citiem kontraģentiem) un tml. Igaunijas Saistību tiesību likumā ir noteikti izsmeļošāki saistības rašanās pamati:

- 1) līgums;
- 2) prettiesisks kaitējums;
- 3) nepamatota iedzīvošanās;
- 4) neuzdota lietvedība;
- 5) publisks atlīdzības apsolījums;
- 6) citi likumā noteiktie gadījumi.⁴⁰

Saistības definīcija ir sniegta ne visās romāņu ģermāņu tiesību saimes valstīs. Taču tā ir sniegta Vācijas Civilkodeksa §241, kas nosaka, ka kreditoram, pamatojoties uz saistību, ir tiesības

---

⁴⁰ Igaunijas Saistību tiesību likums (Igaunija), (Estonian Law of Obligations Act), 01.07.2002., RT I, 2001, 81, 487. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>

prasīt, lai parādnieks izpilda saistību; izpilde var ietvert arī atturēšanos no darbības.⁴¹ Angļu-sakšu tiesību sistēmas valstīs saistības definīcija nav sniegta, bet pašas saistības jēdziens iestrādāts doktrīnā par līgumiem un deliktiem.

Kā tika minēts, CL ir sniegta saistību tiesību definīcija, taču nav sniegta saistības definīcija. Sniegtā definīcija pēc būtības ir saistības kā tiesisko attiecību definīcija. K.Torgāns piedāvāja sniegt šādu saistības definīciju: “Saistība ir tāda tiesiska attiecība, kurā vienai personai (parādniekam) ir jāizdara par labu otrai (kreditoram) zināma darbība, kam ir mantiska vērtība, bet otrai personai ir tiesības prasīt izpildījumu”.⁴²

Šīs definīcijas uzdevums nav uzskaitīt visas saistības pazīmes, bet norādīt tai raksturīgos un būtiskos elementus, kas ļauj to atšķirt no citām civiltiesiskajām attiecībām. Ņemot vērā to, ka par saistības priekšmetu var būt kā darbība, tā arī zināma bezdarbība (atturēšanās no darbības), autore uzskata par nepieciešamu precizēt minēto definīciju un sniegt saistības definīciju, papildinot CL 1401.pantu ar otro daļu sekojošā redakcijā:

“Saistība ir tāda tiesiska attiecība, kurā vienai personai (parādniekam) ir jāizdara par labu otrai (kreditoram) zināma darbība, kurai ir mantiska vērtība vai jāatturas no zināmas darbības, bet otrai personai ir tiesības prasīt izpildījumu”.

1.2. Saistību izpildes un izbeigšanas būtība

Jebkura saistība ir izpildāma. Vadoties pēc romiešu tiesību pamatprincipa - *"pacta sunt servanda"* - līgumi ir jāpilda, līdz ar to ir izpildāmas no līguma izrietošās saistības. (CL 1587.pants). Parādnieka neizpildīta saistība ir pārkāpums ar visām no tā izrietošajām sekām. Jāatzīst, ka parādnieka saistību nepildīšana rada ne tikai negatīvas sekas kreditoram, bet zināmā mērā arī izjauc ekonomisko attiecību dinamiku kopumā.

Saistības izpilde ir sarežģīta objektīva parādība, kas ietver gan ekonomisko, gan juridisko būtību. Tā ir neatņemama sabiedrības ekonomiskās dzīves sastāvdaļa, kas nodrošina dažādu materiālo labumu ikdienas apriti un stabilu civilās apgrozības stabilitāti, bet vienlaikus tā ir dažāda valsts tiesiskā regulējuma priekšmets.

Lai noteiktu saistību izpildes juridisko raksturu, ir vērts analizēt saistību izpildes galveno teoriju attīstību, proti, tās attiecināšanu uz darījumiem vai darbībām.

Pirmā teorija pienākuma izpildi uzskata par faktiskām darbībām, kas nav saistītas ar juridiskiem faktiem. Šī teorija nosaka, ka saistību priekšmets ir parādnieka darbības, kas vienmēr

---

⁴¹ Vācijas Civilkodekss (Vācija), (Bürgerliches Gesetzbuch), 01.03.1900., §241. Bundesministerium der Justiz. Iegūts 02.10.2024. no: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_241.html

⁴² Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 19.lpp.

būs reālas, tas ir, faktiski pastāvošas. Lielākoties izpilde būs parādnieka aktīva brīvprātīga darbība. Taču ir arī parādnieka negatīva rakstura darbība – atturēšanās no darbībām. Šīs teorijas pretinieki uzskata, ka izpilde ir uzskatāma tikai par juridiska rakstura darbību, kurā nav ietverta pasīva darbība (bezdarbība). Piemēram, Vācijā saistību izpilde notiek vai nu pēc reāliem darījumiem, ar kuru palīdzību tiek nodrošināta tiesību piešķiršana, vai ar faktiskām darbībām.

Otrā teorija attiecina saistību izpildi pie institūta *sui generis* (no lat.val. - savā veidā jeb savdabīgi). Šīs teorijas piekritēji definē saistību izpildi kā īpašu juridisku faktu, neattiecinot to pie darījumiem vai darbībām. Šīs teorijas aizstāvji uzskata, ka pienākuma izpildē ne vienmēr izpaužas personas griba (piemēram, ja parādnieks ir nepilngadīgs un līdz ar ko tā rīcībspēja ir ierobežota). Tā, CL 1814.pants nosaka, ja izpildījumu dod rīcības nespējīga persona, tad to, ko viņa izpildījusi, viņas likumīgais pārstāvis var prasīt atpakaļ.⁴³ Ja parādnieks izpilda savas saistības bez īstas gribas, ir konstatējams īstas gribas trūkums. Bet, ja atzītu šīs teorijas pareizību, tad nav iespējams piemērot prasības par darījumu spēkā neesamību īstas gribas trūkuma dēļ.

Trešā teorija nosaka, ka izpilde ir juridiska darbība, nošķirot to no darījuma, kas nav vērsts uz tiesiskajām sekām. Taču šinī gadījumā tiek jaukti darījuma mērķi un motīvi, jo parādnieka izpilde vienmēr ir mērķtiecīga, neatkarīgi no šādas rīcības motīviem. Izpilde ir darbība, taču neizpilde ir atturēšanās no tās (bezdarbība) arī ir noteikta darbība, par kuru parādniekam ir noteikta atbildība. CL 1651.pants nosaka, ka nokavējums ir saistības izpildīšanas vai izpildījuma pieņemšanas prettiesīgs novilcinājums. Pirmajā gadījumā ir parādnieka, bet otrajā - kreditora nokavējums.

CL 1656.pants nosaka, ka parādnieks nav nokavējis, ja nokavējuma iemesls ir viņa pamatotas šaubas vai nu vispār par to saistību, kuras izpildīšanu no viņa prasa, vai par tās apmēru. Satversmes tiesa uzsvērusi, ka parādnieka tiesību aizsardzības garantija ir tā pienācīga brīdināšana. Ja parādnieks tiek brīdināts, viņam ir iespēja iesniegt iebildumus kreditoram un sarunu ceļā vienoties par saistību izpildes nosacījumiem. Vienlaikus strīda gadījumā viņam ir arī tiesības savu tiesību aizsardzībai vērsties tiesā prasības tiesvedības kārtībā.⁴⁴

Ar judikatūru tiek atzīts, ka tiesai ir spriedumā jāargumentē, kādi nodibinātie apstākļi varēja parādniekam radīt saprātīgas, pamatotas šaubas par izpildāmo saistību vai tās apmēru, jeb, citiem vārdiem, tiesisku paļāvību par saistības neesību vai atšķirīgu tās apmēru. Strīda esība tiesā pati par sevi nav pietiekama. Lai piemērotu CL 1656.pantu, parādnieka iebildumi nevar būt saistīti ar kādiem viņa subjektīviem priekšstatiem par nokavējumu attaisnojošu iemeslu esību.⁴⁵ No

⁴³ Civillikums. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

⁴⁴ Satversmes tiesa. Lieta Nr.2009-93-01. Pieņemts: 17.05.2010. Publicēts: LV, 79, 20.05.2010.; Satversmes tiesa. Lieta Nr.2010-08-01. Pieņemts: 24.11.2010. Publicēts: LV, 187, 25.11.2010.

⁴⁵ Augstāka tiesa (2022). Lieta Nr.SKC-62/2022; 14.09.2022., 14.2.punkts. Iegūts 02.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/485844.pdf>

Senāta judikatūras izriet, ka iespēju atbrīvot parādnieku (atbildētāju) no viņam neizdevīgām nokavējuma sekām CL 1657.panta izpratnē tiesa atbildētāja izteiktu iebildumu gadījumā var apsvērt tad, ja konstatēta nokavējuma iestāšanās saskaņā ar CL 1652. vai 1653.panta noteikumiem.⁴⁶

Jāuzsver, ka ES tiesa (turpmāk- EST) atzina, ka tiesām, vērtējot pirmstermiņa atmaksas procedūru, kas veicama tāpēc, ka parādnieks - patērētājs nav izpildījis savas saistības konkrētā ierobežotā laikposmā, konstatējot iespējamo negodīgumu, ir jāpārbauda šādi kritēriji:

1) vai pārdevēja vai piegādātāja tiesības pieprasīt visas aizdevuma summas atmaksu ir atkarīgas no tā, vai patērētājs nav izpildījis vienu no saviem pienākumiem, kam ir būtiska nozīme attiecīgajās līgumattiecībās;

2) vai šīs tiesības ir paredzētas gadījumos, kad šādai līguma neizpildei ir pietiekami nopietns raksturs attiecībā pret aizdevuma ilgumu un summu;

3) vai šīs tiesības ietver atkāpi no vispārīgo tiesību normām attiecīgajā jomā, ja nav īpašu līguma noteikumu;

4) vai valsts tiesībās ir paredzēti adekvāti un efektīvi līdzekļi, kas ļautu patērētājam, kam tiek piemērots šāds līguma noteikums, novērst šīs aizdevuma atmaksas pieprasīšanas sekas.⁴⁷

Ceturtā teorija nosaka izpildes kā darījuma izpratni. Izpildes kā darījuma kvalifikācijai ir nepieciešama griba un leģitimitāte. Juridiskajā literatūrā tiek diskutēts, vai nepienācīga izpilde ir uzskatāma par leģitīmu darbību. Pat nepienācīga izpilde tomēr ir vērsta uz saistības izpildi, taču ar to saistība neizbeidzas. CL 1835.pants nosaka, ka kreditors, labprātīgi saņemdam daļas izpildījumu, nezaudē, attiecībā uz vēl palikušo neizpildīto daļu, neko no savām tiesībām kā uz prasījumu visumā, tā arī uz blakus prasījumiem. Juridiskajā literatūrā ir sniegta atziņa, ka daļas pieņemšanu nevar traktēt ne kā atteikšanos no atlikušās daļas, ne arī kā atteikšanos izvirzīt prasījumus sakarā ar nepienācīgu izpildījumu. Atteikšanās pieņemt tikai daļu no izpildījuma nav uzskatāma par kreditora nokavējumu.⁴⁸

Par saistības nepienācīgu izpildi ir arī paredzēts saistību pastiprināšanas līdzeklis – līgumsods - pametums, ko saskaņā ar CL 1716.pantu kāda persona uzņemas ciest arī sakarā ar savu saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā (termiņā).

Piektā teorija piedāvā definēt izpildi kā vienpusēju darījumu. Ņemot vērā, ka parādnieka darbību – saistības izpildi, tā un kreditora darbību – izpildes pieņemšanu, būtu apsverams, vai šī kreditora darbība ir vienpusējs darījums, faktiskā rīcība vai kas cits. Pat uzskatot, ka kreditora

⁴⁶ Augstāka tiesa (2023). Lieta Nr.SKC-17/2023; 29.06.2023., 13.2.2.punkts. Iegūts 02.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/510169.pdf>

⁴⁷ Eiropas Savienības tiesa. Lieta C-598/21; 12.01.2023. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62021CC0598>

⁴⁸ Torgāns, K. (2000). Komentāri Civillikuma 1835.pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 325.lpp.

darbība ir vienpusējs darījums, izpildes būtībā ir divi secīgi vienpusēji darījumi, kurus apvieno viens ekonomiskais mērķis.

Sestā teorija nosaka izpildi kā abpusēju darījumu, radot analogiju ar piedāvājumu (*oferte*), piedāvājuma pieņemšanu (*akcepts*) un darījuma noslēgšanu, tās momentu (*perfekcija*).⁴⁹ Tā izpilde tiek uzskatīta par reālu mantas nodošanu otrai pusei. Kaut izpilde ir parādnieka vienpusēja darbība, pats līgums ir vienošanās par reālas tiesības nodošanu, kas nozīmē, ka kreditoram ir saskaņota griba to pieņemt. Līdz ar to, pati izpilde veido praktiski visu reālā līguma saturu. No tā izriet, ka tas ir divpusējs darījums.

Septītā teorija ir jaukta, kas nosaka, ka izpildes tiesiskais raksturs ir atkarīgs no pienākuma rakstura. Attiecīgi parādnieka darbības var tikt atzītas par vienpusēju vai divpusēju darījumu, faktisku rīcību vai ko citu.

CL 1895.pants nosaka, visas saistību tiesības, kuras nav noteikti izņemtas no noilguma ietekmes un kuru izlietošanai nav likumā noteikti īsāki termiņi, izbeidzas, ja tiesīgā persona tās neizlieto desmit gadu laikā. Toties, nolūkā vienkāršot un paātrināt privāttiesisko (komercietiesisko) apgrozību, vienlaikus nodrošinātu arī apgrozības stabilitāti, paaugstinātu uzticības aizsardzību un komersantu atbildības pakāpi, Komerclikumā tika veikti būtiski grozījumi. Komerclikuma 406.pants nosaka īpašu no saistībām izrietošu prasījumu noilgumu - no komercdarījuma izrietošie prasījumi noilgst triju gadu laikā, ja likumā nav noteikts cits noilguma termiņš.⁵⁰

CL 1896.pants reglamentē kārtību, kādā nosakāms noilguma iesākuma brīdis, proti, noilgums sāk tecēt ar to dienu, kurā prasījums ir tā nodibināts, ka pret parādnieku, kas nav izpildījis savu pienākumu, nekavējoties var celt prasību, kaut arī tomēr vēl nebūtu ne parādnieks liedzies izpildīt, ne arī kreditors viņam to atgādinājis. Turklāt judikatūrā ir pausta atziņa, ka pēc Komerclikuma 406.pantā noteiktā speciālā noilguma termiņa pārtraukšanas no jauna skaitāms tas pats, nevis CL paredzētais vispārējais noilguma termiņš.⁵¹

Līdzīgu nostāju paudis arī pirmskara Senāts, atzīstot, ka saskaņā ar Vekseļu likuma 74. (75.) pantu, avalists (persona, kas garantē vekseļa apmaksu vai avala nodrošinātājs) par vekseļa devēja saistību atbild tikai triju gadu laikā. [...] Pēc minētā triju gadu noilguma pārtraukšanas sāk tecēt no jauna tas pats, bet ne CL paredzētais noilguma termiņš. [...] Tādēļ, pretēji kasācijas sūdzības iesniedzējas domām, vekseļu noilguma pārtraukšanas gadījumā CL 3629.-3631.p. nav piemērojami.⁵²

---

⁴⁹ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC", 137.lpp.

⁵⁰ Komerclikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 13.04.2000. Stājas spēkā: 01.01.2002. Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. Pēdējie grozījumi 30.12.2024.

⁵¹ Augstākā tiesa (2017). Lieta Nr. SKC-265/2017; 14.12.2017. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5393>

⁵² Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.76. Senāta Civilā kasācijas departamenta 1936.g. spriedumi. Valdības Vēstnesis, 22.10.1936., Nr. 241 pielikums, 16.lpp.

Astotā teorija piedāvā izpildi uzskatīt par divpusēju darījumu, kas nav līgums. Šīs teorijas piekritēji balstās uz klasisko divpusējo darījumu iedalījumu līgumos un vienošanās. Parādnieka darbības saistību izpildei ir tiesiskas, jo rada tiesiskas sekas. Piemēram, vien pienācīgas izpildes nodrošināšana atbrīvo parādnieku no atbildības par saistību nepildīšanu. Šajā gadījumā nav svarīga kreditora griba pieņemt izpildi. CL 1837.pants nosaka, ja kreditors bez likumīga iemesla atteicas saņemt parādnieka pienācīgā kārtā piedāvātu izpildījumu, vai ja tā saņemšana nav iespējama tādēļ, ka kreditoru nevar atrast, vai ka viņš neierodas noliktā termiņā samaksai noteiktā vietā, vai ka viņa manta apķīlāta, vai aiz kaut kādiem citiem iemesliem, tad parādu var dzēst nododot saistības priekšmetu notāram glabāt. Līdz ar ko, izpildi definē kā vienpusēju darījumu, kas ietilpst sarežģītas tiesiskas struktūras sastāvā, lai noteiktu tiesisko seku iestāšanos pietiek ar parādnieka gribu.

Ir pamats secinājumam, ka pienākuma izpildes juridiskais raksturs ir atkarīgs no tā izpildes veida. Saistības izpilde, veicot noteiktu darbību, pēc savas būtības ir divpusējs sekundārs reāls darījums. Bezdarbība – atturēšanās vai izvairīšanās no saistības nav darījums, bet gan tiesisks sastāvs, kas ietver divus juridiskos faktus: bezdarbība apturēšanas veidā un relatīvs notikums - ilgstoša bezdarbība.

Saistību izpildi veicina saistību izpildes nodrošināšanas veidi. Tie ietver papildu apgrūtinājumu uzlikšanu parādniekam saistību neizpildes vai neatbilstošas izpildes gadījumā (ķīla, līgumsods), vai trešo personu piesaistīšanu saistību izpildei kopā ar parādnieku (galvojums), vai arī ar rokas naudu.

Saistību izpildes nodrošināšanas veidi iedalāmi divās grupās: personīgie un reālie (lietu).

Personīgie saistību izpildes nodrošināšanas paņēmieni nozīmē kreditora prasījumu no konkrētas personas (piemēram, trešās personas galvojums). Reālas (*res*) jeb lietu tiesības ir iespēja apmierināt kreditora prasījumu no iepriekš ieķīlāta parādnieka vai trešo personu īpašuma. Par reāliem (lietu) saistību izpildes nodrošināšanas veidiem atzīstama ķīlāšana un aizturējuma tiesība, uz kuras pamata tā persona, kuras rokās atrodas kāda lieta, var to neizdot tik ilgi, kamēr nav nolīdzināts kāds viņas pašas prasījums (CL 1734.pants). Lielākoties saistību izpildes nodrošināšanas veidi ir atkarīgi no galvenās saistības un, ja galvenā saistība ir spēkā neesoša vai izbeigta, tā beidz pastāvēt.

Saistību izpildes nodrošināšanas veidus raksturo specifiskas pazīmes:

1. Saistību izpildes nodrošināšanas veidiem vienmēr ir mantisks raksturs. Civiltiesības jau sen ir atteikušās no kreditora prasījumiem pret parādnieka personu, vēršot šos prasījumus uz parādnieka vai trešo personu mantu. Jebkuru saistību nodrošināšanas veidu noteikšana nozīmē mantisko seku iespējamību. Šādas negatīvas sekas parādniekam var rasties tikai tad, ja parādnieks neizpilda vai nepienācīgi izpilda saistības.

Jebkurš saistību izpildes nodrošināšanas veids nodrošina kreditora prasījumu mantisku apmierināšanu. Nodrošinātu saistību galvenais priekšmets ir īpašums (piemēram, naudas līdzekļi, īpašums utt.). Līgumsods un rokas nauda ir naudas summa, bet ķīla – iespēja apmierināt prasījumu no ieķīlātās mantas vērtības.

2. Šie nodrošināšanas veidi ir sekundārie jeb pastiprinošie attiecībā uz galveno nodrošināto saistību.

Piemēram, bankas kredīta līgums, kurā ir paredzēts līgumsods par nokavētu saistības izpildi, satur galvenās saistības - kredīta summas atgriešanu un procentu samaksu, kā arī papildu (akcesoriskās saistības) izpildi.

Saistību izpildes nodrošināšana tiek noteikta kreditora interesēs. Lai gan ne visi nodrošinājuma veidi ir sankcijas, tās visas tieši vai netieši rada papildu slogu parādniekam. Ar ķīlu kreditoram uz parādnieka ieķīlātās mantas rēķina ir tiesības gūt apmierinājumu savam prasījumam. Arī pati valdījuma un lietošanas tiesību atņemšana, piemēram, pēc komercķīlas,⁵³ var radīt papildu parādnieka izmaksas.

Izšķir sekojošus saistības nodrošināšanas paņēmienus:

1) Akcesoriskās saistības, t.i. papildu vai pastiprinošas, kas paredzētas pamata (galvenās) saistības izpildes nodrošināšanai;

2) Neakcesoriskās saistības - tādas saistības, kas nav atkarīgas no galvenās saistības, par kuru tās tiek izsniegtas (piemēram, bankas garantija). Šāda saistība ir savstarpēji saistīta ar galveno. Nodrošinājuma saistības ir spēkā arī tad, ja pamatsaistība ir atzīta par spēkā neesošu. Pēdējās desmitgadēs starptautiskajā tirdzniecībā un finanšu jomā ir kļuvušas plaši izplatītas neatkarīgas (autonomas) garantijas (no angļu val. - *independent guarantees, on-demand guarantees*), kurām ne vienmēr ir akcesoritātei piemītošas klasiskās iezīmes. Šādos gadījumos garants nav atkarīgs no pamatsaistību spēkā esamības vai saglabāšanas.⁵⁴ Ņemot vērā netipisku garantiju, ķīlu, galvojumu un citu instrumentu veidu parādīšanos, kas neatbilst tradicionālās akcesoritātes principam, mūsdienās rodas diskusija par to, vai tiem būtu saglabājama akcesorisko saistību klasifikācija vai arī tie ir atzīstami par patstāvīgām saistībām,⁵⁵

3) Operatīvie pasākumi ir CL, Komerckīlas likumā vai līgumā nostiprinātas kreditora tiesības, kas nodrošina saistību izpildi parādnieka pārkāpuma dēļ (vienpusējs atteikums no līguma (līguma izpildes), preču aizturēšana līdz pilnīgai samaksai u.c.);

⁵³ Komerckīlas likums. Pieņemts: 21.10.1998. Stājas spēkā: 01.03.1999. Latvijas Vēstnesis, 337/338, 11.11.1998. Pēdējie grozījumi 01.07.2024.

⁵⁴ Contreras, C., Seguros Confianza, S.A. (2017). Autonomous or accessory nature of performance guarantees. Case analysis. *The Italian Law Journal*, 2017 Dupont Award - Special Mention. Iegūts 02.10.2024. no: <https://theitalianlawjournal.it/data/uploads/6-italj-2-2020/353%20ANGELONE.pdf>

⁵⁵ Angelone, M. (2020). New Forms of Guarantee: The Unifying Role of Legal Principles and General Clauses. *The Italian Law Journal*. Volume 06, No.02, P.353-368. Iegūts 02.10.2024. no: <https://theitalianlawjournal.it/data/uploads/6-italj-2-2020/353%20ANGELONE.pdf>

- 4) Līgumi ar atliekošiem nosacījumiem.
- 5) Dažādi pirkuma-pārdošanas priekšlīgumi.

Tiesību doktrīnā nav precīza priekšstata par saistību izbeigšanas juridisko būtību.

D. Meijers, pētot saistību izbeigšanas paņēmienus, norādīja, ka tie ir iedalāmi grupās:

- 1) saistību izbeigšana kā darbība, kas veikta tieši, lai izbeigtu zināmu saistību;
- 2) saistību izbeigšana pēc būtības, lai gan darbība vai fakti nav vērsti uz saistību izbeigšanu.⁵⁶

Saistību izbeigšana ir kvalificējama kā juridiskas sekas - dabīgs juridiskā fakta darbības rezultāts uz saistību tiesiskajām attiecībām, kā rezultātā šīs attiecības tiek pārveidotas (grozītas) vai izbeidzas. Taču saistības izbeigšanu nevar uzskatīt par juridisku faktu, jo tā pati par sevi ir esošā juridiska fakta juridiskas sekas, kas kalpo par tā priekšnoteikumu.

CL 1811.pants nosaka, katra saistības tiesība izbeidzas pati no sevis, kad izpildīta tai atbilstošā parādnieka saistība, t.i. nolīdzinot parādu. Ja saistības tiesības priekšmets ir nauda, tad saistību izpilda ar samaksu. Izpildījuma apzīmēšanai CL lietots arī termins "samaksa", aptverot gan samaksu naudā, gan izpildījumu vispār.⁵⁷

CL 1842.pants nosaka, saistības pienācīgs izpildījums nevien atsvabina parādnieku no jebkādas tālākas atbildības par to, bet līdz ar to izbeidz arī visus šīs saistības blakus prasījumus, kas nodibināti ar ķīlu un galvojumu. Profesors K. Torgāns uzsver, ka ne jebkāds, bet tikai pienācīgs izpildījums atsvabina parādnieku no saistības ar visiem blakus prasījumiem. Pie tam, pat kvitējums par saistības pilnīgu izpildījumu neizslēdz atgriešanos pie jautājuma, vai izpildījums ir bijis pienācīgs.⁵⁸ Līdz ar ko, saistības izpilde neatsvabina parādnieku no atbildības pārkāpumiem, kas tika pieļauti līdz izpildījumam.

Saistības ir izbeidzamas ar:

- 1) ieskaitu, dzēšot prasījumu (CL 1846.-1856.p.);
- 2) prasījuma un parāda sakritumu (CL 1857-1861.p.);
- 3) atcēlēja līgumu (CL 1862-1866.p.);
- 4) ar pārjaunojumu, pārvēršot to jaunā, ar dalībnieku sevišķu līgumu (CL 1867.-1880.p.);
- 5) ar izlīgumu, ar kuru tā dalībniekiem pārvēršot par neapstrīdamu un neapšaubāmu kādu apstrīdamu vai kā citādi apšaubāmu savstarpēju tiesisku attiecību (CL 1881.-1891.p.).

Saistību izbeigšanai neseko nekādas juridiskas sekas, bet gadījumā, ja saistību izbeigšanas rezultātā rodas jaunas ar tām saistītas tiesiskās attiecības (pat starp tām pašām pusēm kā izbeigtā

---

⁵⁶ Мейер, Д. И. (1902). Русское гражданское право: в 2 ч. 8-е изд., исправ. и доп. Ч. 2. М.: Статут, 1997, С. 705 Iegūts 02.10.2024. no: <http://lawlibrary.ru/izdanie6425.html>

⁵⁷ Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 215.lpp.

⁵⁸ Torgāns, K. (2000). Komentāri Civillikuma 1842.pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 328.lpp.

saistība), to rašanās pamats ir juridiskie fakti, nevis saistības izbeigšanas fakts, kas pēc savas būtības nav juridisks fakts. Šādos gadījumos par šiem juridiskajiem faktiem var kalpot tie paši juridiskie fakti (juridiskie sastāvi), kas bija par pamatu saistību izbeigšanai.

1.3. Akcesorisko saistību jēdzieniskais tvērums

Vēsturiski Eiropas civiltiesību doktrīnām ir raksturīga formāla pieeja nodrošinājuma tiesībām.⁵⁹ Šīs pieejas būtību nosaka tas, ka nodrošinājums (no angļu val. - *security*) tiek uzskatīts par kreditora tiesībām uz svešu mantu (no lat.val. - *iura in re aliena*).⁶⁰ Šajā sakarā ķīla vienmēr atzīstama par formālu nodrošinājumu (no angļu val. - *formal security*), savukārt atruna par īpašumtiesību saglabāšanu, kā arī īpašumtiesību nodošana kā nodrošinājums netiek atzīta un tiek kvalificēta kā funkcionāls nodrošinājums (no angļu val. - *functional security*).⁶¹

Lielākoties saistību izpildes nodrošināšanas veidiem ir raksturīga akcesoritāte (no lat.val. - *accessio*) - papildinājums, pielikums, piederība). Akcesorisko saistību pirmsākumi ir meklējami romiešu tiesībās, kuru ietvaros papildus ideoloģiskajai sastāvdaļai, kas joprojām ietekmē valsts tiesību sistēmu attīstību dažādās pasaules valstīs, tika noteikti akcesoritātes doktrīnas pamatprincipi. Un tas nav nejauši, jo romiešu tiesībās civiltiesisko attiecību svarīgāko elementu detalizēts regulējums kalpoja kā līdzeklis negatīvo parādību apkarošanai sabiedrības tiesiskajā sfērā. Pašam akcesoritātes jēdzienam civiltiesībās kopš romiešu tiesību laikiem ir bagāta vēsture, kam ir saistības palīglīdzekļa, pastiprināšanas raksturs, kas seko galvenajai saistībai.

Romiešu tiesībās viena no saistību formām (no lat.val. – *stipulatio*) tika noteikta kā akcesoriskā līdzdalība tādās attiecībās, kurās viena persona iestājas saistībā kā galvenā, pievienojot otru tikai kā papildu garantiju, palīgpartneri. Šādos gadījumos šīs otras personas tiesības vai pienākums būs tikai *accessorium* (papildinājums) pirmās personas tiesībām vai pienākumiem. Daudz biežāk romiešu tiesībās papildus parādnieku pievieno *adpromissio* formā.⁶² Šādas pievienošanas galvenais mērķis ir galvojums: cita persona uzņemas atbildību par galvenā parādnieka parādu kā galvnieks. Romiešu tiesībās izšķir trīs *adpromissiones* veidus: *sponsio*, *fidepromissio* un *fideiussio*.⁶³ Tātad, romiešu tiesībās noteiktās akcesoriskās saistības un

⁵⁹ Bussani, M., Werro, F. (2009). European Private Law. A Handbook: 1 (The Common Core of European Private Law Series). Volume II, Carolina Academic Press, P.446

⁶⁰ Milo, J.M. (2003). Retention of Title in European Business Transactions. *Washburn Law Journal*. Volume 43, P.126. Iegūts 02.10.2024. no: <https://contentdm.washburnlaw.edu/digital/api/collection/wlj/id/5369/download>

⁶¹ Bussani, M., Werro, F. (2009). European Private Law. A Handbook: 1 (The Common Core of European Private Law Series). Volume II, Carolina Academic Press, P.446 – 447

⁶² Domingo, R. (2017). The Roman Law of Contracts. An Overview. SSRN, P.7. Iegūts 02.10.2024. no <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2942873>

⁶³ Turpat, P.7.

akcesoritāte pēc civiltiesiska darījuma paredzēja kā papildus saistību esamību, tā arī galveno saistību.

Saistību nodrošināšanai romiešu tiesībās tika paredzēti divi galvenie līdzekļi - par parādnieka saistībām varēja garantēt cita persona (galvojums) tā sauktā "*adpromissio*" formā, vai lieta (galvenokārt ķīla). Senākais reālā nodrošinājuma veids bija *fiducia*, saskaņā ar kuru parādnieks nodeva mantu kreditoram pirms saistību izpildes.⁶⁴ Gaja institūcijas izcēla garantijas saistību funkcionālā papildinājuma (akcesoritātes) principu, kas nosaka galvnieka saistības atkarību no galvenās saistības esamības. Līdz ar pēdējās izbeigšanu (izpilde vai izpildes neiespējamība) atbildība no galvnieka tika noņemta.

Lietu nodrošinājuma forma (no lat.val. - *pignus*) jeb ķīlas institūts attīstījās 3.gadsimtā p.m.ē, bet kopš 2. gadsimta p.m.ē. attīstās ķīlas forma, nenododot lietu tiesības uz mantu kreditoram - hipotēka (no lat.val. - *hypothec*).⁶⁵

Romiešu tiesību doktrīnas raksturīgā formula attiecībā uz akcesoritāti bija sekojoša: akcesorisku tiesisko attiecību spēkā esamību nosaka galvenās tiesiskās attiecības spēkā esamība, tas ir papildinājums galvenajam. Šī formula nosaka pārredzamu noteikumu: ja nav galvenās saistības, nav arī papildu saistību. Tādējādi akcesoritāte sākotnēji rodas ar nolūku detalizēti noregulēt civiltiesiskās attiecības un Senās Romas likumdevējs centās izslēgt jebkādas tiesiskā regulējuma lakūnas (nepilnības).

Augstāk aplūkotās akcesoritātes kvintesence tās juridiskajā izpratnē ar laiku tika ekstrapolēta uz saistību tiesībām, kā rezultātā tika veidota akcesoritātes un pamatsaistību jēdzienu koncepcija. Vēlāk šo koncepciju pārņēma kā angļu-sakšu, tā arī romāņu-ģermāņu tiesību sistēmas.

No tiesību zinātnes vēsturiskā aspekta Eiropā romiešu tiesību recepcija tika īstenota pilnvērtīgi un konsekventi. Būtiski, ka tā bija "primārā recepcija". Citu tiesību sistēmu ietvaros, kuras papildus romiešu tiesību tradīcijām vēsturiski ietekmējušas citas tiesību tradīcijas, kā arī romiešu tiesību sekundārās recepcijas dēļ, citviet galveno kategoriju atveidošana nevarēja būt tik pilnīga un konsekventa kā Eiropā.

Viens no pirmajiem tiesību zinātniekiem, kas aprakstīja saistību izpildes konstrukcijas būtību un nozīmi, bija D.Meiers. Viņš pamatoti norādīja, ka saistību tiesības, salīdzinot ar lietu tiesībām, nav izturīgas, jo līgumā ir noteiktas personas tiesības uz svešu darbību, bet šādas darbības izdarīšana ir atkarīga no atbildīgas personas gribas. Tāpēc tiesiskā dzīve rada mākslīgus paņēmienus, lai sniegtu saistību tiesībām stingrību, kura tai pietrūkst pēc tās būtības.⁶⁶ Šis viedoklis ir aktuāls arī patlaban. Mūsdienās civiltiesiskajā aprītē bieži vien tiek izmantota saistību

---

⁶⁴ Turpat, P.12

⁶⁵ Turpat, P.11.-12

⁶⁶ Мейер, Д. И. (1902). Русское гражданское право: в 2 ч. 8-е изд., исправ. и доп. Ч. 2. М.: Статут, 1997, С. 179. Iegūts 02.10.2024. no: <http://lawlibrary.ru/izdanie6425.html>

izpildes nodrošināšana - tas ir saistīts ar kreditoru vajadzībām pēc iespējas samazināt ekonomiskos riskus, nodibinot saistību attiecībās.

Juridiskais sakars starp parādu un saistību, kas to nodrošina, nosaka saistību nodrošinājuma darījuma būtību. Nodrošinājums tiek sniegts tikai tāpēc, ka ir pamatparāds; nodrošinājuma sniegšanas mērķis ir stiprināt kreditora ticību saņemt to, kas viņam pienākas pēc saistībām.⁶⁷ Ja šis mērķis beidz pastāvēt, ir atjaunojams sākotnējais stāvoklis, vienlaikus izbeidzot kreditora nodrošinājuma tiesības. Līdz ar to tiesiskā saikne starp nodrošināto saistību un nodrošinājuma tiesiskajām attiecībām ir absolūti dabiska. Skotijas zinātnieks A. Stīvens (Steven A.) to nosauc par "intuitīvu".⁶⁸ Viņš arī norāda, ka princips "akcesoriska prasība seko pamatsaistībai" (no lat.val. - *accessorium sequitur principale*) ir izmantojama nodrošinājuma doktrīnas raksturošanai kopumā.⁶⁹

Kontinentālajās tiesību sistēmās akcesorisko saistību tiesību koncepcija ir plaši izpētīta.⁷⁰ Lielākajā daļā pētījumos akcesoriskās saistības ir pētāmas kā nodrošinājuma saistības. Šāda akcesoritātes jēdziena izpratne tiesību doktrīnā piešķir tai jebkuras nodrošinājuma metodes būtiskas un neaizstājamas pazīmes. Šīs metodes vienmēr ir likumiski papildinošas, jo tās rodas nevis pašas no sevis, bet gan uz noteikta pamata un lai nodrošinātu galveno saistību. Līdz ar ko, akcesoritāte tiek saprasta kā nodrošinājuma funkcionālā izpausme.

Personiskie nodrošinājumi pamatojas uz uzticību cilvēkam (parādniekam vai kādai trešai personai). Te pieskaita rokas naudu, līgumsodu, galvojumu.⁷¹

Juridiskajā literatūrā akcesoritāte tiek sadalīta atsevišķos noteikumos un aspektos,⁷² atzīstot, ka akcesoritāte izpaužas visos saistību pastāvēšanas posmos no to rašanās līdz izbeigšanai un akcesoritātei ir raksturīga:

- 1) akcesoritātes rašanās;
- 2) prasījuma apjoma akcesoritāte;

---

⁶⁷ Mata, M.A. de la. (2010). Typical Personal Security Rights in the EU. Comparative Law and Economics in Italy, Spain and other EU Countries in the Light of the EU Law, Basel II and the Financial Crisis. Tübingen, P.36. Iegūts 02.10.2024. no: <https://d-nb.info/1007686758/04>

⁶⁸ Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. *U. of Edinburgh School of Law Working Paper*. No.2009/07, P.21. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

⁶⁹ Turpat, P.21

⁷⁰ Thiele, A. (2003). Collective Security Arrangements. A comparative study of Dutch, English, and German Law, *Kluwer Legal Publishers*, P. 89. Iegūts 10.10.2024. no: https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/146963/mmubn000001_402065239.pdf?sequence=1&isAllowed=y; Habersack, M. (1997). Die Akzessorietät-Strukturprinzip des europäischen Zivilrechte und eines künftigen europäischen Grundpfandrechts. *Jursiten Zeitung*. No.18, P. 857. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/20824109>; Alpa, G., Zeno-Zencovich, V. (2007). Italian Private Law. Routledge-Cavendish, Taylor & Francis Group, P. 147. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.4324/9780203945056>

⁷¹ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC", 140.lpp.

⁷² Deschamps, M. (2013). The perfection and priority of the Cape Town Convention and the Aircraft Protocol—A comparative law analysis. *Cape Town Convention Journal*, No. 2:1, P. 51–2. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.researchgate.net/publication/272214193> [The perfection and priority rules of the Cape Town Convention and the Aircraft Protocol A comparative law analysis](https://www.researchgate.net/publication/272214193)

- 3) akcesoritātes sekošana galvenajai saistībai;
- 4) akcesoritātes izbeigšanās;
- 5) akcesoriskās saistības piespiedu izpilde, pētot minētos aspektus vienu no otra atsevišķi.⁷³

A.Stīvens arī nosaka piecus akcesorisko saistību noteikumus, kurus viņš atvasina no ievērojamu Skotijas tiesnešu lēmumiem un kuri, kā viņš pats atzīst, ir ļoti līdzīgi iepriekš izklāstītajai klasifikācijai:

- 1) jābūt saistībai;
- 2) saistībai jābūt noteiktai;
- 3) kad saistība tiek nodota citai personai, šī persona iegūst tiesības uz saistību;
- 4) kad saistības izbeidzas, izbeidzas arī akcesoriskās tiesības;
- 5) nodrošinājuma tiesību piespiedu izpildei ir nepieciešama aktuāla saistība.⁷⁴

Tādējādi akcesoritāte pastāv visos saistību pastāvēšanas posmos (rašānās, pāreja, pienācīga izpilde, izpilde, izbeigšanās), līdz ar to akcesoritātes pazīmes ir noskaidrojamas atsevišķi, konstatējot, vai attiecīgajam saistību nodrošinājumam piemīt visas iepriekš minētās akcesoritātes pazīmes vai tikai daļa no tām, vai arī šīs pazīmes vispār nepiemīt. Šim nolūkam vispirms ir nepieciešams precīzi noteikt katras akcesoritātes izpausmes saturu. Kā uzsver O.Stukers (Stöcker O.M.) un R.Sturners (Sturner R.), ekonomiskā lietderība un praktisko kāzusu izpēte prasa ievērojami vājināt nodrošinājuma saistību akcesoritātes rašanos, ja ne pilnībā atteikties no šī principa.⁷⁵

Civiltiesību zinātnē ir izplatīta koncepcija, saskaņā ar kuru izšķir divas piespiedu līdzekļu grupas saistību nodrošināšanai:

- 1) *vispārējie pasākumi*, kas piemērojami visos gadījumos, izņemot tos, kurus izslēdz likums, darījums vai nodibināto attiecību būtība (piemēram, zaudējumu atlīdzināšana);
- 2) *sekundārie nodrošināšanas pasākumi*, kuri ir īpaši noteikti ar likumu vai pušu vienošanos. Atbilstoši šai koncepcijai šīs otrās piespiedu līdzekļu grupas ietvaros tiek atklāts jēdziens "saistību nodrošināšana", un par saistību nodrošināšanas paņēmieniem tiek dēvēti atsevišķi speciālie nodrošināšanas veidi.

Apspriežot akcesoritātes piemērošanas problēmu, profesors van Erps (van Erp S.) uzsver, ka akcesoritāte ir ļoti daudzveidīga parādība, un būtu jānosaka nepieciešamība atkāpties no akcesoritātes, vērtējot sekojošu akcesoritātes aspektu esamību:

⁷³ Kaser, M. (1971). Das Privatrecht. Erster Abschnitt: Das, das vorklassische und das klassische Recht. 2. Auflage. C.H. Beck, S.457. Iegūts 10.10.2024. no: <https://archive.org/details/dasromischepriva0000kase/page/n5/mode/2up>

⁷⁴ Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. *U. of Edinburgh School of Law Working Paper*. No.2009/07, P.6-36. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

⁷⁵ Stöcker, O.M., Sturner, R. (2009). Flexibility, Security and Efficiency of Security Rights over Real Property in Europe. *Verband Deutscher Pfandbriefbanken*. Volume III. Berlin, P.45. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.proquest.com/docview/865656868?sourcetype=Scholarly%20Journals>

- 1) saistību radīšanas akcesoritāti (*Entstehungsakzessorietät*),
- 2) akcesoritāti, kas nosaka papildu saistību apjomu,
- 3) akcesoritāti, kas attiecas uz nodrošinājuma tiesību izpildes posmu.⁷⁶

Akcesoritātei kā saistības pastiprināšanai ir sekojošas pazīmes:

- 1) nodrošinājuma spēkā neesamība, ja galvenā saistība nav spēkā;
- 2) nodrošinājuma pēctecība galvenajai saistībai, cedējot prasījumu;

O.Stukers un R.Sturners uzsver, ka obligāta saistību tiesību sekošana nodrošinātajām tiesībām, mainoties pilnvarotajam tiesību subjektam, ir saistību tiesību “būtisks kodols” (*essential core*).⁷⁷

- 3) nodrošinājuma izbeigšana, izbeidzot ar to nodrošināto galveno saistību;
- 4) nodrošinājuma spēkā neesamība neizraisa galvenās saistības spēkā neesamību.

Juridisko mijiedarbību starp parādu un saistību, kas to nodrošina, nosaka pati nodrošinājuma darījuma būtība. Nodrošinājums tiek dots tikai tad, ja ir pamatparāds. Nodrošinājuma sniegšanas mērķis ir stiprināt kreditora ticību saņemt to, kas viņam pienākas pēc saistībām.⁷⁸ Ja šis mērķis beidz pastāvēt, ir atjaunojams sākotnējais stāvoklis un kreditora nodrošinājuma tiesībām jābeidzas.⁷⁹

No zinātniskās literatūras izriet nodrošināmas saistības akcesoritātes iezīme – tā nepastāv bez galvenās vai pamata saistības. Interesants ir amerikāņu profesora Č.Smita (Smith Ch.) akcesoritātes raksturojums: “Parāds ir gov, nodrošinājums ir aste; gov var pastāvēt bez astes, bet aste nevar pastāvēt bez gov”.⁸⁰ Līdz ar ko, akcesoritāte kā saistību izpildes nodrošināšanas līdzeklis ir atkarīgs no galvenās (kauzālās) saistības un tai ir sekundārs raksturs.

Saistību pastiprinājumus nodibina kā līguma nejausu sastāvdaļu, t.i., kā atsevišķu saistību, kura pastāv līdzās pamata saistībai. Tieši no minētā apsvēruma izriet saistību pastiprinājumu akcesoriskā daba, t.i., to pastāvēšana ir atkarīga no pašas pamatsaistības pastāvēšanas, kuru ir

⁷⁶ Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessory – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, Issue 3, P. 313. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>

⁷⁷ Stöcker, O.M., Sturner, R. (2009). Flexibility, Security and Efficiency of Security Rights over Real Property in Europe. *Verband Deutscher Pfandbriefbanken*. Volume III. Berlin, P.49. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.proquest.com/docview/865656868?sourcetype=Scholarly%20Journals>

⁷⁸ Mata, M.A. de la. (2010). Typical Personal Security Rights in the EU. *Comparative Law and Economics in Italy, Spain and other EU Countries in the Light of the EU Law, Basel II and the Financial Crisis*. Tübingen, P.36. Iegūts 02.10.2024. no: <https://d-nb.info/1007686758/04>

⁷⁹ Drobnig, U., Bar, C. von. (2004). The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. A Comparative Study. München: European Law Publisher, P. 341. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.scribd.com/document/90693553/The-Interaction-of-Contract-Law-and-Tort-and-Property-Law-in-Europe-a-Comparative-Study>

⁸⁰ Apelācijas tiesa. (1977). Arizonas apelācijas tiesa, (Court of Appeals of Arizona). Lieta Nr.2 CA-CIV 2135; 01.02.1977. Iegūts 10.10.2024. no: <https://case-law.vlex.com/vid/best-fertilizers-of-arizona-891449711>

mērķis pastiprināt. Tādēļ, ja atklājas, ka pamatsaistība nav spēkā, spēku zaudē arī līdzās šai pamatsaistībai pielīgtie pastiprinājumi.⁸¹

Akcesoriskā saistība nevar rasties, ja nav radusies vai neeksistē galvenā saistība un galvenās saistības izbeigšanās nozīmē akcesoriskās saistības izbeigšanos. Līdz ar ko, galvenās (nodrošināmās) saistības akcesoritāti attiecībā pret nodrošinātu saistību var noteikt sekojoši: nav parāda - nav nodrošinājuma.

Akcesoriskie saistību izpildes nodrošināšanas veidi ir civiltiesiski līdzekļi ar stimulējošu un kompensējošu iedarbību, nodrošinot kreditoram papildu viņa mantisko interešu aizsardzību. Pamatojoties uz vairākiem pētījumiem var izcelt aizsargājošās un stimulējošās īpašības, kas ir raksturīgas šīm funkcijām un uz kurām visbiežāk norāda pētnieki:

- 1) *Aizsargājošā iedarbība* - paredz kreditora tiesību un interešu aizsardzību parādnieka saistību neizpildes gadījumā;
- 2) *Stimulējošā iedarbība* - paredz piespiest parādnieku izpildīt saistības, apzinoties nelabvēlīgu seku iestāšanos;
- 3) *Kompensējošā iedarbība* - paredz kreditora tiesību uz blakus prasījumu un zaudējumu atlīdzināšanu parādnieka saistību neizpildes gadījumā.

CL noteiktajam saistību izpildes nodrošināšanas veidam – līgumsodam ir preventīva, sodoša un kompensējoša iedarbība, ķīlai un rokas naudai – kompensējoša un aizsargājoša iedarbība, savukārt galvojumam ir aizsargājoša un stimulējoša iedarbība.

Akcesoriskās saistības darbībai ir raksturīgi divi posmi: pirms galvenās saistības izpildes un pēc galvenās saistības neizpildes. Pirmais posms ir nosacīts (*kondikcijas*) prasījuma tiesību stāvoklis: kreditors nevar to izmantot, taču ir iespējama tā aizsardzība, pāreja, nodrošinājums. Otrajā posmā tas kļūst par klasisko saistību, kas jāizpilda.

No šī viedokļa saistību izpildes nodrošināšanas līdzekļus var definēt kā likumā vai darījumā noteiktus īpašus (papildu) mantiska rakstura pasākumus, kas vai nu mudina parādnieku pienācīgai saistību izpildei, vai garantē kreditora mantisko interešu aizsardzību, ja parādnieks neizpilda uzņemtas saistības.

Saistība starp pusēm vienmēr ir patstāvīga – tās spēku neietekmē nodrošinājumu esamība vai neesamība. Nodrošinājumi neatkarīgi no to veida (reāli (liettiesiski) – ķīlas, t.sk. hipotēkas; relatīvi (personiski) – galvojums, rokas nauda, līgumsods) vienmēr ir blakus tiesības, tas ir, akcesoriskas tiesības. Ja tiek izpildīta saistība, tad beidz pastāvēt arī nodrošinājumi.⁸²

---

⁸¹ Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 82.lpp.

⁸² Neilands, R. (2017). Hipotēkas institūts un tā pilnveidošanas iespējas Latvijas tiesībās. Promocijas darbs, 40.lpp. Iegūts 10.10.2024. no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/RNeilands_promocijas-darbs.pdf

Mūsdienu zinātniskajā literatūrā ir sekojošas galvenās saistību izpildes nodrošināšanas paņēmieni teorētiskās koncepcijas:

1. *Funkcionālā koncepcija* - nosakot saistību izpildes nodrošināšanas metodes, izšķiroša nozīme tiek piešķirta funkcijām, kuru pilda attiecīgā juridiskā konstrukcija.

2. *Subjektīvo tiesību koncepcija* - saistību izpildes nodrošināšanas paņēmieni nosakāmi, izmantojot subjektīvās tiesības, kuras kreditors var izmantot, ja parādnieks nav izpildījis galveno saistību.

H.Vēbers raksturo nodrošināšanas paņēmienus kā līgumiskas konstrukcijas, kurās kreditora (aizdevēja) prasījuma nodrošinājums pret parādnieku rodas tiesību (no vācu val. - *Sicherungsrechte*) veidā, kuras kreditors var īstenot, ja viņa prasījums netiek izpildīts, un definē nodrošinājumu kā tiesības, kas izriet no saistību līguma vai lietu līguma, kuras kreditors var īstenot, ja ar šīm tiesībām nodrošinātais prasījums pret parādnieku vai trešo personu netiek izpildīts vai izpildīts nepilnā apjomā.⁸³

Eiropas valstīs pieeja saistību izpildes nodrošināšanas līdzekļu sistematizācijai ir dažāda. Daudzu Eiropas valstu (piemēram, Šveices, Vācijas, Itālijas, Nīderlandes) civilkodeksos nav sadaļas, kas sistēmiski nosaka nosacījumus par saistību izpildes nodrošināšanas veidiem (līdzekļiem). Tās atrodas dažādās nodaļās. Piemēram, Ķīla ir uzskatāma par lietu tiesību (Vācijas Civilkodeksa § 1113-1191, Šveices Civilkodeksa 793-915.panti, Nīderlandes Civilkodeksa 3.grāmatas 227-275.panti), bet galvojums – starp atsevišķu saistību veidiem (Vācijas Civilkodeksa § 765-778; Šveices Civilkodeksa 5.grāmatas 492-512.panti; Itālijas Civilkodeksa 1936-1957.panti; Nīderlandes Civilkodeksa 7.grāmatas 850-870.panti). Taču Vācijas Civilkodeksa saistību nodrošinājuma veidiem ir veltīta 1.grāmatas 7.nodaļa “Nodrošinājuma sasniegšana”. 2006.gadā Francijas Civilkodeksā tika iekļauta nodaļa “Par nodrošinājumiem” līdzīgi tādām klasiskām nodaļām šajā vecākajā no visām civiltiesību kodifikācijām, kā nodaļās “Par personām”, “Par mantu un dažādu lietu tiesību veidiem”, “Par dažādiem mantas iegūšanas veidiem”.⁸⁴

Angļu-sakšu tiesību sistēmu valstīs tiek izdalīti arī daži vispārīgi nodrošinājuma noteikumi. Amerikas Savienoto Valstu (turpmāk – ASV) Vienotajā Komerckodeksā ir iekļauta 9.sadaļa “Nodrošinātie darījumi” (no angļu val. - *secured transactions*). Tajā tiek izmantota kategorija “nodrošinājuma procenti”, kas nosaka tiesības uz mantu, kas kalpo par nodrošinājumu.

Autoresprāt, termins “saistību izpildes nodrošināšana” ir nosacīts, jo tiesiskais regulējums netiek tieši attiecināts uz saistību izpildi, bet nosaka kreditora tiesību un interešu aizsardzību,

⁸³ Вебер, Х. (2009). Обеспечение обязательств (Kreditsicherungsrecht). Пер. с нем. Алексеева Ю. М., Иванова О.М. Wolters Kluwer, P.7-8

⁸⁴ Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2023-08-14/

piemēram, ar galvojumu, kuram ir ekspromisorisks raksturs. Līdz ar ko, būtu izmantojams termins “saistību nodrošināšana”. Nodrošinājuma līguma noslēgšana pirms galvenās saistības rašanās nav uzskatāma par pamatu šī līguma spēkā neesamībai vai tā atzīšanai par nenoslēgtu. Tas ir spēkā, taču pirms pamatsaistības rašanās kreditoram nerodas no līguma izrietošas nodrošinājuma tiesības.

O.Stukers (Stöcker O.M.) un R.Sturners (Sturner R.) norāda, ka akcesoriskā saistība nevar pastāvēt bez spēkā esošām tiesiskajām attiecībām, no kurām izriet nodrošinātie prasījumi, un neminot klasisko frāzi par parāda pastāvēšanas nepieciešamību.⁸⁵ Taču daudzās jurisdikcijās, kurās ir piemērojama akcesoritāte, ir izmantojams nākotnes prasību nodrošinājums, norādot darījumā, ka nodrošinājums ir uzliekams:

- 1) nākotnes parādiem (no angļu val. - *all monies*);⁸⁶
- 2) bankas norēķinu kontam (no angļu val. - *current account contract*);⁸⁷
- 3) nākotnes atbildībai ar noteiktu summu (no vācu val. - *Höchstbetragshypothek*);⁸⁸
- 4) atvērtam kredītam (no angļu val. - *open credit* vai kredīta līnijai);⁸⁹
- 5) jebkuram parādam, kas var rasties nākotnē.⁹⁰

Līdz ar ko, akcesoriskā saistība var rasties arī nākotnē, taču pušu tiesiskajām attiecībām ir jāpastāv saistību tiesību līguma noslēgšanas brīdī.⁹¹

CL 1691.pantā ir ietverta īpaša kreditora tiesiskās aizsardzības līdzekļu kopa - saistību pastiprinājuma regulējums, no kura izriet, ka pamatsaistību var pastiprināt ne tikai ar liettiesisku institūtu – ķīlu vai reālnastu, bet arī saistību tiesiskiem institūtiem – galvojumu, līgumsodu un rokas naudu.⁹² Pantā dotais formulējums “saistību spēku [...] pastiprina” ir saprotams tā, ka ar norādītajiem līdzekļiem pastiprina iespēju saņemt izpildījumu vai apmierinājumu un vairumā gadījumu (izņemot galvojumu) papildus iedarbojas uz parādnieka mantiskajām interesēm, mudinot viņu saistību izpildīt.

---

⁸⁵ Stöcker, O.M., Sturner, R. (2009). Flexibility, Security and Efficiency of Security Rights over Real Property in Europe. *Verband Deutscher Pfandbriefbanken*. Volume III. Berlin, P.45. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.proquest.com/docview/865656868?sourcetype=Scholarly%20Journals>

⁸⁶ Real Property Law and Procedure in the European Union. (2005). England and Wales. General Report. European University Institute, P.72. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/Law/ResearchTeaching/ResearchThemes/EuropeanPrivateLaw/RealPropertyProject/GeneralReport.pdf>

⁸⁷ Turpat, Spain, P.5

⁸⁸ Turpat, Austria, P.6

⁸⁹ Drobnig, U. (ed.). (1971). The Suretyship in the Law of the Member States of the European Communities. Study prepared by the “Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht”, Hamburg. Competition - Approximation of Legislation Series, No. 14 Brussels, P.30-31. Iegūts 14.10.2024. no: <https://aei.pitt.edu/34400/1/A768.pdf>

⁹⁰ Heyman, H.W. (2003). Mortgage under Dutch Law. EULIS Conference Report. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.oicrf.org/-/mortgage-under-dutch-law>

⁹¹ Tomczak, T. (2022). Accessoriness of Cape Town international interest. *Uniform Law Review*. Volume 27, Issue 4, P. 493-511. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/ulr/unad003>

⁹² Civillikums. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

Raksturīga šo pastiprinājumu iezīme ir tā, ka tie parādās pēc līguma pušu vienošanās kā papildsaistības (akcesoriskās saistības) pie pamatsaistībām, kas vērstas uz noteiktu mantisku vai nemantisku vajadzību apmierināšanu. Šīs papildsaistības var izpausties gan tādā veidā, ka papildu vienīgi apsolījumam izpildīt saistību kreditoram tiek norādīta vai pat nodota īpaši nodalīta manta, kas kļūst par kreditora īpašumu, ja saistība tiek pārkāpta (ķīla, hipotēka, rokas nauda), gan tādā veidā, ka parādnieks apņemas ciest papildu nelabvēlīgas sekas, ja neizpildīs saistību (līgumsods), gan tādā veidā, ka parādnieka pusē tiek piesaistīta trešā persona, kura arī apņemas atbildēt par saistības izpildīšanu (galvojums).⁹³

Pārjaunojot saistības, agrākais prasījums ar visām pie tā piederīgām blakus tiesībām (ķīlu, galvojumu, procentiem, līgumsodu) izbeidzas, it kā tas būtu izpildīts, un tā vietā nodibinās jauns prasījums, uz kuru agrākā prasījuma blakus tiesības neattiecas, ja vien nav tieši norunāts pretējais (CL 1869.pants). Ar galvenās saistības izbeigšanos izbeidzas arī ar to saistītas akcesoriskās saistības, bet galvenās saistības atjaunošana atjauno arī akcesoriskās saistības. Atsevišķos gadījumos, nosakot pakārtotu akcesorisku saistību, ir pieļaujams vadīties no tiesiskā regulējuma prasībām un darījumu apgrozījuma paražām.

Daži akcesoritātes principa pētnieki (tādi, kā M.Habersaks (Habersack M.), T.Fahters (Wachter Th.)), kuru viedokļus citē profesors S. van Erps (van Erp S.), atzīst saistības akcesoritātes principu par fundamentālu jebkuram saistību nodrošināšanas veidam, nepieļaujot masveida novirzes no tām.⁹⁴ Tomēr ir arī atšķirīgi viedokļi, piemēram, pētījumos par finanšu tirgu integrāciju ES valstīs norādīts, ka akcesoritāte ierobežo aizņēmēja un finanšu iestādes ekonomisko brīvību un rada nodrošināšanas struktūru neelasību. Tādēļ pastāv viedoklis par atkāpšanos no akcesoritātes principa vai pat pilnīgu atteikšanos no tā.⁹⁵ Šis viedoklis (lai gan ar zināmām atrunām) tiek uzturēts arī privāttiesību zinātniskajos pētījumos, norādot, ka patlaban akcesoritātes principu nevar piemērot ar tādu pašu stingrību, kā tas bija agrāk, jo akcesorisku saistību darījumiem ir tik daudz atrunu (gan likumisko, gan līgumisko), ka dotajā brīdī akcesoritātes princips nav vērtējams kā fundamentāls.⁹⁶

---

⁹³ Torgāns, K. (1999). Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes zinātniskie raksti. Rīga, 8.lpp.

⁹⁴ Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessory – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, Issue 3, P.317. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>

⁹⁵ The Integration of the EU Mortgage Credit Markets: Report by Forum Group on Mortgage Credit. (2004). European Commission, P.29. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.scribd.com/doc/315484090/2004-Forum-Group-on-Mortgage-Credit-The-Integration-of-the-Eu-Mortgage-Credit-Markets#>

⁹⁶ Drobnig, U., Bar, C. von. (2004). The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. A Comparative Study. München: European Law Publisher, P.341-342. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.scribd.com/document/90693553/The-Interaction-of-Contract-Law-and-Tort-and-Property-Law-in-Europe-a-Comparative-Study>

Profesors van Erps uzskata, ka akcesoritātei ir dažas vājās puses - tas ir patērētāja interešu nodrošinājuma veids, nevis pamats jebkurai nodrošinājuma konstrukcijai. Toties nākas konstatēt, ka viena no svarīgākajām akcesorisko saistību priekšrocībām ir ievērojama ķīlas un galvojuma noteikumu juridiskās tehnikas vienkāršošana. Profesors norāda, ka tā vietā, lai detalizēti aprakstītu, kas notiek ar nodrošinātās saistības apjomu un saturu, likumdevējam ir daudz vieglāk izstrādāt akcesorisku (papildu saistības apjoma) nodrošinājuma konstrukciju, nosakot, ka akcesorisks parādnieks atbild tāpat kā parādnieks pēc nodrošinātās saistības. Līdzīgi arī akcesoritātes pēctecība ļauj likumā atspoguļot, ka kreditora un personas, kuras labā ir nodibināts nodrošinājums, tiesības nevar tikt nodalītas utt. Turklāt akcesoritātes princips ļauj efektīvi aizsargāt nodrošinājuma sniedzēju pret kreditora ļaunprātīgu rīcību. Tādējādi tieši akcesoritātes apjoma un saistību piespiedu izpildes dēļ kreditors, kas saņēmis saistības izpildi no parādnieka, nevarēs saņemt izpildi no nodrošinājuma sniedzēja atkārtoti. Šāda aizsardzība ir nepieciešama galvenokārt personām, kas nav uzņēmēji un kas sniedz nodrošinājumu par citu personu saistībām (protams, visbiežāk ar galvojumu vai ķīlu).⁹⁷

Autoresprāt, šis secinājums absolūti neatbilst Latvijas normatīvajām regulējumam, attiecīgu tiesību normu piemērošanai un interpretācijai, kā arī kreditoru faktiskai darbībai, kas izsmeltoši tiek pētīts darba otrajā daļā. Visnotaļ svarīgākā akcesoritātes izpausme aplūkojamā aspektā ir nodrošinājuma sniedzēja tiesības izmantot visus iebildumus un ierunas, kas ir parādniekam pret kreditoru. Lai gan šī iespēja, protams, var tikt atcelta ar līgumu starp kreditoru un nodrošināto pusi (piemēram, CL 1696.panta otrajā daļā noteikts - ja galvnieks [...] par parādu, kas aprobežots ar nosacījumu, galvojis bez nosacījuma, tad nosacījums attiecināms arī uz viņu).

Pēc U.Drobniga (Drobnig U.) viedokļa, tā kļūst imperatīva, ja runa ir par profesionālu kreditoru un neprofesionālu nodrošinājuma sniedzēju.⁹⁸ Šādas obligātas aizsardzības mērķis zināmā mērā ir saprotams - neļaut kreditoram izmantot tiesības, kas tika noteiktas, nodrošinot saistības, tādiem mērķiem, kas nav saistīti ar saistību izpildi (netaisnīgai labuma gūšanai).

Dažās tiesību sistēmās ir iespējama nodrošinājuma tiesību apmēra vai nodrošinājuma summas samazināšana. Šī prasība bieži vien ir balstīta uz nodrošinājuma tiesību "pārmērīgumu", kad nodrošinājuma tiesības pārsniedz racionāli uztverto nepieciešamību aizsargāt kreditora

---

⁹⁷ Ciacchi, A.C., Weatherill, S. (eds.) (2010). *Regulating Unfair Banking Practices in Europe: The Case of Personal Suretyships*. Oxford University Press, P.202, 217, 269. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199594559.001.0001>

⁹⁸ Drobnig, U., Bar, C. von. (2004). *The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. A Comparative Study*. München: European Law Publisher, P.216, 393–398. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.scribd.com/document/90693553/The-Interaction-of-Contract-Law-and-Tort-and-Property-Law-in-Europe-a-Comparative-Study>

intereses. Viena no šādām situācijām var būt tad, kad nodrošinājuma summa būtiski pārsniedz nodrošinātās saistības apmēru.⁹⁹

Tomēr akcesoriskām saistībām ir arī zināmi trūkumi. Profesors van Erps norāda uz to, ka pamatsaistības būtiskas izmaiņas var arī kļūt par pamatu akcesorisko saistību izbeigšanai.¹⁰⁰ Autoresprāt, šis secinājums ir apšaubāms, jo Latvijā šinī gadījumā akcesoriskās saistības darbība neizbeidzas, kam tiks veltīta darba otrā daļa, vērtējot akcesorisko saistību pastiprināšanas līdzekļus un ar to saistītu problemātiku.

Mūsdienu Eiropas juridiskajā literatūrā gandrīz vienprātīgi atzīts, ka nav iespējams izturēties pret akcesoritāti kā dogmu – nodrošināto saistību akcesoritāte jāsaprot kā elastīgs un praktisks tiesību princips.¹⁰¹ Izpētot Eiropas tiesisko uzskatu attīstību par nodrošinājumiem par pēdējiem simts gadiem, nākas secināt, ka kontinentālajā tiesību doktrīnā deklarētās akcesoriskās saistības ilgākā laika posmā tika būtiski precizētas un grozītas, līdz ar ko nav pamata uzskatam, ka šis akcesoritātes princips palicis negrozīts.

Līdz ar ko, Eiropas tiesībās ir vērojama tendence pakāpeniski izslēgt atsevišķas piederības mantas izpausmes konkrētos drošības darījumos, ņemot vērā to saturu. No minētā ir secināms, ka ir pareizi runāt nevis par Eiropas tiesību sistēmu vēlmi pilnībā atteikties no nodrošinājuma papildinošā rakstura, bet gan par tendenci pamazām atteikties no akcesoritātes izpausmēm konkrētos saistību nodrošināšanas darījumos, ņemot vērā to saturu, subjekta sastāvu u.c. To apliecina tas, ka atsevišķu likumu normu vai līgumiskās prakses ietekmē pamazām atkāpjas no akcesorisko saistību līgumiem, pamatojoties uz augstāk minētajiem apsvērumiem

Saistību nodrošinājumam papildus ķīlai (komercķīlai, finanšu ķīlai), galvojumam, līgumsodam, rokas naudai un aizturējuma tiesībai tiek izmantotas banku garantijas, akreditīvi, dokumentu inkaso un specializēta apdrošināšana (piemēram, kredītriska apdrošināšana). Banku garantijas ir kredītiestādes apņemšanās segt finansiālās saistības, ja darījumā iesaistītā puse neizpilda savas saistības iekšzemes un pārrobežu darījumos. Akreditīvi, kuri tiek izmantoti pārrobežu darījumos pirkuma maksas veikšanas nodrošināšanai, ir pircēja (kredītiestādes klienta) kredītiestādes izsniegta kredītiestādes apņemšanās samaksāt pārdevējam (tostarp citas valsts kredītiestādes klientam) noteiktu naudas summu pēc akreditīva noteikumos minēto dokumentu iesniegšanas. Atkarībā no darījuma var tikt izsniegti importa vai eksporta, atsaucami vai

---

⁹⁹ Tomczak, T. (2022). Accessoriness of Cape Town international interest. *Uniform Law Review*. Volume 27, Issue 4, P. 493-511. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/ulr/unad003>

¹⁰⁰ Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessority – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, Issue 3, P. 316. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>

¹⁰¹ Turpat, P. 316

neatsaucami, pārvedami vai nepārvedami akreditīvi, kuriem piemērojami Starptautiskās tirdzniecības palātas noteikumi Nr.600 “Kredīta vēstuļu vienotās paražas un prakse”.¹⁰²

Akcesorisko saistību definīcija Latvijas civiltiesībās nav sniegta. Ņemot vērā to, ka mūsdienās faktiski ir nostiprināta akcesoritātes principa izpratne, bet līdz pat šim brīdim ir vērojama daudzējāda tiesību normu piemērošana un interpretācija par saistību akcesoritāti, ievērojot, ka mūsdienās ir plaši izplatītas neatkarīgas (autonomas) garantijas, kurām ne vienmēr ir akcesoritātei piemītošas klasiskās iezīmes, autoresprāt, tiesību doktrīnai un tiesiskā regulējuma efektīvai piemērošanai ir nepieciešams noteikt akcesorisko saistību legāļdefinīciju, papildinot CL ar 1691.¹ pantu sekojošā redakcijā:

“1691.¹ Akcesoriskās saistības ir ar darījumu noteiktas ekspromisoriskās mantiskās vai nemantiskās saistības, kas ir saistītas ar galveno saistību un ir atkarīgas no tās izpildes, ar parādnieku stimulējošu iedarbību un citādi garantējot kreditora mantisko interešu aizsardzību parādnieka saistību neizpildes gadījumā, pildot ekonomisko funkciju”.

---

¹⁰² ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits. eUCP VERSION 2.1, International Chamber of Commerce. Iegūts 10.10.2024. no: <https://iccwbo.org/news-publications/policies-reports/eucp-version-2-1-icc-uniform-customs-and-practice-for-documentary-credits/#top>

2. AKCESORISKO SAISTĪBU NODROŠINĀJUMA LĪDZEKĻI UN TO PIEMĒROŠANA

2.1. Līgumsoda piemērošanas kritēriji

Līgumsods (no lat.val. - *stipulatio poenae*) ir saistību pastiprinošs līdzeklis un parādnieka uzņemtais pienākums samaksāt noteiktu summu saistības neizpildes vai nepienācīgas izpildes gadījumā. Romiešu tiesībās līgumsods tika noteikts kā stipulācija (mutiska līguma forma jautājuma un atbildes veidā). Romiešu tiesībās par saistību izpildes nodrošināšanas veidiem uzskatīja tiesisko līdzekļu sistēmu, kas pamudinātu parādnieku izpildīt savas saistības.

Sākotnēji par līgumsodu noteica ne tikai naudas līdzekļus, bet arī mantiskas vērtības. Turpmāk ar līgumsodu saprata noteiktu naudas summu, kas jāmaksā kreditoram, ja saistības netiek izpildītas termiņā.¹⁰³ Būtiskā atšķirība starp līgumsodu un rokas naudu bija tajā, ka līgumsods bija nosakāms naudas summā, kas darbojās kā sankcija par saistību neizpildi.¹⁰⁴

Prasība par līgumsoda piedziņu neļāva kreditoram pieprasīt saistību izpildi natūrā. Šim noteikumam bija arī pretēja ietekme: ja kreditors pieprasīja izpildīt saistību natūrā, viņš nevarēja papildus pieprasīt līgumsodu. Tādējādi kreditoram vienmēr bija jāizvēlas: vai nu saistību izpilde vai līgumsoda piedziņa. Romiešu tiesībās darbojās līdzīgi noteikumi attiecībā uz līgumsodu un zaudējumu atlīdzināšanu. Abu prasību kopīga izvirzīšana nebija atļauta.

Pienākums maksāt līgumsodu radās, ja parādniekam līgumā bija noteikta atbildība par līguma pārkāpumu. Pats pārkāpuma fakts deva kreditoram pamatu piedzīt līgumsodu. Līgumsods bija noteikts konkrētā naudas summā. Sākotnēji romiešu tiesības ne pārāk labvēlīgi attiecās pret saistību piespiedu izpildi, bet pašam līgumsodam bija tikai netiešs raksturs, kas piešķīra uzticamību noslēgtajiem līgumiem, kā arī pārliecību, ka līgums tiks izpildīts. Šāda līguma mērķis bija izdarīt zināmu spiedienu uz parādnieku un nodrošināt galvenās saistības izpildi.¹⁰⁵ Turklāt līgumsoda maksāšanas pienākuma rašanās bija atkarīga no tā, vai parādnieks ir atbildīgs par konkrēto līguma pārkāpumu.

Vietējo Civillikumu kopoju 3372.-3376.panti noteica, ka kreditoram ir tiesības izvēlēties starp prasību par izpildi natūrā un līgumsoda piedziņu, un kreditors nevarēja prasīt abus, bet ar 3376.pantu tika noteikta iespēja pieprasīt papildu zaudējumu atlīdzību tikai tādā apmērā, kas pārsniedz līgumsoda apmēru.

Arī V.Bukovskis atzīmēja, ka Baltijas likumi pieļāva ierobežotu līgumsoda kombināciju ar zaudējumu piedziņu. Kopējo atlīdzības apmēru noteica reāli nodarīto zaudējumu apmērs, un daļa

¹⁰³ Гримм, Д.Д. (1916). Лекции по догме римского права: пособие для слушателей. Изд. 5-е, испр. и доп. Пг.: Гос. тип.- XVI, С.409. Iegūts 25.11.2024. no: <https://legalns.com/download/books/lib/roman-law/book-001.pdf>

¹⁰⁴ Turpat, С.410

¹⁰⁵ Turpat, С.380

no zaudējumiem, kas nepārsniedz līgumsodu, tika aizstāta ar šo pēdējo, lai neliegtu kreditoram vieglāko veidu, kā iegūt atlīdzību, ciktāl uz to attiecas līgumsods, ja nav iespējams pierādīt faktisko zaudējumu apmēru. Līgumsods tiek uzskatīts par pierādīto zaudējumu minimumu; taču ja faktiskie zaudējumi pārsniedz līgumsoda apmēru, tad šis pārsniegums ir jāpierāda vispārīgā kārtībā.¹⁰⁶ Viņš arī uzsver, ka pievēršoties 3376. panta vācu valodas tekstam, kļūst skaidrs, ka runa nav par kumulatīviem līgumsodiem ar procentiem vai augļiem, bet gan par izņēmuma, īpašu gadījumu, kura saturs izriet no iepriekš minētā. Vēl cariskās Krievijas laika juristi centās cīnīties pret nesamērīgu līgumsodu izmantošanu, taču, jāatzīst, nesekmīgi.¹⁰⁷

Nākas konstatēt, ka kopš CL sadaļas "Saistību tiesības" stāšanās spēkā 1993.gadā līgumsoda izmantošana kā tiesību zinātnē, tā arī praksē daudzus gadus faktiski balstījās uz pilnīgu līguma brīvību paralēli citam principam - *pacta sunt servanda* - līgumi jāpilda. Jebkurš līgumsods jebkurā apmērā tika atzīts par absolūti pamatotu, ja puses pašas vienojās par noteiktu līgumsoda apmēru. Šāda pieeja tika balstīta uz to, ka puses var vienoties par jebkuriem darījuma nosacījumiem, ja tas nav pretrunā ar likumu. Pagrieziena punkts bija 2005.gada Augstākās tiesas Senāta lēmums lietā Nr.SKC-48, ar kuru tika konstatēts, ka nesamērīgi līgumsodi nav pieļaujami un ir jāsamazina.¹⁰⁸

CL 1716.pants definē līgumsodu kā pametumu, kas personai rodas saistībā ar saistības neizpildīšanu vai nepienācīgu izpildi noteiktā laikā (termiņā). Līgumsods ir civiltiesisks aizsardzības līdzeklis, kuru likums atļauj piemērot daudz vieglāk nekā smagnējo zaudējumu atlīdzināšanas līdzekli, kas uzliek cietušajam lielāku pierādīšanas nastu.¹⁰⁹ Līgumsods ir gan saistību izpildes nodrošināšanas līdzeklis, gan atbildība par tā pārkāpšanu. Turklāt, kā saistību izpildes nodrošināšanas līdzeklis tas darbojas tikai līdz saistību pienācīgas izpildes brīdim, bet gadījumā, kad ir konstatēta pārkāpšana - visu pastāvēšanas laiku.

Līgumsoda izpēte ir vairāku salīdzinošo, tiesisko un ekonomisko analīžu priekšmets.¹¹⁰ 1995. gadā ietekmīgais zinātnieks Ugo Matei (Mattei U.) pētīja dažādas soda klauzulu pieejas

---

¹⁰⁶ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разьясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, С.1353

¹⁰⁷ Brīvmanis, V. (1939). Līgumsods. Rīga, 24-25.lpp.

¹⁰⁸ Augstākā tiesa (2005). Lieta Nr.SKC-48/2005; 26.01.2005. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 15.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d_oc

¹⁰⁹ Kārklīņš, J., Buls L. Līgumsoda reforma. *Jurista Vārds*, Nr. 49 (800), 03.12.2013.

¹¹⁰ Benjamin, P. (1960). Penalties, Liquidated Damages and Penal Clauses in Commercial Contracts: A Comparative Study of English and Continental Law. *International & Comparative Law Quarterly*. Volume 9, Issue 4, P.600-627. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.1093/iclqaj/9.4.600>; Goetz, C.J., Scott, R.E. (1977). Liquidated Damages, Penalties and the Just Compensation Principle: Some Notes on an Enforcement Model and a Theory of Efficient Breach. *Columbia Law Review*, P.554-594. Iegūts 25.11.2024. no: https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1404&context=faculty_scholarship; Kaplan, P.R. (1977). A Critique of the Penalty Limitation on Liquidated Damages, in 50 South. *California Law Review*. P. 1055-1090. Iegūts 25.11.2024. no: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/scal50&div=44&id=&page=>; Rea, S.A.J., (1984).

vispārējās tiesībās (no angļu val. – *Common Law*) un civiltiesībās, lai noteiktu, kura no tām ir efektīvāka. Pēc padziļinātas analīzes viņš secināja, ka šajā jomā civiltiesības var uzskatīt par mazāk neefektīvām nekā vispārējās tiesības.¹¹¹ Līdzīgu secinājumu izdara arī citi pētnieki, papildinot to ar jaunu argumentāciju.¹¹²

Arī profesors K.Torgāns savās publikācijās vairākkārt pieskarās līgumsoda tiesiskā regulējuma problēmai. Viņš norādīja, ka pamats līgumsoda piemērošanai ir vienas puses prettiesisks līguma pārkāpums - gan formāla prettiesiska darbība (nemaksāšana), gan puses vaina šajā darbībā.¹¹³ Tiesu praksē ir konstatēts, lai gan CL neaizliedz līgumsodu noteikt procentos, ir jānosaka tā robežas, kas atrodas tiesas kompetencē, izmantojot taisnīguma un samērīguma principu.¹¹⁴

Līgumsods, kas pakāpeniski palielinās, aprēķinot procentus vai konkrētu naudas summu, pārvēršas par nenoteiktu naudas summu, kura nedrīkst būt aprobežojama ar parāda pamatsummas apmēru (atšķirībā no likumiskajiem procentiem). Un tas ir pretrunā ar jēdziena "pārmērīgs pametums" nozīmi saskaņā ar CL 1716. pantu, jo pēc civiltiesisko attiecību būtības pametumam, ko kāds ir gatavs uzņemties saistību neizpildes gadījumā, jābūt tādām, kam parādnieks apzināti piekrīt un jābūt samērīgam ar parāda apmēru.

Juridiskajā literatūrā ir norādīts, ka CL pašlaik regulētais līgumsods pilda trīs funkcijas: disciplinējošu (preventīvu), kompensējošu un sodošu.¹¹⁵

Efficiency Implications of Penalties and Liquidated Damages, *The Journal of Legal Studies*. Volume 13, No.1, P. 147-167. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/724346>; Stole, L.A. (1992). The Economics of Liquidated Damage Clauses in Contractual Environments with Private Information. *Journal of Law, Economics, & Organization*. Volume 8, No.3, P.582-606. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/764869>; Thorpe, J. (1994). Economists Divided - Different Perceptions of Contracts Penalty Doctrine. *Bond Law Review*. Volume 6, Issue 2, P. 189-209. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/a16290.pdf>; DiMatteo, L.A. (2001). A Theory of Efficient Penalty: Eliminating the Law of Liquidated Damages. *American Business Law Journal*. Volume 38, Issue 4, P. 633-733. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.1111/j.1744-1714.2001.tb00905.x>; Edlin, A.S., Schwartz, A. (2003) Optimal Penalties in Contract. *Chicago-Kent Law Review*. Volume 78, Issue 1, P.33-54. Iegūts 25.11.2024. no: <https://scholarship.kentlaw.iit.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3387&context=cklawreview>; García, I.M. (2013). Enforcement of Penalty Clauses in Civil and Common Law: A Puzzle to be Solved by the Contracting Parties. *European Journal of Legal Studies*, P. 83. Iegūts 25.11.2024. no: <https://cadmus.eui.eu/server/api/core/bitstreams/d256ae89-15fd-5630-987f-febdac01d5c3/content>

¹¹¹ Mattei, U. (1995). The Comparative Law and Economics of Penalty Clauses in Contract. *The American Journal of Comparative Law*. Volume 43, Issue 3, P.427-441. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.2307/840646>

¹¹² Hatzis, A.N. (2003). Having the cake and eating it too: efficient penalty clauses in Common and Civil contract law. *International Review of Law & Economics*. Volume 22, No.4, P.381-406. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0144818802001114>; DiMatteo, L.A. (2015). Behavioural Case for Contractual Penalties under the Common Law. *European Review of Private Law*. Volume 23, Issue 3, P.327 – 353. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2015026>

¹¹³ Torgāns, K. (2006). Saistību tiesības I daļa. Mācību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 120.lpp.

¹¹⁴ Augstākā tiesa (2008). Lieta Nr. SKC-212/2008; 14.05.2008. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 16.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d_oc

¹¹⁵ Torgāns, K., Kārlīšs, J., Bitāns, A. (2017). Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Torgāns, K. (red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 148.lpp.

1) *Disciplinējošā (preventīvā) funkcija*. Šī līgumsoda funkcija ir vērsta uz parādnieka pamudinājumu pienācīgi izpildīt uzņemtās saistības un preventīvi samazināt kreditora iespējamo tiesību pārkāpumu, nodrošinot viņa tiesības uz attiecīga līgumsoda kā kompensācijas saņemšanu, neatkarīgi no zaudējumu esamības. Tādējādi, šī līgumsoda funkcija ir atzīstama par tiešu saistību izpildes pastiprināšanas līdzekli.

Taču veiktais eksperimentālais pētījums liecina, ka soda sankciju noteikšana līgumā ļauj pusēm efektīvi izmantot līguma pārkāpumu, jo tās neuzskata līgumattiecību pārkāpumu par morāli aizskarošu.¹¹⁶ Tas saskan ar ideju, ka “cilvēki uztver [...] dažāda veida juridiskās varbūtības dažādi”.¹¹⁷

2) *Kompensējošā funkcija*. Līgumsods tiek uzskatīts par likumā vai līgumā iepriekš noteikto zaudējumu aplēsi, kas var rasties nodrošinātas saistības pārkāpuma rezultātā. Līdz ar to kreditoram tiek piešķirtas tiesības prasīt vai nu līgumsodu, vai zaudējumu atlīdzību.

Angļu-sakšu tiesības izmanto līgumsoda kompensējošo funkciju attiecībā uz līgumsodam līdzīgiem institūtiem. Šāda pieeja, piemēram, ir paredzēta arī Japānas Civilkodeksā.¹¹⁸ ASV, Austrālijā, Kanādā, Lielbritānijā un Īrijā līgumsods, kas pilda soda naudas (no angļu val. - *penalty*) funkciju, ir aizliegts. Līgumsods var pildīt tikai zaudējumu atlīdzināšanas funkciju. Kā zināms, tad kontinentālo tiesību sistēmā šāds aizliegums nepastāv. Jāatzīst, ka tieši vispārējās tiesībās šī līdz šim ir visvairāk attīstītā pieeja, kas ir nostiprinājusies kā princips. Tostarp, romāņu-ģermāņu tiesības ieņem līdzsvarotāku nostāju. Nevienā Eiropas valstu doktrīnā līgumsodu nepielīdzina sodam, lai gan tās savos likumos to tā arī sauc. Līdz ar ko, līgumsoda institūta piemērošana kontinentālās Eiropas tiesību sistēmas valstīs, atšķirībā no angļu-sakšu tiesību sistēmas valstīm, parasti netiek atļauta, uzskatot, ka sankcijām par nokavējumiem ir jāatbilst kreditoram nodarīto zaudējumu apmēram.

Judikatūrā ir pausta atziņa, ka kompensācijas noteikšanā CL tiesību normas par līgumsodu tieši nav piemērojamas, bet ir izmantojami no CL normām izrietošie līgumsoda noteikšanas principi – tiktāl, cik tie ir saderīgi ar tiesību institūta tiesisko dabu un funkcijām. Kompensācijai ir gan prevencijas, gan sodīšanas funkcija, un tās noteikšanā jāievēro arī tās civiltiesiskais raksturs, soda samērīguma un soda individualizācijas princips. [...] Kompensācijai jābūt taisnīgai pret abām pusēm, un tās apmēram katrā konkrētā gadījumā jābūt samērojamam ar personas izdarīto

---

¹¹⁶ Wilkinson-Ryan, T. (2010). Do Liquidated Damages Encourage Breach? A Psychological Experiment. *Michigan Law Review*. Volume 108, Issue 5, P.633. Iegūts 25.11.2024. no: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1289&context=mlr>

¹¹⁷ Feldman, Y., Teichman, D. (2008). Are all legal probabilities created equal? *Bar-Ilan University Public Law and Legal Theory Working Paper*. No. 11-09. Iegūts 25.11.2024. no: <https://ssrn.com/abstract=1274854>

¹¹⁸ Japānas Civilkodekss (Japāna), (The Civil Code of Japan), 16.07.1898., EHS Law Bulletin Series. EHS Volume II. Section 2. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3494/en>

pārkāpumu.¹¹⁹ Līdz ar ko, kompensācijai ir divējāda funkcija – prevencijas un sodīšanas jeb punitīvā.

3) *Sodošā funkcija*. Teorija piedāvā līgumsodu uzskatīt par sodu, kura mērķis ir ietekmēt vainīgo darījuma pusi izpildīt saistības. Šajā gadījumā līgumsoda piedziņa saglabā kreditora tiesības prasīt kā zaudējumu atlīdzināšanu, tā arī ar līgumsodu nodrošināto līguma nosacījumu izpildi. Arī tiesu praksē nokavējuma procenti 0,15 % apmērā tika atzīti par līgumsodu, kas pilda sodīšanas funkciju.¹²⁰

Judikatūrā ir pausta atziņa, ka līgumsods pilda sodīšanas funkciju, kuram papildus var būt arī zaudējumu atlīdzināšanas funkcija. Tas aprobežots ar zaudējumu lielumu, kādi paredzami no līguma neizpildīšanas, tomēr arī līgumsodam jābūt samērīgam un atbilstošam godīgai darījumu praksei, un arī tam ir likumā imperatīvi paredzēti noteikšanas un piedziņas speciāli noteikumi, tostarp, apmēra ierobežojumi.¹²¹ Profesors K.Torgāns arī uzsver, ka atsevišķos gadījumos līgumsods var būt noteikts arī normatīvajos aktos (t.s. likumiskais līgumsods).¹²²

Tāpat ar judikatūru tiek atzīts, ka privāttiesiskai atbildībai vispārīgi nav raksturīga sodīšana, bet gan atlīdzināšanas nodrošināšana. Nav šaubu, ka līgumsodam ir arī sodoša izpausme, taču tā ir ar sekundāru nozīmi, primāri pildot kompensējošu funkciju, kas īpaši redzams CL 1722. panta otrās daļas redakcijā, kas paredz tiesību prasīt līgumsodu tikai tādā apmērā, kas pārsniedz zaudējumus, citiem vārdiem, līgumsods parasti ieskaitāms zaudējumu atlīdzībā. Līdz ar to, līguma izpildes pārkāpuma gadījumā kreditora interese atjaunot ekonomisko līdzsvaru un saņemt mantisko labumu ar zaudējumu atlīdzināšanas palīdzību ir pietiekami nodrošināta, tāpēc līgumsoda pamatmērķis nav radīt jaunu patstāvīgu naudas prasījumu.¹²³

Jāatzīst, ka zaudējumi nav tik vienkārši paredzami, lai puses tos varētu iepriekš aprēķināt, un līgumslēdzēju puses, iekļaujot līgumā līgumsoda klauzulu, nemaz nedomā par zaudējumu novērtējumu, kas var rasties līguma pārkāpuma rezultātā. Tomēr tas, ka precīzu zaudējumu apmēru puses nevar iepriekš paredzēt un ka to sarežģī arī zaudējumu atlīdzināšanas pierādīšanas procedūra (kad vienlaikus pastāv trīs priekšnoteikumi),¹²⁴ ir viens no iemesliem, kas mudina puses veikt nevis zaudējumu, bet gan katras puses interešu iepriekšēju novērtējumu. Līdz ar to, līgumsoda klauzulas iekļaušanas līgumā mērķis nav šis iespējamo zaudējumu provizoriskais novērtējums, bet

¹¹⁹ Augstākā tiesa. (2022). Lieta Nr. SKC-133/2022; 31.01.2022. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/8249>

¹²⁰ Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa. (2019). Lieta Nr.C68473118; 27.12.2019. Iegūts 25.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/452085.pdf>

¹²¹ Augstākā tiesa. (2023). Lieta Nr. SKC-3/2023; 30.03.2023. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/9015>

¹²² Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 106.lpp.

¹²³ Augstākā tiesa. (2024). Lieta Nr. SKC-40/2024; 25.04.2024., 7.punkts. Iegūts 25.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/530409.pdf>

¹²⁴ Turpat, 210.lpp.; Augstākā tiesa. (2008). Lieta Nr.SK-143/2008; 02.04.2008. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3327>

gan pušu centieni garantēt sev minimālo atlīdzības summu, ar kuru viena no pusēm var tikt apmierināta, ja otra pārkāpj savas saistības.

Līgumsoda noteikšana līgumā nosaka pušu rūpes par tā pienācīgu izpildi, vēlme pasargāt sevi no sagaidāmajiem mantiskajiem zaudējumiem no līguma neizpildes, šajā gadījumā nodrošinot pilnīgas vai daļējas izpildes aizstāšanu ar atbilstošu naudas kompensāciju, un to nebūt nenosaka zaudējumu obligāta esamība nākotnē.

Senāts jau starpkaru laika posmā ir norādījis, ka, ja tiesa līgumā paredzētos maksājumus atzīst par iepriekšnoteiktu zaudējumu atlīdzību līguma pārkāpšanas gadījumam, tad tie taisni atbilst līgumsoda jēdzienam.¹²⁵ Zaudējumu esamība, kā arī to pierādītais apmērs ir tikai iemesls, lai samazinātu nolīgta līgumsoda apmēru, nevis lai vispār noteiktu vai nenoteiktu nolīgto līgumsodu. Iespēja novērtēt nākotnes zaudējumus uz nenoteiktu laiku uz priekšu nav gluži saprotama, jo puses, nosakot līgumsodu, vadās no vispārējās kreditora interešu realizācijas, no saistības vērtības, no paredzamās peļņas pozīcijām, nevis no iespējamā izpildes nokavējuma perioda. Neskaidrības par daudzveidīgu un vēl nezināmu situāciju skaitu mēdz būt apstrīdētas, jo faktiski par vienīgām situācijām, kas var būt par pamatu līgumsoda noteikšanai un nākotnes zaudējumu novērtēšanai varētu būt saistību neizpilde vai to nepienācīga izpilde, saistību izpildes nokavējums.

Judikatūrā ir pausta atziņa, ka tiesai var rasties grūtības līgumsoda kvalifikācijā gadījumā, ja saistība netiek izpildīta savlaicīgi, proti, norunātajā laikā jeb termiņā, jo tad vienlaikus var pastāvēt divu veida līguma pārkāpumi: 1) saistība nav izpildīta, 2) palaists garām saistības izpildīšanai noteiktais termiņš. Tomēr tas nerada pamatu atzīt, ka līgumsoda klauzula, kurā ir pielīgts viens līgumsods, ir abu veida līgumsoda apvienojums un uz to var attiecināt kā CL 1716. panta otro daļu, tā arī minētā panta trešo daļu. Tāda juridiskā konstrukcija, kurā vienas līgumsoda klauzulas ietvaros pielīgtais līgumsods ir kā abu veidu līgumsoda apvienojums, juridiski nav iespējama.¹²⁶

Starp kompensējoša un sodoša līgumsoda jēdzieniem būtiskas atšķirības nav vērojamas. Mūsdienās līgumsoda kompensējošā funkcija ir būtiska tieši kā patstāvīgs teorētisks virziens. Vienmēr pastāv zināma tiesību un to atsevišķu institūtu atkarība no vispārējā valstī pastāvošo ekonomisko attiecību stāvokļa. Šāda atkarība skar arī līgumsoda raksturu. Jāuzsver, ka kompensējošais līgumsods ir paredzēts zaudējumu atlīdzināšanai un tas nevar novest pie kreditora nepamatotas iedzīvošanās.

---

¹²⁵ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr. 962. Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1937-1940). Latvijas Republikas Augstākā tiesa (1998). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 53.lpp.

¹²⁶ Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr. SKC-192/2023; 18.12.2023. Iegūts 25.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520878.pdf>

Dažās valstīs līgumsodu asociē ar iepriekš novērtētiem zaudējumiem (no angļu val.- *liquidated damages*), kas nosakāms kā fiksēta vai nolīgta summa, kas jāmaksā kā zaudējumu atlīdzība par kādu līguma pārkāpumu, t.i. iepriekš novērtētie zaudējumi.¹²⁷ Tādējādi gan dažādu valstu doktrīnās, gan to tiesiskajā regulējumā mūsdienās pastāv līgumsoda (kā arī atbildības kopumā) duālisms, šim duālismam ir kompensējošs un sodošs raksturs.

Juridiskajā literatūrā nav noteikta skaidra atšķirība starp līgumsodu kā saistību izpildes pastiprināšanas līdzekli un līgumsodu kā sankciju. Autoresprāt, runājot par stimulējošo funkciju, līgumsods ir saistību izpildes pastiprināšanas līdzeklis, bet gadījumā, kad līgumsoda mērķis ir atlīdzināt kreditora zaudējumus, iestājas civiltiesiskā atbildība, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi:

- 1) parādnieka prettiesiska darbība;
- 2) kreditoram radīti zaudējumi;
- 3) cēloņsakarība starp parādnieka prettiesisko darbību un negatīvām mantiskām sekām (zaudējumiem);
- 4) parādnieka vaina.

Par procentu un zaudējumu saistību profesors K.Torgāns pamatoti norāda, ka saskaņā ar CL 1788. pantu procenti pēc savas ekonomiskās būtības ir kompensācija par negūto peļņu, t. i., zaudējumu atlīdzības sastāvdaļa. Tas ir atspoguļots arī EP un Padomes Direktīvas 2000/35/EK 17.punktā.¹²⁸ ES valstis saskaņā ar Direktīvu 2011/7/ES nosaka, ka līgumsods ir taisnīga kompensācija par parāda atgūšanas izmaksām.¹²⁹ Kopš 2004. gada Latvijas tiesas piemēro 1978. gada 20. janvāra ES Rezolūciju "Soda klauzula civiltiesībās",¹³⁰ kuras rezultātā tika izveidota stabila judikatūra, kas akceptēja pārmērīgu līgumsodu samazināšanu.

Vairumam no Eiropas civiltiesību sistēmu tiesām ir tiesības samazināt līgumsoda apmēru pēc taisnīguma apsvērumiem. Toties Spānijas tiesību akti atšķiras no šī modeļa, ļaujot tiesnešiem samazināt sodus tikai tad, ja parādnieks daļēji izpilda savas saistības.¹³¹ Bet, piemēram, Polijas Civilkodeksa 484. panta 2. punkts paredz, ja ir izpildīta saistības būtiskā daļa, parādniekam ir

---

¹²⁷ Carney, P.J., Felsen, K.D. (2020). Understanding the Purpose, Limitations, and Benefits of a Liquidated Damages Clause. *Carlton Fields*. Iegūts 26.11.2024. no: <https://www.carltonfields.com/insights/publications/2020/understanding-a-liquidated-damages-clause>

¹²⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/35/EK par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (pārstrādāta versija). Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 48/1, 23.02.2011., 35.-38.lpp. *Nav spēkā*.

¹²⁹ Turpat, 35.-38.lpp.

¹³⁰ Augstākā tiesa (2006). Lieta Nr.SK-441/2004; 22.09.2004. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/10156>, Augstākā tiesa (2008). Lieta Nr.SK-212/2008; 14.05.2008. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 16.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.doc

¹³¹ García, I.M. (2012). Enforcement of Penalty Clauses in Civil and Common Law: A Puzzle to be Solved by the Contracting Parties, *European Journal of Legal Studies*. Volume 5, No.1, P.95-124. Iegūts 27.11.2025. no: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/45682231.pdf>

tiesības pieprasīt līgumsoda samazināšanu; tas attiecas arī uz gadījumiem, kad būtiska daļa no saistībām ir izpildīta vai līgumsods ir pārmērīgi augsts.¹³² Taču uz daļēju saistību izpildi nav iespējams atsaukties gadījumos, kad kreditors tajā nav ieinteresēts.¹³³ Ar judikatūru arī ir atzīts, ka līgumsoda aprēķināšana no visas līguma kopsummas ir pārmērīga, ja atlikušais parāds (saistība) ir ievērojami mazāks.¹³⁴

Tomēr, attīstoties tā sauktajiem "ātrajiem" kredītiem par nelielām summām, neskatoties uz PTAL 6.pantā noteikto aizliegumu līgumos iekļaut patērētājiem netaisnīgus nosacījumus - nesamērīgi augstu līgumsodu,¹³⁵ kā arī Patērētāju tiesību aizsardzības centra (turpmāk – PTAC) veiktajiem pasākumiem, aizdevēji līgumos iekļāva nesamērīgus līgumsodus un gada procentu likmes, kas kopumā sasniedza daudzu tūkstošu apmēru.¹³⁶ Profesors K.Torgāns pamatoti norādīja, ka līgumsoda samērīgums ir kļuvis par Latvijas sabiedriskās kārtības jautājumu.¹³⁷

Neraugoties uz to, ka līgumsoda apmēra noteikšanas kārtība un tiesu prakse izraisīja ilggadēju tiesību zinātnieku neapmierinātību un kritiku, tikai 2013.gadā Latvijas Republikas Saeima pieņēma būtiskus grozījumus CL, būtiski grozot līgumsoda institūta regulējumu atbilstoši EP un Padomes Direktīvas 2011/7/ES prasībām.¹³⁸ Grozījumu ierosmes avots bija profesors K.Torgāns, kas norādīja, ka, ņemot vērā iespēju atgūt saistību atmaksas izmaksas, Direktīva nodrošina civiltiesiskās atbildības būtisko un galveno mērķi - atjaunot īpašuma stāvokli, kāds tas būtu bijis, ja tiesību aizskārums nebūtu noticis.¹³⁹

Veikto līgumsoda institūta grozījumu būtība ir sekojoša:

- 1) līgumsods par saistību izpildes kavējumu nedrīkst pārsniegt 10% no parāda summas;
- 2) kreditors nevar vienlaikus pieprasīt procentus un līgumsodu pilnā apmērā;
- 3) puses vairs nevar vienoties, ka parādnieka veiktie maksājumi tiek ieskaitīti līgumsoda samaksā un tikai pēc tam - galvenā parāda samaksā.

Ar veiktajiem CL grozījumiem līgumsodam par nokavējumiem Latvijā vairs netiek atzīta sodīšanas un prevencijas funkcija. Būtiski, ka šiem grozījumiem ir imperatīvs raksturs - tie attiecas

---

¹³² Widerski, P. (2023). Reduction of Contractual Penalty under Polish Law Against the Background of Supranational Legal Regulations. *Review of European and Comparative Law*. Volume 53, No. 2, P.238, 241. Iegūts 27.11.2024. no: <https://doi.org/10.31743/recl.14501>

¹³³ Turpat, P.242

¹³⁴ Augstāka tiesa. (2012). Lietā Nr. SKC-688/2012; 17.10.2012. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 19.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d

¹³⁵ Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Pieņemts: 18.03.1999. Stājas spēkā: 15.04.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 104/105, 01.04.1999. Pēdējie grozījumi 23.02.2024.

¹³⁶ Hāka, Ž. (2012.gada 19.septembris). Ātro kredītu tirgū joprojām uzdarbojas „septmaņi”. *Dienas Bizness*. Iegūts 27.11.2024. no: https://news.lv/Dienas_Bizness/2012/09/19/atro-kreditu-tirgu-joprojam-uzdarbojas-septmani?related=yes

¹³⁷ Torgāns, K. Valstiskā uzraudzība pār šķīrējtiesas sprieduma tiesiskumu. *Jurista Vārds*, Nr.34 (629), 24.08.2010.

¹³⁸ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/35/EK par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (pārstrādāta versija). Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 48/1, 23.02.2011., 35.-38.lpp. Nav spēkā.

¹³⁹ Torgāns, K. Līgumsoda anomālīgas Direktīvas 2011/7/ES normu kontekstā. *Jurista Vārds*, Nr.42 (741), 16.10.2012.

uz visu veidu darījumiem, tostarp līgumiem starp komersantiem. Turpmāk puses nevarēs vienoties par citiem nosacījumiem, kas nav noteikti likumā. Likumprojekta autori anotācijā norādīja, ka viens no civiltiesiskās apgrozības pamatprincipiem ir līdzvērtības princips, proti, ikvienam savas tiesības jāīsteno pēc labas ticības un nedrīkst nepamatoti iedzīvoties uz citu rēķina.¹⁴⁰

Grozījumu apspriešanas laikā un pēc to pieņemšanas šāda regulējuma pretinieki uzskatīja grozījumus par radikāliem, atsaucoties uz to, ka šādi ierobežojumi varētu attiekties tikai uz patērētājiem kā vājāko aizsargājamo pusi, savukārt komercdarbībā šādi ierobežojumi nav pieļaujami. Autore, apspriežot grozījumus, būdama 11. Saeimas deputāte, aizstāvēja nostāju, ka arī komersantiem jābūt apdrošinātiem pret nesamērīgu sodu piemērošanu, jo iepriekšējo gadu prakse liecināja, ka nesamērīgu sodu piemērošana tiek izmantota peļņas gūšanai, negodīgai konkurencei un nereti noved pie komersantu bankrota, kas neveicina Latvijas ekonomikas attīstību.

Jāatzīmē, ka, neraugoties uz karstajām debatēm likumprojekta apspriešanā Saeimā trešajā lasījumā, autorei izdevās panākt:

1) CL 1724.¹ panta grozījumu pieņemšanu, kas nosaka tiesai pienākumu samazināt saistību pastiprinošu līdzekli - līgumsodu, ja tas ir pārmērīgs.¹⁴¹ Šāds tiesību normas tulkojums, proti, ka tiesai ir pienākums vērtēt līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu, ir nostiprinājies esošajā judikatūrā;¹⁴²

2) CL 1843.panta grozījumu pieņemšanu, saskaņā ar kuriem, ja kāds samaksā tikai daļu no sava parāda, tad viņa maksājumu vispirms ieskaita vēl nenomaksātos procentos, pēc tam kapitāla dzēšanai un tikai pēc tam līgumsoda dzēšanai, ja vien kreditors nav bijis ar mieru pieņemt maksājumu tieši tikai uz kapitāla rēķinu un par to kvitējis. Citāda vienošanās par līgumsoda dzēšanas kārtību nav spēkā.¹⁴³

Viens no minēto grozījumu pretinieku argumentiem bija tas, ka grozījumi neatbilst Eiropas valstu praksei, kur tiesības samazināt līgumsoda apmēru ir tiesas kompetencē. Tajā pašā laikā šādas tiesības Latvijā pastāv, un tās ir noteiktas CL 1724.¹ pantā, kas nosaka, tiesa samazina

---

¹⁴⁰ Likumprojekts "Grozījumi Civilprocesa likumā ar anotāciju". Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 27.11.2024. no: <http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/3C0A3795A906DBBBC2257AFB0040E85C?OpenDocument>

¹⁴¹ Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” (Nr.536/Lp11) izskatīšanai trešajā lasījumā. Saeimas mājas lapa. Iegūts 01.10.2024. no:

<https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?OpenDocument>

¹⁴² Augstākā tiesa. (2016). Lieta Nr.SK-157/2016; 12.05.2016., 6.punkts. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2017., 15.lpp. Iegūts 01.10.2024. no:

https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_1_0_2017.docx

¹⁴³ Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” (Nr.536/Lp11) izskatīšanai trešajā lasījumā. Saeimas mājas lapa. Iegūts 01.10.2024. no:

<https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?OpenDocument>

pieņemamā līgumsoda apmēru, ja tas ir pārmērīgs salīdzinājumā ar neizpildes vai nepienācīgas izpildes radītajiem zaudējumiem vai ņemot vērā citus apstākļus.

Būtiski, ka šis pants autores Saeimā atbalstītajā redakcijā nosaka tiesas pienākumu, nevis tiesības, samazināt pieņemamā līgumsoda apmēru. Pirms autores ierosinātajiem grozījumiem CL 1724.¹ pants noteica tiesas tiesības pēc puses lūguma samazināt uzliekamā līgumsoda apmēru. Šī likuma panta redakcija piešķir tiesai tiesības nevērtēt līgumsoda summas samērīgumu, ja atbildētājs to nav lūdzis.

Tiesas līdzšinējā prakse liecina, ka samērīguma novērtējums nenozīmē, ka tiesai ir jānosaka mazāks līgumsods. Ar judikatūru ir nostiprināts, ka līgumsoda samērīguma aspektā tiesai ir jāmotivē līgumsoda apmēra noteikšana. Senāts secināja, ka hipotekārā kredīta līguma noteikumi paredzēja līgumsodu 0,5% apmērā no neatmaksātās summas. Tiesnese nav novērtējusi to, ka prasītājs, iesniedzot tiesā prasību par bezstrīdus parāda piedziņu, jau bija samazinājis līgumsoda apmēru [...] un tiesnesis nav argumentējis, kāpēc uzskata, ka līgumsods attiecīgajā apmērā ir nesamērīgs, vien pieminot, ka tas ir nesamērīgs.¹⁴⁴

Izskatot prasību pret lēmumu par bezstrīdus piespiedu piedziņu, Senāts secināja, ka pastāv strīds par līgumsoda metodiku un apmēru. Divas tiesu instances, izskatot strīdu par līgumsoda apmēru, noraidīja prasītāja prasījumus. Taču Senāts uzskata, ka lēmuma pieņemšanas procesā ir pārkāpti CPL 97. un 193. pants, un atcēla tiesas lēmumu par līgumsoda piedziņu. Senāts secināja, ka lietā strīds ir par līgumsoda aprēķināšanas metodiku un apmēru. Saskaņā ar līgumu puses vienojās par aizdevuma atmaksas kārtību un līgumsodu 0,1% apmērā no laikā neatmaksātās summas par katru kavējuma dienu. Rezultātā līgumsods bija divreiz lielāks par parāda summu, kas neatbilst samērīguma un taisnīguma principam.¹⁴⁵

Nākas konstatēt, ka pirms tika ieviests jauns minētais līgumsoda aprēķināšanas un piedziņas regulējums, nekonsekvence strīdu izšķiršanā bija vērojama pat Augstākajā tiesā. Piemēram, ar Senāta 2010. gada 9.augusta lēmumu lietā Nr. SKC-905/2010 tika atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību lietā, kurā nepamatoti tika piedzīts līgumsods, kas ievērojami pārsniedz pamatparādu. Savukārt ar Senāta 2011.gada 12.janvāra lēmumu lietā Nr.SKC-20/2011, zemākas instances tiesas lēmums piedzīt parāda pamatsummu 63,12 latus un līgumsodu 244,44 latus tika

---

¹⁴⁴ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SPC-27/2011; 06.04.2011. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 60.lpp. Iegūts 27.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d_oc

¹⁴⁵ Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SKC-108/2010; 21.04.2010. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 60.lpp. Iegūts 27.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d_oc

atcelts.¹⁴⁶ Vienlaikus 2008.gadā ar Senāta lēmumu lietā Nr.SKC-212/2008 tika pieņemta judikatūra, ar kuru tika atzīts, ka tiesai ir pienākums vērtēt līgumsoda samērīgu un taisnīgu apmēru, arī lemjot, vai šie lēmumi nav pretrunā ar imperatīvajām tiesību normām.¹⁴⁷

Līdz ar to, Augstākā tiesa nereti pieņēmusi nekonsekventus un pretrunīgus lēmumus par līgumsoda apmēru, kas faktiski radīja motivāciju prasīt nesamērīgus līgumsodus.

Kopš brīža, kad tika pieņemti autores atbalstītie CL 1724.¹ panta grozījumi, tiesas sāka vērtēt līgumsoda samērīgumu, arī judikatūra uzliek tiesai pienākumu vērtēt līgumsoda samērīgumu un taisnīgumu.¹⁴⁸

Piemēram, Latgales apgabaltiesa, vērtējot līgumsoda 352 078,40 EUR apmērā samērīgumu, nonāca pie secinājuma, ka šādam līgumsodam ir izteikti sodoša izpausme, kas ir pretrunā ar privāttiesiskajai atbildībai raksturīgo atlīdzinājuma nodrošināšanu. [...] Līgumsods neatbilst godīgai darījumu praksei un nepilda kompensējošo funkciju, bet soda būvuzņēmēju. [...] Tiesas ieskatā, par taisnīgu gala noregulējumu varētu atzīt 10 % līgumsoda piemērošanu pret atlikušajiem pielīgtajā termiņā neizpildītajiem būvdarbiem. Taču no lietas materiālos esošajiem pierādījumiem nav iespējams objektīvi konstatēt un nodalīt neizpildīto būvdarbu apjomu un vērtību. Tā kā likums nepiešķir tiesai tiesības pašai pēc saviem ieskatiem noteikt līgumsoda summu, tāpēc ievērojot iepriekš izklāstītos apstākļus, prasība par līgumsoda 352 078,40 EUR piedziņu kā nepamatota tika noraidīta.¹⁴⁹

Jāatzīst, ka līgumsoda samērīguma vērtēšanā ir vērojama zināma tiesas nekoncekvence un minētās prasības neievērošana, it īpaši rakstveida procesos, radot iespēju tiesai pilnībā apmierināt prasītāju pieteiktās prasības par līgumsodiem, kas ievērojami pārsniedz pamatparāda summu, nevērtējot un nepamatojot tā samērīgumu un atbilstību godīgai darījumu praksei.

Piemēram, vienā lietā Vidzemes rajona tiesa piedzina galveno parādu 869,44 EUR apmērā, bet līgumsodu 5542,80 EUR apmērā,¹⁵⁰ citā piedzina galveno parādu 299,50 EUR apmērā, kā arī

---

¹⁴⁶ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SKC-25/2011; 02.01.2011. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 25.lpp. Iegūts 27.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.doc

¹⁴⁷ Augstākā tiesa (2008). Lieta Nr. SKC-212/2008; 14.05.2008. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 16.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.doc

¹⁴⁸ Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-120/2017; 28.02.2017. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5123>; Augstākā tiesa. (2016). Lieta Nr.SKC-157/2016; 12.05.2016., 6.punkts. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstāka tiesa. 2017., 15.lpp. Iegūts 01.10.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_1_0_2017.docx

¹⁴⁹ Latgales apgabaltiesa (2024). Lieta Nr. C33386719; 26.06.2024., 14.5.punkts. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/540345.pdf>

¹⁵⁰ Vidzemes rajona tiesa (2024.) Lieta Nr. C71383324; 09.12.2024. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/547355.pdf>

līgumsodu par līguma pirmstermiņa izbeigšanu 2096,50 EUR un līgumsodu par maksājumu kavēšanu 29,95 EUR apmērā.¹⁵¹ Kurzemes rajona tiesa piedzina nomas maksas parādu 573,54 EUR apmērā, bet līgumsodu 3381,63 EUR kopsummā.¹⁵²

Tiesību zinātnē un judikatūrā atrodami vairāki kritēriji līgumsoda samērīguma izvērtējumam:

- 1) ar līguma pārkāpumu radītais kaitējums;
- 2) līgumsoda apmērs, kas izteikts procentuāli pret pamatparādu;
- 3) laika posms, kurā līgumsods veidojies;
- 4) tas, vai līgumsoda piedziņa nekaitē otrai pusei tādā veidā, ka varētu tikt skartas sabiedrības intereses;
- 5) pamatparāda apmērs;
- 6) vai ar konkrēto līgumsoda apmēru ir nodrošināts taisnīgs rezultāts;
- 7) tiesību principi, kas attiecas uz soda atbilstības izvērtēšanu;
- 8) kā un cik lielā mērā saistība tikusi pildīta.¹⁵³

Vācijas Civilkodeksa §343 nosaka, ka vērtējot līgumsoda samērīgumu, jāņem vērā attaisnotās kreditora intereses, izpildīto saistību apmērs un abu līdzēju ekonomiskais stāvoklis.¹⁵⁴

Ņemot vērā esošu tiesu praksi, kad tiesa pretēji CL 1724.¹ panta prasībām nevērtē līgumsoda samērīgumu, autoresprāt, būtu nepieciešams piemērot minētos kritērijus arī CL, kas veicinās līgumsoda samērīguma un taisnīguma izvērtēšanu, un CL 1724.¹ panta pirmo teikumu pēc vārdiem "vai ņemot vērā citus apstākļus", papildināt ar vārdiem: "*un ievērojot sekojošus kritērijus: attaisnotās kreditora intereses, izpildīto saistību apmēru, abu līdzēju ekonomisko stāvokli.*"

Jāatzīmē arī, ka no 2013.gada 1.novembra bezstrīdus piedziņas lietas izskata zvērināti notāri, kuru kompetencē ietilpst arī līgumsoda samērīguma izvērtēšana.¹⁵⁵ Notariāta likuma 107.⁵ pants nosaka, ka kreditors iesniegumā notāram par saistības nodošanu piespiedu izpildei starp pārējo norāda līgumsodu un procentus (nolīgtos vai likumā noteiktos). Piedzenamā līgumsoda apmēru norāda, ievērojot likuma noteikumus par līgumsoda apmēra noteikšanu un

---

¹⁵¹ Vidzemes rajona tiesa. (2024). Lietas Nr.C71240524. 04.12.2024. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/546048.pdf>

¹⁵² Kurzemes rajona tiesa (2025). Lietas Nr. C695525241 06.03.2025. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/552658.pdf>

¹⁵³ Kubilis, J. Līgumsoda samērīgums un taisnīguma izvērtēšanas kritēriji. *Jurista Vārds*, Nr.12 (597), 12.02.2010.; Torgāns, K. (2013). Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga, Tiesu nama aģentūra, 137-182.lpp.

¹⁵⁴ Vācijas Civilkodekss (Vācija), (Bürgerliches Gesetzbuch), 01.03.1900., §343. Bundesministerium der Justiz. Iegūts 02.10.2024. no: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_343.html

¹⁵⁵ Grozījumi Civilprocesa likumā. Pieņemti: 23.05.2013., Stājas spēkā: 01.11.2013. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 112, 12.06.2013.; Grozījumi Notariāta likumā. Pieņemti: 23.05.2013., Stājas spēkā: 01.11.2013. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 112, 12.06.2013.

apreķināšanu.¹⁵⁶ Autore uzskata, ka šādas tiesības notāriem ir piešķirtas nepamatoti. Autoresprāt, lēmumi par parādu piedziņu, nemaz nerunājot par līgumsodiem, ir tiesas kompetencē. Kā redzams no esošās tiesu prakses, tiesas ne vienmēr pieņem pamatotus lēmumus un neievēro judikatūras lēmumus, tāpēc pastāv liels risks, ka notāri netiks galā ar tiem piešķirtajām tiesībām.

Neraugoties uz to, ka Augstākā tiesa vairākkārtēji bija lēmusi par šķīrējtiesu pienākumu pienācīgi izvērtēt līgumsoda samērīgumu, 2022.gada 3. novembrī Augstākās tiesas Senāts skatīja līdzīgu lietu par to, ka šķīrējtiesas spriedumā nav ietverta motivācija, proti, argumenti, kādēļ līgumsoda (līgumā saukts par kompensāciju) noteikšana par likumiskas darbības izdarīšanu šajā gadījumā atzīstama par tiesisku (likums paredz pilnvarojuma vienaspusēju atsaukšanu). Turklāt šķīrējtiesa nav ņēmusi vērā arī to, ka līgumsods pieprasīts bezatlīdzības līguma ietvaros, kur pilnvarojumā nodoto akciju tirgus vērtība ir gandrīz divas reizes mazāka par līgumsodu. Senāts secināja, ka atbildētāja atsauksmē attiecībā uz kompensācijas tiesiskumu un samērīgumu minētie argumenti šķīrējtiesā faktiski ir ignorēti, spriedumā neanalizējot un līdz ar to arī nenoskaidrojot šī līgumā paredzētā maksājuma juridisko dabu, kā arī neatbildot uz izteiktajiem iebildumiem par kompensācijas tiesiskumu un apmēra samērīgumu.¹⁵⁷

Attiecībā par kompensācijas atbilstību līgumsodam Satversmes tiesa ir norādījusi, ka kompensācija pēc tās juridiskās dabas ir pielīdzināma līgumsodam, tā ir līdzeklis dabasgāzes lietošanas noteikumos un līgumā par dabasgāzes piegādi noteikto mājsaimniecības lietotāja saistību pastiprināšanai, un tie nav zaudējumi. Līdz ar ko, kompensācijai kā līgumsodam pielīdzināmam maksājumam jāatbilst soda individualizācijas principam, proti, soda apmēram katrā konkrētā gadījumā jābūt pielāgojamam pārkāpuma apstākļiem, t. i., samērojamai ar personas izdarīto nodarījumu, ievērojot no taisnīguma principa atvasinātu soda samērīguma principu.¹⁵⁸

Kā tas izriet no EP un Padomes Direktīvas 93/13 3. panta 3. punkta, šīs direktīvas pielikums ietver indikatīvu un neizsmeļošu noteikumu uzskaitījumu, kurus var atzīt par negodīgiem. Kā izriet no šī pielikuma 1. punkta e) apakšpunkta, šo noteikumu vidū ir tādi, kuru mērķis vai sekas ir pieprasīt patērētājam, kurš nespēj izpildīt savas saistības, maksāt neproporcionāli lielu kompensāciju.¹⁵⁹

---

¹⁵⁶ Notariāta likums. Pieņemts: 01.06.1993. Stājas spēkā: 01.09.1993. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 48, 09.07.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

¹⁵⁷ Latvijas Republikas Prokuratūra. Augstākā tiesa apmierina ģenerālprokurora iesniegto protestu. *Jurista Vārds*, 07.11.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://juristavards.lv/zinas/282268-augstaka-tiesa-apmierina-generalprokurora-iesniegto-protestu/>

¹⁵⁸ Satversmes tiesa. Lieta Nr. 2019-10-0103. Pieņemts: 20.03.2020. Publicēts: LV, 59, 24.03.2020., 28.2. un 29.1.2. punkti; Satversmes tiesa. Lieta Nr. 2019-37-0103. Pieņemts: 28.09.2020. Publicēts: LV, 191, 02.10.2020., 21.2., 29.2. un 30.3. punkti.

¹⁵⁹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 93/13 (1993.gada 05.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 95/29, 21.04.1993, 29.-34. lpp.

EST judikatūrā ir pausta atziņa, ka līguma noteikumi, ar kuriem, šķiet, ir noteiktas automātiskas un nesamērīgas sankcijas salīdzinājumā ar iespējamās patērētāja pieļautās saistību neizpildes raksturu, būtu jāatzīst par negodīgām, pamatojoties uz minētas Direktīvas normu. Līdz ar to, noteikums uz noteiktu laiku noslēgtā līgumā par elektroenerģijas piegādi par fiksētu cenu – kas piegādātājam, kurš to ir izbeidzis pirms termiņa beigām, jo patērētājs nav veicis maksājumu, ļauj automātiski piemērot šim patērētājam fiksētas likmes līgumsodu neatkarīgi no tā, vai piegādātājs ir faktiski cietis tiešus ekonomiskus zaudējumus, – var būt negodīgs.¹⁶⁰ EST judikatūrā arī ir sniegta atziņa, ka pat ja patērētājs parakstījis līgumu, nesamērīgs līgumsods ir atzīstams par netaisnīgu saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. un 4. pantiem.¹⁶¹

Minētie grozījumi par līgumsoda jaunu regulējumu stājās spēkā 2014.gada janvārī un juristi uzreiz sagatavoja savus priekšlikumus, kā izvairīties no likuma prasību izpildes. Zvērināts advokāts S.Rudāns publikācijā atzīmē, ka daudzi juristi piedāvā līgumos līgumsoda vietā iekļaut kavējuma procentus un soda naudas, tādējādi cerot izvairīties no CL noteiktajiem ierobežojumiem. Taču soda procentu apmērs apstājas, sasniedzot parāda summu, un tiesu prakse ir parādījusi, ka tiesas, tiekoties ar parādniekiem, sodu atzina par soda procentiem. Tagad situācija var mainīties, un soda procentus nomainīs līgumsods, kas var sasniegt tikai 10%.¹⁶²

Kā tika norādīts iepriekš, pateicoties autores ierosinātiem un atbalstītiem CL 1724.¹ panta grozījumiem, šobrīd tiesai ir pienākums (nevis tiesības) samazināt līgumsoda apmēru līdz samērīgam. S.Rudāna viedoklis apstiprina šī darba autores CL 1724.¹ panta ieviesto grozījumu pareizību un savlaicīgumu kā preventīvu pasākumu, lai novērstu mēģinājumus apiet jauno līgumsoda regulējumu. Turklāt, S.Rudāns izvirzīja sekojošus priekšlikumus:

1) *Iekļaut līgumos zaudējumus noteiktajā apmērā naudā vai procentos, kas salīdzināma ar kreditoram nodarītajiem zaudējumiem;*

2) *Pārveidot parādu aizdevumā, iekļaujot šādu noteikumu jau sākotnējā līdžēju darījumā. Līdz ar to, parādniekam būs pienākums līgumsoda vietā maksāt atlīdzību par sveša kapitāla lietošanu;*

3) *Citas valsts likumu piemērošana strīdu izšķiršanai.* Daudzās citās ES valstīs līgumsods nav ierobežots, lai gan tas nevar būt nesamērīgs. CPL 5.pants nosaka, ka tiesa izspriež civillietas saskaņā ar likumiem un citiem normatīvajiem aktiem, Latvijas Republikai saistošiem starptautiskajiem līgumiem un ES tiesību normām;

---

¹⁶⁰ Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-749/23; 05.06.2025. Iegūts 01.11.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62023CJ0749>

¹⁶¹ Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-76/10; 16.11.2010. Iegūts 01.11.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62010CO0076>

¹⁶² Rudāns, S. Jauns līgumsoda regulējums. Kā rīkoties? *Jurista padoms*, Nr.5, 2013.gada novembris, 10.lpp.

4) *Saistības vērtības noteikšana.* Dažos gadījumos izpildāmas saistības vērtība var būt nezināma vai grūti noskaidrojama. Ja puses, piemēram, vienojas par konkurences aizliegumu un atrunājušas līgumsodu 200 EUR par katru dienu, iestājoties pārkāpumam, tiesa nevarēs pārbaudīt, vai pušu pielīgtais līgumsods pārsniedz 10% no pārkāptās saistības vērtības;

5) *Līgumsods par saistības pilnu neizpildi.* Klasisks piemērs ir konfidencialitātes saistības pārkāpšana. Ar šāda līgumsoda palīdzību puses var izvairīties no pienākuma pierādīt zaudējuma esamību un apmēru. Ja viena puse uzskata, ka zaudējumi pārsniedz līgumsoda apmēru, tā nevar pieprasīt šāda zaudējuma atlīdzību (tas ir, starpību starp līgumsodu un pilnu zaudējumu summu). Gluži pretēji, līdz ar izmaiņām CL situācija ir būtiski mainījies, jo kreditors var prasīt tikai līgumsodu tādā apmērā, kas pārsniedz zaudējumu atlīdzības apmēru. Tas nozīmē, ka kreditoram vispirms jāpierāda zaudējuma apmērs, un tikai pēc tam ir tiesības prasīt līgumsoda samaksu.

Līdz ar ko, tiek piedāvāts zaudējumu apmēru norādīt jau līgumā (taču pastāv risks, ka tiesa to neatzīs), vai arī līgumā izslēgt cietušās puses tiesības uz zaudējumu atlīdzību. Šādā gadījumā kreditoram ir tiesības pieprasīt līgumsodu pilnā apmērā, nepierādot savus zaudējumus.

No visa iepriekš minētā redzams, ka juristi ierosina veidot dažādas juridiskas konstrukcijas, lai pastiprinātu kreditora tiesības un piedzītu no parādnieka summas, kas pārsniedz likumā noteikto līgumsoda apmēru. Protams, kreditora tiesību aizsardzība ir būtisks elements kreditora interešu nodrošināšanai, tomēr CL 1.pants noteic, ka tiesības izlietojamas un pienākumi pildāmi pēc labas ticības. Laba ticība ir likuma un darījuma iztulkošanas norma to īsto mērķu sasniegšanai.¹⁶³ No likumu piemērošanas viedokļa CL 1.pantā ietvertais labas ticības princips var būt svarīgs korektīvs gadījumos, kad likuma formālie izveidojumi īpatnējos lietās apstākļos noved pie kļūmīgām situācijām no taisnības un vispārības interešu viedokļa.¹⁶⁴ Autore uzskata, ka piedāvājumiem jāatbilst CL 1.pantā nostiprinātam labas ticības principam, kā arī likuma 2391.pantam, ar kuru nevienam nav tiesības netaisni iedzīvoties otram par ļaunu un uz tā rēķina. Taču pēc profesora K.Torgāna tālredzīgas cerības, ar laiku līgumsods tiks dzēsts no CL, jo nav pareizi teikt, ka pret pārmērībām aizsargājami ir tikai patērētāji,¹⁶⁵ kam autore pilnībā pievienojas.

Autores praksē ir sastopami gadījumi, kad par līzīga līguma nemaksāšanu (piemēram, pērkot sadzīves tehniku) kreditors piedāvāja parādniekam izsniegt vekseli par summu, kas daudzkārt lielāka par līzīga līguma summu, izmantojot parādnieka juridisko analfabētismu un skaidrojot to ar to, ka, ja parādnieks izrakstīs vekseli, no viņa neko vairāk neprasīs. Rezultātā vekselis no kreditora puses tika pakļauts bezstrīdus piespiedu izpildei un tiesa formāli, bez pušu

¹⁶³ Krons, M. Civillikuma pirmais pants. Laba ticība kā tiesiskās rīcības kritērijs. *Jurista Vārds*, Nr.51 (646), 21.12.2010., 1.lpp.

¹⁶⁴ Ozoliņš, O. (1939). Jaunā Civillikuma ievads. Raksti par prezidenta K. Ulmaņa Civillikumu. Tieslietu ministrijas Vēstneša 1939.g. 1.burtīcas pielikums. Tieslietu ministrijas izdevums, 4.-5.lpp.

¹⁶⁵ Torgāns, K., Kārlīšs, J., Bitāns, A. (2017). Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Torgāns, K. (red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 171.lpp.

līdzdalības, lēma par vekselī norādītās summas neapstrīdamu piedziņu. Šādam lēmumam saskaņā ar likumu ir izpildu raksta spēks un tas dod tiesības ne tikai vērst piedziņu uz visu parādnieka mantu, bet arī reģistrēt uz tā pamata hipotēku.

Autoresprāt, līgumsoda primārais mērķis ir novērst saistību nepildīšanu, ietekmējot parādnieku ar viņam nelabvēlīgām sekām, un ka saistību izpildes nodrošināšanas veids (tostarp kā iepriekš noteikts atbildības līdzeklis), līgumsods darbojas līdz saistības izpildes brīdim.

Tiesu praksē, vērtējot dažādu līgumsodu piedziņas iespējamību, tika nostiprināts, ka līgumsods par maksājuma kavējumu ir pamatots, taču līgumsods par saistību neizpildi vispār nav pamatots saskaņā ar CL 1716. panta otro daļu un 1722. panta otro daļu.¹⁶⁶

Šobrīd ir kļuvis arvien aktuālāks jautājums par patērētāju tiesību aizsardzību. Bieži vien patērētāji pieprasa atzīt par spēkā neesošiem tos līguma punktus, kuros ir noteikts līgumsods, jo, parakstot līgumu, tas parasti netiek apspriests ar patērētāju. To apstiprina arī PTAC sniegtā informācija, ka patērētāju sūdzības pārsvarā ir par nesamērīgu līgumsodu,¹⁶⁷ joprojām tiek saņemti iesniegumi un patērētājiem ir aktuāls jautājums par tiem piemērotajiem līgumsodiem autostāvvietās. Diemžēl sūdzību skaits palielinās. 2021.gadā tika saņemti 119 iesniegumi, savukārt 2022. gadā - 129.¹⁶⁸

Taču vēl 2019.gada 13.augustā Senāta Administratīvo lietu departaments izskatīja lietu par autostāvvietas izmantošanu piemērotā līgumsoda samērīgumu un nosprieda, ka ja līgumsods ir vispārīgi paredzēts kā noteikta summa par dažāda veida pārkāpumiem, nepadarot tā apmēru atkarīgu no līguma pārkāpuma veida, smaguma un ilguma, līgumsoda nesamērīgums konstatējams jau tad, ja tas būtu nesamērīgs attiecībā pret mazāko iespējamo tipisko līguma pārkāpumu, par kuru līgumsods var tikt piemērots.¹⁶⁹

Vienlaikus Senāts vērš uzmanību, ka CL 1716.panta trešā daļa noteic, ka līgumsods par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā var tikt noteikts pieaugošs, taču kopsummā ne vairāk par 10 procentiem no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra. Proti, CL 1716.panta trešā daļa neierobežo līdzēju tiesības noteikt fiksētu līgumsodu arī par saistību nepienācīgu izpildi vai neizpildīšanu īstā laikā, bet ir vērsts pret pieaugošiem līgumsodiem, kad līgumsods pakāpeniski palielinās procentuālu vai konkrētu naudas summu pieskaitīšanas ceļā, pārvēršoties par nenoteiktu lielumu.

¹⁶⁶ Kurzemes rajona tiesa (2025). Lietas Nr. C69578124; 26.02.2025. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/551999.pdf>

¹⁶⁷ Patērētāji 2021. gadā PTAC visvairāk sūdzējušies par parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzēju rīcību. PTAC, *Jurista Vārds*, 04.03.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://juristavards.lv/zinas/280969-pateretaji-2021-gada-ptac-visvairak-sudzejusies-par-paradu-arpustiesas-atgusanas-pakalpojumu-sniedze/>

¹⁶⁸ PTAC. (2022). Patērētāju tiesību aizsardzības centra publiskais pārskats. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-publiskie-parskati>

¹⁶⁹ Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr.SKA-243/2019; 13.08.2019. Iegūts 28.11.2024. no <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5921>

Būtiski, ka publisko tiesību līgumos nevar paredzēt līgumsodu vai citus saistību pastiprināšanas līdzekļus, ja vien normatīvajā aktā, kas regulē konkrēto publisko tiesību līgumu veidu, nav noteikts citādi, jo ideja, ka viena puse varētu gūt labumu no tā, ka publisko tiesību līgums netiek pildīts, neatbilst publisko tiesību līguma institūta jēgai.¹⁷⁰

Pēc jauna regulējuma pieņemšanas līgumsodu piedziņas jomā PTAC 2014.gada 04.aprīlī pieņēma Vadlīnijas par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos, saistībā ar 2013.gada 04.jūlija grozījumiem CL, bet 2018.gada 27.aprīlī PTAC ir apstiprinājis jaunas Vadlīnijas par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos,¹⁷¹ kurās tika veikti precizējumi attiecībā uz līgumsodu, kas noteikts par saistību neizpildi noteiktā laikā. Ar nolūku mazināt līgumsodus autostāvvietās, 2025.gada 10.novembrī PTAC pieņēma arī Valdīnijas par labu praksi un ieteikumiem autostāvvietu pakalpojumu sniegšanas jomā.¹⁷²

Judikatūrā arī tika izlemts jautājums par līgumsoda kumulatīvu piemērošanu. Senāts atzinis, ka līgumsodu, pamatojoties uz CL 1722.panta pirmo daļu, par līguma neizpildīšanu īstā laikā (termiņā) nevar prasīt kumulatīvi ar nokavējuma procentiem, ciktāl tas nepārsniedz nokavējuma procentu summu.¹⁷³ Tāpat atbilstoši judikatūrā paustai atziņai, ja tiek izmantotas pielīgtās tiesības lauzt līgumu pirms termiņa, līgumam izbeidoties pirms termiņa, zūd arī līgumiskais pamats pielīgto procentu un līgumsoda aprēķināšanai un piedziņai atbilstoši līguma nosacījumiem, jo nav nekāda tiesiska pamata to piemērošanai pēc līguma izbeigšanās.¹⁷⁴

Līgumsoda tiesību institūta atbilstoša piemērošana vēl arvien ir aktuāla un prasa no tiesām konsekventas, stabilas un taisnīgas tiesu prakses veidošanos, mazinot prasību celšanu par nesamērīgiem līgumsodiem. Tā, 2024.gada beigās Ekonomisko lietu tiesā tika ierosināta civillieta Nr.C75017024, lūdzot atzīt par nesamērīgu un nepamatotu aprēķināto līgumsodu 575 142,32 EUR apmērā un atbrīvot prasītāju no samaksas saistībām, kas pagaidām netiek izšķirta pēc būtības.

2.2. Galvojums kā akcesoriskās atbildības līdzeklis un ar to saistītā problemātika

---

¹⁷⁰ Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 113. lpp.

¹⁷¹ PTAC. (2018). Vadlīnijas par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos. Iegūts 28.11.2024. no: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/ligumsodu_nokavejuma_procentu_vadlinijas_24042018_nr_3.pdf

¹⁷² PTAC. (2025). Vadlīnijas par labu praksi un ieteikumiem autostāvvietu pakalpojumu sniegšanas jomā. Iegūts 11.11.2025. no: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/5720/download?attachment>

¹⁷³ Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr. SKC-168/2019; 27.09.2019. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5963>

¹⁷⁴ Augstāka tiesa. (2013). Lieta Nr. SKC-644/2013; 30.01.2013. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/546184.pdf>

Mūsdienu tiesību sistēmas satur dažādus saistību izpildes nodrošinājuma veidus, kas dod kreditoram garantiju, ka parādnieks pienācīgi izpildīs pēc līguma uzņemtās saistības. Galvojums ir viens no senākajiem saistību pastiprinājumu veidiem un pastāv līdzās tādiem saistību pastiprinājuma veidiem kā līgumsods un rokas nauda, ar mērķi nodrošināt pamatsaistības izpildīšanu, ja galvenās saistības parādnieks neizpilda vai nepienācīgi izpilda savas saistības pret kreditoru.

Vārda “galvojums” izcelsme un nozīme ir “atbildēt ar savu galvu” proti, “likt savu galvu ķīlā”. Arī romiešu tiesībās šāds pienākums bija personisks, taču laika gaitā saglabāja tikai pienākuma mantisko raksturu (*schuld*). Ar galvojumu trešā persona (*adpromissor*) uzņemas pienākumu atbildēt par parādnieka (*debitor*) parādu, ja tas nepilda savas saistības. Galvojums ir būtisks saistību tiesību pastiprināšanas veids, vadoties pēc CL 1692.panta trešā persona uzņemas atbildību par parādnieka parādu, neatsvabinot pēdējo no parāda.¹⁷⁵

Kā atzīts judikatūrā, ķīla un galvojums ir saistību pastiprinoši līdzekļi, un abi savā būtībā ir salīdzināmi tiesību institūti, jo to mērķis ir nodrošināt kreditora prasījumu. Galvojumu no ķīlas nošķir saistību tiesības un lietu tiesības raksturs, kā arī akcesorā daba. Vienlaikus atzīstams, ka ķīlas mērķis prevalē pār tās akcesoro dabu. Ņemot vērā, ka ķīla ir aprobežota ar konkrētu īpašumu, nevis personu, pamatoti uzskatāms, ka ķīlai piemīt liettiesiska galvojuma raksturs.¹⁷⁶

Galvojuma institūts ir pazīstams jau no romiešu tiesībām, kurās bija zināmi trīs galvojuma veidi: *fideiussio*, *sponsio* un *fiderpromissio*.¹⁷⁷ Galvojums ir līgums, ar kuru trešā persona (galvinieks - *adpromissor*) uzņemas saistību atbildēt par otras personas (parādnieka - *debitor*) parādu gadījumā, ja viņš neizpildīs kreditoram savu parāda saistību.¹⁷⁸ Imperatora Justiniāna laika likums (535.g.) paredzēja galviniekam atvieglojumu – prasīt, lai kreditors ievēro piedziņas kārtību (no lat.val. - *beneficium excussionis seu ordinis*) – vispirms lai viņš griežas pie parādnieka un tikai parādnieka nemaksāšanas gadījumā – pie galvinieka.¹⁷⁹

Kā norādīts judikatūrā, galvojuma mērķis ir saistību nodrošināšana, kas dod tiesības kreditoram gūt apmierinājumu no galvinieka, ja kādu iemeslu dēļ galvenais parādnieks nespēj izpildīt savas saistības.¹⁸⁰ Atbilstoši prasījuma nodrošinājuma līdzekļu klasifikācijai galvojums ir

---

¹⁷⁵ Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Publicēts: Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

¹⁷⁶ Augstāka tiesa. (2018). Lieta Nr. SKC-249/2018; 05.12.2018., 7.1. punkts. Galvojums. Senāta judikatūras atziņas (2005.-2019.). Latvijas Republikas Augstāka tiesa, Rīga, 2020., 6.lpp. Iegūts 04.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2020/Galvojums_Senata_judikaturas_atzinas.docx

¹⁷⁷ Zimmermann, R. (1996). The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition. *Oxford University Press*, P.114. Iegūts 02.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198764267.001.0001>

¹⁷⁸ Kalniņš, V. (1977). Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Zvaigzne ABC, 156.lpp.

¹⁷⁹ Turpat, 157.lpp.

¹⁸⁰ Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-27/2013; 22.01.2013. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3022>

viens no svarīgākajiem, t.i. personiskajiem (saistībtiesiskajiem) nodrošinājumiem (līdzās, piemēram, garantijas līgumam, vekseļa galvojumam, līgumsodam, rokas naudai). Atšķirībā no tā sauktajiem reālajiem (liettiesiskajiem) nodrošinājumiem (rokas ķīlas, hipotēkas, komercķīlas) galvojuma došanas gadījumā par galvenās saistības izpildījumu atbild nevis nodrošinājumam dotais (ieķīlātais) priekšmets, bet gan pats galvnieks ar visu savu mantu. Turklāt no pārējiem akcesoriskā rakstura nodrošinājumiem (piemēram, no līgumsoda un ķīlas tiesības) galvojums atšķiras ar to, ka galvenās saistības izpildīšana tiek nodrošināta ar trešās personas uzņemtu saistību (galvnieks var būt tikai trešā persona, nevis pats galvenais parādnieks).¹⁸¹

Līdz ar ko, ņemot vērā galvojuma kā saistību pastiprināšanas veida būtību svarīgi, lai kreditora prasījuma brīdī parādniekam pastāvētu kaut kāda saistība, tā kā galvojums ir ar līgumu uzņemta akcesoriska jeb papildu saistība, kura atkarīga no galvenās saistības.

Kā izriet no CL 1691.panta, tad galvojums ir saistību pastiprinājums, kas pastāv līdzās tādiem institūtiem kā līgumsods, rokas nauda un ķīlas tiesība. No kā secināms, ka galvojums pastiprina pamatsaistību un ir akcesoriska saistība, kas kalpo par papildus garantiju kreditoram atgūt līdzekļus. V.Sinaiskis norāda, ka galvojums ir ļoti svarīgs saistību tiesību pastiprināšanas veids, jo kā rāda vārds „galvojums”, trešā persona te uzņemas pienākumu atbildēt kreditoram par citas personas parādu, pēdējo tomēr neatsvabinot no viņas parāda. Senos laikos šī atbildība bija personiska (atbildēja ar savu galvu); vēlāk parādam paliek tikai mantisks raksturs - par parādu galvnieks atbild tikai ar mantu”.¹⁸²

Ar galvojumu tiek saprasts galvenajai saistībai pievienotais trešās personas, galvnieka, papildus pienākums atbildēt par saistībām parādnieka neizpildes gadījumā. Par galvojumu uzskatāms jebkuras personas uz sevis uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādiem, bez pēdējā atbrīvošanas no viņa parāda.¹⁸³

Pēc A.Grūtupa viedokļa, galvojuma institūtam ir svarīga ekonomiska nozīme, jo tas stimulē parādu atdošanu un parādu saistību nokārtošanu, jo iepretim kreditoram stāv divas saistītās personas, no kurām kreditors var saņemt parādu - galvenais parādnieks un galvnieks.¹⁸⁴ Autore var piekrist secinājumam, ka iecerei par kreditora tiesību aizsargāšanu ir nozīme, taču esošā prakse pierāda arī būtiskus trūkumus un nesamērīgumu starp kreditora tiesībām un galvnieku pienākumiem.

¹⁸¹ Kalniņš, E. Galvojums kā akcesoriska saistība. *Jurista Vārds*, Nr.19 (666), 10.05.2011.

¹⁸² Sinaiskis, V. (1940). Saistību tiesības. Latvijas civiltiesību apskats. Rīga: LU studentu padomes grāmatnīca, 24.lpp.

¹⁸³ Буковский, В. (1914). Свод гражданских узаконений губерний Прибалтийских с продолжением 1912-1914 г.г. и с разъяснениями. Том 2. Рига, С.1986

¹⁸⁴ Grūtups, A. (2000). Iepriekšējās piezīmes. Torgāns, K. (red.) *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri: Ceturtā daļa. Saistību tiesības. (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 176.lpp.

Saskaņā ar CL 1692.pantu galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kreditoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda.¹⁸⁵ Šāda definīcija ir līdzīga Baltijas Vietējo likumu kopojuma 4505.panta prasībām. No minētā izriet, ka ar galvojumu tiek saprasta ar līgumu nodibināta civiltiesiska attiecība un satur galvnieka mantiska rakstura pienākumu pret galvenā parādnieka kreditoru, ja tā netiek pildīta. Ar galvojuma līgumu pie pamatsaistības tiek piesaistīts vēl viens vai vairāki subjekti, kas kreditoram dod plašāku to subjektu loku, pret kurām varētu vērst savu prasījumu.

Galvnieka atbildības priekšmets parasti ir tāds pats kā parādniekam, ņemot vērā, ka pēc īpašas vienošanās galvnieka atbildība var tikt samazināta, piemēram, ierobežojot to tikai par daļu no parāda, vai tikai par procentiem.¹⁸⁶ Galvojums kā *intercesijas* veids ir akcesoriskā (jeb ar papildus saistības raksturu) saistība,¹⁸⁷ jo galvnieka parāds nepastāv bez parādnieka parāda. Tādējādi galvojums ir akcesors akts, kuru nosaka galvenais akts – galvenā parādnieka parāds. Tas ir, galvojums ir akcesoriska saistība, kuras uzdevums ir nodrošināt saistību izpildi par galvenā parādnieka parādu. Galvojuma akcesoritātes princips *ekspresis verbis* nostiprināts CL 1694. pantā, nosakot, ka galvojumam ir nepieciešams spēkā esošs galvenais parāds.¹⁸⁸

Akcesoritātes princips, kas ir izsekojams līdz pat romiešu tiesībām, ir kļuvis par pastāvīgu un valdošu daļu no saistību nodrošinājuma (gan personīgo nodrošinājumu, gan mantisku nodrošinājumu) likumiem Eiropā. Akcesoritātes princips pastāv romāņu-ģermāņu tiesību saimes valstu civillikumos, piemēram, Francijas, Itālijas, Nīderlandes, Spānijas u.c. civillikumos, turklāt gan attiecībā uz personīgiem, gan uz mantiskiem nodrošinājumiem.¹⁸⁹ Galvojuma akcesoritātes princips caurvijas visiem CL noteikumiem par galvojumu, definējot galvojuma atkarību no galvenās saistības un pakārtojot galvojuma rašanos, apmēru, pastāvēšanu un izbeigšanos galvenā parāda dinamikai.¹⁹⁰

Judikatūrā ir pausta atziņa, ka galvojumu regulējošās tiesību normas pēc analogijas nav piemērojamas pieprasījuma garantijas līgumiem, jo tiesiskās attiecības ir būtiski atšķirīgas. Izpildot no garantijas līguma izrietošo saistību, garants uz likuma pamata neiegūst (sal. CL 1704. pants) kreditora (beneficiāra jeb maksājuma saņēmēja) prasījuma tiesības pret parādnieku.

---

¹⁸⁵ Civillikums. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Valdības Vēstnesis, Nr.46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

¹⁸⁶ Победоносцев, К.П. (1890). Курсъ Гражданского права. Часть третья: Договоры и обязательства. М.: Статут, с.41. Iegūts 02.10.2024. no: http://civil.consultant.ru/elib/books/17/page_42.html

¹⁸⁷ Augstāka tiesa. (2016). Lieta Nr.SKC-178/2016; 16.06.2016. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/161>

¹⁸⁸ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

¹⁸⁹ Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. U. of Edinburgh School of Law Working Paper. No.2009/07, P. 42. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

¹⁹⁰ Augstāka tiesa (2014). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

Garantam, kurš saskaņā ar garantijas līguma noteikumiem ir apmierinājis beneficiāra (maksājuma saņēmēja) prasījumu, var uz garantijas līguma noteikumu pamata pastāvēt prasījuma tiesības vienīgi pret principālu.¹⁹¹ Tas atbilst arī doktrīnā norādītajam, ka pieprasījuma garantijas gadījumā tiesiskās attiecības rodas vismaz trīs dalībniekiem: 1) principāls, kas parasti ir puse, kura apņemas veikt kaut kādu darbību (piemēram, pircējs) un kura saistības izpildi sedz garantija, 2) garants, t. i., banka vai cita persona, kura izsniedz garantiju par labu savam klientam, principālam, un 3) maksājuma saņēmējs, t. i., otra puse līgumā ar principālu (piemēram, pārdevējs), kam par labu garantija tiek izsniegta. Citiem vārdiem - garantijas līgums ir abstraktas saistības.¹⁹²

Lai arī galvojums ir paša galvinieka saistība, tā saskaņā ar akcesoritātes principu – kā papildu saistība – ir piesaistīta galvenajai saistībai.¹⁹³ Atbilstoši akcesoritātes principam galvinieka saistība ir (pastāvīgi) atkarīga no galvenās saistības, turklāt šai atkarībai ir daudzējāds raksturs. Proti, galvinieka saistība no galvenās saistības ir atkarīga:

- 1) saistības rašanās ziņā (CL 1694. pants);
  - 2) apmēra ziņā (CL 1696. pants);
  - 3) no galvenās saistības turpmākas pastāvēšanas (CL 1710., 1712. panti);
  - 4) no kreditora identitātes turpmākas pastāvēšanas (CL 1806. panta pirmā daļa);
- no galvojuma prasījuma realizējamības (CL 1701. pants).¹⁹⁴

No visa augstāk minētā secināms, ka galvojums ir blakus saistība, kura tiek nodibināta uz rakstveida līguma pamata, ir atkarīga no pamatsaistības un tās nodibināšana neatbrīvo galveno parādnieku no uzņemto saistību pildīšanas.

Galvojuma saistības atkarība no galvenās saistības – galvojuma akcesoritāte – ir atzīta par galveno galvojuma principu valstīs, kuras pieder pie kontinentālās tiesību sistēmas. Tomēr, attīstoties kreditēšanas sistēmai un sekmējot komercdarbības vides attīstību, daudzās Eiropas valstīs galvojuma akcesoritātes princips vairs nav uzskatāms par absolūtu, bet ir kļuvis elastīgāks, ieviešot vairākus izņēmumus.¹⁹⁵

CL 1696.panta komentāros norādīts, ka galvojums kā blakus saistība principā paredz galvenā parādnieka un galvinieka atbildības savstarpēju atbildību. Taču šis vispārējais princips var

---

¹⁹¹ Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr. SKC-97/2024; 12.12.2024. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/10786>

¹⁹² Rozenfelds, J. (1999). Bankas pieprasījuma garantija kā saistību nodrošināšanas veids. Banku garantijas izcelšanās un tiesiskais regulējums internacionālā mērogā. K. Torgāna (red.). *Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums. LU zinātniskie raksti prof. Rīga: Latvijas Universitāte*, 87., 89. - 90., 92.-94. lpp. Iegūts 15.10.2024. no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/4473>

¹⁹³ Kalniņš, E. Galvojums kā akcesoriska saistība. *Jurista Vārds*, Nr.19 (666), 10.05.2011.

¹⁹⁴ Turpat

¹⁹⁵ Fogels, N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā - vai pamats galvojuma izbeigšanai. *Jurista Vārds*, Nr.15 (817), 15.04.2014.

tikt pēc pušu vienošanās izmainīts tādā ziņā, ka galvinieks var uzņemties atbildību tikai par daļu no galvenās saistības, bet galvinieka atbildība nevar pārsniegt galvenā parādnieka atbildību.

Līdz ar to, galvojuma apmērs atbilst galvenās saistības apmēram un nevar būt lielāks par to. Un ja starp kreditoru un galveno parādnieku ir noslēgtas vienošanās par saistības apmēra palielināšanu bez galvinieka piekrišanas, galvinieks nes atbildību tikai par to, ko uzņemties un ne lielāku apmēru. Tas attiecas arī uz blakus prasījumiem, kas aprēķināmi tikai no tās summas, par kuru galvojums sniegts, bet ne palielinātā saistības apmēra.

Saskaņā ar CL 1698.pantu galvinieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem. Ar blakus prasījumiem minētā panta izpratnē jāsaprot procenti; zaudējumu atlīdzība; līgumsods (ja tāds pielīgts) un tiesas izdevumi.¹⁹⁶ No minētā izriet, ka galvojums nodrošina ne tikai galveno prasījumu, bet arī no tā izrietošos blakus prasījumus, t.sk., nodarītajiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem.

Profesors van Erps uzskata, ka vājinot aksesoritātes principu, nodrošinājums kļūst abstrakts (attiecībā pret pamatparādu) pēc būtības: ja galvojuma līgumā ir norādīts, ka ar galvojumu ir nodrošināti visi turpmākie parādi, šādu galvojumu nevar uzskatīt par piesaistītu kādam konkrētam parādam.¹⁹⁷

V.Bukovskis atzīmēja, ka galvojums kā papildu (blakus) saistība principā paredz identisku galvenā parādnieka un galvinieka atbildības atbilstību. Tomēr šo vispārējo principu, pusēm vienojoties, var mainīt tādā nozīmē, ka galvinieks var uzņemties atbildību tikai par daļu no pamatsaistības [...] un galvinieka atbildība nevar pārsniegt galvenā parādnieka atbildību. Galvinieka atbildība ir lielāka, kad viņa stāvoklis ir kļuvis sliktāks par parādnieka stāvokli.¹⁹⁸

Neraugoties uz galvojuma blakus saistības raksturu, nolūkā nodrošināt tā galveno mērķi, galvojums no blakus saistības var kļūt par patstāvīgu saistību. Galvojums kā saistību pastiprinājuma veids ir saistību tiesību normatīvā regulējuma sistēmas daļa un atrodas nepārtrauktā mijiedarbībā ar pamatsaistību, kuru tas pastiprina, kurā arī izpaužas tā aksesoritātes princips. Galvojumam nav patstāvīga mērķa, tā mērķis izpaužas tikai tajā, lai nodrošinātu kreditora mantisko interešu apmierināšanu galvenā parādnieka saistību nepildīšanas vai nepienācīgas izpildes gadījumā.

CL 1704.pants līdzinās Šveices Saistību tiesību kodeksa 507.panta pirmajai un trešajai daļai, proti, 507. panta pirmā daļa nosaka, ka galvinieks iestājas kreditora tiesībās tādā apmērā,

---

¹⁹⁶ Torgāns, K. (2014). Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 95.-96.lpp.

¹⁹⁷ Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessory – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, Issue 3, P.314. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>

¹⁹⁸ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, с.1991

kādā tas ir to apmierinājis.¹⁹⁹ Savukārt tā paša panta trešajā daļā ir noteikts, ka īpaši prasījumi un ierunas, kas izriet no tiesiskās attiecības starp galvnieku un galveno parādnieku, tiek saglabātas. Turklāt Šveices Saistību tiesību kodeksa 507.pants nosaka sekojošus galvnieka regresa veidus:

1) *subrogācijas regress* – galvnieks pārņem kreditora prasījumu uz likuma pamata (to dēvē arī par “vispārīgo regresu”);

2) prasījums, kas izriet no tās tiesiskās attiecības, kas pastāv starp galvnieku un parādnieku (to dēvē arī par “speciālo regresu”), kas parasti ir pilnvarojuma līgums vai neuzdota lietvedība.²⁰⁰ Līdzīgi regresa veidi darbojas arī Austrijā, Francijā un Vācijā.²⁰¹

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka jau risinot jautājumu par galvojuma došanu, ir svarīgi noteikt secību, kādā kreditors var vērsties pret galveno parādnieku un galvnieku.²⁰² Minētais izriet galvenokārt no tā, kāda veida galvojums ir sniegts. Kā izriet no juridiskās literatūras un tiesu prakses, tad galvojuma veids ir atkarīgs no tā, vai galvnieks ir uzņēmies saistību kā pats parādnieks. Mūsdienās pastāv divu veidu galvojuma veidi (CL 1692.-1715.panti):

1) *neekspromisoriskais galvojums*, jeb vienkāršais, kad kreditoram ar prasību vispirms ir jāvēršas pie galvenā parādnieka un tikai pēc tam pie galvnieka;

2) *ekspromisoriskais galvojums*, kad galvnieks uzņēmies saistību kā pats parādnieks, šajā gadījumā galvnieks atsakās no CL 1702.panta pirmajā daļā paredzētajām tiesībām prasīt, lai kreditors vispirms vēršas ar prasību pie galvenā parādnieka, kas veidojies jau vēsturiski.

Tiesību doktrīnā strīdīgs ir jautājums par galvnieka kā sekundāra parādnieka tiesisko stāvokli, jo tas varētu būt trejāds:

1) galvenais parādnieks un galvnieks var būt kopparādnieki (solidāri parādnieki);

2) galvnieks var būt tikai blakus jeb aksesorijs parādnieks;

3) galvnieks var būt tikai papildu jeb subsidiārais parādnieks (ir arī iespējams, ka galvnieks vienlaikus ir aksesorijs un subsidiārs parādnieks).

Līdz ar ko, kontekstā ar galvojumu jāaplūko sekojoši trīs principi, atsevišķi un varbūtējos savienojumos:

1) *solidaritātes princips*, atbilstoši kuram galvnieks un galvenais parādnieks ir solidāri parādnieki;

---

¹⁹⁹ Federālais likums par grozījumiem Šveices Civilkodeksā (Piektā daļa: Saistību kodekss) (Šveice), (Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations)), 01.01.1912., Fedlex Metadaten des Bundesrechts, P.220. Iegūts 05.11.2024. no: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/20230209/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-27-317_321_377-20230209-en-pdf-a-8.pdf

²⁰⁰ Turpat, P.220

²⁰¹ Bar, C. von, Clive, E., Schulte-Nölke, H. (2009). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. (2009). Draft Common Frame of Reference (DCFR). Study Group on a European Civil Code, P.2660-2664. Iegūts 05.11.2024. no: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf

²⁰² Torgāns, K. (2006). Saistību tiesības I daļa. Macību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 101.lpp.

2) *akcesoritātes princips*, atbilstoši kuram galvojuma saistība savas rašanās, pastāvēšanas un izbeigšanās ziņā ir atkarīga no kādas citas, t.i., galvenās saistības;

3) *subsidiaritātes princips*, atbilstoši kuram kreditors var vērsties pret galvinieku tikai tad, ja kreditors nevar saņemt apmierinājumu no galvenā parādnieka.²⁰³

A.Būmanis uzsver, ka subsidiaritāte pati par sevi nav galvojuma būtisks elements. Tas atkrīt, ja galvinieks atteicas no viņam piederoša *beneficium excussionis seu ordinis*, kas praksē gandrīz arvien arī notiek.²⁰⁴ [...] Akcesoritātes princips ir nodrošinājuma mērķa tiesiskā izteiksme. Visi likuma noteikumi, kas izriet no akcesoritātes principa, ir imperatīvas dabas un tos puses nevar pārgrozīt galviniekam par ļaunu, jo negrib atņemt līgumam galvojuma raksturu. [...] Savukārt judikatūrā galvojuma subsidiaritāte raksturota kā akcesoritātes principa sekas, atzīstot, ka galvojums ir akcesoriska saistība, kas kalpo kā citas saistības nodrošinājums, un galvinieks uzņemas subsidiāru atbildību par galvenā parādnieka saistību.²⁰⁵

Ievērojot ekspromisoriskā galvojuma būtību, kreditoram nav pienākuma vērst savu prasību pret galveno parādnieku un viņš, iestājoties saistību izpildes termiņam, ir tiesīgs uzreiz vērsties pie galvinieka, nemaz nevēršoties pret galveno parādnieku. Tas izriet no galvojuma mērķa – kā saistību izpildes nodrošinājums galvojums dod tiesības kreditoram gūt apmierinājumu no galvinieka, ja kādu iemeslu dēļ galvenais parādnieks nespēj izpildīt savas saistības.²⁰⁶ Lai vērstos uzreiz pret galvinieku, kreditoram nav obligāti jāgaida, kad iestāsies saistības izpildes termiņš, pietiek jau arī tad, ja parādnieks neveic maksājumus.

Judikatūrā ir nostiprināts, ka galvinieks, ja viņš uzņemas saistību kā pats parādnieks, nevar prasīt, lai kreditors ar prasību vispirms griežas pie galvenā parādnieka.²⁰⁷ Citā lietā Senāts ir paudis līdzīgu argumentāciju - galvinieks uzņēmies saistības kā pats parādnieks, pielīdzinot sevi galvenajam parādniekam, līdz ar to atsacījies no galvinieka privilēģijas prasījuma, lai kreditors vispirms griežas pie galvenā parādnieka. Ja galvojuma līgumā iekļauta formula, ka galvinieks uzņemas atbildību kā pats parādnieks, galviniekam nav tiesību atsaukties uz to, ka vispirms jāgriežas ar pretenzijām pret galveno parādnieku. Tāpēc [...] iebildumi, ka atbildētājs nav vispirms

---

²⁰³ Būmanis, A. (1933). Galvojums civiltiesībās. Doktora disertācija. Latvijas Universitāte, 31-32.lpp. Iegūts 06.11.2024. no: <https://juristavards.lv/biblioteka/279139-galvojums-civiltiesibas/>

²⁰⁴ Turpat, 32.lpp.

²⁰⁵ Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SK-19/2015; 20.02.2015. Iegūts 06.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/4320>; Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr.SK-130/2019; 15.03.2019. Iegūts 06.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5788>

²⁰⁶ Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-27/2013; 22.01.2013. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3022>

²⁰⁷ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 1997. (1998). Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 404.lpp.

griezies pie galvenā parādnieka, ir pretrunā ar noslēgtā līguma saturu un CL 1702. panta otro daļu.²⁰⁸

Izpētot Latvijas Senāta 20. gadsimta 30. gadu spriedumus, E.Kalniņš pamatoti secināja, ka ja galvojuma līgumā nav nolīgts citādi, galvinieks, kurš atbilstoši CL 1702. panta otrajai daļai "uzņemas saistību kā pats parādnieks", ar šādu ekspromisorisko klauzulu atsakās vienīgi no CL 1702. panta pirmajā daļā paredzētās privilēģijas jeb tiesības prasīt, lai kreditors ar savu prasību vispirms vēršas pret galveno parādnieku. Tādējādi ar ekspromisoriskā galvojuma uzņemšanos galvinieks nebūt neatsakās no savas tiesiskās iespējas atsaukties uz kreditora nolaidību, izdarot piedziņu no galvenā parādnieka, un līdz ar to – uz CL 1714. pantā paredzēto galvojuma izbeigšanos.²⁰⁹

2024.gadā Beļģijā tika sagatavoti un virzīti izskatīšanai būtiski Civilkodeksa grozījumi, nolūkā pārskatīt līdzsvaru starp kreditora interesēm un galvinieka interesēm. Projekta autori uzsver, ka efektīva saistību nodrošinājuma sistēma ir būtiska ekonomikas attīstībai.²¹⁰ Projektā ir iekļauti noteikumi par to, ka kreditors var pieprasīt galvinieka saistību izpildi tikai pēc tam, kad parādnieks ir neizpildījis savu saistību un ir saņēmis oficiālu paziņojumu (9.1.22. pants). No 9.1.23.panta izrietošas "Apspriešanas prioritātes" principa izriet kreditora pienākums pirms saistību izpildes pieprasīšanas no galvinieka veikt saprātīgus mēģinājumus nodrošināt saistību izpildi no parādnieka (9.1.23. pants saistībā ar 9.1.1. pantu).

Līdz ar ko, kreditora un galvinieku interešu līdzsvarošanai ir nepieciešams ieviest līdzīgu apspriešanas prioritātes principu un precizēt CL 1702.panta pirmo daļu, izsakot to sekojošā redakcijā:

"1702. Kreditoram ir tiesības celt prasību par saistību izpildi pret galvinieku, ja viņš griežas ar to papriekš pie galvenā parādnieka un piedziņa no tā nebija sekmīga".

Turklāt autore uzskata par nepieciešamu noteikt kreditora pienākumu vērst piedziņu pret ķīlu, kuru galvenais parādnieks ir devis saistības izpildei. Praksē kreditors nereti vērš piedziņu pret galvinieku, neskatoties uz to, ka kreditoram ir nodibināta komercķīla vai hipotēka, pret kuru nav notikusi piedziņa.

Līdz ar ko, ir nepieciešams grozīt CL 1702.panta otro daļu, pēc vārdiem "kā pats parādnieks" papildināt to ar vārdiem: *"ar izņēmumu, ka kreditors papriekš vērš piedziņu pret hipotēku, komercķīlu vai citu ķīlu, ar kuru ir nodrošināti kreditora prasījumi"*.

²⁰⁸ Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. (2007). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 202.lpp.

²⁰⁹ Kalniņš, E. Civillikuma 1714. panta piemērojamība ekspromisoriskam galvojumam. *Jurista Vārds*, Nr. 14 (1020), 03.04.2018., 11.-17.lpp.

²¹⁰ Geens, K.M., Gabriēls, M.K. (2024). Proposition de loi portant le titre 1er "Les sûretés personnelles" du livre 9 "Les sûretés" du Code civil (déposée par). *Chambre des représentants de Belgique*, DOC 55 3825/001. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/55/3825/55K3825001.pdf>

CL 1695.pants nosaka, ka galvojumam ir nepieciešama rakstiska forma. No tā izriet, ka galvojums ir galvnieka uzņemtais pienākums pret kreditoru par trešās personas parādu, kas noformējams rakstveidā kā galvnieka vienpusējs pienākums pret kreditoru. Turklāt, ar vienpusēju galvojumu nav nepieciešama kreditora piekrišana (galvojuma akceptēšana).

Savukārt Igaunijas Saistību tiesību likuma 144.panta pirmā daļa paredz, ka galvojumu var sniegt tikai līguma noslēgšanas brīdī un tikai ar kreditora piekrišanu.²¹¹ Turklāt minētajā likumā ir noteikta īpaša galvojuma forma – patērētāja galvojums, kurā galvnieks ir fiziska persona, un patērētāja galvojuma līgums ir uzskatāms par spēkā neesošu, ja nav vienošanās par galvnieka saistību maksimālo apmēru. (143. pants). Šāds regulējums ir ļoti būtisks, jo Latvijā darbojas PTAL²¹² un, ja galvojumu sniedz fiziskā persona, ir būtiski nodrošināt viņas kā patērētāja tiesību aizsardzību.

Jāuzsver, ka likums neparedz prasību par parādnieka obligātu līdzdalību galvojuma līguma noslēgšanā, kas rada parādnieka tiesību pārkāpuma iespējamību un ar to saistītu negatīvu seku rašanos kreditora vai galvnieka ļaunprātīgas tiesību izmantošanas dēļ. Autoresprāt, būtiskas negatīvas sekas parādniekam, bez kura piekrišanas tika noslēgts galvojuma līgums, ir sekojošas. Galvniekam, kurš izpildīja parādnieka saistības, rodas regresa tiesības pret parādnieku saskaņā ar CL 1705.pantu, kas nosaka, ka galvnieks var vērst savu regresa prasību pret galveno parādnieku tikai pēc tam, kad viņš patiesi nolīdzinājis parādu vai tā daļu vai vismaz ar tiesas spriedumu viņam uzlikts pienākums to nolīdzināt. Kādā kārtā šis nolīdzinājums notiek, tam nav nozīmes. Ar atlaidumu, kuru kreditors izdarījis par labu galvniekam, nesamazinās viņa prasības pret galveno parādnieku.

Tas, ka parādnieks nepiedalās galvojuma līguma noslēgšanā, ir netaisnīgs arī no morālā un ētiskā viedokļa attiecībā pret parādnieku. Tieši parādnieks ir ieinteresēts galvojumā, jo tas parasti ir viens no nosacījumiem, kad parādnieks var pretendēt uz, piemēram, kredītlīdzekļiem, turklāt kreditors varēs nodibināt līgumattiecības ar parādnieku ar samazinātu risku, turpretī parādniekam neizpildot vai nepienācīgi izpildot saistības, jābūt pārliecinātam, ka netiks nesamērīgi aizskartas viņa tiesības un intereses.

Autoresprāt, būtu nepieciešams noteikt likuma prasību, ka galvojums nevar būt vienpusējs un līguma puses ir nevien kreditors un galvnieks, bet arī parādnieks. Līdz ar to galvojuma līgums kļūs trīspusējs, un šajā gadījumā parādnieks varēs vienlīdzīgi vienoties ar galvnieku un kreditoru par visiem tā nosacījumiem. Turklāt tieši šī vienošanās noteiks parādnieka tiesības un pienākumus, piemēram: parādniekam, kurš izpildījis ar galvojumu nodrošināto pienākumu, par to nekavējoties

---

²¹¹ Igaunijas Saistību tiesību likums (Igaunija), (Estonian Law of Obligations Act), 01.07.2002., RT I, 2001, 81, 487. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>

²¹² Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Pieņemts: 18.03.1999. Stājas spēkā: 15.04.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 104/105, 01.04.1999. Pēdējie grozījumi 23.02.2024.

jāpaziņo galviniekam. Tad parādnieka saistību rašanās pamats būs galvojuma līgums, nevis tikai galvinieka saistību izpildes fakts.

Kā citu risinājumu autore piedāvā noteikt, ka jebkuru CL 1691.pantā noteikto pastiprinošo līdzekli galvinieks uzņemas tikai piedaloties parādniekam kā darījuma pusei, bet vienpusēju galvojumu galvinieks dod ar parādnieka akceptu. Šādai piekrišanai ir jābūt dotai rakstveidā un nepārprotami jāliecina par konkrētas personas iesaistīšanos saistībās par parādnieka galvinieku. Līdz ar to gadījumā, ja galvojuma līgums tiek noslēgts bez parādnieka rakstveida piekrišanas (akcepta), pēdējam jāpiešķir tiesības prasīt līguma atzīšanu par spēkā neesošu.

Autore piedāvā noteikt prasību par galvenā parādnieka piedalīšanos galvojuma līguma noslēgšanā, turklāt precizējot CL 1692.pantā iekļauto jēdzienu “trešā personā” un “galvenais parādnieks” un izteikt CL 1692.pantu sekojošā redakcijā:

“1692. Galvojums ir ar līgumu, noslēgtu starp kreditoru, galveno parādnieku un galvinieku uzņemts galvinieka pienākums atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņa parāda”.

Igaunijas Saistību tiesību likuma 148.pants nosaka galvinieka tiesības prasīt saistību izpildes garantiju no parādnieka vai tās izpildi, ja:

- 1) sakarā ar galvenā parādnieka darbības, dzīvesvietas vai atrašanās vietas maiņu ir apgrūtināta piedziņas vēršana pret galveno parādnieku;
- 2) galvinieka risks ir ievērojami palielinājies galvenā parādnieka finansiālā un ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanās, garantiju vērtības samazināšanās vai galvenā parādnieka tīšas vai rupjas nolaidības dēļ;
- 3) galvenais parādnieks pārkāpj saistības, kas izriet no līguma, kas noslēgts ar galvinieku;
- 4) galvenais parādnieks nav izpildījis savas saistības noteiktajā termiņā.

Panta otrā daļa arī paredz, ka galvinieks var prasīt no galvenā parādnieka saistību izpildi pret kreditoru arī tad, ja ir pieņemts tiesas spriedums, ar kuru apmierināta kreditora prasība pret viņu.²¹³

CL 1703.pants nosaka kreditora tiesības celt prasību pret galvinieku ja galvenais parādnieks atrodas prombūtnē vai galvinieks nevar uzdot viņa dzīves vietu vai ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss. Līdz ar ko, uz galvinieku tiek uzlikta nesamērīga nasta atbildēt par galvenā parādnieka dzīves vietu un viņa maksātnespēju, kas mēdz būt par pamatu kreditora prasības celšanai pret galvinieku. Savukārt CL 1706.panta otrā daļa paredz galvinieka tiesības prasīt no galvenā parādnieka nodrošinājumu jau

---

²¹³ Igaunijas Saistību tiesību likums (Igaunija), (Estonian Law of Obligations Act), 01.07.2002., RT I, 2001, 81, 487. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>

pirms samaksas, ja galvenais parādnieks krīt mantiskos zaudējumos vai izšķērdē savu mantu, tā kā regresa piedziņai no viņa būtu apšaubāmas sekmes.

Saskaņā ar Beļģijas Civilkodeksa 2032.pantu galvinieks noteiktos gadījumos var celt prasību pret galveno parādnieku par zaudējumu atlīdzību pirms samaksas, izmantojot tā saucamās avansa regresa prasījuma tiesības:

- 1) kad pret viņu tiek celta prasība par samaksu;
- 2) kad parādnieks ir maksātnespējas procesā vai ir bankrotējis;
- 3) kad parādnieks ir apņēmis atbrīvot galvinieku no saistībām noteiktā termiņā;
- 4) kad galvenā saistība kļūst izpildāma pēc termiņa, uz kuru tā tika noslēgta, beigām;
- 5) pēc desmit gadiem, ja galvenai saistībai nav noteikta termiņa, ja vien saistību nevar izpildīt pirms noteiktā termiņa.²¹⁴

Autoresprāt, ir nepieciešams pastiprināt galvinieka tiesības, papildinot normatīvo regulējumu ar galvinieka tiesībām, līdzīgi Igaunijas Saistību tiesību likuma 148.pantā noteiktajam, un piedāvā grozīt CL 1706.pantu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“1706. Galvinieks, kas samaksājis galvenā parādnieka vietā pirms saistības termiņa, var atprasīt no viņa šo samaksu tikai pēc šā termiņa.

Galvinieks var prasīt no galvenā parādnieka nodrošinājumu jau pirms samaksas, ja regresa piedziņai no viņa rodas apšaubāmas sekmes:

- 1) *sakarā ar galvenā parādnieka darbības, dzīvesvietas vai atrašanās vietas maiņu ir apgrūtināta piedziņas vēršana pret galveno parādnieku;*
- 2) *galvinieka risks ir ievērojami palielinājies galvenā parādnieka finansiālā un ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanās, nodrošinājuma vērtības samazināšanās vai galvenā parādnieka tīšas vai rupjas nolaidības dēļ (arī izšķērdējot mantu);*
- 3) *galvenais parādnieks pārkāpj saistības, kas izriet no līguma, kas noslēgts ar galvinieku;*
- 4) *galvenais parādnieks nav izpildījis savas saistības noteiktajā termiņā.”*

Saskaņā ar CL 1692.pantu, galvojums ir ar līgumu uzņemts pienākums atbildēt kredītoram par trešās personas parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņas parāda, ar galvojuma līguma pusēm - galvinieku un kreditoru. Tajā pašā laikā likums neparedz prasību par parādnieka obligātu līdzdalību galvojuma līguma noslēgšanā, kas rada parādnieka tiesību pārkāpuma iespējamību un ar to saistīto negatīvu seku rašanos kreditora vai galvinieka ļaunprātīgas tiesību izmantošanas dēļ. Galvojuma līguma noslēgšana starp kreditoru un galvinieku bez parādnieka piekrišanas rada arī procesuālās kārtības ļaunprātīgu izmantošanu.

---

²¹⁴ Beļģijas Civilkodekss (Beļģija), (Belgian Civil Code), 04.04.2019., Service public fédéral Belge Justice. Iegūts 14.10.2024. no: <https://superdroit.be/files/Code%20civil%20version%20consolid%C3%A9%2025jan16.pdf>

Akcesoritātei ir arī izņēmumi, kas noteikti galvnieka interesēs. Ja pēc galvojuma sniegšanas bez galvnieka līdzdalības tiek panākta vienošanās par pamatsaistības grozījumiem vai izmaiņām, galvniekam neizdevīgas izmaiņas ir saistošas tikai tad, ja viņš rakstiski ir izteicis savu gribu un noteikti tām piekritis (CL 1434.panta 3. punkts, 1435., 1695.panti). Tas nozīmē, ka galvenais parādnieks, vienojoties ar kreditoru, nevar palielināt galvnieka atbildības risku vai kā citādi, piemēram, samazinot saistību izpildes termiņu bez galvnieka piekrišanas.

Līdz ar to, pamatparāda apmēra vai citu saistības izpildes nosacījumu grozījumi nav saistoši galvniekam, ciktāl tas izriet no šādas kreditora un galvenā parādnieka vienošanās, kas noslēgtas pēc galvojuma sniegšanas un kam galvnieks nepiekrīt (izņēmums no CL 1696. un 1698. panta nosacījumiem). Šādā gadījumā galvnieks ir atbildīgs pret kreditoru tiktāl, ciktāl viņš bija gatavs atbildēt, dodot sākotnēju galvojumu (CL 1696. pants), un kas izriet no likuma prasībām, neesot citām vienošanās starp kreditoru un galvnieku.

Judikatūrā tiek sniegta atziņa, ka galvenā parāda samaksas termiņa pagarināšana nav saistību nosacījumu maiņa. Termiņš CL izpratnē nav nosacījums, bet gan patstāvīgs līguma blakus noteikumu veids. Termiņa pagarinājums, ko kreditors dod galvenajam parādniekam, ir spēkā arī pret galvnieku, jo termiņa pagarinājums neatsvabina galveno parādnieku un tāpēc arī neatsvabina galvnieku.²¹⁵ Šāds secinājums saskan arī ar A.Būmaņa atziņu par to, ka termiņa pagarinājums, ko kreditors dod galvenajam parādniekam, ir spēkā arī pret galvnieku, jo termiņa pagarinājums neatsvabina galveno parādnieku un tāpēc arī neatsvabina galvnieku. Termiņa pagarinājums kā tāds nekaitē galvnieka interesēm, tas pat var būt viņa interesēs, jo var samazināt galvnieka atbildības apjomu, galvenajam parādniekam pagarinājuma laikā pildot saistības.²¹⁶

Izņēmums no tā ir CL 1715. pantā noteiktais - ja galvnieks uzņēmieš saistību tikai uz zināmu laiku, tad viņš arī atbild tikai pa šo laiku. Būtiski, ka judikatūrā un tiesu praksē ir sniegta atziņa, ka galvnieka neinformēšana par saistību nosacījumu maiņu neizbeidz galvojumu.²¹⁷

Iepriekš minētajā Beļģijas Civilkodeksa grozījumu projektā tiek piedāvāts noteikt imperatīvu normu, ka kreditoram ir pienākums katru gadu līdz 31. martam par saviem līdzekļiem paziņot jebkurai galvniekam par galvenās saistības, procentu un citu papildu maksājumu summu, kas nav samaksāta no parādnieka puses iepriekšējā gada 31. decembrī, pretējā gadījumā zaudējot galvojumu par procentiem un soda naudām, kas jāmaksā no iepriekšējās informācijas saņemšanas

---

²¹⁵ Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr. SKC-52/2024; 11.04.2024. Iegūts 06.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/529443.pdf>

²¹⁶ Būmanis, A. (1933). Galvojums civiltiesībās. Doktora disertācija. Latvijas Universitāte, 189.-190.lpp. Iegūts 06.11.2024. no: <https://juristavards.lv/biblioteka/279139-galvojums-civiltiesibas/>

²¹⁷ Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr. SKC-52/2024; 11.04.2024. Iegūts 06.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/529443.pdf>; Rīgas apgabaltiesa (2023). Lieta Nr. C30417922; 15.03.2023. Iegūts 06.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520904.pdf>

dienas līdz jaunās informācijas saņemšanas dienai (9.1.49. pants). Kreditors ir atbildīgs par zaudējumiem, kas radušies šī paziņojuma neievērošanas vai savlaicīgas neievērošanas rezultātā.²¹⁸

Autoresprāt, galvniekam ir nodrošināmas tiesības būt informētam par parādnieka neizpildīto saistību apmēru, paredzot arī galvnieka tiesības būt atbrīvotam no atbildības par blakus saistībām gadījumā, ja kreditors nesniedz galvniekam minēto informāciju Autore ierosina papildināt CL ar 1701.¹ pantu sekojošā redakcijā:

“1701.¹ Kreditoram ir pienākums ik gadus paziņot galvniekam par parādnieka neizpildīto galveno parādu un citu blakus prasījumu apmēru. Pretējā gadījumā galvnieks ir atsvabināms no saistībām par blakus prasījumiem, kas jāmaksā no iepriekšējā paziņojuma saņemšanas dienas līdz jaunā paziņojuma saņemšanas dienai.”

Minētais Beļģijas Civilkodeksa grozījumu projekts arī paredz, ka kreditoram, kurš ir iesniedzis oficiālu brīdinājumu par saistību izpildi parādniekam (5.231. pants), ir pienākums vienlaikus par to paziņot arī galvniekam (2. punkts).²¹⁹ Šis pienākums ir daļa no kreditora plašākā pienākuma sniegt informāciju.²²⁰

Autoresprāt, šādas būtiskas galvnieka interešu aizsargājošas tiesības ir nosakāmas arī CL, papildinot to ar 1701.² pantu sekojošā redakcijā:

“1701.² Kreditoram ir pienākums paziņot galvniekam par atgādinājumu parādniekam par nokavējumu (1653., 1654.).”

CL 1698.pants nosaka, ka galvnieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem. Līdz ar ko, galvnieks uzņemas papildu saistības nevien par galveno parādnieka saistību, bet arī par kreditora blakus prasījumiem, kreditoram parādnieka nodarītajiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem.

Vēsturiski pēc Vācijas Civilkodeksa galvnieka saistības vienmēr mijiedarbojās ar pamatparāda stāvokli konkrētajā brīdī un galvnieks nebija atbildīgs par kreditora blakusprasībām. Vēlāk Ostzejas tiesībās Kurzemei tika noteiktas plašākas galvnieka saistības, savukārt Livonijā galvnieka atbildība tika noteikta tikai par kapitālu (t.i. pamatparādu) un procentiem, bet ne par zaudējumiem un blakusprasībām.

Tā, Baltijas Vietējo likumu kopojuma 4512.pants noteica, ka Kurzemē (izņemot Bauskas un Frīdrihštatas pilsētas) galvnieks, ja vien nav kāds cits nosacījums, vai ja galvojums ir

---

²¹⁸ Geens, K.M., Gabriëls, M.K. (2024). Proposition de loi portant le titre 1er “Les sûretés personnelles” du livre 9 “Les sûretés” du Code civil (déposée par). *Chambre des représentants de Belgique*, DOC 55 3825/001, P.40. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/55/3825/55K3825001.pdf>

²¹⁹ Turpat, P.40

²²⁰ Quickenborne, M. van. (2000). De plichten van de schuldeiser jegens de borg. *Tijdschrift voor privaatrecht*. Gent: Story-Scientia, P.1491-1545. Iegūts 01.11.2025. no: <https://tpr.be/wp-content/uploads/VVSR/Verplichtingen-van-de-schuldeiser-jegens-de-borg-Van-Quickenborne.pdf>

ierobežots līdz noteiktai summai, ir atbildīgs ne tikai par pamatparādu, bet arī par ar to saistītām blakusprasībām, t.i., procentiem, zaudējumiem, izdevumiem un par visām sekām, kas iestājas no galvenā parādnieka nokavējuma dēļ. Savukārt 4513.pants noteica, ka Livonijā un Igaunijā, kā arī Bauskas un Frīdrihšates pilsētās galvinieks atbild tikai par kapitālu ar procentiem, bet par zaudējumiem un izdevumiem tikai tad, kad viņš pats uzņemas to. Saskaņā ar Igaunijas zemes tiesībām, ja vien par to paziņots, nav atbildīgs arī par procentiem.²²¹

Autore uzskata, ka galvinieka saistība atbildēt par visiem iespējamiem blakus prasījumiem ir pretrunā ar privātautonomijas principu, kad tiesību subjekti var brīvi, pēc savas izvēles un ieskatiem veidot savstarpējās tiesiskās attiecības.²²² Līdz ar ko, ir nepieciešams grozīt CL 1698.pantu, izteikt to šādā redakcijā:

“1698. Galvinieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem, ja līgumā nav noteikts citādi”.

CL 1699.pants nosaka galvinieku solidāru atbildību par vienu un to pašu parādnieku un vienu un to pašu parādu. Taču profesors K.Torgāns uzskata, ka attiecībās, kurās galvojumu devušas vairākas personas par vienu saistību, šo galvinieku atbildība nevar tikt uzskatīta par solidāru.²²³ Tik tiešām, ja saistības pēc galvojuma ir solidāras, tad galviniekam, kurš apmaksāja parādu pēc saistībām, būtu prasījuma tiesības pret pārējiem galviniekiem. Taču galviniekam ir šādas regresa tiesības tikai pret parādnieku. Šajā ziņā solidāra atbildība pastāv tiktāl, ciktāl tā atbilst CL 1682.panta prasībām, kas nosaka, ka katru kopparādnieku jeb solidāri saistīto var piespiest izpildīt visu saistību, un viņa izpildījums atsvabina pārējos no viņu saistības.

A.Būmanis uzsver, ka galvinieks un galvenais parādnieks nekad nevar būt kopparādnieki, jo kopējā parāda galvenais noteikums ir tas, ka vairākiem parādniekiem ir jāizpilda viena un tā pati darbība, jo saskaņā ar Baltijas Vietējā Civillikuma kopoījuma 3333. pantu pie katras solidāras tiesiskas attiecības būtības pieder, ka tā dibinās uz [...] vienu un to pašu izpildījuma priekšmetu visiem līdzdalībniekiem.²²⁴ Šis secinājums atbilst CL 1671. pantam, kas nosaka, ka ikvienas solidāras saistības būtību raksturo tas, ka šāda saistība dibinās uz vienu un to pašu pamatu un visiem parādniekiem ir viens un tas pats izpildījuma priekšmets.

²²¹ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, С.1992

²²² Balodis, K. (2007). Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 611. lpp.

²²³ Torgāns, K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. *Jurista Vārds*, Nr. 45 (640), 09.11.2010., 7.lpp.

²²⁴ Būmanis, A. (1933). Galvojums civiltiesībās. Doktora disertācija. Latvijas Universitāte, 57.lpp. Iegūts 06.11.2024. no: <https://juristavards.lv/biblioteka/279139-galvojums-civiltiesibas/>

Augstākā tiesa atradusi šādu kolīzijas risinājumu – viens no galviniekiem kļuva par prasītāju pēc cesijas.²²⁵ Ja parādu apmaksā nevis parādnieks, bet trešā persona, kas stājusies parādnieka vietā, šajā gadījumā šai trešajai personai ir tiesības celt prasību pret parādnieku. Šāda situācija rodas pēc cesijas līguma, kas noslēgts starp cesionāru (kreditoru) un personu, kurai tas tiek nodots (cesionārs), saskaņā ar CL 1801.pantu.

Turpretī autore uzskata, ka šādas darbības ir apšaubāmas un attiecināmas uz neatļautu darbību, kas ir pretrunā ar CL 1.pantā noteikto labas ticības principu, jo:

1) katrs no galviniekiem ir atbildīgs par saistību izpildi pilnībā vai noteiktā apmērā. Līdz ar to galviniekam, kurš devis galvojumu par saistību, nav tiesību prasīt no pārējiem galviniekiem saistības izpildi, ko var prasīt pilnā apmērā no parādnieka;

2) katrs no galviniekiem, kas stājas kreditora vietā, samaksājot noteiktu summu saistību izpildei, samazina sākotnējo saistību, kas pastiprināta ar galvojumu, un tā vietā paliek prasījums, par kuru pārējie galvinieki neatbild;

3) jāņem vērā arī galvojuma personiskais raksturs, kas izraisa jautājumu, vai no galvojuma izrietošā saistība pāriet uz nākamo kreditora saistību pārņēmēju, vai arī galvojums attiecas tikai uz sākotnējo kreditoru.

Tiesu praksē ir nostiprinājusies atziņa, ka galvojums ir saistības pastiprinājums, tā ir akcesora saistība, kuras mērķis ir nodrošināt kreditoram tiesības gūt saistības izpildījumu no galvinieka, ja kādu iemeslu dēļ galvenais parādnieks nespēj savas saistības izpildīt, ievērojot CL 1670., 1671., 1672., 1673., 1686. pantu prasības.²²⁶

CL 1702.pants piešķir galviniekam tiesības celt ierunu.²²⁷ Ieruna ir subjektīva tiesība, ar kuras izlietošanu tiek aizkavēta kreditora prasījuma īstenošana. Ja kreditors ir cēlis prasību pret galvinieku, galviniekam ir jāpaziņo tiesai par ierunas izlietošanu. Tiesa nedrīkst pēc savas iniciatīvas atsaukties uz CL 1702.pantu, t.i., ierunas izmantošana ir galvinieka prerogatīva.²²⁸

Pirmskara Senāts, skatot prasību, kas tika celta pret dzīvnieku īpašnieku, kuram (līdzīgi kā galviniekam) ir subsidiāra atbildība par gana darbībām, ja gana vainas dēļ trešajai personai tika nodarīti zaudējumi, secināja, ka atbildētājs varēja panākt prasības pagaidām noraidīšanu pret viņu,

---

²²⁵ Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr. SKC-168/2010; 15.09.2010. Tiesu prakses apkopojums negodīgas konkurences aizliegumu un zaudējumu, kas nodarīti ar konkurences pārkāpumu, atlīdzināšanu. Senāta judikatūras atziņas (2009. gads–2022.gads). (2023). Latvijas Republikas Augstāka tiesa. Iegūts 06.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2023/Negodigas%20konkurenes%20aizliegums-2023.docx

²²⁶ Zemgales rajona tiesa (2025). Lieta Nr. C73646224; 31.03.2025. Iegūts <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/550911.pdf>

²²⁷ Kalniņš, E. Galvojums kā akcesoriskā saistība. *Jurista Vārds*, Nr.19 (666) 10.05.2011.; Būmanis A. (1933), Galvojums civiltiesībās. Rīga, 142.lpp.

²²⁸ Balodis, K. (2007). Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 132., 134.lpp.; Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, с.1337

ja viņš būtu cēlis ierunu par prasības priekšlaicīgumu; šādu ierunu atbildētājs nav cēlis [...], kādēļ šī prasība bija apmierināma.²²⁹

Tomēr esošā judikatūra neuzskata, ka ierunas celšanai ir vajadzīgs tieši galvnieka gribas izteikums. Tiesas piespiež pašu kreditoru formulēt prasības pieteikumu tā, ka it kā galvnieks jau būtu izmantojis savu ierunu: piedziņa pret galvnieku ir vēršama tikai tad, ja iepriekš tiek konstatēta piedziņas neiespējamība no galvenā parādnieka. Rezultātā kreditors izlieto CL 1702. pantā paredzēto ierunu galvnieka vietā, kas neatbilst likuma prasībām un civilprocesā nostiprinātam sacīkstes principam, saskaņā ar kuru lietas dalībnieki paši lemj par savu procesuālo tiesību izmantošanas apjomu.²³⁰ Autoresprāt, apmierinot šādu prasību, tiesa piešķir kreditoram tiesības, kuras viņam vēl nav radušās.

Pēc CL 1702.panta, uzņemoties saistību kā pats parādnieks, galvnieks atsakās no tiesībām celt ierunu par kreditora iepriekšēju vēršanos pie galvenā parādnieka. Šāda galvnieka atbildība zaudē savu subsidiāro raksturu,²³¹ un iestājoties saistības izpildes kavējumam, kreditors var prasīt saistību izpildi uzreiz no galvnieka, nepiedzenot sākotnēji parādu no galvenā parādnieka. Judikatūrā arī ir atzīts, ka no materiālo un procesuālo tiesību viedokļa nepastāv ierobežojumi, kas liegtu kreditoram iespēju celt prasību tikai pret ekspromisorisko galvnieku.²³²

Juridiskajā literatūrā ir pausts viedoklis, ka kreditora vēršanās vienīgi pret galvnieku radītu galvenā parādnieka interešu aizskārumu, jo, nepiedaloties tiesas procesā, viņam nebūtu iespējams sniegt savus paskaidrojumus par kreditora prasību.²³³ Jāuzsver, ka ar judikatūru šādas bažas tika atzītas par nepamatotām. Galvenais parādnieks, kas nebija pieaicināts piedalīties civillietā trešās personas statusā, vēlāk galvnieka uzsāktajā regresa tiesvedībā nezaudē tiesības izvirzīt tādas iebildumus, kurus viņš būtu varējis izlietot kā trešā persona sākotnējā tiesas procesā.²³⁴ Judikatūrā ir pausta atziņa, ka galvnieka atbildības pienākums kreditoram par tāda parādnieka, kurš nonācis

---

²²⁹ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1932/47. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 12. sējums. (1930-1933). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 4845.lpp.

²³⁰ Bukovskis, V. (1933). Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 314.lpp.; Torgāns, K. (red.). (2011). Civilprocesa likuma komentāri: Pirmā daļa. Rīga, 51.lpp.; Augstākā tiesa. (2010). Lieta Nr. SKC-966/2010; 22.12.2010. Iegūts 07.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3242>

²³¹ Эрдман, К. (1908). Обязательственное право губерний Прибалтийских. Рига, с. 542-543. Iegūts 05.11.2024. no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1200>

²³² Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SKC-27/2013; 22.01.2013. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3022>; Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SKC-179/2015; 06.03.2015. Galvojums. Senāta judikatūras atziņas (2005.-2019.). Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Rīga, 2020., 12.lpp. Iegūts 04.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2020/Galvojums_Senata_judikaturas_atzininas.docx

²³³ Torgāns, K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. *Jurista Vārds*, Nr. 45 (640), 09.11.2010., 7.lpp.

²³⁴ Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SKC-27/2013; 22.01.2013. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3022>;

maksātnešpējas situācijā, saistībām tieši atbilst galvojuma mērķim.²³⁵ No minētā var secināt, ka galvojums kā blakus saistības mērķis ir nodrošināt trešās personas uzņemtās saistības izpildi neatkarīgi no galvenā parādnieka finansiālā stāvokļa.

Uzņemoties galvojuma saistības, iespējams, galvnieks neapzinās tā nopietnās sekas, ne tikai uzņemties mantiska rakstura atbildību, bet arī, ka saistību izpildei tiek pakļauta visa galvniekam piederoša manta un ziņas par viņu tiek iekļautas kredītu reģistrā. Latvijā galvojuma institūts nav pakļauts īpašam dalījuma, vai tas būtu piemērots komerciāliem nolūkiem vai privātpersonai pašai, piemēram, nekustamā īpašuma vai automašīnas iegādei. Autoresprāt, šajā gadījumā jābūt dažādai pieejai un būtu jānošķir galvojums, kas dots par fiziskās vai juridiskās personas saistībām. Jāuzsver, ka attiecībā uz hipotēku Eiropas valstīs dominē neakcesoriskā nodrošinājuma modelis (Vācijas hipotēkas (*Grundschuld*) vai Šveices parādzīmes (*Schuldbrief*),²³⁶ bet attiecībā uz personisko nodrošinājumu (galvojumu), ko fiziska persona izsniedz jebkura veida saistību nodrošināšanai, tiek piedāvāts nostiprināt akcesoritātes principu.²³⁷

Neskatoties uz to, ka galvojuma tiešie dalībnieki ir galvnieks un pamatsaistības kreditors, rodoties prasījuma tiesībai, kreditoram ir tiesības vērsties pret katru no parādniekiem atsevišķi vai vienlaikus pret abiem. Šajā sakarā būtu jāapskata saistību tiesību dalībnieku atbildība, jo saistību izpildes kārtība, kas izriet no galvojuma līguma, likumā nav atrunāta, tas ir, kādā veidā galvenais parādnieks un galvnieks uzņemas atbildību, respektīvi, vai tiem ir solidāra atbildība.

Vēsturiski Francijas tiesības līdzīgi romiešu tiesībām par galveno parādu uzlika galvniekam atbildību par visiem parāda piederumiem (no franču val. - *accessoires de la dette*). Vācijas tiesībās galvnieka saistības vienmēr bija samērīgas ar galvenās saistības stāvokli konkrētajā brīdī, neuzliekot galvniekam atbildību par blakusprasībām. Baltijas (Ostzejas) tiesības noteica plašu atbildību (par visiem parādu piederumiem) tikai Kurzemei, savukārt Livonijā un Igaunijā galvnieka atbildība bija atļauta tikai par kapitālu ar procentiem, bet ne par zaudējumiem un citām blakusprasībām.²³⁸

Profesors K.Čakste atzīmēja, ka diezgan viegli dzīvē dot galvojumu, ja naudu neprasa uzreiz, un tāpēc, ar mērķi kalpot, bieži vien atrodas cilvēki, kas dod galvojumu, neapzinoties, ka

²³⁵ Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

²³⁶ The Development of a European Capital Market. Report of a Group of experts appointed by EEC Commission. (1966). European Commission, P.23, 152–153. Iegūts 18.10.2024. no: <https://aei.pitt.edu/31823/>; The Integration of the EU Mortgage Credit Markets (2003). Report by Forum Group on Mortgage Credit. European Commission, P. 55. Iegūts 18.10.2024. no: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_03_442; Nasarre-Aznar, S. (2004). Looking for a model for a Eurohypothec. *The Conveyancer and Property Lawyer*. No.69, P.1-13. Iegūts 18.10.2024. no: https://www.researchgate.net/publication/240641411_Looking_for_a_model_for_a_Eurohypothec

²³⁷ Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessory – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, Issue 3, P. 328–331. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>

²³⁸ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, С.1992

uzņemas būtisku atbildību.²³⁹ Laikā, kad Latvija pirms 2007.-2008.gadu ekonomiskās krīzes ir piedzīvojusi hipotekāro bumu, šāda profesora piezīme ir pilnīgi attaisnota, jo kreditori (pamatā komercbankas), prasīja kredītņēmējiem sniegt galvojumus saistību izpildes nodrošināšanas veidā. Tie bija ģimenes locekļi (īpaši pensijas vecuma cilvēki), komercsabiedrību līdzīpašnieki, vadītāji un pat darbinieki, kuri neko nesaprata par šī galvojuma būtību un sekām, neapzinoties, ka atbild par neizpildītajām saistībām ievērojamā apmērā ar visu savu mantu.

Būtiski, ka kreditori bija pieņēmuši galvojumus no jebkuras personas neatkarīgi no tā, vai tās mantiskais un finansiālais stāvoklis ļauj atbildēt par trešās personas saistībām. Tāpēc tuvi cilvēki, draugi vai radi bieži vien kļuva par galvniekiem, neapzinoties par iespējamās parādnieka saistību nepildīšanas negatīvajām sekām. Protams, parādniekam un galvniekiem ir jābūt zināmai uzticībai, jo galvnieks nesāņem atlīdzību par šādu apgrūtinājumu, ja vien par to starp pusēm nebija vienošanās. Praksē šāda atlīdzība nekad netika piemērota, jo, slēdzot līgumu, galvnieks nenes nekādas izmaksas un uzskata šāda līguma parakstīšanu par formalitāti.

Diemžēl ekonomiskā finanšu krīze izraisīja masveida saistību nepildīšanu pret kreditoriem un simtiem tūkstošu piedziņu procesu gan no parādniekiem, gan no galvniekiem, kuri izrādījās visvairāk cietušie, atbildot neierobežoti ar visu savu mantu un ciešot ievērojamus zaudējumus. Toties nekādu labumu, atšķirībā no saistību parādniekiem, galvnieki nebija saņēmuši un tiesu prakse apstiprina, ka esošais tiesiskais regulējums un tā interpretācija nesamērīgi aizskar galvnieku tiesības un intereses.

Piemēram, Francijas Civilkodeksa 2300.pants nosaka, ja fiziskas personas kreditoram sniegtais galvojums bija acīmredzami nesamērīgs ar galvnieka ienākumiem un aktīviem tās noslēgšanas brīdī, tas tiek samazināts līdz summai, ko viņš varēja uzņemt šajā datumā. Nesamērības pierādīšanas pienākums gulstas uz galvnieku (3.punkts).²⁴⁰ Saskaņā ar Itālijas Civillikumā²⁴¹ un Eiropas tiesību principos iestrādāto normu par personisko nodrošinājumu,²⁴² galvnieks ir solidāri atbildīgs ar galveno parādnieku. Savukārt Francijas Civilkodeksa 2021.pantā ir nostiprināta galvnieka subsidiāra atbildība, ļaujot pusēm vienoties par galvnieka solidāru atbildību.²⁴³ Turpretim Vācijas tiesībās tiek atzīts, ka vienošanās par galvnieka solidāru atbildību

---

²³⁹ Čakste, K. (1940). Civiltiesības. Rokraksta vieta, Rīga, 74.lpp.

²⁴⁰ Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2023-08-14/

²⁴¹ Itālijas Civilkodekss (Itālija), (The Italian Civil Code), 16.03.1942., Oceana Publications, INC. Iegūts 14.10.2024. no: <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Italy-Parental-Responsibilities-Legislation.pdf>

²⁴² Drobniņ, U. (2007). Principles of European Law. (Study Group on a European Civil Code). Volume 4. Munich: Personal Security, Article 2:105, P.237. Iegūts 07.11.2024. no: <https://studfile.net/preview/16832421/page:25/>

²⁴³ Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Article 2021. Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2023-08-14/

nav savienojama ar galvojuma dabu.²⁴⁴ Vācijā tāpat kā Latvijā ekspromisoriskais galvojums nerada solidāru atbildību.

Līdz pat mūsdienām nav skaidrots, kā izpaužas kumulatīva piedziņa. CPL 198. pants paredz tikai divus piedziņas veidus no vairākiem atbildētājiem - dalītu (katram atbildētājam ir pienākums izpildīt savu daļu) un solidāru.

S.Rudāna ieskatā solidārai atbildībai un galvojumam ir kopīgas pazīmes. Galvinieks tāpat kā jaunais parādnieks nesaņem kreditora izpildījumu (piemēram, aizdevumu), kaut arī abas šīs personas pastarpināti var gūt mantisku labumu no nodrošinātā līguma. Gan galvinieks, gan jaunais parādnieks vēlas piešķirt kreditoram personisko nodrošinājumu, neatsvabinot sākotnējo parādnieku no viņa saistības.²⁴⁵

Pirmskara Latvijas Senāts vairākās lietās norādīja, ka galvinieka un galvenā parādnieka solidāru atbildību rada ekspromisoriskais galvojums.²⁴⁶ Šim viedoklim pievienojās arī V.Bukovskis.²⁴⁷ Par galvojuma ekspromisorisko raksturu tiesu praksē ir nostiprinājusies atziņa, ka galvinieks nav solidāri atbildīgs kopā ar galveno parādnieku.²⁴⁸ Augstākā tiesa secināja, ka galvinieka solidāra atbildība nonāktu pretrunā ar galvojuma institūta būtību. Līdz ar ko, galvojuma līgumā iekļautais noteikums par galvinieka solidāru atbildību nav spēkā.²⁴⁹

Autoresprāt, ekspromisoriskais galvinieks nav solidāri atbildīgs ar galveno parādnieku, neraugoties uz to, ka attiecībā pret kreditoru ekspromisoriskā galvinieka stāvoklis ir līdzīgs kopparādniekam. Judikatūrā pamatoti atzīts, ka galvojums nerada solidāru atbildību, jo starp galvinieku un galveno parādnieku neveidojas solidāra saistība, t.i., solidāra atbildība nevar pastāvēt bez solidāras saistības.

Tā kā galvinieks uzņemas atbildību par svešu parādu, viņa atbildība tiek aprobežota ar galvenā parādnieka saistības apmēru. Līdz ar ko, ievērojot akcesoritātes principu, galvojums nevar

---

²⁴⁴ Palandt, O. (1997). Bürgerliches Gesetzbuch Palandt, München, Kurzkomentar. 56. Auflage, P. 861. Iegūts 07.11.2024. no: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/6FUN3XK53P5YB6FWZVX2ZHDR23IHLVIR>

²⁴⁵ Rudāns, S. Ekspromisoriskā galvinieka atbildība: subsidiāra, solidāra vai kumulatīva. *Jurista Vārds*, Nr. 29 (932), 19.07.2016., 12.-18.lpp.

²⁴⁶ *Izvilumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem.* (1936-1937). Konradi, F., Valters, A. (sast.). 13. sējums, spriedums Nr.20/1936. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Nr. 1. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 159. lpp.; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1934/11. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 13. sējums. Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 5007.lpp.; Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1929/63. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 11. sējums. (1928-1929). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 4374.lpp.

²⁴⁷ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, С.1335, 1996-1997

²⁴⁸ Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SK-C-187/2015; 28.08.2015. Iegūts 07.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/2934>

²⁴⁹ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SK-C-29/2014; 28.02.2014. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstāka tiesa. 2017., 32.lpp. Iegūts 01.10.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_1_0_2017.docx

attiekties uz augstāku summu. Savukārt solidārā saistībā kreditoram ir patstāvīgs prasījums pret katru parādnieku, kurā katrs kopparādnieks atbild par savu parādu. Kreditors var atteikties no sava prasījuma pret vienu no solidāriem parādniekiem, tajā pat laikā nezaudējot tiesības saņemt pilnu apmierinājumu no pārējiem kopparādniekiem, ievērojot CL 1685. pantu. Taču galvojuma gadījumā, ja kreditors ir atlaidis parādu galvenajam parādniekam, automātiski izbeidzas arī galvnieka atbildība.

Pēc parāda nokārtošanas uz galvnieku pāriet kreditora prasījums pret galveno parādnieku un sākotnējais kreditors tiek aizvietots ar galvnieku, bet galvenā parādnieka stāvoklis paliek nemainīgs. Galvniekam ir tiesības celt regresa prasību pret galveno parādnieku. Taču solidārā saistībā, ja kāds no kopparādniekiem ir izpildījis visu saistību, viņš iegūst tiesības prasīt no pārējiem līdzparādniekiem atlīdzību. Tas nozīmē, ka katram kopparādniekam jāpiedalās saistības izpildē noteiktā daļā. Savstarpējie norēķini starp solidārajiem parādniekiem tiek veikti pēc CL 1686. panta pamata un likums neparedz kreditora prasījuma cesiju.

Judikatūrā ir aktualizējies jautājums par kumulatīvā parāda uzņemšanos jeb kopējā parāda pārņemšanu (no vācu val. - *kumulative Schuldübernahme*). Saskaņā ar CL 1546. panta otrās daļas 1.punktu un privātautonomijas principu, persona jebkurā brīdī var uzņemties svešu parāda saistību, tostarp uzņemties atbildēt par citas personas parādu kopīgi ar sākotnējo parādnieku. Šāds tiesību institūts – iestāšanās jau nodibinātās saistībās jeb parāda vēlāka uzņemšanās kopīgi ar sākotnējo parādnieku (kumulatīvā parāda uzņemšanās) – ir patstāvīgs saistību nodrošināšanas līdzeklis, un tas ir jānošķir gan no parāda pārvedes ar pārjaunojumu (privatīvās parāda uzņemšanās), gan no galvojuma.²⁵⁰

Likumsakarīgi, ka viens no iespējamiem veidiem, kā izvairīties no kreditora iespējamās iedzīvošanās dubultas piedziņas dēļ, prasot saistību izpildi no galvnieka un galvenā parādnieka, būtu nosacījums, ka kreditoram ir tiesības celt prasību pret galvnieku vien tad, ja kreditors griežas ar to papriekš pie galvenā parādnieka.

Galvojuma pašā būtībā saskaņā ar CL 1692.pantu ietilpst galvnieka pienākuma ciešais sakars ar galveno parādu. Tātad galvnieka pienākums gan ir radies, bet – neatsvabinot galveno parādnieku no viņa parāda. Pat ja pret galvnieku prasījumu (prasību materiāli tiesiskā nozīmē) var vērst tūlīn, viņš neaizstāj galveno parādnieku, jo nav taču aizņēmis naudu. Tiesai jāparedz šī saite, kas vēlāk ved uz regresa prasības izskatīšanu, līdz ar to jāsaprot, ka galvnieka atbildība skar jautājumus par galvenā parāda esamību un iespējamās iebildumus pret to. [...] Ja prasītājs, atsaucoties uz dispozitivitātes principu, prasa pieņemt un izskatīt prasību tikai pret galvnieku, tad tiek ignorēts skaidrotais par galvojuma saistības aksesoro (blakus) dabu, no kuras izriet, ka

---

²⁵⁰ Augstākā tiesa. (2018). Lieta Nr.SKC-150/2018; 18.12.2018. Iegūts 08.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5695>

atkarībā no galvojuma veida un prasītāja izvēles vai nu galvinieks, vai nu galvenais parādnieks ir subsidiāri atbildīgs”.²⁵¹

Profesors G.Dernburgs attiecībā uz kreditora tiesībām “veikt dubultu piedziņu” atzīmē, ka senā jurisprudencē ar sekundāru solījumu par vienu un to pašu objektu pieņēmusi jauninājumu, ja nu vienīgi šis solījums saturētu kaut ko jaunu; ja šī nosacījuma nebija, otrais solījums tika uzskatīts par neobligātu.²⁵² Līdz ar ko, viens no iespējamajiem veidiem, kā izvairīties no kreditora iedzīvošanās dubultās piedziņas dēļ, liekot galviniekam un parādniekam uz divu tiesas nolēmumu pamata izpildīt saistības patstāvīgi, ir noteikt galvojuma obligātu subsidiaritāti, definējot kreditora tiesības uz piedziņu pret galvinieku tikai pēc prasības celšanas pret galveno parādnieku un prasījumu apmierināšanu no viņa.

CL 1714. pants nosaka, ka galvinieks atsvabināms no savas atbildības, kad kreditors rīkojies nolaidīgi, izdarot piedziņu no parādnieka, un pielaidis pēc apstākļiem neatvainojamu vilcinājumu. Šī norma tika pārņemta no 1864. gada Baltijas Vietējo Civillikumu kopojuma 4549. panta, kurā bija ietverta līdzīga norma par galvojuma izbeigšanos kreditora nolaidības dēļ, kas nosaka, ka galvinieks tiek atsvabināts no savas saistības, kad kreditors rīkojies nolaidīgi attiecībā uz piedzišanu no parādnieka un pielaidis vilcināšanos, kura pēc apstākļiem nav atvainojama.²⁵³

Mūsdienas tiesu praksē ir nostiprinājusies tēze, ka CL 1714. pants nav piemērojams, ja galvinieks ir uzņēmies saistību kā pats parādnieks,²⁵⁴ līdz ar ko, šī panta noteikumi neattiecas uz ekspromisorisku galvinieku.²⁵⁵ Judikatūrā ir sniegta atziņa, ka uz galviniekiem, kas galvojuši kā paši parādnieki, nav attiecināmas ierunas tiesības par kreditora nolaidību un vilcināšanos piedziņā, pretējā gadījumā tas iznīcinātu galvinieka kā paša parādnieka jēgu – iegūt vēl vienu parādnieka statusam līdzvērtīgu, bet ne solidāri atbildīgu personu.²⁵⁶

Kā jau tika norādīts iepriekš, kredītiestādes un citi kreditori uzstāj un panāk, lai parādnieks gādā ekspromisorisku galvinieku, kā rezultātā šis galvojuma veids mūsdienās ir visizplatītākais. Kategoriska tēze par to, ka CL 1714. pants vispār nav piemērojams ekspromisoriskam

---

²⁵¹ Torgāns, K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. *Jurista Vārds*, Nr. 45 (640), 09.11.2010., 7.lpp.

²⁵² Дернбург, Д. (1911). Пандекты. Обязательственное право. П. Соколовский (ред.). 3-е изд. Том 2., М., с. 179

²⁵³ Vietējo civillikumu kopojums. (1928). Vietējo likumu kopojuma III. daļa. Tulkojums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem, kas izdoti līdz 1927. g. 31. decembrim, un ar dažiem paskaidrojumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Rīga: Valtera un Rapas akciju sab.izdevums, 316.lpp. Iegūts 11.11.2024. no: https://likumavara.lv/wp-content/uploads/2022/09/Vietejo-civillikumu-kopojums.III_dala_1928.g.pdf

²⁵⁴ Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

²⁵⁵ Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-46/2017; 17.02.2017. Atreferēts Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedumā. Lieta Nr.SKC-1069/2018; 05.09.2018. 7.lpp. Iegūts 11.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5154>; Augstāka tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-292/2017; 11.12.2017. Iegūts 11.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5284>

²⁵⁶ Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr. SKC-95/2023; 18.12.2023. 12.4.punkts. Iegūts 15.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520862.pdf>

galvojumam, pirmo reizi tika pausta 2011.gada 27.aprīļa judikatūrā,²⁵⁷ norādot uz ekspromisoriskā galvojuma būtību un to, ka CL 1714. pants nav piemērojams gadījumos, kad galvinieks uzņēmis saistību kā pats parādnieks, minot arī juridiskās literatūras avotus – K.Torgāna Mācību grāmatu saistību tiesībās (tās sākotnējo izdevumu) un A.Grūtupa CL 1714. panta komentārus.²⁵⁸ Šāda tēze ir vērojama arī vēlāk taisītajos Augstākās tiesas spriedumos, atsaucoties uz minēto judikatūru.

Taču, kā pamatoti uzsver E.Kalniņš, CL 1714. pantā un citās normās nav paredzēts, ka šī panta noteikumi (par galvinieka atbrīvošanos no galvojuma saistības, ja kreditors rīkojies nolaidīgi, izdarot piedziņu no galvenā parādnieka), nav piemērojami vai neattiecas uz tādu galvinieku, kurš uzņēmis saistību kā pats parādnieks jeb uzņēmis t.s. ekspromisorisko galvojumu. Vēl vairāk, nevienā tiesību normā pat netieši nav paredzēts vai pieļauts, ka ekspromisoriska galvojuma gadījumā kreditors, izdarot piedziņu no galvenā parādnieka, izņēmuma kārtā tomēr ir tiesīgs rīkoties nolaidīgi un šajā ziņā pieļaut neatvainojamu vilcinājumu.²⁵⁹ Līdz ar ko, šādai kategoriskai tēzei būtu nepieciešams sniegt pārliecinošāku un izvērstāku juridisku pamatojumu.

Atbilstoši līdzšinējai judikatūrai galvojums kā akcesoriska saistība kļūst par patstāvīgu saistību parādnieka maksātnespējas gadījumā, jo galvojuma jēga ir kreditora papildus aizsardzība pret parādnieka maksātnespēju. Ja galvojums izbeigtos līdz ar galvenā parādnieka saistību dzēšanu maksātnespējas gaitā, zustu jebkāda jēga galvojumam kā tiesību institūtam.²⁶⁰ No tiesu prakses izriet, ka neatkarīgi no tā, vai fiziskai vai juridiskai personai ir izbeigts maksātnespējas process, tas neizbeidz galvojuma saistību un galvojums no blakus saistības pārtop par patstāvīgu saistību. Maksātnespējas process tiek uzskatīts par tādu, kas dod pamatu galvojuma saistību no blakus saistības pārvērst par patstāvīgu saistību un šādā gadījumā būtu pieļaujams izņēmums.

Toties CL neparedz šādus izņēmumus attiecībā uz akcesoriskām saistībām, ka tās izņēmuma gadījumā varētu pārtapt par patstāvīgu saistību, un tas ir pretrunā jau pašam galvojuma institūtam, jo šajā gadījumā galvinieks kļūst par parādnieku. Par patstāvīgu saistību galvojums varētu kļūt galvenā parādnieka nāves gadījumā, ja nav saistību un tiesību pārņēmēja, kā arī gadījumā, ja juridiskā persona tiek izslēgta no komercreģistra. Saskaņā ar CL 1712.pantu galvojumam jāizbeidzas ar galvenā parādnieka bankrota procedūras pabeigšanu. Juridiskās

---

²⁵⁷ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011., 16.punkts. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

²⁵⁸ Grūtups, A. (2000). Komentārs Civillikuma 1714. pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400. p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 221.lpp.; Torgāns K. (2006). Saistību tiesības. I daļa. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 114.lpp.

²⁵⁹ Kalniņš, E. Civillikuma 1714. panta piemērojamība ekspromisoriskam galvojumam. *Jurista Vārds*, 03.04.2018., Nr. 14 (1020), 11.-17.lpp.

²⁶⁰ Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SK-81/2017; 03.03.2017., 5.lpp. Iegūts 12.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5138>

personas gadījumā - tās izslēgšanu no Uzņēmumu reģistra (119., 120. pants),²⁶¹ fiziskās personas maksātnespējas gadījumā – izpildot saistību plānu pēc ML 164. panta.²⁶²

Līdz ar ko, no maksātnespējas procesa uzsākšanas brīža saistību izpilde no galvinieka būtu apturama, pretējā gadījumā netiek nodrošinātas galvinieka regresa tiesības pret galveno parādnieku.

Profesors K.Torgāns norāda, ka likums nesniedz skaidru atbildi par to, kā nodrošināt samaksājušā galvinieka regresa tiesības, ja galvenais parādnieks kļūst maksātnespējīgs.²⁶³ Šīs problēmas risināšanai palīdzēja judikatūra, ar kuru tika atzīts, ka galvojuma akcesoritātes princips nav absolūts un tādos gadījumos, kad galvojuma kā papildu saistības daba nonāk pretrunā ar galvojuma mērķi, ir pieļaujami izņēmumi no tā. [...] Galvinieka atsvabināšana no pienākuma atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka saistībām tikai tā iemesla dēļ, ka parādnieka sliktais finansiālais stāvoklis to novedis līdz maksātnespējai, ir pretrunā ar galvojuma mērķi.²⁶⁴

Uz šā pamata Senāts nosprieda piešķirt galvojuma mērķim prioritāti pār galvojuma akcesoritāti, kā rezultātā gadījumā, kad galvenais parādnieks – komercsabiedrība izbeidzas (tā tiek izslēgta no komercreģistra, izbeidzot maksātnespējas procesu), galvojums no papildu saistības pārtop par patstāvīgu saistību, vienlaikus arī kreditora prasījums pret galvinieku no galvenajam prasījumam piederīga prasījuma kļūst par patstāvīgu.

Autore uzskata minēto judikatūru par kļūdainu un nepamatotu. Ir zināms, ka 2007.-2008.gadu ekonomiskās krīzes laikā Latvijas iedzīvotāji saskarās ar masveida parādu atgūšanu no kreditoru puses. Tad kļuva saprotams, ka kreditori visus riskus pārlika uz parādniekiem un galviniekiem, neuzņemoties pat daļu no riskiem. Rezultātā ķīlu vērtība pēc saistībām sabruka, parādnieku spēja pildīt saistības ekonomikas lejupslīdes un stagnācijas apstākļos kļuva neiespējama, un kreditori sāka masveida ķīlu piedziņu un prasību pieteikšanu pret galviniekiem, papildus izmantojot kreditoriem piešķirtas tiesības iegūt ķīlu izsoles kārtībā ar ieskaitu, izmantojot hipotekāra kreditora tiesības. Tas noveda pie klājas kreditoru (it īpaši komercbanku) iedzīvošanās, gūstot savā īpašumā ieķīlātus nekustamus īpašumus milzīgā apjomā. Tā, piemēram, AS “Swedbank” meitas uzņēmums SIA “Ektronet Management Latvia” (turpmāk – Ektornet), kuru 2009.gada februārī dibināja minētā komercbanka, kļuvis par lielāko nekustamo īpašumu turētāju

²⁶¹ Maksātnespējas likums. Pieņemts: 26.07.2010. Stājas spēkā: 01.11.2010. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. Pedējie grozījumi 18.07.2024.

²⁶² Turpat

²⁶³ Torgāns, K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesuālais aspekts. *Jurista Vārds*, Nr. 45 (640), 09.11.2010., 9.lpp.

²⁶⁴ Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

Latvijā. Pēc nekustamo īpašumu kompāniju viedokļa, tas kropļo tirgu, liekot cenām kopumā stagnēt šo portfeļu klātesamības dēļ.²⁶⁵

Pēc autores viedokļa, ja saistība ir pakļauta riskam, kreditoram, pirms pieņemt galvojumu no konkrētas personas, bija jāpārlicinās par tās spēju izpildīt galvenā parādnieka saistības. To paredz arī CL 1776. pants, kas nosaka, ka tiesību aizskārējs var prasīt atlīdzināmo zaudējumu apmēra samazinājumu tādā apmērā, kādā cietušais, ievērojot pienācīgu rūpību (CL 1646.pants), varēja zaudējumus novērst, izņemot gadījumu, kad tiesību aizskārums izdarīts ļaunā nolūkā.

Neapšaubāmi, daļai no parādniekiem ir novērojama zema saistību izpildes kultūra, taču, ja aizdevēji rūpīgāk novērtētu savus riskus, būtu iespējams izvairīties no tiem, atlasot šādus klientus pirms darījuma noslēgšanas un saistību nodibināšanas. Vismaz pirms aizdevuma piešķiršanas pieprasot gan no potenciāliem aizņēmējiem (parādniekiem), gan no galviniekiem legālo ienākumu apliecinājumu. Galvojuma institūts nav paredzēts tam, lai aizsargātu kreditorus pret nesamērīgiem riskiem, ko rada nepārdomāta uzņēmējdarbība.

Piemēram, Vācijas Federālā tiesa, izskatot lietu par kādas personas sniegto galvojumu par ietekmīgu biznesa parādu, ieviesusi doktrīnu "*pārmērīgs finansiālais slogs*" (no vācu val. - *übermäßige finanzielle belastungen*), atzīdama, ka galvojums nav spēkā, ja ekonomiskais slogs ir nesamērīgs ar galvinieka iespējām un kreditors par to zināja, kā arī darījums tika piespiests vai noslēgts bez patiesas izvēles brīvības.²⁶⁶ Citā lietā tiesa ir atzinusi, ja galvinieks tika piesaistīts tikai formāli, faktiski nespējot uzņemt risku, šādas akcesoriskas saistības pārkāpj Vācijas Civilkodeksa § 138 un § 242.²⁶⁷ Tāpat Francijas tiesu praksē ir sniegta atziņa, ka profesionāls kreditors nevar paļauties uz fiziskas personas sniegtu galvojumu, ja tā sniegšanas laikā galvinieka iespēja bija acīmredzami nesamērīga ar viņa aktīviem un ienākumiem.²⁶⁸

Vēl viens arguments par labu tiesas izdarītajam secinājumam ir tās atsauce uz dažādiem galvojuma veidiem: neekspromisorisku un ekspromisorisku. Tiesasprāt, ievērojot ekspromisoriskā galvojuma būtību, kreditoram nav pienākums vērst savu prasību pret galveno parādnieku un viņš, iestājoties saistību izpildes nokavējumam, ir tiesīgs uzreiz vērsties pie galvinieka, nemaz nevērsoties pret galveno parādnieku. Līdz ar to loģiski izriet secinājums, ka apstākļi, vai un kādā veidā kreditors ir vērsies pie galvenā parādnieka, neietekmē kreditora tiesības saņemt neizpildītās galvenās saistības izpildījumu no galvinieka.

²⁶⁵ Kovalčuks, A. (2012. gada 26.jūlijs). «Ektornet» īpašumu portfeļa vērtība Latvijā - Ls 147,6 miljoni. LETA. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.apollo.lv/5736239/ektornet-ipasumu-portfela-vertiba-latvija-ls-147-6-miljoni>

²⁶⁶ Federālā tiesa. (1997). Vācijas Federāla tiesa, (Bundesgerichtshof). Lieta Nr.XI ZR 50/96; 11.03.1997. Iegūts 01.11.2025. no: https://www.anwalt24.de/urteile/bgh/1997-03-11/xi-zr-50_96

²⁶⁷ Federālā tiesa. (2005). Vācijas Federāla tiesa, (Bundesgerichtshof). Lieta Nr.VIII ZR 121/04; 20.07.2005. Iegūts 01.11.2025. no: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Art=en&Gericht=bgh&anz=1&nr=33843>

²⁶⁸ Apelācijas tiesa. (2019). Parīzes apelācijas tiesa, (Cour d'appel de Paris). Lieta Nr.17-27.063; 06.03.2019. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000038238708/>

Autore uzskata, ka tiesas secinājumi neatbilst CL 1712.panta būtībai, kas nosaka, ka galvojums izbeidzas ar ikvienu notikumu, kas atsvabina galveno parādnieku, kā arī ir pretrunā ar Satversmes principiem, jo galvinieks šādā gadījumā kļūst par nenodrošinātu kreditoru, kura prasījums *a priori* nevar tikt apmierināts regresa kārtībā un kura zaudējumi netiks atlīdzināti, pretēji CL 1705.panta prasībām. Līdz ar ko, galvenā parādnieka maksātnespēja, kas atsvabina viņu no saistību izpildes, ir notikums, kas ir par pamatu izbeigt galvojumu.

Turklāt izskatāmajā lietā galvinieki, kas bija fiziskās personas – bankrotējušās komercsabiedrības dalībnieki, netika atsvabināti no pienākuma atbildēt par juridiskās personas saistībām. Autoresprāt, galvojumus nevar dot fiziskās personas – bankrotējušās komercsabiedrības dalībnieki, jo tas ir pretrunā ar Latvijas Komerclikuma 137.panta trešo daļu, kas nosaka, ka dalībnieks neatbild par sabiedrības saistībām. Līdz ar ko, šāds galvojums ir atzīstams par spēkā neesošu.²⁶⁹

Neraugoties uz juristu un tiesnešu apgalvojumiem, ka fiziskās personas maksātnespējas gadījumā, saskaņā ar ML 164. panta nosacījumiem galvinieki tiks atbrīvoti no saistībām pēc galvenā parādnieka - fiziskās personas - bankrota procedūras beigām, attiecīgos autores kā Saeimas deputātes iesniegtos grozījumus neatbalstīja un asi kritizēja Komerčbanku asociācija, aizstāvot to kreditoru intereses, kuri bija izsnieguši daudzu miljonu eiro aizdevumus hipotekārā buma laikā. Arī juristi un tiesneši atturējās atbalstīt šādus grozījumus.

Kurzemes apgabaltiesa paudusi viedokli, norādot, ka spriedums lietā Nr. SKC-86/2011 ir attiecināms uz juridisku personu, bet fiziskas personas maksātnespējas procesam tiek piemērots cits regulējums.²⁷⁰ Tiesa nolēmumā uzsvērusi, ka maksātnespējas procesa izbeigšanas sekas juridiskai personai atšķiras no fiziskas personas maksātnespējas izbeigšanas sekām. Pirmajā gadījumā beidz pastāvēt juridiska persona un tā tiek izslēgta no komercreģistra, bet fiziskas personas maksātnespējas izbeigšanās gadījumā tiek dzēsts parāds pret kreditoriem un fiziskai personai ir iespēja turpināt finansiālo darbību bez parādiem.

Taču neskatoties uz pretrunīgajiem zemāku instanču tiesu nolēmumiem, Augstākā tiesa 2015.gadā ir sniegusi savu interpretāciju attiecībā uz tiesību normu piemērošanu, faktiski atzīstot, ka galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātnespējas procesā nav pamats galvinieka atbrīvošanai no galvojuma saistības.²⁷¹

---

²⁶⁹ Komerclikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 13.04.2000. Stājas spēkā: 01.01.2002. Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. Pēdējie grozījumi 30.12.2024.

²⁷⁰ Kurzemes apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr. C33303412; 01.11.2017. Iegūts 15.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/347366.pdf>

²⁷¹ Latvijas Republikas Augstākās tiesas rīcības sēdes 2015.gada 30.oktobra lēmums lietā Nr. SKC-1443/2015

Autore savulaik piedāvāja papildināt ML 164.panta pirmo daļu un izteikt to šādā redakcijā:
"Dzēšot parādnieka saistības, ir dzēšami arī ar to saistītie galvojumi."²⁷²

Viens no ML 6.panta pamatprincipiem ir kreditoru vienlīdzība - kreditoriem tiek nodrošinātas vienlīdzīgas iespējas piedalīties procesā un saņemt savu prasījumu apmierinājumu atbilstoši saistībām, kas viņiem radušās pret parādnieku pirms procesa uzsākšanas.²⁷³ Atteikums atbrīvot galvnieku par galvenā parādnieka saistībām šajā gadījumā ir šī likuma īpašās normas pārkāpums, jo galvnieks pēc būtības kļūst par parādnieka kreditoru, tāpēc kreditoram nav tiesību samazināt savus zaudējumus uz galvnieka rēķina.

Zvērinātu advokātu birojs "Eiropas tiesību birojs" savā juridiskajā atzinumā "Par iespējam apstrīdēt Satversmes tiesā priekšlikumus ML", norādīja, ka objektīvi vērtējot, nav pamata uzskatīt, ka to pašu argumentāciju, ko Senāts paudis attiecībā uz parādnieka - komercsabiedrības - galvnieku, nevar attiecināt uz galvojumiem pēc maksātnespējīgu fizisko personu saistībām. Gan fizisku, gan juridisku personu galvnieki paši var būt gan fiziskas, gan juridiskas personas ar ļoti atšķirīgu finansiālo stāvokli, un nepastāv objektīva atšķirība starp juridiskas personas galvnieku, no vienas puses, un fiziskas personas galvnieku, no otras puses.²⁷⁴

Arī tiesību zinātnē, norādīts atzinumā, attiecībā uz fiziskām personām, galvojums nebeidzas, dzēšot saistības maksātnespējas procesā: "Kreditoru aizsardzības interesēs saistības (ciktāl tās nav izpildītas vai citādi dzēstas) neizbeidzas arī tad, ja fiziskā persona - kā galvenais parādnieks, kurai pasludināts maksātnespējas process, ar tiesas lēmumu tiek atbrīvota no atlikušās (neizpildītās) atmaksas saistību dzēšanas plānā norādītas galvenās saistības. [...] Praksē izplatīts viedoklis, ka ekspromisoriskā galvojuma gadījumā galvojums izbeidzas automātiski ar parādnieka saistību dzēšanu, rada pretrunu ar ekspromisoriskā galvojuma būtību, proti: "galvnieks ir uzņēmies saistības kā pats parādnieks".

Līdz ar to tika secināts, ka izskatot šādu lietu Satversmes tiesā, tiesa interpretētu spēkā esošās CL normas tādējādi, ka izbeidzoties galvenā parādnieka maksātnespējai, galvojums neizbeidzas un no papildu saistības kļūst par patstāvīgu. Ja šāda norma tiktu pieņemta, kreditors zaudētu prasījuma tiesības pret galvnieku. Taču prasījuma tiesībām ir ekonomiska vērtība, un to zaudēšana samazina kreditora īpašumu, tāpēc šāds priekšlikums ir pretrunā ar Satversmes 105. pantu.²⁷⁵ Tomēr kopēja viedokļa šajā jautājumā nav, un garantēt, ka Satversmes tiesa nonāks pie

²⁷² Priekšlikumi likumprojektam "Grozījumi Maksātnespējas likumā" Nr.367/Lp11 2.lasījumam. Saeimas mājas lapa. Iegūts 13.11.2024. no:

[http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccfd05b92c1b6083c2257c2a0052f61c/\\$FILE/367-2.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccfd05b92c1b6083c2257c2a0052f61c/$FILE/367-2.pdf)

²⁷³ Maksātnespējas likums. Pieņemts: 26.07.2010. Stājas spēkā: 01.11.2010. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. Pedējie grozījumi 18.07.2024.

²⁷⁴ Juridiskais atzinums par iespējam apstrīdēt Satversmes tiesā priekšlikumus Maksātnespējas likumam. Zvērinātu advokātu biroja „Eiropas tiesību birojs”, 10.01.2014., 6.lpp. Npublicēts materiāls.

²⁷⁵ Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta: 07.02.1922. Stājas spēkā: 07.11.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2019.

šāda viedokļa, nav pamata. Beidzot, lai izvērtētu atbilstību Satversmes 105. pantam, būs jāizvērtē, vai norma atbilst samērīguma principam.²⁷⁶

Autoresprāt, ievērojot kreditora intereses parādnieka maksātspējas gadījumā, tiek aizskartas galvnieka tiesības, jo prasījuma tiesībām, kā jau minēts, ir ekonomiskā vērtība, un to aizskārums samazina kreditora mantu. Tāpēc galvnieka saistības pārveide no akcesoriskās saistības uz pamatsaistību pēc maksātspējas procesa pabeigšanas ir pretrunā ar Satversmes 105.pantu, jo galvnieks zaudē regresa tiesības pret parādnieku, kas noteiktas CL 1075.pantā. No tā izriet, ka galvniekam nodarītais kaitējums samazina galvnieka mantu un tādējādi ierobežo tā īpašuma tiesības atbilstoši Satversmes 105. pantam.

Autoresprāt, šāds galvnieku pamattiesību ierobežojums nav samērīgs, jo labums, ko iegūst sabiedrība, nav lielāks par personas tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu. Labums ir krietni mazāks, jo fiziskās personas maksātspējas procesa mērķis ir atgriezt ekonomiskajā apritē maksāspējīgu, ekonomiski aktīvu un atbildību uzņemties spējīgu personu. Taču, nedzēšot akcesoriskās galvnieka saistības maksātspējas procesā, fiziskā persona nepiedalās visas valsts ekonomiskajā ikdienas apritē un nerada arī naudas summu valsts budžetam.

Patlaban izveidotā judikatūra rada priekšnoteikumus pašu galvnieku maksātspējai, jo tie nav nodrošināti ar regresa tiesībām, un viņu ciestie zaudējumi kļūst par pamatu viņu pašu maksātspējai.

2021.gadā Senāts ir izveidojis visai diskutablu judikatūru, ar kuru pastāvot galvnieka regresa tiesības realizācijas priekšnoteikumiem, ir zināma saistība starp kreditoru un galveno parādnieku noslēgto līgumu, tā tomēr ir vērtējama kā jauna civiltiesiska attiecība, nevis kādu iepriekšējo tiesību turpinājums. Senāta ieskatā, tas palīdzot nošķirt iepriekšējo tiesību turpinājumu no jaunas tiesiskās attiecības.²⁷⁷

Līdz ar ko, autore uzskata par nepieciešamu grozīt ML 164.panta pirmo daļu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“(1) Ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām parādnieka saistības un ar tām saistītie galvojumi, izņemot šā panta ceturtajā daļā minētās saistības, tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.”

Autoresprāt, ir nepareizi interpretējams arī CL 1703. panta 2. punkts, kas nosaka, pret galvnieku celt prasību tūliņ var arī tad, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātspēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss.

²⁷⁶ Satversmes tiesa. Lieta Nr.2007-01-01. Pieņemts: 08.06.2007. Publicēts: LV, 95, 14.06.2007., 22.punkts

²⁷⁷ Augstākā tiesa. (2021). Lieta Nr.SK-22/2021; 01.06.2021. Maksātspējas un tiesiskās aizsardzības process. Senāta prakses apkopojums (2015.-2022. marts). Latvijas Republikas Senāts. Tiesu prakses apkopojums. 2022, 28.lpp. Iegūts 04.11.2024. no: <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/1680/download?attachment>

Faktiskā maksātnespēja CL 1703.panta izpratnē nav maksātnespējas procedūra ML izpratnē.²⁷⁸ Faktiskā maksātnespēja nozīmē vien to, ka parādniekam nav līdzekļu, lai izpildītu saistības, tāpēc galvniekam rodas pienākums nokārtot saistību galvenā parādnieka vietā. R.Neilands norāda uz nepieciešamību mainīt minētā panta terminoloģiju kā neatbilstošu mūsdienu normatīvajiem aktiem, precizējot arī attiecīgo terminoloģiju ML: “Ja galvenajam parādniekam ir pasludināts maksātnespējas process.”²⁷⁹ Lai gan jāatzīst, ka minētā CL norma kopš CL pieņemšanas 1937.gadā palika negrozīta, tā jau sen vairs neatbilst mūsdienu prasībām un 20.gadsimta beigās pieņemtajiem speciālajiem likumiem, autore nevar piekrist tikai šādiem precizējumiem.

Turklāt R.Neilands, norādot uz likuma grozījumu nepieciešamību, faktiski atzina, ka pašreizējais regulējums neparedz galvnieka akcesorisko saistību izpildi galvenā parādnieka maksātnespējas gadījumā, un ierosina jaunu tiesisko regulējumu, kas būtiski pasliktina galvnieka stāvokli. Viņš atsaucas uz tiesas praksi, ar kuru tika atteikts izsniegt izpildu rakstu pēc šķīrējtiesas sprieduma pret galvnieku, jo galvenais parādnieks tika atzīts par maksātnespējīgu.²⁸⁰ Tiesasprāt, likumdevējs interpretējot CL 1703. pantu, ir pielīdzinājis divus gadījumus: kad galvenais parādnieks ir prombūtnē vai galvnieks nevar norādīt savu dzīvesvietu (viņa atrašanās vieta nav zināma) un kad ir pasludināta viņa maksātnespēja. Autore uzskata, ka šāds tiesas secinājums ir nepareizs, jo, piemērojot gramatisko tiesību normu interpretācijas metodi, CL 1703.panta 2.punkts ir interpretējams, ka “galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja ir pierādīta”, t. i., maksātnespējas process jau ir pabeigts, nevis pasludināts un atrodas tā sākuma stadijā.

Tieši šajā nolūkā autore, būdama 11.Saeimas deputāte, piedāvāja izslēgt CL 1703.panta 2.punktu kopsakarā ar 1702.panta grozījumiem, paredzot galvnieka saistību akcesoritāti.²⁸¹ Tas aizsargātu galvnieka tiesības līdz gaidītā parādnieka mantas pārdošanai izolē vai maksātnespējas procesa iznākuma. Tādējādi tiek apstiprināts arī autores secinājums, ka galvenā parādnieka maksātnespējas process ir pamats atbrīvot galvnieku no saistībām.

Tomēr ir nepieciešams arī nošķirt dažādas situācijas, iedalot galvniekus tādos, kas galvoja par citu personu saistībām, un tādos, kas faktiski galvo par savām ekonomiskajām interesēm. Piemēram, laulātais galvo par labu otram laulātajam par kopīgas mantas iegādi. Līdz ar ko būtu nepieciešamas divas dažādas pieejas par galvojumiem atkarībā no tā, kuras personas interesēs galvnieks ir galvojis. Atbilstoši esošai judikatūrai, galvnieka pēc galvojuma uzņemtās saistības

²⁷⁸ Maksātnespējas likums. Pieņemts: 26.07.2010. Stājas spēkā: 01.11.2010. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. Pedējie grozījumi 18.07.2024.

²⁷⁹ Neilands R. Galvenā parādnieka statuss galvojuma prasībā. *Jurista vārds*, Nr.9 (656), 01.03.2011.

²⁸⁰ Rīgas rajona tiesa. (2010). Lieta Nr.3-12/1890/10-11; 26.10.2010. Nav publiskots.

²⁸¹ Priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Civillikumā” Nr.536/Lp11 2.lasījumam. Saeimas mājas lapa. Iegūts 06.11.2024. no:

<http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument>

pāriet uz mantiniekiem, kas pārņem visas saistības, tostarp izsniegtos galvojumus un citas parādsaistības, kā arī visas tiesības, izņemot gluži personiskas.²⁸² Tomēr tiesa nebija ņēmusi vērā, ka no CL tiesību normām, kas regulē galvojuma institūtu, neizriet, ka galvojuma līgums pieļauj galvojuma saistību pāreju mantošanas kārtībā. Tostarp, arī CL 1715.pantu, kas nosaka, ka ja galvinieks uzņēmis saistību tikai uz zināmu laiku, tad viņš arī atbild tikai par šā laika saistībām.

Juridiskajā literatūrā norādīts, ka par darbībām, kas dzēš galveno saistību un vienlaikus atbrīvo no tās galvinieku, tiek atzītas šādas darbības:

1. *Saistību izpilde*. Katra saistības tiesība izbeidzas pati no sevis, kad izpildīta tai atbilstošā parādnieka saistība, t.i. nolīdzinot parādu. Ja saistības tiesības priekšmets ir nauda, tad saistību izpilda ar samaksu (CL 1811. pants).²⁸³ Pēc vispārējā principa saistības izpildījums ir spēkā tikai tad, ja to izdarījusi un saņēmusi īstā persona īstā vietā, īstā laikā un pienācīgā kārtā (CL 1812.pants).²⁸⁴

2. *Ieskaitis*, kas nozīmē prasījuma nokārtošanu ar pretprasību. Saskaņā ar CL 1851.panta 1.punktu galvinieks var ieskaitīt galvenā parādnieka prasījumus.

3. *Atcēlējs līgums*, saskaņā ar CL 1711.pantu, kas nosaka, ka atcēlējs līgums starp kreditoru un parādnieku nāk par labu arī galviniekam, ja vien nav bijis pretējs nolūks, vai ja galvojums nav dots kā dāvinājums, tā kā galvinieks jau no paša sākuma atteicies vērst savu regresa prasību pret galveno parādnieku.²⁸⁵ Iespējami gadījumi, kad kreditors atbrīvo galvinieku no atbildības, tas ir, atcēlējs līgums tiek noslēgts starp kreditoru un galvinieku.

4. *Pārjaunojums*, saskaņā ar CL 1867.pantu, kas nosaka, ka katru saistību tiesību var atcelt, pārvēršot to jaunā, ar dalībnieku sevišķā līgumā, ko sauc par pārjaunojumu. K. Pobedonoscevs atzīmēja, ka gadījumā, ja starp parādnieku un kreditoru notika saistību grozīšana bez galvinieka līdzdalības, tad vecās saistības vietā, par kuru galvinieks uzņēmās galvojumu, parādās jauna, par kuru viņš nebija negalvojis, bet iepriekšējās saistības izbeidzās, tad attiecībā uz šo jauno saistību viņš (galvinieks) jau ir trešā persona, kas nepiedalās jaunajā saistībā un tajā pašā laikā nav atbildīgs par šo saistību.²⁸⁶

5. *Mierizlīgums*, pēc kura starp pusēm notiek savstarpēju strīdu noregulēšana. K. Pobedonoscevs minēja piemēru no tiesu prakses, saskaņā ar kuru tiesa atzina, ka, neskatoties uz

---

²⁸² Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr. SKC-168/2017; 26.05.2017. Iegūts 20.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5154>

²⁸³ Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Publicēts: Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

²⁸⁴ Turpat

²⁸⁵ Grūtups, A. (2000). Komentārs Civillikuma 1711.pantam. Torgāns, K. (red.) *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.- 2400.p.)*. Otrais izdevums. Rīga: Mans īpašums, 217.lpp.

²⁸⁶ Победоносцев, К.П. (1890). Курсъ Гражданского права. Часть третья: Договоры и обязательства. М.: Статут, с.42. Iegūts 04.11.2024. no: http://civil.consultant.ru/elib/books/17/page_42.html

mierizlīgumu, galvojums palika spēkā, jo ar mierizlīgumu netika atcelta galvnieka atbildība un dēls kā mantinieks ir atbildīgs par mantojuma atstājēja parādiem.²⁸⁷

6. *Tiesas nolēmums.* Saskaņā ar CL 1892. pantu prasījums, kas kreditoram atraidīts ar spēkā nākušu tiesas vai šķīrējtiesas spriedumu, izbeidzas ar visiem tā blakus prasījumiem. Tā kā galvojumam ir raksturīga akcesoritāte, ja ar tiesas lēmumu tiek atzīts, ka galvenā saistība ir spēkā neesoša vai dzēsta, tad ar to saistītais galvojums beidz pastāvēt.

Būtiski, ka saskaņā ar Francijas Civilkodeksa 2315. pantu, ja galvojums tiek sniegts uz nenoteiktu laiku, galvnieks to var jebkurā laikā izbeigt, iesniedzot paziņojumu un ievērojot līgumā noteikto paziņošanas termiņu vai, ja tāda nav, saprātīgu termiņu.²⁸⁸ Līdzīgs noteikums ir attiecināms arī uz hipotēkām (Hipotēku likuma 81.bis panta 2. punkts) un ķīlām (Kustamā īpašuma nodrošinājuma likuma 11. pants) Beļģijas tiesiskajā regulējumā un tas ir atzīts arī ar judikatūru.²⁸⁹ Galvojuma izbeigšanas gadījumā galvnieks saglabā atbildību par esošajām saistībām, pat ja to izpildes termiņš vēl nav iestājies, bet viņam nav pienākuma atbildēt par saistībām, kas rodas pēc paziņojuma (Francijas Civilkodeksa 2316.pants).

Galvnieka tiesību pienācīgai aizsardzībai autore ierosina grozīt CL 1710.pantu un precīzi noteikt darbības, ar kurām tiek izbeigts galvojums:

“1710. Galvojums izbeidzas, ja:

- 1) izbeidzas pamatsaistības;*
- 2) bez galvnieka ir būtiski palielināta parādnieka atbildība par saistībām - mainītas procentu likmes, līgumsodi un citi blakus prasījumi;*

Ja galvojums tiek dots uz nenoteiktu laiku, galvniekam ir tiesības jebkurā laikā to izbeigt, iesniedzot kreditoram pamatotu paziņojumu. Galvojuma izbeigšanas gadījumā galvnieks atbild par esošajām saistībām, pat ja to izpildes termiņš vēl nav iestājies, bet viņam nav pienākuma atbildēt par saistībām, kas rodas pēc paziņojuma.”

Nākas secināt, ka mūsdienās galvojuma institūts saskaras ar vairākām problēmām, kas ir saistītas ar tā saturu, izpildi un izpildes sekām, kuru risināšanā joprojām nav vienprātības, un tie ir jautājumi par:

- 1) nākotnes saistību izpildes nodrošināšanai sniegta galvojuma juridisko raksturu;
- 2) galvojuma sniegšanas noformēšanu, galvojuma līguma būtiskām sastāvdaļām;

---

²⁸⁷ Turpat, c.42

²⁸⁸ Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Article 2315. Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000044071324/2023-08-14

²⁸⁹ Kasācijas tiesa. (2020). Frankofonas Augstāko tiesu judikatūra, (Cour de cassation, La jurisprudence francophone des Cours suprêmes). Lieta Nr.C.20.0117.N; 09.10.2020. Iegūts 14.10.2024. no: <https://juricaf.org/arrêt/BELGIQUE-COURDECASSATION-20201009-C200117N>

- 3) pamatsaistības grozījumiem un izmaiņām, kas būtiski skar no galvojuma izrietošas saistības;
- 2) pamatojumu identificēt galvinieku par solidāru parādnieku;
- 3) galvinieka regresa tiesībām un to leģitimitāti;
- 4) iespēju izpildīt akcesorisku saistību pamatlīguma izbeigšanas vai parādnieka - fiziskās personas nāves gadījumā, kā arī juridiskās personas - parādnieka likvidācijas gadījumā.

2.3. Rokas nauda kā izpildījuma nodrošinājums

Atbilstoši romiešu (pandektu) tiesībām vispārējs atprasījums (no lat.val. - *condictio sine causa*) bija izmantojams gadījumos, kad:

- 1) ieguvumam (dotajam izpildījumam) jau no paša sākuma nav bijis tiesiska pamata;
- 2) ieguvumam sākotnēji ir bijis tiesisks pamats, taču vēlāk šis pamats atkritis (no lat.val. - *causa finita*).²⁹⁰

Romiešu tiesībās rokas nauda nepārgāja saņēmējam un tika paredzēta atgriešanai, ja darījums nebija noticis, kā arī pēc darījuma izpildes.²⁹¹ Mūsdienu formu rokas nauda ieguva 6.gadsimtā, kad imperatora Justiniāna Digestos 528. gadā paredzēja īpašu – soda rokas naudu (no lat.val. - *arra poenalis*). Šādai rokas naudai bija trīs funkcijas: maksājuma, pierādījuma un nodrošinājuma. Romiešu tiesību pētnieki min arī īpašu rokas naudas veidu - kompensācijas naudu (no lat.val. - *arra poenitentialis*). Klasiskajā laikmetā rokas nauda bija paredzēta, lai apstiprinātu līguma noslēgšanas faktu (no lat.val. - *agga confirmatoria*).²⁹² Rokas nauda bija naudas summa vai cita vērtība, piemēram, gredzens, ko viena puse (pircejs vai īrnieks) līguma noslēgšanas brīdī nodeva otrai pusei. Tas, kas tiek iemaksāts kā rokas nauda, bija pierādījums noslēgtajam līgumam.

Tas nenozīmē, ka, nesamaksājot rokas naudu, līgums zaudēja spēku, bet rokas nauda tiek maksāta kā pierādījums par noslēgto līgumu. Rokas naudai bija arī soda funkcija, kuras mērķis ir mudināt parādnieku izpildīt saistības, proti: pircejs, kurš atsakās izpildīt līgumu, zaudē rokas naudu, un pārdevējam, kurš atsakās izpildīt līgumu, ir pienākums atgriezt rokas naudu divkārtšā apmērā.

²⁹⁰ Arndts, L. (1868). Lehrbuch der Pandekten. 3. Auflage. München: Literarisch-artistische Anstalt der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, S. 547–548. Iegūts 28.11.2024. no: https://dlc.mpg.de/fullscreen/mpirg_sisis_298832/547/; Vangerow, K.A. (1869). Lehrbuch der Pandekten. Bd. 3.7. Auflage. Marburg und Leipzig: N.G. Elwert'sche Universitäts-Buchhandlung, S. 409. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10566130?page=408,409>

²⁹¹ Победоносцев, К.П. (1890). Курсъ Гражданскаго права. Часть третья: Договоры и обязательства. М.: Статут, с.41. Iegūts 04.11.2024. no: http://civil.consultant.ru/elib/books/17/page_41.html#53

²⁹² Turpat, c.41

Tādējādi rokas naudas nodošana un saņemšana nozīmē akcesoriskas (papildu) saistības izpildes esamību, kas ir pieļaujams tikai attiecībā uz līgumsaistībām.

Ar judikatūru tika nostiprināta rokas naudas akcesoriskās saistības daba, vienlaikus atzīstot, ka strīds par nesamaksātas rokas naudas piedziņu nav pakļauts izskatīšanai šķīrējtiesā, jo ir konstitutīva prasība, kuras mērķis ir nodibināt jaunu saistību. Tiesisks pamats tiesas ceļā pieprasīt rokas naudas samaksu, pamatojoties uz apsolījumu, kas saskaņā ar CL 1727. pantu nerada tiesiskas sekas, nepastāv, proti, rokas naudas apsolījums vien nav pietiekošs, un tiesību nodibina tikai tās iedošana. Šādas saistības nodibināšana ar tiesas spriedumu ir atkāpe no civiltiesībām raksturīgā privātautonomijas un līguma slēgšanas brīvības principa.²⁹³

K.Torgāns atzīmē, ka rokas nauda ir diezgan sarežģīts tiesību institūts un, kā tautā mēdz teikt, runga ar diviem galiem, no kuriem var ciest gan kreditors, gan parādnieks.²⁹⁴

CL 1725.pants nosaka, ka ar rokas naudu jāsaprot tas, ko līgumu noslēdzot viena puse dod otram nevienam par galīgi noslēgtam līguma pierādījumu, bet līdz ar to arī par tā izpildījuma nodrošinājumu.

Saskaņā ar CL rokas nauda ir divpusēja nodrošinājuma raksturs:

- 1) *Vienpusējs nodrošinājums* – nodrošina tikai rokas naudas saņēmēju, jo devējs zaudē rokas naudu, ja tas nepilda saistību, bet saņēmējam tādā gadījumā tā jāatdod (ne dubultā);
- 2) *Divpusējs nodrošinājums* – ja saņēmējam tā ir jāatdod, tad ir pienākums atdot dubultā apmērā.²⁹⁵

Vēsturiski rokas nauda piemīt divas funkcijas:

- 1) Pierādīšanas funkcija (*arrha confirmatoria*) – pierādījums līguma noslēgšanai, jo, ja rokas nauda ir iedota, tad ir pierādīts, ka līgums noslēgts;
- 2) Nodrošināšanas funkcija (*arrha poenalis*) – nodrošina līguma izpildīšanu.²⁹⁶

Senāts, pieskaroties jautājumam par rokas naudas tiesību institūta izpratni, kas aptver līdzēju abpusēju atbildību, atzinis, ka ņemot vērā rokas naudas divējādās funkcijas, tas ir saistību pastiprinājums, ko slēdz kāda cita līguma izpildes nodrošināšanai.²⁹⁷

CL 1726.pants nosaka, ka rokas naudu var dot nevienam ar naudu, bet arī citām vērtībām. Autoresprāt, ja rokas nauda tiek samaksāta ar naudu, tai piemīt vēl viena *maksāšanas funkcija* – rokas nauda tiek maksāta kā pierādījums galīgi noslēgtam līgumam un tā izpildījuma nodrošinājums. Kad ar rokas naudu nodrošinātais līgums izpildīts, rokas nauda vai nu atdodama

²⁹³ Augstākā tiesa. (2022). Lieta Nr.SPC-23/2022; 20.12.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/8745>

²⁹⁴ Torgāns, K. (2006). Saistību tiesības, I daļa. Mācību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 135.lpp.

²⁹⁵ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC", 141.lpp.

²⁹⁶ Turpat, 140.lpp.

²⁹⁷ Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr. SKC-162/2024; 26.03.2024. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/528332.pdf>

tam, no kā tā saņemta, vai ieskaitāma viņam līguma izpildījumā, ja vien līdzēji nav norunājuši citādi.

Rokas naudai piemīt arī līgumsoda pazīmes. Tas attiecas uz stingri noteiktu summu, ko zaudē puse, kura ir pārkāpusi līgumsaistības, kā arī zaudējumu atlīdzināšanas gadījumā, kam ir *sodoša funkcija*. Tas ir īpaši raksturīgs gadījumos, kad rokas naudas saņēmējs neizpilda saistību un kuram ir pienākums atmaksāt rokas naudu divkārtšā apmērā.

Līdz ar to, autoresprāt, rokas naudai papildus norādītajām funkcijām ir arī *sodoša funkcija*.

Tomēr starp līgumsodu un rokas naudu ir būtiskas atšķirības. Pirmkārt, līgumsoda piedziņa ir pieļaujama kāda pārkāpuma gadījumā, bet rokas naudai arī ir sodoša funkcija - tikai tad, ja puses izvairās no darījuma noslēgšanas. CL nosaka tiesas pienākumu samazināt līgumsoda apmēru, saskaņā ar CL 1843.panta prasībām (savulaik autores atbalstītajā redakcijā), taču rokas nauda ir nosakāma pušu noteiktajā konkrētajā apmērā. Turklāt rokas nauda tiek samaksāta kā priekšapmaksa, kas iekļaujama darījuma summā, bet līgumsods ir noteikts darījumā par esošu saistību neizpildi.

Līdz ar ko, autoresprāt, rokas naudai ir četras, nevis divas funkcijas:

- 1) Maksāšanas funkcija;
- 2) Pierādīšanas funkcija;
- 3) Nodrošināšanas funkcija;
- 4) Sodoša funkcija.

Judikatūrā ir nostiprināts, ka rokas nauda kā nodrošinājums var kalpot tikai tādām līgumam, ko slēdz rokas naudas devējs un rokas naudas saņēmējs. Saskaņā ar CL 1725.pantu ar rokas naudu jāsaprot tas, ko līgumu slēdzot viena puse dod otrai nevien par galīgi noslēgta līguma pierādījumu, bet arī par līguma nodrošinājumu. No tā secināms, ka rokas nauda kā nodrošinājums var kalpot tikai tādām līgumam, ko slēdz rokas naudas devējs un rokas naudas saņēmējs. Lietā prasība celta par to, ka rokas naudas saņēmējam jāslēdz līgums ar trešo personu par dzīvokļa privatizāciju. Šāds prasījums nevar būt saistošs trešajai personai.²⁹⁸

Rokas naudai ir kumulatīvs raksturs (no lat.val. - *cumulare*), proti, rokas nauda dod tiesību paturēt to, vai pieprasīt atpakaļ dubultā apmērā un bez tam vēl pieprasīt zaudējumu atlīdzību. Tātad rokas naudu plus zaudējumu atlīdzību var prasīt pie kumulatīvas rokas naudas. Tā [...] rokas naudai ir daudz lielāks nodrošinājuma spēks.²⁹⁹

Turklāt atbildētājam, pret kuru celta prasība par divkārtšas rokas naudas piedziņu, ir savā atbildē (ierunā) sakarā ar celto prasību jāpiedāvā līguma izpilde, un pēc tam jau prasītājam ir

²⁹⁸ Augstākā tiesa (2008). Lietā Nr. SKC-142/2005; 09.03.2005. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3539>

²⁹⁹ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds "Zvaigzne ABC", 71.lpp.

tiesība norādīt, kāpēc viņš vairāk nevēlas pieņemt izpildījumu. Tikai tas apstākļi vien, ka līguma izpilde nokavēta, nevar tikt pielīdzināts atteikumam izpildīt līgumu.³⁰⁰

K.Torgāns uzsver, ka ar rokas naudu pastiprināts līgums ir izpildīts saskaņā ar CL 1720.panta nosacījumiem, kas noteic trīs iespējas, par kurām var iepriekš vienoties, ka rokas nauda:

- 1) tiek atdota tās devējam;
- 2) tiek atskaitīta tās devējam līguma izpildījumā;
- 3) paliek saņēmējam bez ieskaitījuma līguma izpildījumā.³⁰¹

K.Čakste uzsver, pēc mūsu CL rokas nauda nav nekāda papildu atlīdzība par kārtīgu līguma pildīšanu, bet tā atdodama vai ieskaitāma parāda samaksā (tā nav virsmaksa).³⁰² Taču CL 1729.pantā noteiktais “ja vien līdzēji nav noteikti norunājuši citādi” paredz iespēju atstāt rokas naudu parādniekam. Tad rokas nauda var pildīt arī papildatlīdzības lomu, ja tas speciāli paredzēts līgumā un tajā nevar saskatīt neko nelikumīgu.³⁰³

Pušu saistību neizpildes gadījumā iestājas CL 1730.panta noteikumi, kas nosaka, ja līgumu neizpilda vai nu tādēļ, ka tas, pusēm savstarpēji labprātīgi vienojoties, atcelts, vai tādēļ, ka tā izpildīšana kļuvusi neiespējama bez rokas naudas devēja vainas, tad rokas nauda jādod pēdējam atpakaļ. Līdz ar ko, šinī gadījumā ir vērtējama attiecīgas puses vainojamība, kas ir par pamatu attiecīgai restitūcijai - vai nu rokas naudas devēja rokas naudas zaudēšanai vai tās tiesībām saņemt rokas naudu atpakaļ. Tas arī attiecināms uz gadījumiem, kad puses labprātīgi atceļ līgumu. Vainas formas un pakāpes ir aplūkojamas CL 1640., 1641., 1644., 1645. un 1646.pantos, kas nosaka vainu ar ļaunu nolūku aiz vieglas vai rupjas neuzmanības. Taču ir arī gadījumi, kad līguma izpilde kļūst par neiespējamu, un tie ir vērtējami individuāli.

Respektīvi, rokas naudas liktenis gadījumā, kad pamatsaistība nav izpildīta, ir tieši atkarīgs no tā, kura līguma puse vainojama nākotnē paredzētā līguma nenoslēgšanā.³⁰⁴

Kā atzīts judikatūrā, CL 1730.panta otrās daļas piemērošanai nav būtiski konstatēt termiņā neizpildītas darbības kā tādas, bet būtiski ir noskaidrot, kā tās ietekmējušas līguma izpildes iespēju vispār.³⁰⁵ Tā, piemēram, tiesu praksē tika vērtēts strīds, kas izriet no starp pusēm noslēgta ķīlas līguma, pēc kura prasītājs samaksāja atbildētājam rokas naudu, kuru bija paredzēts ieskaitīt

³⁰⁰ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, С.1345-1346

³⁰¹ Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 110.lpp.

³⁰² Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Apgāds “Zvaigzne ABC”, 70.lpp.

³⁰³ Grūtups, A. (2000). Komentārs Civillikuma 1729. pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400. p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 236.lpp.

³⁰⁴ Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr. SKC-162/2024; 26.03.2024. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/528332.pdf>

³⁰⁵ Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr.SKC-0075/2011; 23.02.2014. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3195>

pirkuma maksā pēc CL 1729.panta prasībām. Apelācijas instances tiesa starp pārējo ir atzinusi, ka starp pusēm tika noslēgts rokas naudas līgums, bet fakts, ka puses nespēja vienoties par galīgo pirkuma līguma variantu un norēķinu kārtību, nevar būt par apstākli, lai kādu no pusēm atzītu par vainīgu pirkuma līguma neizpildē. Tāpēc ir pamats uzskatīt, ka pirkuma līguma izpilde kļuva neiespējama bez rokas naudas devēja vainas un saskaņā ar CL 1730.panta pirmo daļu rokas nauda ir jāatdod viņam atpakaļ. [...] Pirkuma līguma izpilde starp pusēm nav iespējama tāpēc, ka puses nevar panākt galīgo vienošanos par būtiskiem tā izpildes nosacījumiem, un nevienu no pusēm nav pamata vainot šajā neizpildē, darījums līdz galam nav noticis un atbildētājam šajā gadījumā nav tiesiska pamata paturēt saņemto rokas naudu, tāpēc tā piedzenama prasītāja labā.³⁰⁶

Taču gadījumos, kad līguma neizpildē vainojams rokas naudas ņēmējs, sakarā ar tā prettiesisku atkāpšanos no rokas naudas līguma, piemērojami CL 1730. panta otrās daļas noteikumi par līguma neizpildīšanu rokas naudas saņēmēja vainas dēļ, piedzenot no tā rokas naudu divkārtšā apmērā.³⁰⁷

Jāuzsver, ka iemaksāto rokas naudu, ko zaudē puse, kas atkāpjas no līguma, sauc par atkāpšanās naudu. Rokas naudas izmantošana atkāpšanās naudai (no lat.val. - *arrha poenitentialis*) rodas romiešu tiesībās, pusēm vienojoties par atteikšanos no saistības. Atkāpšanās nauda, kas paredzēta CL 1731.pantā, nevis pastiprina saistību, bet vājina to un dod iespēju vieglāk atkāpties no līguma [...] Atkāpšanās nauda ir nosacīto zaudējumu minimums, kas kontrahentam liekas par smagu un tas atkāpjas, jāmaksā pretiniekam.³⁰⁸

Kā tas izriet no CL 1731.panta normas, „atkāpšanās nauda” ir precīzi jānorunā līgumā un to nevar piemērot tādu līgumu atcelšanai, kuros tā nav paredzēta. [...] Samaksājot rokas naudu, nekādus citus (papildu) zaudējumus pusei, kura atkāpjas, nav jāsedz, jo to neparedz CL 1731.panta noteikumi.³⁰⁹

K.Torgāns uzsver, ka rokas nauda ir mēraukla, bet [...] ekonomiski notiek samaksa par pielīgtās iespējas atkāpties izmantošanu.³¹⁰ Judikatūrā ir atzīts, ka CL 1731.pantā paredzētās rokas naudas juridiskā daba būtiski atšķiras no šā likuma Saistību tiesību daļas piektās nodaļas III apakšnodaļā ietverto citu normu, kas regulē rokas naudas institūtu, tiesiskās dabas, jo ar minētajā normā apzīmēto rokas naudu saprotama atkāpšanās nauda. [...] Ar CL 1731.pantā apzīmēto rokas naudu saprotama atkāpšanās nauda. Samaksājot atkāpšanās naudu, kas paredzēta līgumā, vai to

³⁰⁶ Latgales apgabaltiesa. (2014). Lieta Nr.C17145612; 01.04.2014. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/162959.pdf>

³⁰⁷ Rīgas pilsētas tiesa. (2024). Lieta Nr. C29333222; 04.01.2024. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/533645.pdf>

³⁰⁸ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 141.-142.lpp.

³⁰⁹ Grūtups, A. (2000). Komentārs Civillikuma 1731.pantam. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans īpašums, 239.-240.lpp.

³¹⁰ Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 112.lpp.

paturot (atkarībā no konkrētiem apstākļiem), līdzējs atsvabinās no savas saistības un ir tiesīgs atteikties no līguma izpildes.³¹¹

Citu valstu civiltiesībās rokas naudas un atkāpšanās naudas piemērošana ir atšķirīga. Tā, Francijas Civilkodeksa 1590.pants nosaka, ka rokas naudai izšķiroša ir atkāpšanās naudas funkcija,³¹² bet Vācijas Civillikuma §336 rokas nauda nav atzīta par atkāpšanās naudu.³¹³ Līdzīgas normas darbojas arī Šveicē un angļu-amerikāņu tiesību saimes valstīs.

Atkāpšanās nauda, kuru līdzēji nereti nodēvē arī par “līgumsodu” vai “soda naudu”, ir jānošķir no līgumsoda kā saistības pastiprinājuma. Ja, piemēram, priekšlīgumā puses ir noteikti vienojušās, ka viena vai abas puses ir tiesīgas vienusēji atkāpties no priekšlīguma, samaksājot līgumsodu, tad patiesībā puses ir vienojušās par atkāpšanās naudu, kura - tāpat kā CL 1731. pantā regulētā atkāpšanās “rokas nauda” – nevis pastiprina saistību, bet gan vājina to.³¹⁴ Šādā gadījumā tā puse, kurai ar līgumu noteikti piešķirta tiesība vienusēji atkāpties no līguma, samaksājot otrai pusei zināmu naudas summu, atšķirībā no CL 1719. pantā noteiktā pati var izvēlēties starp līguma izpildīšanu vai arī šīs naudas summas samaksu.³¹⁵

Pirmskara judikatūrā tika norādīts, ka pušu vienošanās, ar ko pielīgta vienusēja atkāpšanās tiesība, nav atkarīga no rokas naudas, kurai būtu jābūt iemaksātai, noslēdzot priekšlīgumu. Kaut arī līgumā var būt nolīgts puses pienākums maksāt atkāpšanās naudu tad, ja šī puse, kura saņēmusi iepriekšēju iemaksu (avansu), vienusēji atkāpjas no priekšlīguma, tas nenozīmē, ka jebkurā gadījumā atkāpšanās naudas apmēru veido iepriekšējās iemaksas divkārsš apmērs un ka tādai iepriekšējai iemaksai ir CL 1731.pantā regulētās "rokas naudas" raksturs. Turklāt pat tad, ja priekšlīgumā nolīgto atkāpšanās naudu kvalificē kā līgumsodu, jau ar to vien, ka pēc vienas puses tiesiskas atkāpšanās no priekšlīguma otra puse ir pieprasījusi atkāpšanās naudas (“līgumsoda”) samaksu, šī otra puse saskaņā ar CL 1718.panta 1.daļu ir zaudējusi tiesību prasīt priekšlīguma izpildīšanu.³¹⁶

Autore uzskata par nepieciešamu precizēt CL 1731.panta pirmo daļu, iekļaujot tajā terminu “atkāpšanās nauda” un izteikt to sekojošā redakcijā:

³¹¹ Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-327/2013; 31.10.2013. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3050>

³¹² Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Article 1590. Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/article_lc/LEGIARTI000006441327/2023-08-14

³¹³ Vācijas Civilkodekss (Vācija), (Bürgerliches Gesetzbuch), 01.03.1900., §336. Bundesministerium der Justiz. Iegūts 02.10.2024. no: https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_336.html

³¹⁴ Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SK-573/2010; 01.04.2010. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums 43.-44.lpp. Iegūts 28.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligumsodi_5.11.2013.d_oc

³¹⁵ Kalniņš E. Senāta prakse strīdos, kas saistīti ar priekšlīgumu. *Jurista Vārds*, Nr. 50 (852), 23.12.2014.

³¹⁶ Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1921/38. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 6. sējums. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1919-1922). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 2313.-2317. lpp.

“1731. Ja puses norunājušas, ka jau noslēgto līgumu var atcelt, zaudējot rokas naudu, un ja tādā gadījumā atkāpjas rokas naudas devējs, tad viņš to zaudē kā atkāpšanās naudu, bet ja atkāpjas pretējā puse, tad viņai jāatdod rokas nauda divkārtšā apmērā kā atkāpšanās nauda”.

Ar judikatūru arī tika atrisināts strīds par iespēju no rokas naudas līguma izrietošas saistības pakļaut bezstrīdus piespiedu izpildīšanai pēc CPL 400.panta pirmās daļas 2.punkta, kas pieļauj saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšanu pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu.³¹⁷ Tiesa secināja, ka neskatoties uz to, ka rokas naudas līgums bija notariāli apliecināts, ievērojot CL 1730.panta otrās daļas noteikumus, līgumslēdzējas puses atbildība par līguma noteikumu nepildīšanu iestājas tikai tad, ja konstatēta tās vaina uzņemto saistību neizpildē, bet tas ir iespējams vienīgi izskatot lietu vispārējā kārtībā, proti, uzklusot un izvērtējot abu līgumslēdzēju pušu paskaidrojumus un iebildumus, bet kas nav pieļaujams izlemjot jautājumu par saistību izpildi CPL 50.nodaļā noteiktajā kārtībā.³¹⁸

Samērā bieži tiesas, vērtējot ar rokas naudas atmaksu saistītus strīdus, piemēro CL 2384.pantu, kas nosaka, ja kāds kaut ko devis uz tieši izteikta vai no apstākļiem neapšaubāmi izrietoša pamata pieņemdam, ka nākamībā jāiestājas zināmam notikumam, tas var prasīt no saņēmēja, ja notikums neiestājas, lai viņam doto dod atpakaļ. Ir vienalga, vai paredzētais notikums neiestājas nemaz, jeb vai tas iestājas citādi nekā bijis paredzēts, kā arī vai paredzētais mērķis paliek pavisam nesasniegts, vai arī nav sasniegts pienācīgā kārtā.

Parasti ar rokas naudas došanu tiek nodrošināta no priekšlīguma izrietošo saistību izpildīšana. Šajā ziņā ar esošo judikatūru ir atzīts, ka tad, ja noslēgtajā priekšlīgumā puses ir vienojušās ne tikai par nākotnē noslēdzamā pirkuma līguma būtiskajām sastāvdaļām, bet arī par rokas naudas došanu, atzīstams, ka šādā darījumā apvienoti divi patstāvīgi līgumi (t.i., pirkuma priekšlīgums un rokas naudas līgums). Turklāt no rokas naudas, kas kalpo kā saistības pastiprinājums (CL 1730.p.), jānošķir tā saucamā *atkāpšanās nauda*, kas regulēta CL 1731.pantā un arī ir nosaukta par rokas naudu.

Tiesu praksē, vērtējot pušu noslēgtā līguma dabu, kas satur gan īres līguma, gan pirkuma līguma priekšlīguma sastāvdaļas, tika izdarīts secinājums, ka samaksātai izpirkuma maksai nav rokas naudas statusa pēc noslēgtā līguma būtības, bet tā ir pirkuma maksa.³¹⁹

Kā noteikts CL 1731.pantā, ja puses norunājušas, ka jau noslēgto līgumu var atcelt, zaudējot rokas naudu, un ja tādā gadījumā atkāpjas rokas naudas devējs, viņš to zaudē, bet, ja

³¹⁷ Civilprocesa likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 14.10.1998. Stājas spēkā: 01.03.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

³¹⁸ Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SPC-132/2010; 26.05.2010. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3256>

³¹⁹ Zemgales apgabaltiesa (2021). Lieta Nr. C15158417; 05.07.2021. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/501970.pdf>

atkāpjas rokas naudas saņēmējs, viņa pienākums ir atdot rokas naudu divkārtšā apmērā. Šajā normā regulētā atkāpšanās nauda nevis pastiprina saistību, bet gan vājina to un dod iespēju līdzējam viopusēji atkāpties no līguma, zaudējot atkāpšanās naudu.³²⁰ Taču, lai piemērotu CL 1731.pantu, nepieciešams konstatēt, ka līguma puses skaidri un noteikti ir vienojušās par to, ka viena vai abas puses ir tiesīgas viopusēji atkāpties no līguma (t.sk. no priekšlīguma), zaudējot atkāpšanās naudu. Tāpēc strīda gadījumā tiesai jāizvērtē, vai tiešām starp priekšlīguma pusēm ir noslēgta šāda satura vienošanās.³²¹

Kādā citā lietā Senāts apsprieda jautājumu par to, vai ņemot vērā pušu starpā noslēgto pirkuma priekšlīgumu, ir iestājušies priekšnoteikumi samaksātās rokas naudas divkārtšā apmērā piedziņai no pārdevēja atbilstoši CL 1730. panta 2.daļas noteikumiem. Tiesa atzina, ka apelācijas instances tiesa, apmierinot prasību par samaksātās rokas naudas divkārtšā apmērā piedziņu, priekšlīguma izpildi attiecinājusi no pirkuma līguma, kas nemaz nav ticis noslēgts, iespējami izrietošos atbildētāja pienākumus, tādējādi sajaucot abu šo līgumu (priekšlīguma un pirkuma līguma) dabu un no tiem izrietošās tiesiskās sekas.³²²

Par neatrisinātu ir atzīstama rokas naudas piedziņas garantijas nodrošināšana par labu rokas naudas devējam, ja pret rokas naudas ņēmēju tika vērsta attiecīga piedziņa un rokas nauda no bankas norēķinu konta tika novirzīta šādu saistību izpildei. Piemēram, Itālijā kopš 2017.gada rokas nauda par īpašuma iegādi netiek nodota tieši pārdevējam, bet gan tiek noguldīta pie notāra glabājumā.³²³ Latvijā naudas glabājumu pie notāra visbiežāk izmanto, slēdzot nekustamā īpašuma pirkuma līgumu, nododot pirkuma maksu notāram glabājumā līdz brīdim, kamēr iestāsies nosacījumi, pie kuriem pārdevējs būs tiesīgs saņemt maksu.

Līdz ar ko, nolūkā aizsargāt rokas naudas devēju no zināmiem riskiem darījumos par nekustamā īpašuma pirkumu, ir nepieciešams grozīt CL 1726. pantu, papildinot to ar otro daļu sekojošā redakcijā:

“Nekustamā īpašuma pirkuma izpildes nodrošinājumam rokas naudu nodod saistības notāram glabāt, līdz ar rokas naudu nodrošinātais līgums izpildīts”.

---

³²⁰ Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Rīga: Zvaigzne ABC, 141.-142.lpp.; Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.- 2400.p.). (2000). Torgāns, K. (red.) Otrais izdevums. Rīga: Mans īpašums, 240.lpp.

³²¹ Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SKC-327/2013; 31.10.2013. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3050>

³²² Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr. SKC-294/2013; 28.02.2013. Atreferēts Senāta lietā Nr. SKC-19/2023; 05.07.2023. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/9239>

³²³ Moretto, F. The Deposit Price: A guarantee when buying a property, especially for foreign customers. (2025). Reddit Inc. Iegūts 01.08.2025. no: https://www.reddit.com/r/mortgageItalyexpats/comments/1im0yzw/the_deposit_price_a_guarantee_when_buying_a/

Tas atbilstu arī likuma “Par nodokļiem un nodevām” 30. panta pirmās 6.prim daļas prasībām, kas aizliedz nodokļu maksātājiem, tajā skaitā fiziskajām personām, kuras neveic saimniecisko darbību, veikt nekustamo īpašumu atsavināšanas darījumus skaidrā naudā.³²⁴

Naudas avansa definīcija ir iekļauta 21.12.2021. MK noteikumos Nr.877, kuru 36.punkts paredz skaidras vai bezskaidras naudas avansu, kas ir maksājums fiziskajai personai – uzņēmuma darbiniekam, valdes vai padomes loceklim, īpašniekam, dalībniekam vai biedram (turpmāk – avansa norēķinu persona) – uzņēmuma saimniecisko darījumu nodrošināšanai no uzņēmuma kases (skaidra nauda) vai šīs avansa norēķinu personas bankas kontā no uzņēmuma bankas konta (bezskaidra nauda), lai šī avansa norēķinu persona veiktu vienu vai vairākus maksājumus saskaņā ar doto uzdevumu (piemēram, komandējuma, preču iegādes vai pakalpojumu izmantošanas izdevumu segšanai).³²⁵

Citi uzņēmuma skaidras vai bezskaidras naudas maksājumi fiziskajai personai (piemēram, darba algas avanss vai samaksa, naudas aizdevums individuālajam komersantam, individuālajam uzņēmumam, zemnieku vai zvejnieku saimniecībai – līdzekļu izņemšana no saimnieciskās darbības) netiek uzskatīti par skaidras vai bezskaidras naudas avansu.

Tiesu praksē tika vērtēts strīds par iemaksātas naudas atzīšanu par avansa vai depozīta maksājumu, kas izriet no starp pusēm noslēgta priekšlīguma, pēc kura prasītājs samaksāja atbildētājam rokas naudu, kuru bija paredzēts ieskaitīt pirkuma maksā pēc CL 1729.panta prasībām.³²⁶ Tiesa norāda, ka strīds ir par to, vai prasītāja veiktais maksājums atbildētājam saskaņā ar tās rēķinu ir rokas nauda, avanss vai drošības depozīts, un, līdz ar to, vai tiesiski pamatots ir atbildētājas atteikums atdot prasītājam viņa iemaksāto naudas summu. No pušu un trešās personas noslēgtā pirkuma priekšlīguma satura skaidri un nepārprotami izriet, ka nolūkā pierādīt un nodrošināt pirkuma līguma noslēgšanu, t.i., priekšlīgumā noteikto saistību izpildes nodrošināšanai, līgumslēdzēji pirkuma priekšlīgumā cita starpā vienojušies par rokas naudu.

Tiesa atzinusi, ka nav likumiska pamata prasītāja veikto maksājumu uzskatīt par avansa maksājumu, jo gan no priekšlīguma, gan darījuma būtības ir skaidri saprotams, ka tā ir rokas nauda. Turklāt drošības depozīts pēc savas būtības, nozīmes un mērķa pilnībā atbilst CL 1725.pantā noteiktajai rokas naudas definīcijai, jo kalpo par nodrošinājumu tam, ka pircējs izpildīs savas saistības, kas paredzētas priekšlīgumā.[...] Atbildētājas izrakstītais rēķins nav atzīstams par atsevišķa darījuma oferti, kurai prasītājs ar samaksu būtu varējis izteikt akceptu, kā to var saprast no prasītāja pozīcijas. Izrakstītais rēķins ir grāmatvedības dokuments, kura pamats ir starp lietas

³²⁴ Likums “Par nodokļiem un nodevām”. Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 26, 18.02.1995. Pēdējie grozījumi: 01.07.2025.

³²⁵ Grāmatvedības kārtotāšanas noteikumi. Ministru kabinets. Noteikumi Nr. 877. Pieņemti: 21.12.2021. Stājas spēkā: 01.01.2022. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 248, 23.12.2021. Pēdējie grozījumi 13.10.2023.

³²⁶ Rīgas apgabaltiesa. (2013). Lieta Nr.C30540211; 11.12.2013. Iegūts 29.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/155252.pdf>

dalībniekiem rakstveidā noslēgtais pirkuma priekšlīgums. Tiesa pamatoti atzina, tas vien, ka atbildētājas rēķinā darījuma aprakstā prasītājam maksājamā naudas summa norādīta kā drošības depozīts [...] pats par sevi nav pamats atzinumam, ka lietas dalībnieki saistībā ar noslēgto pirkuma priekšlīgumu būtu vienojušies par kāda drošības depozīta vai avansa maksājumu, nevis rakstveidā noslēgtajā līgumā noteikto rokas naudu.

Papildus tiesas norādītām atziņām, autoresprāt, spriedumā būtu norādāma arī judikatūra par darījuma kvalifikāciju: neraugoties uz to, kā darījumu kvalificē tā dalībnieki, izšķiroša nozīme ir tieši tiesas veiktajai tiesiska darījuma juridiskajai kvalifikācijai.³²⁷ Kvalificējot vienošanās juridisko dabu, jāvērtē līguma saturu darījumu dalībnieku gribas izteikuma aspektā, t.i., jāapsver, kādu tiesisko attiecību nodibināšanu un kādu seku iestāšanos līdzēji patiesībā ar šo darījumu vēlējušies, nevis jāvadās vienīgi no līguma tekstā iekļautā formulējuma.

Judikatūrā arī tiek pausta atziņa, ka neraugoties uz to, ka puses pārskaitīto naudu nosauca par drošības naudu, tā ir rokas nauda, jo saskaņā ar CL 1729. panta noteikumiem rokas naudu var ieskaitīt līguma izpildījumā, tas ir, šajā gadījumā pirkuma cenā. Drošības naudai ir rokas naudas pazīme.³²⁸

Rokas naudai ir līdzība ar priekšapmaksu un avansa maksājumu, taču tām ir arī būtiskas atšķirības. Avanss ir iepriekšēja samaksa (par darāmo darbu, par vēl nesaņemto precī u.tml.).³²⁹ Avansa maksājums un rokas nauda ir naudas summa, ko viena puse iepriekš samaksā otrai pusei. Līdz ar ko, rokas naudai un avansa maksājumam ir maksāšanas funkcija, jo abos gadījumos kreditoram tiek samaksāta naudas summa par pienākošos maksājumu. Arī abas šīs summas tiek samaksātas avansā, t. i., pirms saistību rašanās. Tomēr, ja avansa maksājuma galvenais mērķis ir finansēt otras puses darbību, samaksājot daļu no maksājamās summas, tad rokas nauda kalpo galvenokārt kā pierādījums par līguma noslēgšanu un veids, ar kuru nodrošināt līguma izpildi. Kā avansa maksājumam, tā arī rokas naudai ir pierādīšanas funkcija. Rokas naudas un avansa maksājuma veikšanas fakts pierāda saistību nodibināšanu. Taču avansa samaksas fakts nav beznosacījuma pierādījums saistības faktam, kā arī nav beznosacījuma pierādījums darījuma noslēgšanas faktam - tas uzskatāms tikai par vienu no darījuma elementiem, bet darījums par rokas naudu ir pietiekams, lai apstiprinātu tā noslēgšanu.

Avansa maksājums atšķiras no rokas naudas ar to, ka tam nav nodrošinājuma (saistību pastiprinājuma) funkcijas un tas nevar kalpot par pierādījumu līguma noslēgšanai. Pusei, kura samaksāja avansu, ir tiesības uz tā atgriešanu gadījumā, ja saistības tiek izbeigtas pēc pušu

---

³²⁷ Augstākā tiesa (2012). Lieta Nr.SK-11/2012; 25.01.2012. Iegūts 29.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3127>

³²⁸ Latgales apgabaltiesa (2025). Lieta Nr.C88136824; 09.01.2025. Iegūts 01.11.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/549696.pdf>

³²⁹ *Tezauris vārdnīca*. (2024). Spektors, A. (sast.). Tēzauris.lv, Rudens versija. Iegūts 29.11.2024. no: <https://tezauris.lv/avanss:1>

vienošanās līdz saistību izpildes noteikšanas termiņam, kā arī līguma neizpildes gadījumā. Turklāt avansa maksājums atšķirībā no rokas naudas ir vai nu naudas summa, kas izmaksāta kādai personai attiecīgo maksājumu veikšanai, vai daļēja samaksa par precī, pakalpojumu un tml. Līdz ar ko, avansa maksājumam ir tikai maksāšanas funkcija.

K.Torgāns pamatoti uzsver, ka rokas nauda nav jauicama ar cita veida iemaksu, ko sauc par avansu. Avanss ir iemaksa uz nākošā izpildījuma rēķina, pirms vēl radies pamats par kaut ko maksāt.³³⁰ Judikatūrā arī ir pausta atziņa, ka naudas vai citu vērtību iemaksu pirms līguma noslēgšanas vai iepriekšēju iemaksu uz nākotnē izdarāmo maksājumu rēķina nevar atzīt par rokas naudu.³³¹ *Inter alia*, Serbijas tiesa ir nonākusi pie secinājuma, ka strīda gadījumā ir jānosaka, vai samaksātā nauda ir rokas nauda vai tā uzskatāma par līguma daļēju izpildi. Ja rokas nauda nav skaidri noteikta, tad tas, ko viena puse samaksāja otrai pusei, noslēdzot līgumu, tiek uzskatīts par avansa maksājumu.³³²

Avansa maksājumam ir raksturīgas sekojošas pazīmes:

- tā ir daļa no gaidāmā maksājuma pēc līguma;
- tas maksājams pirms līguma saistību izpildes;
- tas kalpo kā pierādījums nodomam izpildīt līgumu;
- avansa maksājuma summa tiek ieskaitīta līgumā noteiktajiem maksājumiem;
- tam nav nodrošināšanas funkcijas.

Tādējādi avanss kalpo par garantiju nodomam veikt darījumu, bet nenodrošina tā izpildi. Ja saistības netiek izpildītas, avansa maksājums ir atgriežams. Tajā pašā laikā līguma laušanas gadījumā, ja saistības tiek izpildītas daļā, uz kuru attiecas avansa maksājums, tā nav atmaksājama.

Līdz ar ko, avansam piemīt tikai maksāšanas funkcija un tas ir naudas summa, kuru iemaksa personai pirms līguma noslēgšanas vai tā izpildes un ir atmaksājams pilnā apmērā, ja līgums netika izpildīts avansa saņēmēja vainas dēļ, bet ja avansa maksātājs atsakās no līguma, tad avansa atmaksa notiek vai nu pilnā apmērā vai ievērojot avansa saņēmēja ciestus izdevumus līguma izpildei. Neraugoties uz to, ka daudzi darījumi (pakalpojumu sniegšana, preču piegāde, darbu izpilde un c.) tiek īstenoti, izmantojot avansa maksājumus, CL nesatur jēdzienu “avanss” un no avansa maksājumiem izrietošas civiltiesiskas attiecības ar normatīvo regulējumu nav pienācīgi noregulētas.

Savukārt priekšapmaksai ir raksturīgas sekojošas pazīmes:

- 1) tā ir maksājuma daļa pēc līgumsaistībām, kas var sasniegt 100%;

³³⁰ Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 109-110.lpp.

³³¹ Augstākā tiesa. (1996). Lieta Nr. SKC-3/96; 18.03.1996. Iegūts 29.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/6340>

³³² Počuča, M., Kovačević, M.S. (2011). Earnest-money, withdrawal of a bid and deposit as institutes of Contract Law. *Pravo - Teorija I Praksa*. Volume 28, No.7-9, P.82–96. Iegūts 29.11.2024. no: <https://casopis.pravni-fakultet.edu.rs/index.php/ltp/article/view/262/253>

- 2) tā maksājama pirms līguma saistību izpildes;
- 3) kalpo kā pierādījums nodomam izpildīt līgumu;
- 4) veiktas priekšapmaksas summa tiek ieskaitīta līgumā noteiktajiem maksājumiem;
- 5) tai nav nodrošināšanas funkcijas.
- 6) Līdz ar to, avansa maksājumam ir vērojama līdzība ar priekšapmaksu:
- 7) maksājumi tiek veikti pirms darījuma uzsākšanas;
- 8) naudas līdzekļi, kas pārskaitīti nākotnes maksājumiem, liecina, ka puses izrāda savu gribu iestāties attiecībās un maksātājs apņemas samaksāt pilnu darījuma summu;
- 9) avanss un priekšapmaksas tiek ieskaitīti kopējā darījuma summā saskaņā ar līgumu;
- 10) ja otra puse nepilda savas saistības, maksātājs var pieprasīt veiktā maksājuma atgriešanu.
- 11) Avansa maksājumam ir arī būtiskas atšķirības no priekšapmaksas:
- 12) avansa maksājums ir maksātāja samaksāta summa ārpus līgumiskām attiecībām, bet priekšapmaksas ir veicama līgumattiecību ietvaros;
- 13) avansa maksājums parasti tiek veikts daļēji vai procentos no kopsummas, priekšapmaksas ir vispārējs jēdziens, ko var veikt vai nu pa daļām vai uzreiz kopsummā.

2.4. Hipotēkai piemītošas akcesoritātes doktrinālie aspekti

Ķīlu tiesības atšķiras no citām lietu tiesībām ar to, ka tām ir akcesorisks (blakus) raksturs, tas ir, ka tās eksistē tikai esot galvenai saistībai, patstāvīgi nevar būt. Neatkarīgi no prasības tās nav iedomājamas, jo to uzdevums ir nodrošināt prasību un tamdēļ ķīlu tiesības pastāv tik tālu, cik tālu pastāv pati prasība, – ja prasība izbeidzas – izbeidzas arī ķīlas tiesība.³³³ Profesors V. Bukovskis norāda, ka ķīlas nodibināšanai par labu citas personas uzņemtai saistībai ir lietiska galvojuma raksturs, tas ir, tāds galvojums, kas aprobežojas tikai ar ieķīlātās mantas apjomu un nav savienots ar ķīlas devēja personisko atbildību par citas personas parādu.³³⁴

Tiesu praksē, atsaucoties uz esošu judikatūru,³³⁵ ir uzsvērts, ka faktiski ķīlas došana par trešās personas saistībām pēc sava tiesiskā rakstura pielīdzināma galvojumam. Abos gadījumos persona ar savu mantu nodrošina kreditora prasījumu pret galveno parādnieku. Ķīlas tiesības

³³³ Lēbers, A. (1921). Civiltiesības un civilprocess: kara juridiskosursos lasīto lekciju konspekts. Rīga: b.i., 122.lpp.

³³⁴ Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ I, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, с. 563

³³⁵ Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr. SKC-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>

gadījumā šāds nodrošinājums aprobežojas vien ar iekļāto mantu, bet galvojuma gadījumā – ar visu galvnieka mantu, ja tas nav aprobežots ar noteiktu apmēru.³³⁶

Jāatzīst, ka tiesību doktrīnā hipotēkas institūta ģenēzes un tās būtības vispusīga izpēte ir plaša un pilnvērtīga, sākot no V. Bukovska, K. Čakstes, F. Konradi, A. Valtera, V. Sinaiska, A. Nolkena, N. Vīnzarāja zinātniskiem atzinumiem un beidzot ar mūsdienu autoriem, tādiem, kā J. Rozenfelds, K. Torgāns, K. Balodis, G. Viņņakova, turklāt tam veltīts R. Neilanda promocijas darbs “Hipotēkas institūts un tā pilnveidošanas iespējas Latvijas tiesībās”, kurā padziļināti un kompleksi tika vērtēti hipotēkas institūts un tā problemātika.³³⁷ Tāpēc autore darbā koncentrēsies tieši uz hipotēkas aksesoritātes iezīmēm un īpatnībām.

Hipotēkas institūts no ķīļu tiesiskā viedokļa ir ķīļu tiesība vārda pilnā nozīmē. Te spilgti parādās kā lietu tiesiskais raksturs (lietu tiesība uz svešu lietu), tā arī aksesoriskā daba (atkarība no parāda saistības pastāvēšanas).³³⁸ Eiropas valstīs lielākoties ir aksesoriskas hipotēkas (piemēram, Austrijā, Beļģijā, Anglijā, Francijā, Portugālē, Skotijā, Spānijā, Zviedrijā). Tikai Vācijā un Šveicē ir neaksesoriskās ķīlas - zemes parāds (no vācu val. - *Grundschild*) Vācijā un parādzīme (no vācu val. - *Schuldbrief*) Šveicē. Taču neaksesoriskie hipotēku veidi nesen tika ieviesti Igaunijā, Ungārijā un Slovēnijā. Lielākajā daļā šo valstu neaksesoriskais modelis tiek ieviests kā papildus veids, neaizstājot eksistējošo aksesorisko modeli.³³⁹ ASV hipotēkai ir aksesorisks raksturs. Anglijas un Īrijas sistēmā izņemot likumiskas hipotēkas ir arī taisnīgas hipotēkas, kas izmantojamas, ja nebija nokārtotas formalitātes likumiskās hipotēkas nostiprināšanai vai šādu likumisku hipotēku nostiprināt nav iespējams (piemēram, uz aktīviem trastos). Vācijā nodrošinājuma hipotēka (no vācu val. - *Sicherungshypothek*) ir aksesoriska pēc izcelsmes, apjoma, nodošanas un piespiedu realizācijas, bet tā neizbeidzas ar saistību izpildi, pārvēršoties par īpašnieka zemes parādu (no vācu val. - *Grundschild*).³⁴⁰ Eiropas pētījumos *Sicherungshypothek* ir klasificēta galvenokārt kā aksesoriskā vai daļēji aksesoriskā.³⁴¹ Tas izskaidrojams ar tās daļēju atbilstību aksesoritātes pazīmēm, līdz ar to, zemes parāds ir neaksesoriskais lietu nodrošinājums.

³³⁶ Rīgas apgabaltiesa (2024). Lieta Nr.C27182513; 30.04.2014. Iegūts 16.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/192860.pdf>

³³⁷ Neilands, R. (2017). Hipotēkas institūts un tā pilnveidošanas iespējas Latvijas tiesībās. Promocijas darbs. Iegūts 10.10.2024. no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/RNeilands_promocijas-darbs.pdf

³³⁸ Kalniņš, V. Romiešu ķīļu tiesību attīstība. *Jurists*, Nr.3/4 (97/98), 01.03.1939., 53. sleja

³³⁹ Hertel, C., Schmid, C.U. (2005). Real Property Law and Procedure in the European Union. General Report. EUI, P.85. Iegūts 17.10.2024. no: <https://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/Law/ResearchTeaching/ResearchThemes/EuropeanPrivateLaw/RealPropertyProject/GeneralReport.pdf>

³⁴⁰ Вебер, X. (2009). Обеспечение обязательств (Kreditsicherungsrecht). пер. с нем. Алексеева Ю. М., Иванова О.М. Wolters Kluwer, P.283

³⁴¹ Czeguhn, I., Ahrens, C. (2011). Fallsammlung zum Sachenrecht. Springer, P. 257. Iegūts 17.10.2024. no: https://cdn-assetservice.ecom-api.beck-shop.de/product/readingsample/802575/9783642131387_excerpt_002.pdf;

Vliet, L. van. (2012). The German Grundschild. *The Edinburgh Law Review*. Volume 16, Issue 2, P.149, 152–153. Iegūts 17.10.2024. no: <http://dx.doi.org/10.3366/elr.2012.0101>

Jāuzsver, ka mūsdienās Eiropas privāttiesībās nodrošināto darījumu jomā ir izvirzītas konceptuāli jaunas idejas, piemēram, eirohipotēkas koncepcija, kuras mērķis ir nodrošināt risinājumu pārrobežu hipotekārās kreditēšanas trūcumam ES valstu starpā, izveidojot priekš Eiropas kopīgu hipotēku.³⁴² Eirohipotēkas koncepcija līdz šim netika īstenota sakarā ar ES dalībvalstu nespēju panākt vienošanos. Pašlaik ES valstīs ir vismaz 27 dažādi likumi par hipotēku un zemes reģistru sistēmu, kas apgrūtina pārrobežu darījumus, kas nodrošināti ar hipotēkām. Eirohipotēkas koncepcijas pamatpieņēmums ir tāds, ka tās būs neakcesoriskas un nebūs atkarīgas no nodrošinātās saistības. Tas var radīt riskus īpašuma īpašniekiem, īpaši patērētājiem, kas ir vājākās puses kredīta darījumos. Tāpat noteikumi par vienotu hipotekāro kredītu tirgu skar ne tikai ekonomiskos aspektus, bet arī privāttiesību fundamentāli svarīgas vērtības un mērķus gan valsts, gan Eiropas līmenī.³⁴³

A.Stevens uzskata, ka akcesoritāte rada zināmas grūtības hipotēku kārtas ķīlas kategoriju stabilitātei. Pirmās hipotēkas dzēšana noved pie tā, ka kārtējās (otrā un tt.) hipotēkas pārvietojas uz augstāku pakāpi; tas atņem īpašniekam iespēju izmantot atbrīvotās pirmās hipotēkas vietu jaunu parādu nodrošināšanai, kas ir ne tikai neefektīvi no ekonomiskā viedokļa (būs lielāki jauna kreditora riski, līdz ar to arī procenti), bet ir vienkārši negodīgi pret īpašnieku, jo, apmaksājot parādu, viņš savā ziņā maksā par atbrīvoto pirmo hipotēku, tāpēc ir pamats uzskatīt, ka šādi “izpirkta” pirmās hipotēkas vieta pieder viņam. Taču, ņemot vērā ķīlas akcesoritātes raksturu, šo koncepciju ir ļoti grūti īstenot.³⁴⁴

Autore pievienojas šim viedoklim, jo kopš romiešu tiesību laikiem līdz mūsdienām uz vienu un to pašu īpašumu var nodibināt vairākas hipotēkas – par labu vienam kreditoram, otram, trešajam utt. Neliekot šķēršļus šādai vairākkārtīgai ieķīlāšanai, kas bija nepieciešama dažādiem darījumiem, romiešu tiesībās tika ieviests prioritātes princips: vispirms tika apmierināta laika ziņā pirmā hipotēka, tad otrā utt. Neraugoties uz J.Rozenfelda izdarīto secinājumu, ka CL vismaz ir nepieciešams noteikt, ka ķīlas tiesību realizēšanas prioritātes (priekšrocības) tiesības noteic pēc to rašanās laika, kas būs darboties spējīgs vienīgi tādā gadījumā, ja šie noteikumi tiks ietverti arī speciālajos likumos,³⁴⁵ šādi grozījumi līdz šim netika veikti.

---

³⁴² European Commission White Paper. (2007). The integration of EU mortgage credit markets. Final Report No. COM(2007)807. Iegūts 18.10.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/LSU/?uri=CELEX%3A52007DC0807>

³⁴³ Kaczorowska, M. (2017). Accessoriness of mortgage and the development of a European mortgage market. Considerations from the perspective of Polish law in view of the proposal of a non-accessory Eurohypothec. *Transformacje Prawa Prywatnego*, No. 1/2017, P.75-111. Iegūts 18.10.2024. no: <https://doi.org/10.26106/AQSM-6091>

³⁴⁴ Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. *U. of Edinburgh School of Law Working Paper*, No.2009/07, P.42. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

³⁴⁵ Rozenfelds, J. (2010). Pētījums par Civillikuma Lietu tiesību daļas (ceturtās, piektās, sestās un septītās nodaļas) modernizācijas nepieciešamību. Tieslietu ministrija, 20.lpp. Iegūts 16.10.2024. no: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/2020-01/Documents/lv_documents_petijumi_cl_ceturta_piekta_sesta_un_septita_nodala.doc

Līdz ar to, parādniekam, kurš ir apmierinājis pirmo hipotekāro kreditoru, būtu piešķiramas tiesības izmantot šo vietu jaunu parādsaistību nodrošināšanai, turklāt nākamiem iespējamiem nodrošinātiem kreditoriem, kuriem ir otrā vai trešā hipotēka, nebūtu automātiski piešķiramas tiesības uz prioritātes maiņu, iegūstot hipotēkas augstāku pakāpi.

Jāsecina, ka blakus prasījumu (līgumsoda, soda vai kavējuma naudas) iekļaušana ķīlas devēja saistībās ir nesamērīga, jo to nenoteiktība neļauj ķīlas devējam lietderīgi izmantot visu viņam piederošā īpašuma vērtību iespējamai turpmākai citu saistību nodrošināšanai un otras hipotēkas nostiprināšanai. Savukārt blakus prasījumu iespējama piedziņa būtiski samazina nākamā ķīlas ņēmēja tiesības gūt apmierinājumu savam prasījumam, kas nodrošināts ar kārtējo hipotēku. Līdz ar ko, būtu apsverama iespēja nostiprināt, ka ar hipotēku tiek apmierinātas pamatsaistības, procenti un kreditora tieši izdevumi, izņemot līgumsodu un iespējamus zaudējumus, un CL 1290.pants izsakāms sekojošā redakcijā:

“1290. Ja nav noteikti norunāts pretējais, ķīlas tiesība nodrošina nevien galveno prasījumu, bet arī ar to saistītos blakus prasījumus. Hipotēku pirmtiesību noteic pēc to ierakstīšanas laika zemesgrāmatās, izņemot ar galveno prasījumu saistītos blakus prasījumus, tomēr procenti samaksājami tikai par trim iepriekšējiem gadiem pirms nekustamā īpašuma pārdošanas izolē. Procentu prasījumus par agrākiem gadiem nolīdzina tāpat kā personisko kreditoru parādu prasījumus.”

3. FINANŠU AKTĪVU KĀ SAISTĪBU OBJEKTA UN TO NODROŠINĀJUMU ĢENĒZE CIVILTIESISKAJĀ APGROZĪBĀ

3.1. Finanšu aktīvu veidi mūsdienās

Ukrainas zinātnieks P. Citovičs vēl 19. gadsimta beigās ir uzsvēris, ka papīra nauda, kas vēl joprojām izmantojama mūsdienu apgrozībā, tiek uzskatīta par monetāru surogātu, jo tai pašai par sevi nav nekādas vērtības.³⁴⁶

Nauda ir īpašs civiltiesību objekts; tā ir aizvietoājama, jo tā pastāvīgi atrodas apgrozībā un, izmantojot to darījumos, nezaudē savas īpašības.³⁴⁷ Pēc K. Proktora (Proctor C.) viedokļa, precīza naudas definīcija ir grūti sasniedzama, gan varbūt pat nelietderīga, [...] bet vismaz komerciālu un finanšu darījumu kontekstā ir jāatzīst, ka maksājuma jēdzienam ir praktiska nozīme.³⁴⁸ Viņš arī uzsver, ka nauda ir fundamentāls jēdziens cilvēces ekonomiskajā dzīvē un darbībā. No tā izriet, ka mēģinājums noformulēt “naudas” juridisko definīciju nevar notikt izolēti, bet tajā ir jāņem vērā vismaz zināmā mērā ekonomikas teorija. Turklāt, tehnoloģiskā un cita attīstība pēdējos gados rada sekas mēģinājumam formulēt “naudas” juridisko definīciju - palielinoties pieejamo maksāšanas līdzekļu skaitam, “naudas” nozīmei ir attiecīgi jāpaplašinās.³⁴⁹

Pēc G. Hartmana (Hartmann G.) viedokļa naudas juridiskās doktrīnas galvenais elements ir atšķirība starp diviem jēdzieniem:

- 1) vispārējs naudas jēdziens tiesību un ekonomikas jomā;
- 2) speciālās juridiskās jēgas naudas jēdziens.³⁵⁰

Nauda var būt jebkas, kas nodrošina:

- 1) vērtību glabāšanu, kas nozīmē, ka cilvēki to var saglabāt un izmantot vēlāk - laika gaitā izlīdzinot pirkumus;
- 2) norēķinu vienību, tas ir, nodrošina vienotu cenu bāzi;

³⁴⁶ Цитович П. (1873). Деньги в области гражданского права. Спасибо-Фатеева И. В. (ред). *Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав*. Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Харьков, «Право», С.12. Iegūts 06.01.2025. no: <https://jurkniga.ua/contents/kharkovskaya-civilisticheskaya-shkola-obekty-grazhdanskikh-prav.pdf?srsId=AfmBOorLzxvN-3mkINyvNp7CZvNsTtIQApFskAINY7ruHZAhLPmusD>

³⁴⁷ Kharazi, I., Gardapkhadze, T. (2024). The Interest on Monetary Obligation as a form of responsibility (theoretical and practical aspects). *International Scientific Peer-Reviewed Journal*. No.1-2(11)2024, P.76. Iegūts 10.01.2025. no: <https://diplomacyandlaw.openjournals.ge/index.php/diplomacyandlaw/issue/download/962/498#page=68>

³⁴⁸ Proctor, C. (2012). *Mann on the Law of Money*. 7th edition, Oxford University Press, P.136. Iegūts 06.01.2025. no: <http://www.dl.fiqhci.com/library/Crypto/economy-money/En/Charles-Proctor-Mann-on-the-Legal-Aspect-of-Money-Oxford-University-Press%2CUSA%282012%29.pdf>

³⁴⁹ Turpat, P.137

³⁵⁰ Hartmann G. (1868). Ueber den rechtlichen Begriff des Geldes und den Inhalt von Geldschulden. Berlag der Braunschweig E.Leibrock, S.50. Iegūts 06.01.2025. https://books.google.com/bz/books?id=ekcOAAAAYAAJ&printsec=frontcover&source=gbs_atb#v=onepage&q&f=false

3) apmaiņas līdzekli, ko cilvēki var izmantot, lai viens no otra pirktu un pārdotu.³⁵¹

Mazāk attīstītās sabiedrībās “*naudas*” definīcija vairāk atbilst tradicionālajām interpretācijām, kas saistītas ar banknotēm un monētām, savukārt attīstītākās ekonomikās varētu būt plašāka pieeja (iespējams, ietverot valdības vērtspapīrus, bezskaidru vai e-naudu un citus instrumentus).³⁵² Antropologs Roberts M. Rozencveigs (Rosenswig R.M.) pieskaroties jautājumam par naudas izpratni un veidojot terminu, kas aptvertu gan publisko, gan privāto naudu, pēc dziļas un visaptverošas izpētes izšķir “sociālo naudu” un “finanšu naudu”, balstoties uz Jaunās Oksfordas amerikāņu vārdnīcas definīciju, ka finanses ir “valsts, organizācijas vai personas monetārie resursi un lietas”, no senfranču valodas vārdiem *finer* (nokārtot parādu) un *fin* (beigt).³⁵³

Profesors G. Lībermanis izdala sekojošas naudas funkcijas:

- 1) maiņas līdzekļa, apgrozības un maksāšanas funkcija;
- 2) nauda kā salīdzināšanas mēraukla;
- 3) nauda kā bagātību saglabāšanas un uzkrāšanas līdzeklis;
- 4) nauda kā sabiedriskais spēks;
- 5) nauda kā ekonomiskās informācijas nesēja.³⁵⁴

Naudas sabiedriskā spēka funkcija izpaužas tajā, ka naudai ir milzīgs spēks un vara, tā diktē cilvēkiem viņu rīcību, jaucas valsts politikā, bet naudas kā informācijas nesējas funkcija izpaužas informācijas sniegšanā par pieprasījumu un piedāvājumu, ražošanas izmaksām, saņemto un gaidāmo peļņu, par rentabilitāti, par investīcijām, depozītiem, noguldījumiem, par kredītiem, par iekšējo un ārējo valsts parādu un budžetu un c.³⁵⁵

Interesanti, ka Kanādas Augstākā tiesa ir noteikusi plašāku naudas definīciju, atzīstot, ka jebkurš līdzeklis, kas praksē pilda naudas funkciju, ko ikviens pieņems parāda samaksai, ir nauda šī vārda parastajā nozīmē, pat ja tā var nebūt likumīgs maksāšanas līdzeklis.³⁵⁶

Vēsturiski pakāpeniska papīra naudas iesaistīšanās ekonomikā, kuras pamatā bija apgrozības ērtība un viegla glabāšana, noveda pie plašas, pat dārgmetālos ietvertās naudas izspiešanas, kas liecina par tirgus attiecību mainīgo raksturu, pielāgojoties arvien efektīvākiem maksāšanas pārneses instrumentiem. Jāuzsver, ka ekonomistu uzsvars uz katru naudas funkciju dažādos laikos ir bijis atšķirīgs, taču naudas loma kā apmaiņas līdzeklis šobrīd tiek uzskatīta par tās galveno iezīmi.

³⁵¹ Asmundson I., Oner C. (2012). What Is Money? Finance & Development, *International Monetary Fund*. Volume 49, No.3. Iegūts 06.01.2025. no: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/09/basics.htm#author>

³⁵² Turpat, P.136

³⁵³ Rosenswig, R.M. (2024). Understanding money; Or, why social and financial accounting should not be conflated. *Economic Anthropology*. Volume 11, Issue 1, P.76. Iegūts 10.01.2025. no: <https://doi.org/10.1002/sea2.12304>

³⁵⁴ Lībermanis, G. (2006). Naudas teorija. Valūtas attiecības, lata liktenis. Rīga: BSA, 6-18.lpp.

³⁵⁵ Turpat, 17-18.lpp.

³⁵⁶ Turpat, P.139

Finanšu vēsture aizsākās laikā, kad veidojās regulāra preču-naudas aprīte, valsts un tās nepieciešamība pēc resursiem. Finanšu teorijas un prakses pētījumi sākās 20.gadsimta 1940. un 1950.gados, kas atkarībā no ekonomikas jomas, atspoguļoti Harija Markovica (H.M.Markowitz),³⁵⁷ Viljama F. Šārpa (V.F.Sharpe),³⁵⁸ Fišera Bleka (F.Black)³⁵⁹ un Mairona Skoulza (M.Scale) darbos. Finanšes – tādas kā banku darbība, kreditēšana un, protams, pašas naudas ieguldīšana - kaut kādā veidā pastāv kopš civilizācijas rītausmas.

Termins "*finances*" (no lat.val. "*financia*" – ienākumi, maksājums) tradicionāli tiek interpretēts divās nozīmēs:

- 1) naudas līdzekļi, finanšu resursi, kas aplūkojami to veidošanās un aprītes, sadales un pārdales, kā arī izlietošanas procesā;
- 2) ekonomisko attiecību subjektu savstarpējiem norēķiniem, naudas plūsmai, naudas aprītei, naudas lietošanai.

Likumīgs maksāšanas līdzeklis nav viendabīgs, jo tā tiesiskais saturs dažādās tiesību sistēmās ievērojami atšķiras. Sākotnēji likumīgais maksāšanas līdzeklis tiek izmantots vienīgi publiska rakstura (nodokļu, nodevu) mantiskajās saistībās. Pirmoreiz brīvas maksāšanas līdzekļu izvēles iespēju starp privātpersonām pamatoja T. Farrers (Farrer T.H.), atsaucoties uz parastajām līgumtiesībām, ar kuru palīdzību puses pašas var vienoties par darījumā noteikto saistību izpildes veidu bez likuma līdzdalības un īpaša naudas režīma noteikšanas. Vienlaikus darījuma pušu piespiešana ar likumu pieņemt izpildi līgumā neparedzētā veidā tika uzskatīta par vardarbīgu un nedabisku konstrukciju, kas balstīta uz varas patvaļu.³⁶⁰

Toties tikai 20.gadsimta beigās, ekonomisko attiecību liberalizācijas ietekmē, Anglijas tiesas tieši atzina tirgus dalībnieku tiesības izvēlēties alternatīvas norēķinu metodes un piespiest parādniekus norēķināties ārvalstu valūtā. Jāuzsver, ka no valsts puses atzītā tirgus dalībnieku ievērojamā brīvība savstarpējo norēķinu veidu izvēlē vispārējo tiesību valstīs sākotnēji nebija šķērslis kriptoaktīvu plašai ieviešanai civiltiesiskajā apgrozībā.

Termins "*nauda*" neaprobežojas tikai ar fizisku skaidru naudu - tas attiecas uz visiem aktīviem, kurus var identificēt vai atdalīt no jauktā fonda. Testamenta kontekstā terminam "*nauda*" parasti ir diezgan plaša nozīme. Jebkurā gadījumā tam nav fiksētas nozīmes, un tiesas pienākums ir noskaidrot testatora nodomu, izlasot dokumentu kopumā. Tādējādi "*nauda*" varētu ietvert visu personīgo mantu, un atsauce uz "*visu manu naudu*" dažos gadījumos varētu attiekties uz visu

³⁵⁷ The Nobel Prize. (1990). Harry M.Markowitz Biographical. The Nobel Foundation. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1990/markowitz/biographical/>

³⁵⁸ *Encyclopedia Britannica*. (2024). Tikkanen, A. (sast). William F.Sharpe. American economist, Britannica Money. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.britannica.com/biography/William-F-Sharpe>

³⁵⁹ The Formula That Shook The World. (2000). WGBH Educational Foundation. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.pbs.org/wgbh/nova/stockmarket/formula.html>

³⁶⁰ Farrer, T.H. (1833). The State in Its Relation to Trade. Iegūts 09.12.2024. no: https://books.google.lv/books?id=B_JKO4z1lgC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false

testatora nekustamo un kustamo mantu.³⁶¹ Piemēram, FNL 1.panta 5.punktā ir sniegta finanšu līdzekļu definīcija – tas ir nauda (izņemot banknotes un monētas), kas jebkurā valūtā kreditēta kādā kontā (arī visu veidu noguldījumi).³⁶²

Ir pamats secinājumam, ka “*naudai*” dažādos kontekstos mēdz būt atšķirīga nozīme, un normatīvajā regulējumā jāiekļauj ietvars, kurā naudai, e-naudai, finanšu līdzekļiem ir noteikta atbilstoša funkcija un tās lietošanai ir noteiktas juridiskas sekas, it īpaši saistību un akcesorisko saistību tiesībās. Turklāt ir vērojama naudas kā līgumisku vai izpildāmu saistību izpildes līdzekļa funkcionālo un ekonomisko mērķu būtiska atšķirība.

Ar terminu “*finanses*” apzīmē tādus aspektus kā naudas un ieguldījumu radīšana, izpēte un pārvaldība. Tās ietver kredītu un parādu, vērtspapīru un ieguldījumu izmantošanu pašreizējo projektu finansēšanai pēc nākotnes ienākumu plūsmas. Ņemot vērā šo aspektu, finanses ir cieši saistītas ar naudas laika vērtību, procentu likmēm un citiem saistītiem jautājumiem.³⁶³ Autoresprāt, ar terminu “*finanses*” jāapzīmē finanšu līdzekļi un resursi, bet savstarpējie norēķini un naudas plūsmu ar terminu “*finanšu attiecības*”. Savukārt finanses un finanšu attiecības veido finanšu sistēmu - noteiktu finanšu struktūru un institūciju kopumu, kas paredzēts valsts finanšu politikas īstenošanai praksē.

Finanšu līdzekļu kā civiltiesiskās apgrozības universāla parādība un no tā izrietošā īpatnība - iespēja izpildīt finanšu saistības ar saistību nodrošinājuma līdzekļiem - ir pamats saistību izpildes nodrošinājuma plašai piemērošanai tieši pēc finanšu saistībām. Darbā tiek aplūkotas akcesoriskās saistības, kas ir ar darījumu noteiktas ekspromisoriskās mantiskās vai nemantiskās saistības, nodrošinot saistību, piemēram, ar ķīlu uz nekustamo īpašumu (hipotēku), kura īpašumtiesības pieder parādniekam vai trešajām personām.

Mūsdienās finanšu kapitāls un finanšu tirgu globalizācija būtiski mainīja sabiedrības ekonomisko un politisko struktūru, nodrošinot ekonomisko dominanci savās interesēs un pat tiešu ietekmi uz valsts varu. Taču finanšu tirgu globalizācijai ir arī zināmas negatīvās iezīmes, kas destabilizē finanšu tirgus un izraisa arī finanšu ekonomiskās krīzes.

Finanšu tirgu definē kā ekonomisko attiecību kopumu, kur darījumi notiek ar dažādiem finanšu instrumentiem atbilstoši tirgū esošajam pieprasījumam un piedāvājumam.³⁶⁴ K. Majeras (Mayer C.) salīdzinošās analīzes metodoloģija sniedz ieskatu par uzņēmumu finansēšanu

---

³⁶¹ Proctor, C. (2012). Mann on the Law of Money. 7th edition, Oxford University Press, P.135. Iegūts 06.01.2025. no: <http://www.dl.fiqhci.com/library/Crypto/economy-money/En/Charles-Proctor-Mann-on-the-Legal-Aspect-of-Money-Oxford-University-Press%2CUSA%282012%29.pdf>

³⁶² Finanšu nodrošinājuma likums. Pieņemts: 21.04.2005. Stājas spēkā: 25.05.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. Pēdējie grozījumi 13.10.2017.

³⁶³ Hayes, A. (2023). What Does Finance Mean? Its History, Types, and Importance Explained. Investopedia. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.investopedia.com/terms/f/finance.asp#citation-31>

³⁶⁴ Saksonova, S. (2006). Banku darbība. Rīga: Latvijas Komerčbanku asociācijas Konsultāciju un mācību centrs. 197.lpp.

atsevišķās valstīs, pamatojoties uz finanšu līdzekļu plūsmu.³⁶⁵ K. Majeras un viņas sekotāju pētījumu rezultāti norāda uz uzņēmumu pašfinansēšanās dominējošo lomu, būtisku atšķirību neesamību starp finansēšanas metodēm atsevišķās valstīs, kā arī uz salīdzinoši nelielo finanšu tirgu kā investīciju finansēšanas avotu nozīmi.³⁶⁶

Finanšu resursu pārdales funkcijas, izmantojot finanšu sistēmu, nosaka arī finanšu tirgu un banku sektora nozīmi konkrētam finanšu sistēmas modelim, kas balstās uz bankām vai fondu tirgiem. Jāuzsver, ka pētnieki lielākoties uzsver resursu galveno nozīmi pārdales funkcijai atkarībā no pašas finanšu sistēmas pastāvēšanas un konkrētās valsts ekonomikas funkcionēšanas īpatnībām.

Pētnieki A. Buts (Boot A.W.) un A. Takors (Thakor A.V.), kuri pētīja banku un finanšu tirgu līdzāspastāvēšanu, nonāca pie secinājuma, ka bankas ir finansējuma avots uzņēmumiem, kuros subjektīvā riska līmenis ir salīdzinoši augsts, bet finanšu tirgi tiek izmantoti kā finansējuma avoti uzņēmumiem, kuriem subjektīvā riska līmenis ir salīdzinoši zems.³⁶⁷ Viņi arī vērš uzmanību uz to, ka pieaugot finanšu sistēmas sarežģītības pakāpei, samazinās banku sektora īpatsvars uzņēmumu finansēšanā.³⁶⁸

Daži ekonomisti uzsver, ka finanšu priekšrocības - gan kā process, gan kā darbība - rodas galvenokārt no veidiem, kā finansējums uzlabo kopējo efektivitāti resursu un riska sadalei gan telpiski, gan intertemporāli. Palīdzot ekonomikai laika gaitā sadalīt resursus vislabākajam izlietojumam un sadalot riskus tiem, kas spēj tos pārvaldīt, finanses atvieglo un atbalsta ražošanas procesus, turības uzkrāšanu, ekonomisko izaugsmi un sabiedrības labklājību kopumā.³⁶⁹

Jāpiebilst, ka kopš 2000. gadu sākuma, bet attīstītajās valstīs kopš 1980. gadiem centrālās bankas nav tieši manipulējušas ar naudas bāzes apjomu. Tā vietā tās regulēja cenu, par kādu bankas iegūst Centrālās bankas resursus. Tas tiek darīts, mainot likmi, pēc kuras bankām tiek nodrošināts lielākais likviditātes apjoms: ASV Federālo rezervju sistēmas federālo fondu likme, ECB likme utt. Šo procesu sauc arī par kredīta paplašināšanu jeb banku sistēmas kredītnaudas emisiju. Naudas

---

³⁶⁵ Mayer, C. (1990). *Financial Systems, Corporate Finance and Economic Development*. R.G. Hubbard (red.). *Asymmetric Information. Corporate Finance and Investment*. University of Chicago Press, P.307-332. Iegūts 08.01.2025. no: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11477/c11477.pdf>; Mayer, C. (1988). *New Issues in Corporate Finance*. *European Economic Review*. Volume 32, No.5, P.1167-1189. Iegūts 08.01.2025. no: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(88\)90077-3](https://doi.org/10.1016/0014-2921(88)90077-3)

³⁶⁶ Bertero, E. (1994). *The Banking System, Financial Markets and Capital Structure: Some New Evidence from France*. *Oxford Review of Economic Policy*. Volume 10, No.4, P. 68-78. Iegūts 08.01.2025. no: <https://doi.org/10.1093/oxrep/10.4.68>; Boyd, J.H., Prescott, E.C. (1985). *Financial intermediary – coalitions*. Research Department Staff Report. No.87. Federal Reserve Bank of Minneapolis, P.727. Iegūts 08.01.2025. no: <https://researchdatabase.minneapolisfed.org/concern/publications/8g84mm29d?locale=en>

³⁶⁷ Boot, A. W., Thakor, A. V. (1997). *Financial Systems Architecture*. *Review of Financial Studies*. Volume 10, No. 3, P. 693–733. Iegūts 08.01.2025. no: <https://doi.org/10.1093/rfs/10.3.693>

³⁶⁸ Boyd, J. H., Prescott E.C. (1985). *Financial intermediary – coalitions*. Research Department Staff Report, No.87. *Federal Reserve Bank of Minneapolis*, P.727. Iegūts 08.01.2025. no: <https://researchdatabase.minneapolisfed.org/concern/publications/8g84mm29d?locale=en>

³⁶⁹ Brender, A., Pisani, F., Gagna, E. (2015). *Money, Finance, and the Economic System*. CEPS, Brussels. Iegūts 08.01.2025. no: http://aei.pitt.edu/62607/1/Money_Finance_Real_economy.pdf

piedāvājuma reizināšana jeb naudas multiplikācija (no angļu val. - *monetary multiplier*) ir atļauta tikai banku sistēmai kopumā, bet ne atsevišķai bankai. Tā ir naudas piedāvājuma pieauguma attiecība pret naudas bāzes pieaugumu.

Tā kā darbības paplašināšana prasa paralēli palielināt darījumiem pieejamo naudas daudzumu un parasti rada maksāšanas līdzekļu deficītu, bankas kļūva par īpaši spēcīgu sociālo izgudrojumu. Finanšu sistēmai attīstoties, radās jauni finanšu līdzekļu paveidi, piemēram, bezskaidra nauda un elektroniska (bezseguma) nauda jeb e-nauda. Kā norāda I.Tillers, līdzīgi kā papīrnauda aizstāja materiālas naudaszīmes, attīstoties telekomunikāciju un informācijas elektroniskas glabāšanas un apstrādes tehnoloģijām, bezskaidrā nauda kļuva par dominējošo norēķinu līdzekli.

Kredītiestādes vairs nav uzņēmumi, kam uzticēt glabāšanā (skaidro) naudu, bet ir bezskaidras naudas emitētājas, kurām ir pienākums pieprasījuma gadījumā bezskaidro naudu apmainīt pret skaidro naudu. Līdzās galvenajam avotam – kredītēšanai – bezskaidras naudas apjoms palielinās, kredītiestādēm no pārējiem tautsaimniecības dalībniekiem pērkot dažādus finanšu aktīvus, investējot pamatlīdzekļos, finansējot citus savas darbības izdevumus un sadalot peļņu. Nauda, kas pirmsākumos bija materiāls priekšmets jeb manta, ir kļuvusi par pakalpojumu, kuru sniedz banku sistēma.³⁷⁰

Tiesību zinātnē ar jēdzienu “bezskaidra nauda” saprot finanšu līdzekļus bankas kontā. Jēdziens “finanšu līdzekļi” apzīmē naudu (izņemot banknotes un monētas), kas jebkurā valūtā kreditēta kādā kontā (arī visu veidu noguldījumi). Tādējādi jēdziens “finanšu līdzekļi” ir sinonīms jēdzienam “bezskaidra nauda” jeb nauda bankas kontā.³⁷¹

Paredzot nepieciešamību pēc finanšu līdzekļiem, kam parasti ir tendence pieaugt, bankas spēj nodrošināt finansējumu. Ja vajadzība pēc zelta kavēja izaugsmi, tad nepieciešamība pēc banku noguldījumiem, gluži otrādi, varētu to stimulēt. Tomēr šī spēja paredzēt nākotnes ietaupījumus dod bankai varu, ko tā var izmantot arī ļaunprātīgi. Valdības iestādes, kuras uzdevums ir regulēt naudas emisiju, iejaukšanās ir vienīgais veids, kā no tā izvairīties.³⁷²

ES monetārās iestādes sākotnēji ieņēma ļoti piesardzīgu nostāju attiecībā uz e-naudu. ECB un EP vienmēr uzsvēruši nepieciešamību pakļaut emitentus minimālam, bet skaidram un stingram regulējumam, lai garantētu tehnisko un finansiālo drošību, patērētāju aizsardzību un dažādu tehnisko un ekonomisko sistēmu savietojamību. Tomēr ECB īpašās nostājas e-naudas regulējuma

³⁷⁰ Tillers, I. (2016.gada 23.maijs). Kā rodas nauda mūsdienu monetārajā sistēmā? Centrālās bankas loma un iespējas. Makroekonomika. Iegūts 09.01.2025. no: <https://www.makroekonomika.lv/raksti/ka-rodas-nauda-musdienu-monetaraja-sistema-centralas-bankas-loma-un-iespejas>

³⁷¹ Kārklīņš, J., Rozenfelds, J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. *Jurista Vārds*. Nr.8 (962), 21.02.2017.

³⁷² Brender, A., Pisani, F., Gagna, E. (2015). Money, Finance and the Economic System. CEPS, Brussels, P.23. Iegūts 09.01.2025. no: http://aei.pitt.edu/62607/1/Money_Finance_Real_economy.pdf

jomā ir bijušas atšķirīgas. 2000.gadā tika pieņemta EP un Padomes pirmā Direktīva 2000/46/EK par e-naudu, kas zaudēja savu spēku ar 2009.gada jauno direktīvu 2009/110/EK.³⁷³ Direktīvas mērķis ir likvidēt šķēršļus piekļuvei tirgum un atvieglot elektroniskās naudas emitēšanas uzņēmējdarbības sākšanu un veikšanu. Direktīva, cita starpā, sniedz e-naudas definīciju – tā ir elektroniski, tostarp magnētiski, uzglabāta monetāra vērtība, kura ir prasījums pret emitentu un kuru emitē, saņemot naudas līdzekļus, ar mērķi veikt maksājuma darījumus un kuru pieņem fiziska vai juridiska persona, kas nav e-naudas emitents. E-naudas emitenti ir kredītiestādes, e-naudas iestādes, pasta žiro norēķinu iestādes, ECB un dalībvalstu centrālās bankas.

Latvijā 2010.gadā bija pieņemts Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums, kura mērķis ir noteikt maksājumu pakalpojumu sniedzēju, maksājumu pakalpojumu izmantotāju, e-naudas emitentu, e-naudas turētāju, valūtu tirdzniecības sabiedrību un maksājumu sistēmu tiesības, pienākumus un atbildību, prasības maksājumu pakalpojumu sniegšanai, e-naudas emisijai, izplatīšanai un atpirkšanai, kā arī reglamentē maksājumu iestāžu, e-naudas iestāžu, valūtu tirdzniecības sabiedrību un maksājumu sistēmu tiesisko statusu, darbību un atbildību.³⁷⁴

Saskaņā ar minētā likuma 1.panta 21.punktu, e-naudas iestāde ir: 1) komercsabiedrība, kas saņēmusi licenci e-naudas emisijai; 2) juridiskā persona, kurai atbilstoši likuma 5.1 panta noteikumiem nav nepieciešams saņemt licenci e-naudas emisijai; 3) ārvalsts (nedalībvalsts) elektroniskās naudas iestādes filiāle, kas saņēmusi licenci vienīgi elektroniskās naudas emisijai, izplatīšanai un atpirkšanai Latvijā. 2024. gadā būtiski pieauga ar elektronisko naudu veikto maksājumu apjoms, sasniedzot 52,8 miljonus eiro. Pieaugumu galvenokārt veicināja klientu aktivitātes palielināšanās divās elektroniskās naudas iestādēs.³⁷⁵

Jāuzsver, ka e-naudu raksturo zināma iekšēja pretruna: no vienas puses, tā ir maksāšanas līdzeklis, no otras puses – emitenta pienākums, kas jāpilda tradicionālajā neelektroniskajā naudā. Šo paradoksu var izskaidrot ar vēsturisku analogiju, jo savulaik arī banknotes tika uzskatītas par pienākumu, kas bija pakļauts samaksai monētās vai dārgmetālos.

Austrijā un Īrijā maksimālais e-naudas daudzums, kuru var uzglabāt elektroniskā datu nesējā, ir ierobežots (attiecīgi 2000 un 5000 eiro), visnotaļ, lai sakārtotu e-naudas maksāšanas funkciju. Vācijā e-nauda ir definēta kā naudas vērtība, kas tiek glabāta elektroniskā informācijas nesējā prasījuma veidā pret emitentu un ko trešās personas pieņem kā maksāšanas līdzekli, nebūdamu likumīgu maksāšanas līdzekli. Somijā tas attiecas uz naudas summu elektroniskā ierīcē,

³⁷³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110/EK (2009. gada 16. septembris) par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību, par grozījumiem Direktīvā 2005/60/EK un Direktīvā 2006/48/EK un par Direktīvas 2000/46/EK atcelšanu (Dokuments attiecas uz EEZ). Oficiālais Vēstnesis, L 267/7, 10.10.2009.

³⁷⁴ Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums. Pieņemts: 25.02.2010. Stājas spēkā: 31.03.2010. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, Nr.43, 17.03.2010. Pēdējie grozījumi 11.01.2025.

³⁷⁵ Latvijas Banka. (2025). Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības rādītāji. Iegūts 04.04.2025. no: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/maksajumu-elektroniskas-naudas-iestades/darbibas-raditaji>

kas atrodas patērētāja īpašumā, bet Nīderlandē tiek lietota plašāka definīcija: “naudas vērtība elektroniskā ierīcē”. Tādās valstīs, ka Indija, Meksika, Nigērija, Ukraina, Singapūra un Taivāna, tiesības emitēt e-naudu ir piešķirtas tikai kredītiestādēm, bet Honkongā e-naudas emitentiem jāsaņem depozitārija licence.

Starptautisko norēķinu bankas (angļu val. - Bank for International Settlements, turpmāk - BIS) Padomdevēja grupa inovāciju un digitālās ekonomikas jautājumos (angļu val. - *Consultative Group on the Digital Economy*, turpmāk - CGIDE) ir publicējusi ziņojumu, kurā izklāstīta mazumtirdzniecības Centrālās bankas digitālās valūtas (angļu val. - *Central bank digital currency*, turpmāk - CBDC) hibrīda kārtība, piedāvājot veikt digitālās valūtas emisiju un pārvaldību valsts centrālajai bankai, bet pakalpojumus, kas vērsti uz gala patērētājiem, nodrošināt komercsabiedrībām.³⁷⁶

Dokumentā tiek piedāvāti divi piekļuves modeļi, balstīti uz uzskaites ierakstiem (no angļu val. - *account-based*) un tokeniem (no angļu val. - *token-based*). Ierosinātās kārtības mērķis ir nodrošināt lietotāju konfidencialitāti, atdalot transakcijas no identificējošas informācijas. Šī pieeja ļauj atrisināt vienu no galvenajiem izaicinājumiem, ar ko saskaras CBDC izstrādātāji: nodrošināt atbilstību normatīvajām prasībām, vienlaikus nodrošinot lietotāju personas datu aizsardzību.

CGIDE apsver arī dažādas datu glabāšanas un pārvaldības iespējas, tostarp tradicionālās centralizētās datu bāzes un sadalītās virsgrāmatas (angļu val. - *Distributed ledger technology*, turpmāk - DLT). Atsevišķi tiek atzīmēta nepieciešamība digitālo valūtu atbalstīt ar programmēšanas iespējām un viediem līgumiem, lai veicinātu maksājumu sistēmu efektivitāti. Arī tiek piedāvāta iespēja izmantot tokenizāciju, kurai, pēc autores domām, vajadzētu apvienot tradicionālās un decentralizētās finanšu sistēmas, palielinot tirgus likviditāti kopumā.

BIS pārstāvji uzsver, ka dokumentā aprakstītā koncepcija ir viena no iespējamām pieejām mazumtirdzniecības CBDC attīstībai un to var pielāgot atkarībā no katras konkrētās jurisdikcijas politikas mērķiem un normatīvā regulējuma. Centrālo banku pārstāvji un digitālo valūtu attīstībā ieinteresētās puses aicinātas piedalīties turpmākajos pētījumos un diskusijās.

Patlaban pazīstamākos komerciālos CBDC projektus īsteno Japānas, Kanādas un Eiropas valstu centrālās bankas, kā arī Singapūras un Honkongas finanšu institūcijas. Šie projekti tiek vadīti uz *R3 Corda*, *Quorum* vai *Hyperledger Fabric* blokķēdes platformām.

Pasaulē jau ir vairāki mazumtirdzniecības digitālās valūtas ieviešanas projekti. Piemēram, šobrīd e-kronas testēšana notiek Zviedrijā, valstī ar vienu no zemākajiem skaidras naudas lietošanas rādītājiem (apmēram 5% no visiem mājsaimniecību maksājumiem).

---

³⁷⁶ A proposal for a retail central bank digital currency (CBDC) architecture. (2024). Report. Bank for International Settlement. 10.01.2025. no: https://www.bis.org/publ/othp89.pdf?utm_source=coinspaidmedia&utm_medium=referral&utm_campaign=bis-proposes-privacy-oriented-retail-cbdc

Urugvaja blokķēdes vietā izmanto digitālos makus valstij piederošajā telekomunikāciju uzņēmumā “Antel”, kura pilotprojekts tika testēts no 2017.gada septembra līdz 2018.gada aprīlim, paredzot, ka maksājumi digitālajos peso varētu būt anonīmi un veikti tiešsaistē. Finanšu iestādes šobrīd izvērtē testa rezultātus. Eksperimentus par CBDC izmantošanu mazumtirdzniecībā ir veikušas arī Ukrainas, Bahamu salu centrālās bankas. Ja Ukrainā tiks pieņemts lēmums par e-grivnas ieviešanu, tās kļūs par likumīgu maksāšanas līdzekli valstī un pastāvēs tikai bezskaidras naudas veidā - kā papildinājums skaidras un bezskaidras finanšu līdzekļiem. Tam piemīt naudas funkcijas, kuras bez izņēmumiem varēs izmantot visu kategoriju lietotāji.

ECB emitē 8% no eiro zonā apgrozībā esošajām banknotēm (vērtības izteiksmē). Nacionālās centrālās bankas laiž banknotes apgrozībā ECB vārdā un ECB gūst ienākumus par 8% emitēto banknošu, pamatojoties uz prasībām pret nacionālajām centrālajām bankām. Kopš 2008. gada, samazinoties eiro zonas procentu likmēm, ienākumi no naudas emisijas ir sarukuši. Šobrīd lielāko daļu ECB peļņas veido citi ienākumu avoti, piemēram, ienākumi no aktīvu iegādes programmas.³⁷⁷

CBDC pēc būtības ir esošās prakses tehnoloģiskā attīstība, kurā Centrālā banka emitē e-naudu un nodrošina bankām piekļuvi šai virtuālajai jeb digitālai naudai. Komerציālā digitālā valūta tiek izmantota starpbanku pārskaitījumiem un starptautiskajai tirdzniecībai.

Ir vērojamas sekojošas atšķirības starp CBDC un esošo sistēmu:

- 1) CBDC vienlaikus palielina konkurenci un stabilitāti finanšu sektorā;
- 2) CBDC ir potenciāls uzlabot finansiālo iekļaušanu, piedāvājot jaunu maksājumu infrastruktūru ar zemākām pārskaitījumu izmaksām. Turklāt centrālajām bankām būs vieglāk darboties digitalizētā ekonomikā;
- 3) Digitālās valūtas paplašinās regulatoriem pieejamos fiskālās politikas instrumentus;
- 4) CBDC stimulēs konkurenci un inovācijas maksājumu sistēmās. Piedāvātais regulējums vienkāršos jaunu dalībnieku ienākšanu maksājumu tirgū, kā arī mazinās lielo banku ietekmi, kuras, izmantojot savu monopolstāvokli tirgū, var īstenot citiem dalībniekiem neizdevīgu cenu politiku, piemēram, komisijas maksu noteikšanas ziņā;
- 5) CBDC programmējamība un caurskatāmība ļauj regulatoriem vieglāk kontrolēt noguldījumu un aizdevumu darbību ar negatīvām likmēm. Pārskatāmāki maksājumu plūsmas dati uzlabos makroekonomikas statistikas kvalitāti;
- 6) CBDC komerciālā versija (kad digitālā valūta ir pieejama tikai bankām) samazinās norēķinu riskus, nodrošinās bankām diennakts likviditātes pieejamību, samazinās pārrobežu pārvedumu izmaksas u.c.

---

³⁷⁷ Eiropas Centrālā banka. (2016). Kā darbojas ECB aktīvu iegādes programma? Iegūts 10.01.2025. no: <https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me-more/html/app.lv.html>

Vienlaikus tiek palielināta finanšu sistēmas drošība. Ja iedzīvotāji un privātais sektors varēs veikt maksājumus ar centrālās bankas naudu (nevis ar komercbankas kontā esošajiem finanšu līdzekļiem), tas būtiski samazina kredītriskus maksājumu sistēmās un līdz ar to samazinās arī lielo kredītiestāžu sistēmiskā nozīme. Turklāt, veidojot bezriskā alternatīvu banku noguldījumiem, centrālā banka samazinās nepieciešamību pēc valsts noguldījumu apdrošināšanas un samazināsies riska līmenis finanšu sistēmā kopumā.

Uzlabosies arī finanšu līdzekļu pieejamība. Bankas konti varētu kļūt pieejami klientiem, kuriem pašlaik ir liegta piekļuve regulāriem bankas pakalpojumiem, piemēram, migrantiem. Tas būs iespējams, pateicoties tam, ka bankas jaunajos apstākļos būs tikai kreditori, bet par pakalpojumu sniedzējiem kļūs tādi uzņēmumi, kas nodrošina digitālo maku izmantošanu.

2023.gadā ECB iniciēja digitālā eiro projektu. Digitālais eiro būtu digitāla skaidras naudas forma, ko emitētu centrālā banka un kas būtu pieejama ikvienam eirozonā. Ja ES likumdevēji pieņems regulu 2026. gada laikā, digitālais eiro varētu tikt emitēts 2029. gadā.³⁷⁸

Līdztekus bezseguma (no angļu val. - *fiat*) naudai virtuālā valūta arī tika atzīta par apmaiņas līdzekli. Tomēr tiesību zinātnieku vidū pagaidām nav vienotas nostājas par virtuālās valūtas juridisko dabu un tiesisko statusu, tai nav sniegta legāļdefinīcija. Dažādās valstīs ir atšķirīga pieeja virtuālās valūtas tiesiskā statusa kā civiltiesību objekta noteikšanai un tās apgrozījuma tiesiskajam regulējumam, atzīstot virtuālās valūtas par naudu,³⁷⁹ bezseguma naudu,³⁸⁰ elektronisko naudu,³⁸¹ finanšu instrumentu (Vācija,³⁸² Bulgārija³⁸³), preci (Austrālija,³⁸⁴ ASV³⁸⁵), mantu.³⁸⁶

---

³⁷⁸ Eiropas Centrālā banka. (2023). Digital euro. Iegūts 18.12.2024. https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/html/

³⁷⁹ Guttman, B. (2013), The Bitcoin Bible: All you need to know about bitcoins. Germany: BoD, P. 123-124. Iegūts 18.12.2024. no:

https://books.google.lv/books?id=ceiVAgAAOBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false

³⁸⁰ Virtual money poses accounting dilemma for Japan's early adopters. (2017). NIKKEI. Iegūts 18.12.2024. no: <https://asia.nikkei.com/business/finance/virtual-money-poses-accounting-dilemma-for-japan-s-early-adopters>

³⁸¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110 (2009. gada 16. septembris) par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 267/7, 10.10.2009., 7.-17.lpp.

³⁸² Schindele, M. (2023.gada 16.februāris). Merkblatt-Hinweise zum Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz (ZAG). Iegūts 18.12.2024. no: <https://paytechlaw.com/bafin-aktualisiert-merkblatt-zum-zag/>

³⁸³ Bit Coins: Decrypting the Currency (2016). STA Law Firm Ltd. Iegūts 18.12.2024. no: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d5826e83-ff04-4c09-98a1-82eb291c6196>

³⁸⁴ Frequently Asked Questions and Answers about Digital Assets (2025). Israel's government services and information website. Iegūts 03.03.2025. no: <https://www.bna.com/israel-seeks-tax-n73014450141/>

³⁸⁵ Order instituting proceedings pursuant to sections 6(C) and 6(D) of the Commodity exchange act, making findings and imposing remedial sanctions. (2015). CFTC, ASV. Iegūts 19.12.2024. no: <https://www.cftc.gov/sites/default/files/idc/groups/public/@lrenforcementactions/documents/legalpleading/enfcoinfliorder09172015.pdf>

³⁸⁶ Honsell, H. (2007). Vier Rechtsfragen des Geldes. In: Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris. Verlag C.H. (edc.). Bd.1, P.464. Iegūts 19.12.2024. no: <https://beckassets.blob.core.windows.net/product/toc/20464/festschrift-claus-wilhelm-canaris-70-geburtstag-9783406561702.pdf>; Augstākā tiesa. (2024). Anglijas un Velsas uzņēmējdarbības un īpašuma tiesa, (High Court Of Justice Business And Property Courts Of England And Wales). Lieta Nr.BL-2022-001008; 12.09.2024. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2024/2342.html>

ES valstīs lietošanai tiek piemērots termins “kriptoaktīvs”, taču apstākļi, ka dažas valstis jau izveidoja savas nacionālās virtuālās valūtas, kurām piemīt valūtas pazīmes un raksturīgas funkcijas, termins “virtuālā valūta” vai “kriptovalūta” arī tiek izmantots. Neraugoties uz virtuālo valūtu līdzīgām iezīmēm ar nacionālajām valūtām, tām ir arī būtiskas atšķirības, proti: tās vērtība ir noteikta vienīgi pēc uzticības, tās nodošana no personas personai notiek vienīgi izmantojot decentralizēto blokķēdes sistēmu, tā uzglabājama ar kriptogrāfiskām atslēgām, kas dod pieeju pie tās elektroniskās vērtības, atšķirībā no elektroniskās naudas, tai nav noteikta pārvaldnieka un c. Līdz ar ko, šis apmaiņas līdzeklis nav valūta vai nauda tās klasiskajā izpratnē, un tās apzīmējumam ir lietojams termins “kriptoaktīvs”.

Saskaņā ar EP un Padomes Regulas 2023/1114 par kriptoaktīvu tirgiem 1.panta 3.punktu kriptoaktīvs ir vērtības vai tiesību digitāls atveidojums, ko ir iespējams nodot un uzglabāt elektroniski, izmantojot sadalītās virsrāmātas tehnoloģiju vai līdzīgu tehnoloģiju.³⁸⁷ Veicinot kriptoaktīvu jomas attīstību un ieviešot minētās Regulas prasības, Latvijā 2024.gada jūnijā tika pieņemts Kriptoaktīvu pakalpojumu likums, kura mērķis ir noteikt tiesisku ietvaru kriptoaktīvu tirgus darbībai Latvijā attiecībā uz personām, kas iesaistītas kriptoaktīvu emitēšanā, publiskā piedāvāšanā un pielaišanā tirdzniecībai vai sniedz kriptoaktīvu pakalpojumus.³⁸⁸

Pakāpeniski veidojas attiecīga tiesu prakse par kriptoaktīviem. Piemēram, Grieķijas Apelācijas tiesa ir lēmusi, ka tā nevar atzīt un izpildīt arbitrāžas nolēmumu, kas paredz parāda samaksu bitkoinos. Tiesa konstatēja, ka šim kriptotaktīvam nav naudas statusa un ka tā izmantošana šādā kontekstā ir pretrunā ar sabiedrisko kārtību, jo tā pārkāpj finanšu un nodokļu pārredzamības standartus.³⁸⁹ Lielbritānijas tiesas ir atzinušas, ka kriptoaktīvi var būt par īpašuma prasību priekšmetu pat tad, ja tie neietilpst tradicionālajās kategorijās “valdījumā esoša lieta” vai “izvēlēta darbība”.³⁹⁰

2025. gada 2. maijā Francijā tika pieņemts DDADUE likums, ar kuru būtiski tika grozīti Civilkodekss un Finanšu kodekss, ieviešot tiesisko regulējumu kriptoaktīvu ķīlai. Tas nosaka saistību nodrošinājumu ar kriptoaktīvu, izveidojot reģistrācijas mehānismu, izmantojot parakstītu paziņojumu, tostarp iespēju izmantot viedlīgumus, un definē kreditoru prioritāro secību. Tas arī paredz paziņošanas prasības pakalpojumu sniedzējiem un iespēju iegūt nodrošinājuma sertifikātu,

---

³⁸⁷ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2023/1114 (2023. gada 31. maijs) par kriptoaktīvu tirgiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 150/40, 09.06.2023., 40.-205.lpp.

³⁸⁸ Kriptoaktīvu pakalpojumu likums. Pieņemts: 13.06.2024. Stājas spēkā: 30.06.2024. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 120A, 21.06.2024. Pēdējie grozījumi: nav.

³⁸⁹ Clark, A.U. (2022). Cryptocurrency disputes increasingly referred to arbitration, with unique issues arising. Pinsent Masons. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/analysis/cryptocurrency-disputes-increasingly-referred-to-arbitration-with-unique-issues-arising>

³⁹⁰ Augstākā tiesa. (2018). Anglijas un Velsas uzņēmējdarbības un īpašuma tiesa, (High Court of Justice. Business and Property Courts of England and Wales). Lieta Nr. BL-2018-002148; 28.09.2018. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2018/2596.html>

izmantojot Kritiskās novērtēšanas kontrolesarakstes (angļu val. - *Critical Appraisal Checklists*, saīsināti - CASP) organizāciju.³⁹¹

Saskaņā ar *CoinMarketCap* datiem, pasaulē jau ir vairāk nekā 300 miljoni kryptoaktīvu lietotāju, un kryptoaktīvu tirgus kapitalizācija 2024. gada beigās tuvojās 3,8 triljoniem ASV dolāru. Prognozes rāda, ka līdz 2025. gada beigām kopējā kryptoaktīvu tirgus kapitalizācija pārsniegs 7 triljonus ASV dolāru, bet Bitcoin vērtība varētu pārsniegt 180 000 ASV dolāru. Paredzams, ka stabilo kryptoaktīvu tirgus kapitalizācija līdz 2025. gada beigām pārsniegs 400 miljardus ASV dolāru.

Nākas secināt, ka kryptoaktīvu aizdevumi un to ieķīlāšanas darījumi tuvākajā nākotnē tiks plaši izmantoti. Pieaugošā inflācija, kas palielina procentu likmes aizdevumiem klasiskajās kredītiestādēs un padara tos par nepievilcīgiem, paaugstina kryptoaktīvu aizdevumu priekšrocības. Kryptoaktīvu aizdevumi un citu digitālo aktīvu izmantošana kā saistību nodrošinājums veicina jaunu saistību un mantisko tiesisko attiecību veidošanos, kas iepriekš nebija raksturīgas klasiskajām civiltiesībām. Tas radīs jaunu tiesu prakses veidošanos strīdos par kryptoaktīvu un citu digitālo aktīvu tiesisko statusu, to ārpusstiesas atsavināšanas pieļaujamību, digitālajās platformās noslēgto darījumu pārrobežu jautājumiem, kā arī par pušu tiesību aizsardzību decentralizētas saistību izpildes kontekstā.

3.2. Saistību nodrošināšana ar finanšu instrumentiem un inovatīviem aktīviem

Mūsdienās finanses tiek izmantotas kā finanšu ķīla jeb nodrošinājums, saglabājot īpašuma tiesības vai prasījuma tiesības uz to. Nodrošinātās finanšu saistības ir saistības, kuru izpilde garantēta ar finanšu nodrošinājumu un ļauj prasīt finanšu līdzekļu un finanšu instrumentu saņemšanu vai pārņemt kredītprasības (arī pastāvošās vai iespējamās saistības, saistības ar atliekošiem un atceļošiem nosacījumiem, kā arī saistības, kas pret nodrošinājuma ņēmēju ir trešajai personai, kura nav nodrošinājuma devējs).

2002.gadā tika pieņemta EP un Padomes Direktīva 2002/47/EK, veltīta finanšu nodrošinājuma līgumiem - juridiskās skaidrības uzlabošanai ar mērķi izveidot skaidru un vienotu ES tiesisko regulējumu vērtspapīru un skaidras naudas izmantošanai finanšu nodrošinājumam finanšu darījumos.³⁹² 2022.gadā Eiropas Juridiskais institūts apstiprināja Principus par digitālo

---

³⁹¹ d'Ormesson, P., Péligny, S., Laoufi, L. (2025). French DDADUE law establishes a legal regime for pledging crypto-assets. DLA Piper Intelligence. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.dlapiperintelligence.com/investmentrules/blog/articles/2025/french-ddadue-law-establishes-a-legal-regime-for-pledging-crypto-assets>

³⁹² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/47/EK (2002. gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 168, 27.06.2002., 43.-50.lpp.

aktīvu izmantošanu kā nodrošinājumu. Principi attiecas uz digitālo aktīvu izmantošanu kā kredīta nodrošinājumu, ko veic privātpersonas (fiziskas un juridiskas personas). Principi pauž, ka nodrošinājuma tiesību radīšana digitālajā aktīvā ir ierobežotu tiesību radīšana ar līgumu uz šo aktīvu, kas dod nodrošinātajam kreditoram tiesības uz savu prasījumu apmierināšanu pret nodrošinājuma devēju vai citu parādnieku. Šādi radītās tiesības ir jāinterpretē kā lietu tiesības vai funkcionāli līdzvērtīgas tiesības, ciktāl tās dod nodrošinātajam kreditoram tiesības uz prioritāti salīdzinājumā ar citiem nodrošinājuma devēja kreditoriem.³⁹³

Latvijā finanšu nodrošinājumu regulē FNL,³⁹⁴ kurā tika transponēta minētā direktīva. 2011. gada 1. jūlijā stājās spēkā minētā likuma grozījumi, transponējot EP un Padomes 2009. gada 6. maija Direktīvu 2009/44,³⁹⁵ ar ko Direktīva 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās un Direktīva 2002/47/EK grozīta attiecībā uz saistītām sistēmām un kredītprasībām.

FNL 1.panta 1.punkts nosaka, ka finanšu nodrošinājumam, kas nodibināts, pamatojoties uz finanšu nodrošinājuma līgumu, var kalpot ne tikai finanšu līdzekļi vai finanšu instrumenti, bet arī kredītprasības. Savukārt, vadoties pēc šā panta 2.punkta, finanšu nodrošinājuma līgums ir līgums par finanšu nodrošinājumu ar īpašuma tiesību pāreju vai finanšu ķīlas līgums.

Lai gan EP un Padomes Direktīvas 2002/47/EK regulējums neattiecas uz fiziskām personām, Latvija, pārņemot tās normas FNL, ir attiecinājusi tiesisko regulējumu arī uz fiziskām personām, kā rezultātā, vadoties pēc likuma 3. panta otrās daļas un 11. panta trešās daļas, kredītiestāde ir tiesīga nodibināt finanšu ķīlas attiecības ar jebkuru klientu, tostarp fizisku personu kā patērētāju.

Jāuzsver, ka finanšu nodrošinājuma institūts ir uzskatāms par zināmu ķīlas institūta modernizāciju, kas ar speciālu tiesisko regulējumu pielāgots minētajiem nodrošinājuma priekšmetiem. Šī speciālā regulējuma pamatmērķis ir veicināt ES finanšu sistēmas stabilitāti, garantējot finanšu nodrošinājuma sniegšanas un izmantošanas drošību un efektivitāti, lai tādējādi ierobežotu domino efektu gadījumā, ja kāda no finanšu nodrošinājuma līguma pusēm nepilda vai nespēj izpildīt savus pienākumus.³⁹⁶

---

³⁹³ ELI Principles on the Use of Digital Assets as Security. (2022). Report of the European Law Institute. Iegūts 11.08.2025. no:

https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Principles_on_the_Use_of_Digital_Assets_as_Security.pdf

³⁹⁴ Finanšu nodrošinājuma likums. Pieņemts: 21.04.2005. Stājās spēkā: 25.05.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. Pēdējie grozījumi 13.10.2017.

³⁹⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/44 (2009. gada 6. maijs), ar ko Direktīvu 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās un Direktīvu 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem groza attiecībā uz saistītām sistēmām un kredītprasībām. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 146/37, 10.06.2009., 37.-43.lpp.

³⁹⁶ Eiropas Savienības Tiesa. Lieta Nr.C-156/15; 10.11.2016., 22., 23.punkti. Iegūts 16.12.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62015CC0156>

Finanšu nodrošinājums sniedzams:

1) finanšu ķīlas veidā, nodrošinājuma devējam saglabājot attiecīgo finanšu nodrošinājumu savā piederībā;

2) nodrošinājuma ar īpašuma tiesību pārejas veidā, nododot attiecīgo finanšu nodrošinājumu finanšu nodrošinājuma ņēmējam. Šis nodrošinājums pēc savas juridiskās dabas ir fiduciārā ķīla,³⁹⁷ kas izpaužas kā parādniekam piederošas un par nodrošinājumu kalpojošas lietas nodošana kreditora īpašumā, lai nodrošinātu kreditora prasījumu pret parādnieku, vienlaikus norunājot, ka nodrošinātā prasījuma dzēšanas gadījumā kreditora pienākums ir ieķīlāto lietu atdot atpakaļ parādniekam, bet pretējā gadījumā kreditors ir tiesīgs šo lietu paturēt savā īpašumā, tostarp to savā vārdā pārdot citai personai.³⁹⁸

2024.gadā stājās spēkā grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā,³⁹⁹ kā arī Kredītiestāžu likumā un ML, ar kuriem tika ieviests nodrošinājuma aģenta institūts, nosakot tā tiesību un pienākumu apjomu un radot tiesisko ietvaru ķīlas nodibināšanai uz trešās personas (aģenta) vārda nodrošināto vērstpapīru darījumos un aizdevumos. Šajā sakarā būtu nepieciešams paredzēt līdzīgu regulējumu arī Komerķīlas likumā un CPL, paredzot nodrošinājuma aģenta prasības tiesības citu (ieguldītāju) interesēs uz fiduciāro attiecību pamata.

Līdz ar ko, ir nepieciešams precizēt Komerclikuma 6.pantu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“Komerķīlas ņēmējs ir persona, kas pieņem komerķīlu sava prasījuma nodrošināšanai, arī nodrošinājuma aģents, ievērojot Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā minētos izņēmumus un papildu noteikumus.”

Jāatzīst, ka līdz šim esošā tiesu prakse par finanšu ķīlām nav plaša. Senāts izskatīja strīdus par finanšu ķīlas devēja prasībām pret finanšu ķīlas ņēmēju par zaudējumu atlīdzības piedziņu, atzīstot, ka finanšu ķīlas ņēmējs ir nodarījis zaudējumus finanšu ķīlas ņēmējam, nepamatoti vai prettiesīgi realizējot finanšu ķīlu.⁴⁰⁰ Tiesu praksē arī tika izskatītas prasības:

1) par naudas summas piedziņu, ko kredītiestāde saņēmusi bez tiesiska pamata pēc finanšu ķīlas līguma izbeigšanās, rīkojoties ar klienta naudas līdzekļiem, it kā tie būtu ieķīlāti finanšu ķīlas veidā,⁴⁰¹

³⁹⁷ Balodis, K. (2007). Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 248.lpp.

³⁹⁸ Kalniņš, E. (2005). Privāttiesību teorija un prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 361.-364.lpp.

³⁹⁹ Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā. Pieņemti: 20.06.2024. Stājās spēkā: 18.07.2024. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 128A, 04.07.2024.

⁴⁰⁰ Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SK-49/2014; 15.04.2014. Nav publiskots; Rīgas apgabaltiesa. (2014). Lieta Nr.C28371709; 03.11.2014. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/306774.pdf>; Rīgas apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr. C28196115; 27.04.2017. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/331213.pdf>

⁴⁰¹ Rīgas apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr.C04457513; 16.05.2017. No: Rīgas apgabaltiesa (2022). Ekonomisko lietu tiesas process civillietās un krimināllietās. Statistika. Problēmjaautājumi. Iespējamie risinājumi. Pētījums. Rīga, 30.lpp. Iegūts 17.12.2024. no: <https://www.tiesas.lv/lv/media/2814/download?attachment>

2) par kredīteistādei tiesību piešķiršanu izmantot klienta termiņnoguldījumā nodotus naudas līdzekļus ka finanšu ķīlu saistību izpildei.⁴⁰²

2016.gadā EST pieņēma prejudiciālo nolēmumu pēc Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2015. gada 11. martā iesniegtā lēmuma, par to, ka EP un Padomes Direktīva 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to tāda finanšu nodrošinājuma ņēmējam kā pamatlietā, saskaņā ar kuru norēķinu kontā iemaksātie naudas līdzekļi kalpo kā finanšu ķīla bankai, lai nodrošinātu visus tās prasījumus pret konta turētāju, ir piešķirtas tiesības realizēt šo nodrošinājumu neatkarīgi no maksātnespējas procesa pret nodrošinājuma devēju sākšanas tikai tad, ja, pirmkārt, naudas līdzekļi, kas ir minētā nodrošinājuma priekšmets, ir ieskaitīti attiecīgajā kontā pirms šī procesa sākšanas, vai ja šie naudas līdzekļi tajā ir ieskaitīti šī procesa sākšanas dienā, ja banka ir pierādījusi, ka tai nebija zināms par minētā procesa sākšanu vai ka tā saprātīgi nevarēja to zināt, un ja, otrkārt, minētā konta turētājam ir liegts izmantot minētos naudas līdzekļus pēc to ieskaitīšanas šajā kontā.⁴⁰³

Saistības varētu būt nodrošinātas arī ar kryptoaktīva ķīlu, kad aizņēmējs saistību nodrošināšanai ieķīlā kryptoaktīvus. Tas ļauj aizņēmējiem saglabāt savus kryptoaktīvus, tos nepārdodot, vienlaikus iegūstot naudas līdzekļus citiem mērķiem. Kryptoaktīvs, kas tiek izmantots kā nodrošinājums, tiek glabāts drošā glabātuvē līdz aizdevuma atmaksai. Ja aizdevums netiks atmaksāts, kryptoaktīva ķīla tiks pārdota parāda segšanai. Procentu likmes un aizdevuma nosacījumi dažādiem kriptogrāfijas aizdevējiem ievērojami atšķiras. Lielākoties kreditori pieprasa, lai aizņēmēji nodrošinātu vairāk kryptoaktīvu nekā aizdevuma vērtība, ņemot vērā tirgus volatilitāti (nepastāvību), ko sauc par pārmērīgu nodrošinājumu. Pakalpojums pieejams gan speciāli šim nolūkam izveidotās vietnēs, gan kryptoaktīvu biržās, piemēram, *Bybit*,⁴⁰⁴ *Binance*.⁴⁰⁵

Izšķir divu veidu decentralizētus kryptoaizņēmumus (no angļu val. - *decentralized finance*, turpmāk – DEFI): regulējamus un neregulējamus.⁴⁰⁶ Decentralizētai kreditēšanai blokķēdē nav nepieciešama nevienas organizācijas vai starpnieka līdzdalība, jo visi darījumi tiek veikti ar viedajiem (smart-kontaktu) līgumiem. Lietotājam nav jāiesniedz dokumenti vai jāveic pārbaudes, un parasti viņam nav jāatklāj sava identitāte. Visnotaļ ar to ir skaidrojama šādu darījumu popularitāte. Kreditēšanas darījumi decentralizētajā finansējumā notiek tā sauktajos likviditātes fondos jeb protokolos. Aizņēmēju darījuma partneri ir tās pašas personas – likviditātes nodrošinātāji (uzkrājēji), kas izvieto kryptoaktīvus dažādos likviditātes fondos. Aizdevuma apmērs

⁴⁰² Rīgas apgabaltiesa. (2022). Lieta Nr. C30478519; 25.03.2022. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/504946.pdf>

⁴⁰³ Eiropas Savienības Tiesa. Lieta Nr.C-156/15; 10.11.2016. Iegūts 16.12.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62015CC0156>

⁴⁰⁴ Bybit. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.bybit.com/>

⁴⁰⁵ Binance. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.binance.com/>

⁴⁰⁶ Sharma, R. (2025.gada 31.augusts). Understanding Decentralized Finance (DeFi): Basics and Functionality. Investopedia. Iegūts 01.09.2025. no: <https://www.investopedia.com/decentralized-finance-defi-5113835>

DEFI kreditēšanā parasti ir 60-70% no kryptoaktīvu ķīlas esošās vērtības. Kryptoaktīva ķīlas un aizdevuma summas attiecība var nokrist zem pieļaujamā līmeņa, ja iekļāta kryptoaktīva vērtība samazinās. Šajā gadījumā aizņēmējs var papildināt ķīlu ar kryptoaktīviem un pieņemt likvidāciju, tas ir, kryptoaktīva ķīlas pārdošanu.

Likvidāciju veic specializēti lietotāji-likvidatori, kuri atmaksā aizdevējam viņa naudas līdzekļus, pārņemot kryptoaktīvu ķīlas un papildus aprēķinot komisijas maksu (apmēram 5%). Viens no veiksmīgākajiem likvidatoriem aizdevumu tirgū ir DEFI. Viena no būtiskām šādas ķīlas priekšrocībām ir tā, ka likvidācijas gadījumā aizņēmējs zaudē tikai un vienīgi iekļāto kryptoaktīvu un viņa atbildība par neizpildītajām saistībām neattiecas uz citiem aktīviem un īpašumu.

20.-21.gadsimta mijā pasaules ekonomikā izveidojās vēl viens jauns viendabīgu aktīvu vērtspapīru sekjuterizācijas (vērtspapīrošanas) institūts, kura būtība ir pārfinansēt jebkādos uzņēmuma aktīvus, kas rada stabilu naudas plūsmu, pārvēršot šos aktīvus likvīdos, izlaižot vērtspapīrus, par kuriem maksājumi tiek nodrošināti ar nodotiem aktīviem. Terminu “vērtspapīrošana” (no angļu val. – *securitization*) pirmo reizi ierosināja *Salomon Brothers* hipotēku nodaļas vadītājs Lūiss Ranjēri (Ranieri L.S.) 1977. gadā, organizējot ar hipotēku nodrošināto kredītu saistību vērtspapīru emisiju.⁴⁰⁷ Šis darījums tika nosaukts par Bank America emisiju. Līdz 80. gadu vidum vērtspapīrošana tika veikta tikai ar hipotēkām. Daudzējādā ziņā tieši šis instruments padarīja tā sauktos “ilgos” hipotekāros kredītus pieejamus un plaši izplatītus. Dž.M. Pīslijs (Peaslee J.M.) un D.Z. Nirenbergs (Nirenberg D.Z.) atzīmē, ka tipiskā vērtspapīrošanas darījumā prasījumu kopuma īpašnieks tos tieši vai ar starpnieka starpniecību nodod trastam vai citai juridiskai personai, kas savukārt emitē vērtspapīrus, kas nodrošināti ar šiem aktīviem.⁴⁰⁸

Vesels aizdevums (no angļu val. - *whole loans*) ir amerikāņu termins, ko izmanto, lai atšķirtu sākotnējās hipotēkas (hipotekārus kredītus) un tādus vērtspapīrus kā transmisijas vērtspapīri (no angļu val. - *pass-through securities*). Tas ir ieguldījums kādā konkrētā hipotēkas saistībā. Ar hipotēku nodrošinātie vērtspapīri ir ar hipotēku nodrošinātas obligācijas un hipotēkas līdzdalības sertifikāti. Šādam aizdevumam parasti ir saistību neizpildes risks, tiem nav garantiju, apdrošināšanas un tie var neatbilst standartiem, pēc kuriem tiek veidots hipotēku kopums klasiskajai sekjuterizācijai jeb vērtspapīrošanai, jo:

- 1) aizņēmējiem var būt zems kredītreitings;
- 2) aizdevuma lielums var būt gan nebūtisks, gan ļoti liels;

⁴⁰⁷ Ranieri, L.S. (2004.gada 29.novembris). Your Mortgage Was His Bond. Iegūts 04.02.2025. no: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2004-11-28/lewis-s-dot-ranieri-your-mortgage-was-his-bond>

⁴⁰⁸ Peaslee, J., Nirenberg, D.Z. (2001). Federal Income Taxation of Securitization Transactions. New Hope: Frank J. Fabozzi Associates, P.I. Iegūts 04.02.2025. no: http://www.securitizationtax.com/detailed_summary.pdf

3) aizdevuma summas attiecība pret ķīlas vērtību var pārsniegt 100%;

4) otrreizējā tirgū šādus aizdevumus var tirgot mazumtirdzniecībā un vairumtirdzniecībā, apvienojot tos portfeļos turpmākai strukturēšanai, tālāk pārdošanai vai vērtspapīrošanai.

Pēdējo divu desmitgadu laikā hipotekāro kredītu tirgus ir kļuvis par arvien nozīmīgāku ASV sastāvdaļu kapitāla tirgū. Īpaši ar hipotēku nodrošinātie vērtspapīri, kas tiek radīti, pārvēršot vērtspapīros hipotēkas kredītus, ko izsniedz finanšu iestādes, piemēram, komercbankas, uzkrājumu un aizdevumu un hipotēku uzņēmumi, pēdējos gados ir kļuvuši dominējošie hipotekāro parādu tirgos.⁴⁰⁹

Ar hipotēku nodrošināti vērtspapīri (no angļu val. - *Mortgage Backed Security*) – ar mājokļa hipotēku nodrošinātas obligācijas, kuri iedalāmi:

1) ar mājokļu hipotēku nodrošināti vērtspapīri (no angļu val. - *Residential Mortgage Backed Securities*) – vērtspapīri, kas nodrošināti ar hipotēkām uz privātu nekustamo īpašumu;

2) komerciālo hipotēku nodrošināti vērtspapīri (no angļu val. - *Commercial Mortgage Backed Securities*) – vērtspapīri, kas nodrošināti ar hipotēkām uz komerciālo nekustamo īpašumu.

Ar hipotēku nodrošināti vērtspapīri ir kļuvuši ļoti populāri kā ieguldījumu instruments individuālo un institucionālo fiksēto ienākumu investoru vidū. Galvenie šīs popularitātes iemesli ir tādi, ka ar hipotēkām nodrošinātie vērtspapīri piedāvā pievilcīgu ienesīgumu, tiem ir mazs kredītrisks vai tā nav, un tie tiek tirgoti likvīdā otrreizējā tirgū.⁴¹⁰

Ar hipotekārajiem kredītiem nodrošināto banku aktīvu pārvēršana vērtspapīros ir kļuvusi par visizplatītāko pasaulē, it īpaši tā saucamā *hipotekārā buma* laikā. Komercbankām hipotēku pārvēršana vērtspapīros ir izdevīga, pateicoties ātrai izsniegto kredītu atmaksai ar nekustamo īpašumu, jo tas nodrošina ātru apgrozījumu un kredītņēmēju turpmāku finansēšanu, aizsargā pret kredīta neatmaksāšanas riskiem un palielina bilances likviditāti.

2008. gadā hipotekāro kredītu tirgus burbulis plīsa, nekustamā īpašuma cenas saruka un aizņēmēji pārtrauca veikt kredītu atmaksu. Neapmaksāto un novēloti atmaksāto hipotekāro kredītu apjoms strauji un nekontrolējami masveidā pieaudzis. Investori palika bez hipotēkas maksājumiem un ar dīkstāvošiem mājokļiem, kuriem ievērojami pazeminājās vērtība. Tas negatīvi ietekmēja arī vērtspapīrošanas tirgus, hipotekāro vērtspapīru vērtība krietni samazinājās, kas izraisīja spēcīgāko biržu aktivitātes kritumu kopš ASV Lielās depresijas laikiem. 2008. gada 15. septembrī ASV bankas *Lehman Brothers* bankrots ievadīja pasaules finanšu krīzi, tam sekoja investīciju banku un

⁴⁰⁹ Xu, X.E., Fung, H.G. (2005). What Moves The Mortgage Backed Securities Market? *Real Estate Economics*. Volume 33, No.2, P.397-426. Iegūts 11.02.2025. no: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6229.2005.00124.x>

⁴¹⁰ Longstaff, F.A. (2005). Borrower Credit And The Valuation Of Mortgage Backed Securities. *Real Estate Economics*. Volume 33, No.4. Iegūts 11.02.2025. no: <https://web.stanford.edu/~piazzesi/Reading/Longstaff%202004.pdf>

apdrošināšanas kompāniju masveida bankrotēšana visā pasaulē. 2008. gadā vērtspapīrošanas apjomi samazinājās vairāk nekā uz pusi un sasniedza mazāk nekā 1 triljonu ASV dolāru.

Hipotekārā krīze ASV sasniedza milzīgus apmērus, tostarp ar biržas treideru atbalstu, kuri izmantoja atvasinātus finanšu instrumentus kā bezgalīgas peļņas avotu. Minēto tirgus sabrukumu veicināja šādi faktori:

1) hipotēkas vērtspapīri pārstāja būt saistīti ar konkrētiem nekustamā īpašuma objektiem un sāka pastāvēt autonomi. Nebeidzamas emisijas un jaunu iespēju rašanās mudināja treiderus turpināt spekulācijas, tiklīdz statistika par faktisko parādnieku skaita pieaugumu neizraisīja satraukumu;

2) ar hipotēku nodrošinātiem vērtspapīriem tika piemēroti tādi paši prognozēšanas un analīzes modeļi kā parastajām akcijām un nākotnes līgumiem (fjūčeriem), neskatoties uz to būtiskajām atšķirībām. Hipotēku riska reitingu metodes bija nepilnīgas dēļ īsā vēsturiskā pastāvēšanas perioda, kas būtu ļāvis pilnībā pārbaudīt tirdzniecības stratēģijas un prognozes;

3) bankas un lielie riska ieguldījumu fondi sadarbojās ar vadošajām reitingu aģentūrām Standard & Poor's un Moody's, kas manipulēja ar datiem, ar to faktiski izraisot globālo finanšu krīzi.

Vēlāk ASV Izmeklēšanas komisija atklāja, ka reitingu aģentūras apzināti pārspīlēja jebkuru obligāciju un hipotēku investīciju pievilcību. Faktiski reitingu aģentūras vērtspapīrus nemaz nevērtēja - vienkārši uzlika vērtspapīriem emitentu piedāvāto cenu. Vērtspapīru reitings, šķiet, ir daudz svarīgāks, un šī ir uzņēmējdarbības joma, kas dramatiski pieaug: tikai paaugstināta riska hipotēku sākotnējā vērtība dolāros pieauga no 65 miljardiem ASV dolāru 1995. gadā līdz aptuveni 600 miljardiem ASV dolāru, taču Moody's peļņa no 2002. līdz 2006. gadam trīskāršojās.⁴¹¹ 2007. gada vasarā šīm reitingu aģentūrām neizdevās pārvaldīt strukturētu finanšu produktu reitingus, iespējams, vāju reputācijas iniciatīvu vai neuzticamu informācijas avotu vai abu iemeslu dēļ.⁴¹²

Pēc ASV hipotekārā krīze ātri ienāca arī Eiropā. Pirmās cieta Lielbritānijas bankas: problēmas ar starpbanku kredīšanu ASV noveda pie līdzekļu trūkuma kārtējo parādu atmaksai. Īsā laika posmā Lielbritānijas bankas zaudēja vairāk nekā 2 miljardus sterliņu mārciņu, savukārt mārciņas un dolāra kurss noslīdēja zem diviem dolāriem par mārciņu. Eiropas banku akciju vērtība sāka kristies, bet starpbanku kredītu likmes, gluži pretēji, strauji pieauga. Krīzes sākumā uz bankrota sliekšņa nonāca Islande, kurai nācās griezties pēc palīdzības Starptautiskajā Valūtas fondā (angļu val. – *International Monetary Fund*, turpmāk – IMF) un nacionalizēt savas trīs

⁴¹¹ Bolton, P. (etc.) (2010). The credit ratings game. *The Journal of Finance*. Volume 67, No.1, P. 85-111. Iegūts 12.02.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/41419672>

⁴¹² The Financial Crisis Inquiry Report. Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States. (2010). Financial Crisis Inquiry Commission, P. 125-126. Iegūts 12.02.2025. no: <https://www.govinfo.gov/app/details/GPO-FCIC>

lielākās bankas. Islandes ekonomika izkļuva no recesijas tikai 2010.gada otrajā pusē. Vācijas valdības pretrīzes pasākumi ietvēra valdības atbalstu starpbanku kreditēšanai un tiešās investīcijas banku pašu kapitāla palielināšanai. Šie pasākumi Vācijai izmaksāja puštriljonu eiro. Francija banku sistēmas uzturēšanai piešķīra nedaudz vairāk par 10 miljardiem eiro.

Latvijā no bankrota tiek glābta vienīgi Parex banka. Valsts kase līdz 2009. gada martam Parex bankā bija noguldījusi 1,2 miljardus EUR. 2010. gada vasarā Parex banku sadalīja divās daļās, izveidojot Citadele banku (ar labiem aktīviem) un akciju sabiedrību “Reverta” (ar tā saucamiem “sliktiem kredītiem”). 2014. gadā Citadele banku pārdeva ASV investoru grupai par 75 miljoniem eiro. Savukārt Reverta līdz 2017. gada augustam atguva 762 miljonus EUR.

Jāatzīmē, ka *whole loans* ir vērojams saistību neizpildes (defolta) risks, jo tiem nav garantiju vai apdrošināšanas, tie neatbilst standartiem, pēc kuriem tiek veidots hipotēku kopums klasiskajai vērtspapīrošanai. Līdz ar ko, *whole loans* aizņēmējiem var būt zems kredītreitings, savukārt aizdevuma lielums mēdz būt kā mazs, tā arī ļoti ievērojams, bet aizdevuma summas attiecība pret ķīlas vērtību var pārsniegt pat 100%. Otrreizējā tirgū šādus aizdevumus var tirgot gan mazumtirdzniecībā, gan vairumtirdzniecībā, apvienojot tos portfeļos turpmākai restrukturēšanai, tālāk pārdošanai vai vērtspapīrošanai. 2016. gadā Eiropas Valeru asociācijas grupa izstrādāja un pieņēma Eiropas vērtēšanas standartus, kuros tika iekļauti ieteikumi īpašuma novērtēšanai vērtspapīrošanas nolūkiem.⁴¹³ Vērtspapīrošanai ir vitāli svarīga īpaša kontrole, jo tā tiek uzskatīta par vienu no 2007.–2009. gada finanšu krīzes cēloņiem sakarā ar Amerikas hipotēku reitingu aģentūru nekvalitatīvu aktīvu radīšanu.⁴¹⁴

Latvijā pilnvērtīgs vērtspapīrošanas tiesiskais regulējums tika ieviests vien 2023.gadā, pieņemot Vērtspapīrošanas likumu, kura mērķis ir veicināt papildu finansējuma pieejamību komercdarbības attīstībai, radot tiesiskus priekšnoteikumus vērtspapīrošanas darījumu norisei Latvijā.⁴¹⁵ Likums paredz vērtspapīrošanas sabiedrību dibināšanas un darbības kārtību, kā arī vērtspapīrošanai izvirzītās prasības un kārtību, piešķirot vērtspapīrošanas sabiedrībām tiesības noslēgt atvasināto finanšu instrumentu līgumus par valūtas un procentu likmju risku pārvaldīšanu, atsavināt aktīvus vai citādi sniegt nodrošinājumu, izmantojot aktīvus likumā noteiktajā kārtībā.

Lai arī vērtspapīrošanai ir zināmas priekšrocības, tai ir arī būtiskas nepilnības, tādas kā:

- 1) finanšu burbuļa veidošanās risks un rezultātā ekonomiskās krīzes izraisīšana;
- 2) inflācijas paātrināšanās;

⁴¹³ European Valuation Standards. (2016). TEGoVA. Iegūts 12.02.2025. no: <https://tegoval.org/european-valuation-standards-evs>

⁴¹⁴ Deku, S.Y., Kara, A., Zhou, Y. (2019). Securitization, bank behaviour and financial stability: A systematic review of the recent empirical literature. *International Review of Financial Analysis*. Volume 61, P.61. Iegūts 12.02.2025. no: <http://dx.doi.org/10.1016/j.irfa.2018.11.013>

⁴¹⁵ Vērtspapīrošanas likums. Pieņemts: 08.06.2023. Stājas spēkā: 15.07.2023. Latvijas Vēstnesis, 118, 20.06.2023. Pēdējie grozījumi: nav.

3) tās ierobežota pieejamība vidējiem un maziem tirgus dalībniekiem.

Pateicoties hipotekāro kredītu vērtspapīrošanai mainījies īpašumtiesību subjektu sastāvs un to attiecības. Faktiski ir vērojama zināma privāto īpašumtiesību vājināšanās, jo no hipotēkas izrietošas kreditora tiesības ir lielākas un pat visapsverošākas. Kreditors, pastiprinot savas saistības ar hipotēku, saņem vairāk labumu nekā parādnieks, jo kreditors ir ne vien aizsargāts ar hipotēku pret neizpildītajām tiesībām, bet arī var izmantot hipotēku vērtspapīrošanai, gūstot papildu labumus.

Jāatzīst, ka saistību akcesoritātes princips būtiski apgrūtinā nodrošinātas saistības izmantošanu par finanšu instrumentu, jo nepieļauj standartizētus noteikumus nodrošinātajiem prasījumiem (kas ir vitāli svarīgi vērtspapīrošanai (sekjuterizācijai)), kā arī tas apgrūtinā to apgrozījumu.⁴¹⁶

Neskatoties uz starptautiskajām saskaņošanas tendencēm, finanšu instrumentiem piemērojamā tiesiskā vide Eiropā nebūt nav vienkārša. Lai gan finanšu produktus (un pakalpojumus) galvenokārt regulē dalībvalstu privāttiesības un komercietības, ieguldījumu fondu produktu, vērtspapīrošanas, atvasināto instrumentu un vairāku apdrošināšanas produktu gadījumā dominē ES noteikumi.⁴¹⁷

Līdz ar to, mūsdienu finanšu tehnoloģiju attīstība vienkārši nav savienojama ar esošām saistību akcesoritātes pamatnostādņēm, kam tika pievērsta uzmanība vēl pagājušā gadsimta 60. gados.⁴¹⁸ Tāpat nākas secināt, ka mūsdienu CL 927.pantā nostiprināts īpašuma tvērums kā valdījuma un lietošanas kopums būtiski mainījies, ietekmējot arī pārējās mantiskās attiecības. Turklāt īpašuma un saistību tiesības nekustamā īpašuma jomā tiek pārveidotas par digitālām prasījuma tiesībām, un tās turpmāk regulēs viedie līgumi. Autoresprāt, tas neapšaubāmi novedīs pie jaunu civiltiesisko attiecību formu rašanās.

Vēl viena inovācija - reālo aktīvu tokenizācija (no angļu val. - *real world assets*, turpmāk – RWA) ir reālo aktīvu (piemēram, nekustamais īpašums, preces, manta, vērtspapīri u.c.) īpašumtiesību un pārvaldīšanas attēlošana ar digitāliem žetoniem blokķēdē. Šis process ietver digitālo žetonu izveidi, no kuriem katrs apzīmē daļu vai tiesības uz konkrētu aktīvu, neatkarīgi no tā veida, palielinot tā likviditāti, pieejamību, pārredzamību un daļēju īpašumtiesību.

RWA pamatā izmanto blokķēdes, kas nodrošina transakciju datu caurspīdīgumu, drošību un nemainīgumu. Pateicoties RWA rodas iespēja sadrumstalot lielus aktīvus domājamās daļās,

⁴¹⁶ Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. U. of Edinburgh School of Law Working Paper. No.2009/07, P. 44. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

⁴¹⁷ Tajti, T. (2024). The efficient enforcement challenge of secured transactions law reforms in civil law systems—self-help repossession, strict foreclosure, and other methods for the acceleration of enforcement of security interests. *Uniform Law Review*. Volume 29, Issue 2, P.139–188. Iegūts 10.01.2025. no: <https://doi.org/10.1093/ulr/unae036>

⁴¹⁸ Segre, C. (1966). The Development of a European Capital Market. Report of a Group of experts appointed by EEC Commission. European Commission, P.169. Iegūts 18.10.2024. no: <https://aei.pitt.edu/31823/>

atverot tos plašākam investoru lokam un palielinot likviditāti tirgos. Tokenizēts aktīvs ir kāda aktīva digitāla forma vai īpašumtiesības uz to, kas ir pārstāvētas tīklā. Aktīvam piesaistītie žetoni var darboties kā digitālie īpašumtiesību sertifikāti (piemēram, uz zelta stieņiem vai nekustamiem īpašumiem), kas mēdz būt praktiski jebkurš reāls objekts, tostarp fiziski (no angļu val. - *physical*), digitālie (no angļu val. - *digital*), aizvietojamie (no angļu val. - *fungible*) un neaizvietojamie aktīvi (no angļu val. - *non-fungible assets*). Tā kā žetoni tiek glabāti blokķēdē, to īpašnieki var pieteikt īpašniekam pretenziju par reālo aktīvu. Citiem vārdiem, aktīviem piesaistītie žetoni ļauj izveidot, uzglabāt, iekļāt, pārdot, izmantot un likvidēt aktīvus izplatītajos blokķēdes tīklos (skatīt Pielikumā Nr.1).

Nekustamiem īpašumiem piesaistītie žetoni ir atvieglājuši īpašumu pirkšanu un pārdošanu, kā arī ir samazinājuši darījumu veikšanai nepieciešamo laiku un naudu. Tokenizācija piedāvā dzīvotspējīgu pieeju nekustamā īpašuma darījumu iespēju optimizēšanai. Tokenizācija mainīs nekustamā īpašuma tirgu, attīstot īpašumtiesības uz domājamām daļām. Turklāt viedie līgumi varēs aizvietot korroborāciju zemesgrāmatās un jebkuras izmaiņas īpašumtiesībās varētu notikt automātiski, jo droša blokķēde uzreiz veic pārbaudi un reģistrāciju.

Tokenizēts nekustamais īpašums (tam piesaistīti žetoni) un citi reāli aktīvi var kalpot kā nodrošinājums aizdevumam DEFI. Viedais līgums automātiski pārvalda nodrošinājuma un aizdevuma atmaksu, samazinot līgumslēdzēju riskus. Procentu likmes var atšķirties atkarībā no DEFI protokola un tirgus apstākļiem, taču, izmantojot RWA kā nodrošinājumu, var iegūt zemākas likmes nekā tradicionālajās kredītiestādēs. Piemēram, JP Morgan izveidojis pirmo blokķēdes platformu *Kinexys*, kas paredzēta, lai atvieglotu digitālo aktīvu un informācijas nodošanu un izstrādājis tokenizēta nodrošinājuma tīkla (TCN) lietojumprogrammu, kas ļauj investoriem iekļāt aktīvus kā nodrošinājumu.⁴¹⁹

Atšķirībā no e-naudas un vērtspapīriem, nekustamajam īpašumam ir fiziskā forma un tas var būt īpašumā neatkarīgi no ekonomiskā cikla, tirgus apstākļiem un volatilitātes. Priekš daudziem investoriem tas ir galvenais faktors, kuru nevar atrast cita veida ieguldījumos, piemēram, vērtspapīros, pat ja tos nodrošina uzticami emitenti. Līdz ar ko, nekustamo īpašumu žetoni ir atvieglājuši īpašumu pirkšanu un pārdošanu, kā arī ir samazinājuši darījumu veikšanai nepieciešamo laiku un naudu. Tokenizācija piedāvā dzīvotspējīgu pieeju nekustamā īpašuma darījumu optimizēšanai.

Turklāt viedie līgumi varēs aizvietot korroborāciju zemesgrāmatās un jebkuras izmaiņas īpašumtiesībās varēs notikt automātiski, jo droša blokķēde uzreiz veic pārbaudi un reģistrāciju. Tā, piemēram, 2016. gadā Gruzija sadarbībā ar *Bitfury* uzsākusi uz blokķēdes balstīta zemes reģistra

---

⁴¹⁹ Lobban, T. (2025). Kinexys by J.P. Morgan launches blockchain in space. JP Morgan Chase & Co. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.jpmorgan.com/technology/news/blockchain-in-space>

izmēģinājuma versiju. Šim nolūkam *Bitfwy* noslēdza līgumu ar Gruzijas Nacionālo tiesību reģistrācijas aģentūru. Pēc plāna paredzēts izveidot privātu blokķēdi īpašuma tiesību reģistrācijai uz *Bitcoin* blokķēdes bāzes. Tas nozīmē, ka īpašuma līgumi tiks noslēgti slēgtā sistēmā, līdz ar to katrs atsevišķais darījums nebūs publisks un izsekojams, bet datu negrozāmības garantija tiks saglabāta, pateicoties tam, ka datu un darījumu bloki pēc tam tiks ierakstīti *Bitcoin* blokķēdē.⁴²⁰ Gruzijas varas iestādes sagaida, ka reģistrācijas pakalpojums kļūs 400 reižu ātrāks, bet strīdi, kas tiek regulēti ar īpašumu reģistru, samazināsies par 20% un vēl par 95% samazināsies īpašuma reģistrācijas izmaksas, tiklīdz šiem mērķiem tiks pieņemti viedie līgumi.⁴²¹

Jāpiebilst, ka šāda veida īpašumtiesību korroborācijas veida iespējama ieviešana Latvijā prasīs virkni grozījumu tiesiskajā regulējumā – CL, Zemesgrāmatu likumā un citos ar tiesību korroborāciju saistītajos normatīvajos aktos.

Vien reālo aktīvu tokenizācija (kas šobrīd sasniedz vairāk nekā 867 triljonus ASV dolāru) var padarīt globālo kriptovalūtu nozares tirgu par modernu ekonomikas izaugsmes virzītājspēku.⁴²² Pēc Pasaules ekonomikas foruma (angļu val. - *World Economic Forum*) aplēsēm, līdz 2027. gadam ap 10% no pasaules iekšējā kopprodukta (turpmāk – IKP) būs saistīti ar tokenizētiem aktīviem, kas līdz tam laikam varētu pieaugt līdz 24 triljoniem ASV dolāru.⁴²³ Pēc *ScienceSoft* pētnieku aplēsēm, līdz 2030. gadam globālais tokenizēto nekustamo īpašumu tirgus sasniegs līdz 3 triljoniem ASV dolāru un veidos 15% no pārvaldāmajiem nekustamajiem īpašumiem. Lai gan 2024. gadā tirgus ir salīdzinoši jauns, nekustamo īpašumu pārdevēji arvien vairāk iegulda tokenizācijas tehnoloģijā, un investoru pieprasījums ir pietiekams, lai attaisnotu tokenizācijas piedāvājumu uzsākšanu.⁴²⁴

Neapšaubāmi, nekustamo īpašumu tokenizācija ir absolūti inovatīva mūsdienu īpašumtiesību forma, kas mainīs nekustamā īpašuma tirgu, ietekmējot to likviditāti un attīstot īpašumtiesības uz domājamām daļām. Tokenizācija ļauj uzņēmumiem un investoriem optimizēt aktīvu pārvaldību, samazināt izmaksas un paplašināt piekļuvi jaunām investīciju iespējām. Tomēr to efektīvai lietošanai ir jāņem vērā juridiskie un tehniskie aspekti, jo joprojām ir vērojama tiesiskā nenoteiktība un skaidru noteikumu trūkums attiecībā uz aktīvu tokenizāciju. Dažādas valstis

---

⁴²⁰ Humaid Adil, S.M. (2022). The Georgian Blockchain-Based Solution to the Developing World's Problem of Byzantine Faults in Land Registers. *De Jure Journal*. No.15(2), P.118. Iegūts 02.03.2025. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4364259

⁴²¹ Goderdzishvili N., Gordadze E., Gagnidze N. (2018). Georgia's Blockchain-powered Property Register: Never blocked, Always secured - Ownership Data Kept Best! *11th International Conference Theory and Practice of Electronic Governance, Galway*. No.1(n63), P.673-675. Iegūts 02.03.2025. no: <https://doi.org/10.145/3209415.3209437>

⁴²² Rynes, Z. (2023.gada 18.februāris). Tokenized Real-World Assets (RWAs): Scaling Onchain Finance to a Global Level. *Chainlink*. Iegūts 10.01.2025. no: <https://blog.chain.link/tokenized-real-world-assets>

⁴²³ World Economic Forum (2015). Deep Shift. Technology Tipping Points and Societal Impact. Survey Report. Iegūts 12.02.2025. no: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological_Tipping_Points_report_2015.pdf

⁴²⁴ Soupel, V. (2024). Tokenization to Redefine Investing in Real Estate, But Regulators May Curb Market Growth. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.scnsoft.com/finance/tokenization-to-redefine-investing-in-real-estate>

izmanto dažādas pieejas to regulēšanai, radot juridisku vakuumu un apgrūtinot tirgus dalībnieku interešu pienācīgu aizsardzību.

Pēc ekspertu viedokļa, lielākie izaicinājumi ir saistīti ar digitālo žetonu plašāku izmantošanu, kas faktiski noved pie zināmas juridiskās barjeras. Pašlaik esošais regulējuma trūkums ir būtisks šķērslis tokenizācijas un blokķēdes tehnoloģijas attīstībai. Sagaidāms, ka liela ažiotaža ap neizvietojamiem (no angļu val. - *non-fungible token* - *NFT*) žetoniem tiks valdībām un tirgus dalībniekiem aktīvāk pievērsties šīs jomas regulējumam un sakārtošanai.⁴²⁵

McKinsey analītiķi uzsvēra, ka tokenizācijai, lai gūtu plašu atbalstu, ir jānodrošina skaidras priekšrocības salīdzinājumā ar tradicionālajām finanšu sistēmām. Viens no daudzsološajiem virzieniem ir obligāciju tokenizācija, kas ir kļuvusi arvien populārāka. Pēc analītiķu domām, gandrīz katru nedēļu tiek paziņots par jaunu tokenizētu obligāciju emisiju.⁴²⁶

ASV fondu birža Nasdaq ir iesniegusi pieteikumu ASV Vērtspapīru un biržu komisijai, lai saņemtu atļauju uzsākt tokenizētu vērtspapīru tirdzniecību. Nasdaq kļūs par pirmo lielo ASV biržu, kas vērtspapīru tirdzniecībā izmantos blokķēdes risinājumus.⁴²⁷

Līdz šim ES tika veiktas zināmas darbības normatīvā regulējuma attiecīgai pielāgošanai, piemēram, ar darba 2.2.sadaļā minēto EP un Padomes Regulu 2023/1114 par kryptoaktīvu tirgiem un citām iniciatīvām, kuru mērķis ir izveidot kopīgu digitālo aktīvu nodrošinājuma sistēmu. Tomēr šie pasākumi nav pietiekami un ir salīdzinoši fragmentāri, jo nenovērš fundamentālas pretrunas starp īpašumtiesību un saistību tiesību juridisko struktūru un to digitālās izpildes un drošības formām.

Jāņem vērā, ka attiecīgas izmaiņas normatīvajā regulējumā var radīt zināmas neskaidrības saistībā ar īpašuma tiesībām, nodokļiem un nodevām, kā arī aktīviem piesaistīto žetonu apmaiņu un to ķīlu, ar to palielinot riskus uzņēmumiem un investoriem. Tehnoloģiju attīstība strauji apsteidz savlaicīgu normatīvā regulējuma un datu aizsardzības pielāgošanu mūsdienu prasībām, it īpaši digitālo finanšu, kryptoaktīvu un tokenizēto aktīvu jomā. Neapšaubāmi, esošās problēmas, kas saistītas ar regulējumu un drošību, pakāpeniski tiek atrisinātas, pieaugot uzticībai tehnoloģijām, vienlaikus modernizējot īpašumtiesību izmantošanu civiltiesiskajā apgrozībā un digitālajā ekonomikā.

---

⁴²⁵ Filipovs D. Tokenu ekonomika. *Jurista Vārds*. Nr.25/26 (1187/1188), 22.06.2021.

⁴²⁶ Levkovich, Y. (2024.gada 28.augusts). \$30 Triljoni? Analītiķis apgalvo, ka tokenizēto aktīvu vērtība līdz 2030. gadam sasniegs tikai \$1,3 triljonus. *Cruptoguide*. Iegūts 02.03.2025. no : <https://cryptoguide.lv/30-triljoni-analitiks-apgalvo-ka-tokenizeto-aktivu-vertiba-lidz-2030-gadam-sasniegs-tikai-13-triljonus/>

⁴²⁷ Brinks, A. (2025.gada 10.septembris). Nasdaq gatavojas atvērt tirdzniecību ar tokenizētiem vērtspapīriem. *Kriptomedia*. Iegūts 10.09.2025. no: <https://kripto.media/nasdaq-gatavojas-atvert-tirdzniecibu-ar-tokenizetiem-vertspapiriem/>

3.3. Finanšu saistības galveno un akcesorisko saistību kontekstā

Kredīts kā saistība ir pastāvējis vismaz piecus tūkstošus gadu, par ko liecina dokumenti par parāda instrumentiem Šumerā un citās senajās karaļvalstīs. Līdz ar ko, kredītu piešķiršana rodas pirms monētu kalšanas izgudrošanas vismaz pirms diviem tūkstošiem gadu.

Mūsdienās ar kreditēšanu - finanšu līdzekļu aizdošanu, nodarbojas kredītiestādes un licencētas nebanku komercsabiedrības. J. Gērlija (Gurley J.) un E. Šova (Shaw E.) finanšu teorijā (kas ir izņēmums no tradicionālās ekonomiskās analīzes koncepcijām, kas ignorē finanšu sektora lomu ekonomikā), bankas ir starpnieks starp naudas līdzekļu pārpalikumu un deficītu.⁴²⁸ Finanšu sektors galvenokārt ietver bankas un IMF dokumentus, kas ir galvenais attiecīgo finanšu politikas pasākumu īstenošanas uzraudzības objekts, jo valstīs ar nepietiekami attīstītiem finanšu tirgiem ar to palīdzību veido galveno daļu no kopējiem finanšu aktīviem.

Bleka tiesību vārdnīca monetārās jeb naudas saistības definē kā prasību samaksāt naudu otrai pusei pēc tam, kad tā ir aizņemta. Tas notiek arī tiesvedībās.⁴²⁹ Līdz ar to, finanšu saistības raksturo noteikta vērtība. Tā parasti ir naudas saistība, pat ja tas tiek izteikts ar citām darbībām (piemēram, kādu subsīdiju piešķiršana vai nodevas samaksa).

Naudas saistības ir saistības:

- 1) kuru priekšmets ir naudas samaksa (neatkarīgi no tā, vai tā ir noteikta sākotnēji vai vēlāk noteikta pirms datuma, kurā pienākums ir jāizpilda);
- 2) kuru izpilde nevar kļūt neiespējama;
- 3) kurām var tikt aprēķināti procenti;
- 4) uz kurām var attiecināt nominālisma principu.

Dažos aspektos varbūt nav pievilcīgi definēt naudas saistības, atsaucoties uz to sekām, taču tas, iespējams, kalpo, lai uzsvērtu šāda pienākuma galvenās iezīmes; šiem mērķiem ir grūti izstrādāt alternatīvu formulējumu.⁴³⁰

CL norāde uz naudas saistībām ir atrodama 1811.pantā, kura otrais teikums nosaka, ja saistības tiesības priekšmets ir nauda, tad saistību izpilda ar samaksu. Arī CL 1823.pants nosaka, ka naudas parādi, ja nav norunāts citādi, samaksājami kreditoram tur, kur līguma izpildīšanas laikā ir viņa dzīves vieta, bet likuma 1836.pants nosaka, kad saistības īstā priekšmeta izpildīšana izrādās neiespējama, tad kreditoram, ja viņa prasījums neatkrīt pavisam (1774.p.), jāapmierinās ar to, ka viņam par to samaksā naudā pēc parastās vērtības, ja vien aiz saistītā vainas nav dots pamats kādām citām prasībām (1635. un turpm.p., 1652. un turpm.p.).

⁴²⁸ Gurley, J.G., Shaw, E.S. (1960). *Money in a Theory of Finance*. Washington D.C.: Brookings Institution, P. 371. Iegūts 10.01.2025. no: <https://www.degruyter.com/document/doi/10.4159/harvard.9780674067851.c8/pdf>

⁴²⁹ *Black's Law Dictionary*. Free Online Legal Dictionary, 2nd edn. and *The Law Dictionary*. Iegūts 10.01.2025. no: <https://thelawdictionary.org/financial-obligation/>

⁴³⁰ Turpat, P.216

Finanšu saistības, kas pazīstamas arī kā monetārās saistības, pastāv, ja primārā saistība paredz, ka parādniekam ir jāmaksā fiksēta (vai aprēķināma), konkrēti noteikta naudas summa. Termini “*monetāras saistības*”, “*finanšu saistības*” vai “*naudas saistības*” tiek uzskatīti par sinonīmiem.⁴³¹ EP un Padomes Direktīvas 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem izpratnē finanšu saistības ir saistības, ko nodrošina ar finanšu nodrošinājuma līgumu un kas dod tiesības saņemt skaidras naudas izmaksu un/vai finanšu instrumentu saņemšanu.⁴³²

Parasti finanšu saistības saprot kā parādību, kas atspoguļo pamatotu nepieciešamību vienam tiesisko attiecību subjektam samaksāt noteiktu finanšu līdzekļu summu par labu otram. Citā interpretācijā tiek pieņemts, ka finanšu saistības ir tādas saistību tiesiskās attiecības, uz kuru pamata viena persona (parādnieks) apņemas nodot citai personai (kreditoram) noteiktu naudas summu, kas izteikta naudas vienībās, pēc pušu vienošanās. Tātad, finanšu saistību juridiskajā ietvarā ir kreditora tiesības pieprasīt no parādnieka veikt noteiktas aktīvas darbības - veikt maksājumu vai darbības, lai nodotu noteiktu (nosakāmu) naudas (finanšu līdzekļu) summu.

Pēc izpildes rakstura naudas jeb monetārām saistībām ir vienkāršs saturs: noteiktas summas samaksa. Finanšu saistības bieži vien ir sarežģītas un daudzpakāpju, kas var ietvert īpašus norēķinu nosacījumus, mainīgas likmes, piesaisti indeksam, valūtas kursam un tirgus apstākļiem.

Līdz ar to, finanšu saistības ir plašāka kategorija, kas ietver dažāda veida saistības ar finansiālu saturu, tostarp monetārās saistības, bet aptver arī saistību izpildi pēc vērtspapīriem, atvasinātiem instrumentiem, mijmaiņas līgumiem, ieguldījumiem utt. Atšķirībā no monetārajām saistībām, kas ir daļa no civiltiesiskajām saistībām, finanšu saistības var papildu ietvert finanšu un banku tiesību elementus.

Finanšu saistības ietver plašāku saistību klāstu, aptverot visu veidu prasības ar naudas vērtību, tostarp atvasinātos finanšu instrumentus, vērtspapīrus un citus ieguldījumu instrumentus. Tādējādi naudas saistības ir finanšu saistību veids. Respektīvi, naudas jeb monetārās saistības ir finanšu saistības, bet ne visas finanšu saistības ir naudas saistības.

Visās privāttiesību nozarēs (civiltiesībās, korporatīvajās, investīciju tiesībās) ir saistības atdot naudas summas, maksāt atlīdzību vai finansēt darījumus. Faktiski tās visas pēc savas būtības ir finanšu saistības. Tāpat Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija (angļu val. - *Organisation for Economic Co-operation and Development*, turpmāk - OECD) un Apvienoto Nāciju Organizācijas Starptautisko tirdzniecības tiesību komisija (angļu val. - *United Nations*

---

⁴³¹ Martha, R.S.J. (2015). *The Financial Obligation in International Law*. Oxford University Press, P.4. Iegūts 10.01.2025 no: https://books.google.lv/books?hl=en&lr=&id=74D0BgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=financial+obligations&ots=Z3i3i_mEeI&sig=HfI830RKCV8Ie3XjToAfoIUvmk&redir_esc=y#v=onepage&q=financial%20obligations&f=false

⁴³² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/47/EK (2002. gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 168, 27.06.2002., 43.-50.lpp.

Commission on International Trade Law, turpmāk – UNCITRAL) atzīst termina “finanšu saistības” atbilstību ne tikai publisko tiesību, bet arī privāto tiesību kontekstā. UNCITRAL Privāti finansētu infrastruktūras projektu likumdošanas rokasgrāmatā ir iekļauti līgumu noteikumu paraugi par investoru finansiālajām saistībām, finansēšanas mehānismiem, atmaksu, atbildību saistību neizpildes gadījumā un maksājumiem saskaņā ar ilgtermiņa līgumiem.⁴³³

OECD starptautiskajos nolīgumos ir iekļautas finansiālas saistības eksporta kredītu izsniegšanas noteikumos: atmaksas termiņi, procentu likmes, apdrošināšanas prēmijas eksportētājiem un valstīm, bet pētījumi un ieteikumi par līgumu pārvaldību (piemēram, publiskā un privātā sektora partnerībā) ir vērsti uz to, lai nodrošinātu privāto darbuņēmēju un investīciju konsorciju finanšu saistību izpildi.

Finanšu saistības ir iedalāmas šādās saistībās:

1) finanšu līdzekļu nodošana kā līguma priekšmets (no lat. val. - *causa proxima* un *causa credendi* saistības);

2) finanšu līdzekļu nodošana kā līguma cena (ekvivalenta, pretprasījuma, no lat. val. - *causa solvendi* saistības, tas ir, finanšu līdzekļu nodrošināšanai ir papildu raksturs, vērsts uz esošā vai topošā parāda atmaksu).

Finanšu saistību priekšmets (noteikta finanšu līdzekļu summa) praktiskajā pielietojumā, un bieži vien arī tiesībās, tiek dēvēts par parādu. Šis termins apzīmē arī juridisku saistību, kam ir jebkuru (ne tikai finanšu saistību), civiltiesisko saistību saturs. Tomēr tāds vispārzināmus vārdu savienojumus kā “*samaksāt parādu*”, “*parāda dokuments*”, “*parādsaistības*” u.c. parasti izmanto finanšu saistībām vai parādiem. Tā, piemēram, par parāda saistībām dēvē vekseli, jo tas apliecina finanšu parādu vai parādu šaurā nozīmē. Toties tas nav izmantojams, piemēram, konosamentam, lai gan nav šaubu, ka arī šis dokuments apliecina parādu. Tādējādi privāttiesiskajās attiecībās finanšu saistības ir naudas saistību veids dispozitīvo normu robežās.

Finanšu saistībām kā saistību tiesisko attiecību veidam ir vairākas kopīgas iezīmes ar civiltiesiskajām saistībām, bet no tām tās atšķiras ar savu publiski tiesisko raksturu. Finanšu saistības rodas līgumattiecību rezultātā, un tās paredz finanšu līdzekļu samaksu vai citu aktīvu nodošanu citām personām vai uzņēmumiem.

Finanšu saistības var rasties kā civiltiesiski regulēts saistību attiecību rezultāts. Turklāt, finanšu saistības var rasties arī administratīvo tiesību normu izmantošanas rezultātā vai, piemēram, nodokļu tiesību jomā. Šinī gadījumā finanšu saistības rodas iestādes pieņemta administratīva akta rezultātā (piemēram, VID lēmums samaksāt uzņēmumam aprēķināto nodokli). Tādējādi finanšu

---

⁴³³ UNCITRAL. (2004). Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects. United Nations, New York. Iegūts 11.01.2025. no: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/03-90621_ebook.pdf

saistības iedalāmas regulatīvajās saistībās (aizdevuma gadījumā) un aizsargājošajās saistībās (administratīvā akta gadījumā).

Turpretī finanšu saistības nozīmē attiecīgu subjektu mijiedarbību galvenokārt civiltiesību, nevis administratīvo vai, piemēram, nodokļu tiesību ietvaros, jo VID lēmums samaksāt aprēķināto nodokli nav traktējams kā finanšu saistība, kas ir atbilstoša juridiskajiem kritērijiem. Tomēr pastāv arī viedoklis, ka parāds pret valsti arī ir finanšu saistība.

Finanšu saistības lielākoties ir divpusējas. Vienas puses pienākums izpildīt finanšu saistības pret otru pusi teju vienmēr ir saistīts ar otras puses pienākumu veikt noteiktas darbības. Izņēmums no tā ir dāvinājuma līgumi, kuros pretējas saistības nepastāv.

Par finanšu saistību rašanās pamatu mēdz būt:

1) likumā paredzētie darījumi, kā arī darījumi, kas nav paredzēti likumā, bet nav pretrunā ar to;

2) no normatīvajiem aktiem izrietošas civiltiesiskās attiecības;

3) tiesas spriedums, kas nosaka civiltiesiskās tiesības un pienākumus;

4) kaitējuma nodarīšana citai personai;

5) īpašuma iegūšana uz likuma pamata;

6) netaisnīga iedzīvošanās;

7) citas personas noteiktās darbības.

Izmantojot ekonomikas terminoloģiju, nošķiramas divu veidu saistības:

1) finanšu saistības kā līguma priekšmets - saistības, kas obligāti paredz finanšu līdzekļu nodošanu (pārskaitīšanu) attiecīgajā apmērā un bez tās neeksistē, t.i. finanšu līdzekļu piešķiršana ir darījuma priekšmets;

2) finanšu saistības kā ekvivalents - saistības, kas pieļauj šādu nodošanu (pārskaitīšanu) tiktāl, ciktāl to puses uzskata viena otru par preču apgrozījuma dalībniekiem.

Nodibinot pirmā veida saistības, darījuma puses apzinās savu dalību makroekonomiskajā finanšu līdzekļu (vai citu aktīvu) apgrozības procesā, vienlaikus pieņemot šādas dalības rezultātu kā saistības mērķi. Otrā veida saistībās finanšu līdzekļu (aktīvu) pārdales mērķis attiecīgo pušu starpā netiek īstenots, lai gan tas ir pieļaujams un netieši sasniedzams.

Starptautiskie finanšu pārskatu standarti nosaka vienu no svarīgākajām finanšu saistību identifikācijas pazīmēm – to līgumisko raksturu, veicot līgumu veidu uzskaitījumu, no kuriem izriet finansiālās saistības. Saskaņā ar minēto standartu 11.pantu finanšu saistības ir saistības, kas ir noteiktas pēc līgumsaistībām pārskaitīt naudu vai citus finanšu aktīvus citam uzņēmumam vai apmainīties ar finanšu aktīviem vai finanšu saistībām ar citu uzņēmumu ar nosacījumiem, kas

uzņēmumam ir potenciāli nelabvēlīgi. Tas arī ir līgums, kas tiks vai var tikt izpildīts, piegādājot pašu kapitāla instrumentus.⁴³⁴

Tādējādi finanšu saistību galvenās pazīmes ir:

- 1) tiesiskais (līgumiskais) pamats (izrietošs no likuma, līguma vai delikta);
- 2) termiņš (nepieciešamība izpildīt uzņemtās saistības noteiktā laikā);
- 3) finanšu līdzekļi;
- 4) pasīvais raksturs (par saistībām tiek atzīts tikai parāds trešajām personām).

Finanšu saistības rodas brīdī, kad personai tiek piešķirti finanšu līdzekļi vai citi aktīvi ar vai bez nodrošinājuma. Nodrošinātās finanšu saistības var definēt kā saistības, kuru izpilde ir garantēta ar nodrošinājumu un ļauj prasīt finanšu līdzekļu piešķiršanu pēc:

- 1) pastāvošām vai iespējamām saistībām;
- 2) saistībām ar atliekošiem un atceļošiem nosacījumiem;
- 3) saistībām, kas pret nodrošinājuma ņēmēju ir trešajai personai, kura nav nodrošinājuma devējs.

FNL 1.panta 6.punkts nosaka, ka nodrošinātās finanšu saistības ir saistības, kuru izpilde garantēta ar finanšu nodrošinājumu un ļauj prasīt finanšu līdzekļu un finanšu instrumentu saņemšanu vai pārņemt kredītprasības (arī pastāvošās vai iespējamās saistības, saistības ar atliekošiem un atceļošiem nosacījumiem, kā arī saistības, kas pret nodrošinājuma ņēmēju ir trešajai personai, kura nav nodrošinājuma devējs).⁴³⁵

Autoresprāt, termins “naudas jeb monetārās saistības” ir sašaurināts un neatspoguļo visu iespējamo saistību izpildes veidu klāstu. No tiesiskā skatpunkta saistībām var būt jebkura izpildes forma. Puses var vienoties par saistību izpildi, nododot finanšu aktīvu, kas nav tieši izteikts naudā. Tādējādi esošajās ekonomiskajās un saistību attiecībās šis termins neaptver saistību nodrošināšanas, izpildes un pārveidošanas mehānismus. Starptautiskajos finanšu pārskatu standartos un kapitāla tirgus un finanšu instrumentu regulējošajos noteikumos⁴³⁶ aktīvi tiek lietots termins “finanšu saistības”, definējot to plašāk nekā tikai naudas saistības: "Finanšu saistības ir jebkuras saistības, kas ir līgumisks pienākums nodot skaidru naudu vai citu finanšu aktīvu..."⁴³⁷

Tas nozīmē, ka finanšu saistības tiek saprastas ne tikai kā pienākums samaksāt naudu, bet arī nodot vai pārskaitīt citus finanšu aktīvus. Digitālo platformu, blokķēdes sistēmu, viedlīgumu

⁴³⁴ International Financial Reporting Standard 1. (2008). First-time Adoption of International Financial Reporting Standards. IAS Plus, Deloitte. Iegūts 07.01.2025. no: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs1>

⁴³⁵ Finanšu nodrošinājuma likums. Pieņemts: 21.04.2005. Stājas spēkā: 25.05.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. Pēdējie grozījumi 13.10.2017.

⁴³⁶ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014.gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 173/349, 12.06.2014., 349.–496. lpp.

⁴³⁷ International Financial Reporting Standard 9. Appendix A. (2020). IFRS Foundation. Iegūts 12.01.2025. no: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2022/issued/part-a/ifrs-9-financial-instruments.pdf?bypass=on>

un decentralizētās (DEFI) finanšu attīstība noved pie jaunu saistību un norēķinu veidu rašanās. Piemēram, viedlīgums var nodrošināt saistību izpildi tokenos, kas ir likvīdi un apgrozāmi, bet pēc savas būtības nav nauda. Norēķinus tirdzniecības platformās var veikt, izmantojot iekšējos klīringa mehānismus, kas neietver tiešu naudas formu.

Tas apstiprina nepieciešamību pēc terminoloģijas pielāgošanas mūsdienu digitālajai ekonomikai un saistību attiecībām. Autoresprāt, mūsdienu līgumattiecībās termina “naudas saistības” vietā jālieto termins “*finanšu saistības*”, jo tas:

- 1) atspoguļo saistību nodrošinājuma un izpildes veidu daudzveidību;
- 2) atbilst starptautiskajai terminoloģijai, kas pielietojama ekonomikā un tiesību zinātnē;
- 3) atbilst digitālās un inovatīvās ekonomikas izaicinājumiem un personu civiltiesiskajām attiecībām mūsdienās;
- 4) nodrošina ekonomisko attiecību un normatīvā regulējuma vienveidību.

Termins “*finanšu saistības*” ir funkcionāli plašāks, ietverot naudas saistības, saistības nodot citus finanšu aktīvus, nosacītās saistības (piemēram, saskaņā ar opcijas vai nākotnes līgumiem), atkarībā no tirgus apstākļu rašanās nākotnē.

Tādējādi autore uzskata par nepieciešamu izvirzīt mūsdienu prasībām atbilstošu finanšu saistības legāļdefinīciju, kas ietvertu nevien norēķinus naudā, bet arī citos norēķinu veidos:

Finanšu saistības ir civiltiesisku saistību veids, kas izriet no publiskām vai privāttiesiskām attiecībām, kura priekšmets ir viena subjekta (parādnieka) pienākums noteiktā termiņā samaksāt citam subjektam (kreditoram) noteiktu finanšu līdzekļa summu vai veikt citu darbību, kurai ir monetāra vērtība.

Par citu darbību, kurai ir naudas vērtība, veikšanu noteiktā termiņā varētu būt arī saistību izpilde ar nodrošināšanas (ķīlas, tostarp finanšu, finanšu instrumentu, vērtspapīru, tokenizētu aktīvu) vai ar pastiprināšanas (galvojums, līgumsods, rokas nauda, kā arī hipotēka) līdzekļiem.

3.4. Galveno finanšu saistību mijiedarbība ar akcesoriskām saistībām un ar to saistītā problemātika

Kā darbā tika noskaidrots iepriekš, saistību tiesībās akcesoriskām saistībām ir galvenā loma saistību izpildes nodrošināšanā, kas papildu aizsargā kreditora intereses. Šajā sakarā īpašu nozīmi iegūst galvenā un akcesorisko saistību mijiedarbības mehānisma analīze. Neskatoties uz ārējo subordināciju, akcesoriskām saistībām ir sava juridiskā daba, kas rada daudzus teorētiskus un praktiskus jautājumus. Galveno un akcesorisko saistību mijiedarbība ir sarežģīta un daudzšķautņaina struktūra, akcesorisko saistību juridiskā atkarība no galvenajām saistībām piešķir

pēdējai sistēmu veidojoša elementa statusu, taču esošā tiesu prakse un zinātniskās nostājas liecina par neskaidrībām šādu atkarību seku interpretācijā.

Finanšu saistību un akcesorisko saistību (it īpaši hipotēku) mijiedarbība ir sarežģīta sistēma, kas ietver personīgās finanses, tirgus apstākļus, banku darbības nosacījumus un valdības politiku, ietekmējot iedzīvotāju pirkjspēju un ekonomisko labklājību. Eiropā šī mijiedarbība ir uzskatāma par būtisku finanšu sistēmas stabilitātes rādītāju.

Kā darbā jau tika noskaidrots, akcesoriskās saistības ir vērstas uz kreditoru risku samazināšanu, parādnieku saistību izpildes veicināšanu un līgumattiecību pārredzamības nodrošināšanu. Toties, ja netiek ievērots samērīguma kritērijs starp nodrošinājuma līdzekli un galveno finanšu saistību, akcesoriskās saistības no saistību nodrošinājuma mehānisma pārvēršas par risku un resursu pārdales instrumentu, radot zināmu nelīdzsvarotību. Akcesorisko saistību nesamērīgums tiesību doktrīnā tiek uzskatīts par novirzi no taisnīguma, saprātīguma, labticības un pušu vienlīdzības principiem. Nesamērīgas akcesoriskās saistības rada nelīdzsvarotību starp civiltiesisko darījumu pušu interesēm un noved pie parādniekiem nelabvēlīgām sekām. Tā vietā, lai nodrošinātu saistību pienācīgu izpildi, tās kļūst par parādnieku un galvinieku finansiālās apspiešanas faktoru, ar to destabilizējot ekonomisko aktivitāti. Makro līmenī tas izpaužas darījumu izmaksu pieaugumā, investīciju klimata pasliktināšanā, kā arī uzņēmējdarbības aktivitātes un vispārējās valsts ekonomiskās attīstības samazināšanā, kas var būt par cēloni ekonomikas recesijai. Šādos gadījumos radusies nelīdzsvarotība rada sekojošas negatīvas juridiskas un makroekonomiskas sekas:

- 1) Nesamērīgu līgumsodu gadījumā parādnieks zaudē ekonomisko stimulu pildīt savas saistības. Tā vietā, lai kompensētu kreditoram tā zaudējumus, līgumsods kļūst par soda sankciju, radot pastāvīgu parāda pieauguma risku, kas zināmos apstākļos var novest līdz parādnieka maksātnespējai;

- 2) Pārmērīgas galvinieku saistības izraisa sociālo nestabilitāti (mājokļa zaudēšanu, dzīves līmeņa pazemināšanos, personīgu maksātnespēju), kā arī demotivāciju piedalīties ekonomiskajos procesos un nodarboties ar uzņēmējdarbību;

- 3) Nesamērīga rokas nauda, ja tā ir pārmērīga attiecībā pret līguma cenu, kļūst par finansiāla spiediena instrumentu un darījuma brīvības ierobežojumu, kavējot pienācīgu konkurenci tirgū, jo negodīgs rokas naudas devējs var izmantot iemaksu, lai noturētu darījuma partneri ekonomiski neizdevīgos apstākļos, zinot, ka atteikums radīs ievērojamus finansiālus zaudējumus;

- 4) Augsts saistību nodrošinājuma līmenis pēc hipotekārajiem un aizdevumu vai kredītu līgumiem palīdz samazināt kreditoru riskus, taču ievērojami un nesamērīgi paaugstina parādnieku un to galvinieku riskus.

Dominējošā metode finanšu procesu ietekmes uz reālo ekonomikas sektoru analīzi ir formulēta B. Bemanke (Bemanke B.), M. Gertlera (Gertler M.) un S. Gilkrista (Gilchrist S.) finanšu akseleratora teorijā, kas balstās uz tā saucamās ārējās finanšu prēmijas koncepciju (no angļu val. - *external finance premium*) - tā ir starpība starp finanšu resursu piesaistes izmaksām no ārpuses (aizņemtā nauda) un iekšējā finansējuma (uzkrātais monetārais kapitāls) izmaksām.⁴³⁸

Reāli ārējais finansējums ir relatīvi dārgāks, jo ārējo finanšu resursu īpašnieki sedz aģentu izmaksas (no angļu val. - *agency costs*), kas saistītas ar aizņēmēju darbības izvērtēšanu, finanšu līdzekļu atbilstošas godprātīgas izmantošanas nodrošināšanu, aizsardzību pret negodīgiem aizņēmējiem u.tml. Ārējā finansējuma izmaksas nosaka aizņēmēju finansiālo stāvokli, tā sauktā “neto vērtība” (no angļu val. - *networth*). Jo augstāks ir to neto vērtības līmenis, jo mazāka maksa par ārējā finansējuma izmantošanu ir jāmaksā (jo lielāks ir pašu kapitāls, jo mazāka maksa par ārējo finansējumu), kas vienmēr ir pozitīva. Šī atgriezeniskā saite starp maksas lielumu un aizņēmēja finansiālo stāvokli var izraisīt cikliskas svārstības. Attiecīgi, ņemot vērā esošo vajadzību pēc finanšu resursiem, neto vērtības samazināšanās izraisa ārējā finansējuma izmantošanas izmaksu pieaugumu, vienlaikus palielinoties arī nepieciešamībai pēc aizņemtā kapitāla. Rezultātā tiek samazināti ražošanas apjomi un kārtējie izdevumi (patēriņš). Norādīto komponentu mazināšanās negatīvi ietekmē neto vērtības līmeni, padarot aizņēmējiem arvien ierobežotāku pieeju ārējam finansējumam. Tajā ir finanšu (kredīta) akseleratora būtība: ārējie satricinājumi, kas izraisa izmaiņas aizņēmēju neto vērtības (turības) stāvoklī, tiek daudzkārt reizināti, ietekmējot reālos rādītājus.

Ņemot vērā, ka galveno finanšu saistību izpilde tiek pastiprināta galvenokārt ar ķīlām (it īpaši hipotēkām, kurām ir akcesoritāte), būtu nepieciešams pieskarties jautājumam par hipotekāro tirgu, kas mijiedarbojas ar finanšu un akcesoriskām saistībām. Hipotekārajā tirgū izšķir sekojošus finanšu akseleratora ciklus:

1) *Revitalizācijas posms* - ekonomiskās situācijas normalizēšanās stāvoklī valstī ir vērojams hipotekāro kredītu tirgus pieaugums, kreditēšanas izmaksu samazināšanās, kredītiestāžu piedāvājuma pieaugums. Vērtspapīru tirgus ietvaros tiek atjaunoti kredītiestāžu aizņemtie līdzekļi, parādās jauni tirgus dalībnieki, veidojas citi konkurences paņēmieni, kā arī kreditēšanas apmēri tiek atjaunoti pirmskrīzes līmenī. Notiek nekustamā īpašuma tirgus pārstrukturēšana;

2) *Augšupejas posms* - šo posmu raksturo pieaugoša kredītu pieejamība, tiek paātrināta citos posmos izsniegto kredītu refinansēšana pēc augstākām likmēm, būtiski pieaug kredītiestāžu skaits, kas nodarbojas ar kreditēšanu. Paaugstinās konkurence, kas arvien vairāk ietekmē hipotekāro kredītu izmaksas. Palielinoties pieprasījumam pēc jauniem īpašumiem, to vērtība

---

⁴³⁸ Bemanke, B., Gertler M., Gilchrist, S. (1996). The Financial Accelerator and the Flight to Quality. *The Review of Economics and Statistics*. Volume 78, P. 3. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/2109844>

sasniedz maksimumu. Rezultātā tirgus kļūst pārsātināts ar nekustamo īpašumu objektiem un notiek lejupslīde;

3) *Lejupslīdes posms* - noslēdzas zemo kreditēšanas izmaksu periods, kas ir saistīts kā ar kvalitatīvu kredītņēmēju skaita samazināšanos, tā arī ar naudas sadārdzinājumu ekonomikā, kas saistīts ar makroekonomiskām pārmaiņām. Augšupejas posmā tiek veikta sistemātiska hipotekāro kredītu absorbcija, mazinoties tirgus pieauguma tempiem. Pastāv būvniecības jaudu pārpalikums un nekustamo īpašumu pārprodukcija. Būvkompleksa aktivitāte samazinās, bet vērojams plašs uzbūvēto nekustamo īpašumu patēriņš;

4) *Depresijas posms* - kreditēšanas izmaksas pieaug līdz maksimumam līdz ar aktivitātes sabrukumu hipotekāro kredītu tirgū. Augstās procentu likmes un aizņēmēju maksātnespēja padara par nepiespējamu kredītu refinansēšanu, kā arī spējas atmaksāt aizdevumus (kredītus). Kredītiestāžu piedāvājuma trūkuma dēļ samazinās konkurence un pieaug kredītu izmaksas. Stabīlā makroekonomiskajā vidē kredītiestādes spēj uzturēt stabilu hipotekāro kredītu ienesīgumu. Krietni samazinās jaunu nekustamo īpašumu piedāvājums. Finanšu akseleratora cikli hipotekārajā tirgū ir aplūkojami Pielikumā Nr.2.

Finanšu akseleratoru var definēt kā mehānismu ciklisko svārstību izplatībai, samazinot vai paplašinot piekļuvi aizņemamiem līdzekļiem. Savukārt privātpersonām kā hipotekāro kredītuņēmējiem arī ir jāmaksā par ārējo finansējumu un šīs maksas ir jo mazākas, jo augstāks ir viņu finansiālais stāvoklis. Līdz ar ko, jo kvalitatīvāka ir aizņēmēja sniegtā ķīla vai lielāka pirmā iemaksa (hipotēkas kredītam), jo izdevīgāki ir aizdevuma nosacījumi. Šajā gadījumā, saskaņā ar finanšu akseleratora koncepciju, izmaiņas aktīvu vērtībā, kas kalpo par ķīlu, vai aizņēmēju ieņēmumu pietiekamība, būtiski ietekmē kreditēšanas un patēriņa līmeni valstī.

Piemēram, hipotekāro kredītu iegādāta īpašuma vērtības samazināšanās liedz kredītņēmējiem to pārdot un atmaksāt aizdevumu no pārdošanas saņemtajiem ieņēmumiem. Tas secīgi izraisa hipotekārās kreditēšanas apjoma samazināšanos un uzņēmējdarbības aktivitātes mazināšanos nekustamo īpašumu tirgū (sakarā ar investīciju samazināšanos ēkās un būvēs), kā arī ar to saistīto nozaru (būvmateriālu, ražošanas u.c.) recesiju. Tieši šā iemesla dēļ ASV jauno mājokļu celtniecības apjoms ir viens no galvenajiem ekonomisko apstākļu rādītājiem.⁴³⁹

Finanšu akseleratora esamība hipotekāro kredītu tirgū ir noteikta ar faktu, ka nekustamā īpašuma cenu kāpuma laikā ar piešķirto kredīta summu pieaug aizņēmēju neto vērtība (ķīlas vērtības pieauguma dēļ), radot papildu pieprasījumu pēc jauniem aizņēmumiem, kas noved pie patēriņa pieauguma, bet vairs nav saistīts ar hipotekāro kreditēšanu. Ir pamats secinājumam, ka

---

⁴³⁹ Kosuki, A., Proudman, J. and Vlieghe G. (2002). Houses as Collateral: Has the Link between House Prices and Consumption in the U.K. Changed? *Economic Policy Review*, Federal Reserve Bank of New York, P. 163-177. Iegūts 02.03.2025. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=831805

stabilā ekonomikā parādu pieaugums vājina aizņēmēju finansiālo stāvokli, krasi samazinot to neto vērtību (turību) tirgus lejupslīdes posmā un negatīvi ietekmē to maksātpēju.

Finanšu akseleratora pētījumi hipotekāro kredītu tirgū liecina, ka lielāka kredītu pieejamība (ko izsaka attiecība: vidējā kredīta summa/vidējā īpašuma vērtība (no angļu val. - *loan to value ratio*), parasti ir saistīta ar nekustamā īpašuma cenu jūtīgumu un izsniegto hipotekāro kredītu apjomu pret vispārējo ekonomisko situāciju. Tas ir, lejupslīdes posmā attīstītāko hipotekāro kredītu tirgu palēnināšanās ir straujāka, kā arī vērojama ātrāka to izaugsme ekonomikas atveseļošanās laikā.⁴⁴⁰

Finanšu instrumentu, kas apkalpo hipotekāros kredītus, attīstība ietver sekundāro aktīvu veidošanu, ar kuriem notiek refinansēšana un hipotekārās kreditēšanas bāzes palielināšana. Toties tas paaugstina riskus, kas mēdz būt provocēti ar ķīlas vērtības izmaiņām vai aizņēmēju materiālo stāvokli. Tam sekojoša negatīva kredīta kvalitātes vērtība un hipotekāro vērtspapīru ienesīgums var izraisīt finanšu tirgus nestabilitāti. Rezultātā kredītu operācijas samazinās un secīgi samazinās ražošana, patēriņa pieprasījums, pieaug bezdarbs u.tml.

Hipotekārais tirgus, no vienas puses, var kļūt par mainīgo ciklu katalizatoru un ekonomiskās krīzes galveno cēloni. Bet, no otras puses, hipotekārais kredīts ir efektīvs veids, kā stimulēt investīcijas reālajā tautsaimniecības sektorā, kas būtiski ietekmē IKP apjomu un tautsaimniecības makroproporcijas, palīdzot pārvarēt ekonomisko krīzi. Hipotēkas kredīts pēc savas būtības ir investīciju resurss, kas ļauj aktivizēt būvniecības kompleksu, iesaistot līdzekļus saistītās nozares nekustamā īpašuma ražošanas un pārdošanas procesā un kalpojot par pamatu multiplikatora (naudas plūsmas reizināšanas) efektu veidošanai un ekonomikas izaugsmei.

Hipotekārā tirgus attīstības cikls pēc laika nesakrīt ar ekonomisko ciklu: hipotēku tirgus lejupslīde notiek pirms vispārējās ekonomikas lejupslīdes, un augšupeja seko agrāk. Līdz ar ko, hipotekārā tirgus stāvoklis liecina par tendencēm ekonomikā: situācijas pasliktināšanās hipotekārajā tirgū norāda uz to, ka tuvākajā laikā pasliktināsies ekonomiskā situācija valstī, bet hipotekārā tirgus augšupeja ir priekšnosacījums nacionālās ekonomikas izaugsmei. Secināms, ka tirgus lejupslīdes stadijā banku interešu aizsardzība un tai piemērojamie akcesorisko saistību izpildes piespiedu līdzekļi negatīvi ietekmē valsts ekonomiku kopumā. Valdībai ir jāiestrādā attiecīgie cikliskie pasākumi lejupslīdes posmā un augšupejas posmā, ņemot vērā patērētāju uzvedību attiecīgā cikla fāzē. Galvenie patērētāju rādītāji – pieprasījums pēc hipotekārajiem kredītiem un esošo kredītu refinansēšana augšupejas posmā, kā arī neizpildīto saistību apjoms lejupslīdes posmā, it īpaši, ja to izraisa ekonomiskā krīze.

---

⁴⁴⁰ Almeida, H. et al. (2006). The Financial Accelerator: Evidence from International Housing Markets. *Review of Finance*. Volume 10, P.324. Iegūts 02.03.2025. no: <https://doi.org/10.1007/s10679-006-9004-9>

Ekonomisko ciklu izlīdzināšana ir galvenais valsts piedalīšanās rezultāts hipotekārās kreditēšanas tirgū. Valstij ne vien jānosaka attiecīga ekonomiskā politika un pasākumi hipotekārās kreditēšanas tirgū atbilstoši valsts politikai ekonomisko ciklu noregulēšanai, bet arī jāņem vērā globālo pasaules tirgus tendences (naudas vērtības prognoze, reālo aktīvu vērtība, valūtas kursi u.c.), pasaules ekonomikas cikliskumu un citus faktorus. Mākslīga hipotekārās kreditēšanas apjomu palielināšana var izraisīt finansēšanas samazinājumu citās kreditēšanas jomās, izveidojot tā saucamo “burbuli” nekustamo īpašumu tirgū, kas bija vērojams pirms 2008.gadā izraisītās ekonomiskās krīzes.

Pirms 2008.gada pasaules ekonomiskās krīzes arvien lielāka finanšu kapitāla plūsma tika saistīta ar paaugstināta riska kredītiem, emitējot atvasinātos instrumentus vai atvasinātos vērtspapīrus, no kuriem visizplatītākie bija mijmaiņas (no angļu val. - *swap*) darījumi. Nebeidzamās finanšu spekulācijas, jaunu vērtspapīru emisija zem esošajiem (vērtspapīrošana), uzpūta tā saucamo “burbuli”, kuram nebija absolūti nekāda seguma. 2008. gada beigās finanšu sistēmas sabrukums kļuva neizbēgams, taču visbīstamākais gan ASV, gan visai pasaulei bija tas, ka krīze skāra ne vien finanšu tirgu, bet arī banku tirgu.

Pēc 2008. gada ekonomiskās krīzes sabiedrība visā pasaulē mēģināja izprast tās cēloņus un iemeslus. Daudzas finanšu rādītāju analīzes, valdības un neatkarīgu struktūru veiktās izmeklēšanas, kā arī intervijas ar lielāko ASV banku darbiniekiem, kuri zināja par augsta riska hipotekām, liecināja, ka vēlme pēc lielas peļņas pamudināja riska ieguldījumu fondus un investīciju kompānijas uz slepeno vienošanos. Atklājās, ka vadošās reitingu aģentūras apzināti palielināja vērtspapīru reitingus, tādējādi piesaistot neattaisnotu ārvalstu investoru uzmanību ASV tirgum.

2009.gads - pirmais pēckrīzes gads izrādījās diezgan grūts visām pasaules valstīm: būtisks ražošanas kritums, sociālās noslāņošanās pieaugums, uzņēmējdarbības aktivitātes kritums uzņēmumu bankrota dēļ visās tautsaimniecības nozarēs, fizisko personu masveida maksātnespēja - tā ir cena, ko pasaule samaksāja par banku alkātību un patvaļu. Saskaņā ar “The Financial Times” ziņojumu, vairāk nekā sestā daļa no pasaules IKP 2008. gadā tika zaudēta finanšu krīzes laikā.⁴⁴¹

Dažām valstīm, tostarp Latvijai, bija nepieciešami vairāki gadi, lai atjaunotu ekonomiku līdz 2007.-2008. gada sākuma līmenim. Attīstītajām valstīm ekonomikas atjaunošana līdz atbilstošam līmenim prasīja nedaudz mazāk laika vairāku iemeslu dēļ, tostarp banku sektora stabilas darbības dēļ. Tā, piemēram, Šveices, Japānas, Kanādas un Anglijas centrālās bankas neilgi pirms tirgus sabrukuma veica virkni pretkrīzes pasākumus, kas ļāva tām izturēt 2008. gada krīzes

---

⁴⁴¹ Raptopoulos L. (2018). Weathering the financial crisis: how seven lives were changed. Financial Times, Iegūts 10.03.2025. no: <https://ig.ft.com/financial-crisis-voices/#:~:text=In%20an%20unprecedented%20move%2C%20huge,gross%20domestic%20product%20in%202008>

izraisītās sekas. Apvienotā Karaliste nacionalizēja divas lielākās bankas valstī - “Bradford & Bingley” un “Northern Rock”, lai vairotu uzticību nacionālajai banku sistēmai un izturētu krīzi, pieņemot savlaicīgus un efektīvus lēmumus monetārās politikas ietvaros, kā arī izmantojot elastīgus valūtas kursus. Kopumā, lai atjaunotu ekonomiku pasaules spēcīgākajās valstīs, bija nepieciešami milzīgi finanšu līdzekļi, kas likumsakarīgi ievērojami palielināja to ārējo parādu.

ES bija spiesta izglābt dažas tās dalībvalstis no bankrotēšanas, pārdalot ievērojamus finanšu resursus visvairāk krīzes skartajās valstīs, kas izraisīja būtisku globālās ekonomikas izaugsmes tempu samazināšanos. Protams, tautsaimniecību stabilizācijas pasākumi ir radījuši darbavietu zaudēšanu un sociālo spriedzi visā pasaulē, kas noveda arī pie masveida fizisko personu uzņemto saistību neizpildes, ar hipotēku nodrošināto nekustamo īpašumu pakļaušanu piespiedu piedziņai no banku puses, tostarp Latvijā, kurā bankas izmantoja šīs procedūras, pašas glābjoties no bankrota. Tam sekojošais uzņēmumu bankrots un parādnieku maksātnespēja izraisīja arī būtisku emigrāciju no valsts: ja 2006.gadā kopējā emigrācija no Latvijas sastādīja 8807 cilvēkus, 2007.gadā - 7946, tad 2008.gadā - 22367, 2009. gadā - 34477, bet 2010.gadā sasniedza 35640 emigrējušo cilvēku.⁴⁴²

2008.gada ekonomiskās krīzes pieredze rāda, ka stabilai ekonomikas attīstībai primāra nozīme ir efektīviem valsts kontroles pasākumiem, bet normatīvajam regulējumam jāsabalansē finanšu attiecību dalībnieku vēlmi gūt peļņu un sociāli ekonomisko stabilitāti valstī. Vienas bankas problēmas ir ārpus tās struktūras un tiešiem darījumu partneriem un var izplatīties visā finanšu sektorā, turklāt tās var pārvietoties no vienas valsts uz otru un tālu pārsniegt šo valstu robežas.

Pirms krīzes ES tika pieņemti vairāki vienoti noteikumi, lai regulētu gan organizētos, gan neorganizētos finanšu tirgus. Tomēr, ņemot vērā finanšu tirgu nestabilitāti Eiropas valstīs, izrādījās, ka šie noteikumi nespēj nodrošināt ES valstu ārkārtas pasākumus. Lai nodrošinātu finanšu un ekonomisko stabilitāti šajos apstākļos, EK ieviesa daudzus grozījumus pārnacionālajos tiesību aktos, tostarp finanšu iestāžu kā finanšu tirgu dalībnieku kapitāla pietiekamības un likviditātes līmeņa noteikšanai, kā arī finanšu iestāžu krīzes pārvaldībai.

Šajā sakarā dažās valstīs ir būtiski pastiprinājies monetārās sistēmas regulējums, paaugstinājās prasības obligātajām rezervēm un tika palielināta finanšu sektora caurskatāmība. ES arī izveidoja Banku un kapitāla tirgu savienību, kuras darbības mērķis ir aizsargāt iedzīvotājus un pasaules ekonomiku no pārsteidzīgiem un riskantiem darījumiem, ko veic bankas vai biržas. ES vadība nosaka trīs galvenos minētās savienības izveides mērķus: izveidot vienotu banku

---

⁴⁴² Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji. (2024). Migrācijas saldo. Oficiāls statistikas portāls. Iegūts 10.03.2025. no: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRS/IRS010/table/tableViewLayout1/

uzraudzības sistēmu, izstrādāt vienotu banku bankrotu atrisināšanas mehānismu un izveidot privāto banku noguldījumu vispārējās apdrošināšanas sistēmu.⁴⁴³

Kopš finanšu krīzes ES tiesībās tika izveidots arī stingrāks regulējums patērētāju tiesību aizsardzībai ar nekustamo īpašumu nodrošināto kredītu jomā.⁴⁴⁴ Tikmēr EST ir izstrādājusi nozīmīgu judikatūras virzienu par patērētāju procesuālo aizsardzību, tostarp piedziņas vēršanas uz mājokli procesa jomā un atspoguļo patērētāju līgumtiesību konstitucionalizāciju.⁴⁴⁵ 2012.gada EST judikatūrā ir pausta atziņa, ka ar hipotēku apgrūtinātu un apķīlātu īpašumu izpildes sistēma, kurā ir ierobežotas iespējas iebilst pret izpildi, nav saderīga ar ES un Padomes Direktīvu 93/13, ja patērētājs nedz pašā izpildes procesā, nedz arī īpašajā tiesvedībā nevar panākt efektīvu tiesību aizsardzību tiesā saistībā ar Direktīvā paredzēto tiesību izmantošanu, piemēram, tiesai uz laiku apturot piespiedu izpildes procesu.⁴⁴⁶

Pasaules pēckrīzes finanšu regulējuma jomā Bāzeles sistēmai ir bijusi galvenā loma banku sektora stabilitātes un noturības veidošanā. Bāzele II⁴⁴⁷ un Bāzele III⁴⁴⁸ ir divas nozīmīgas šīs sistēmas iterācijas. Lai gan Bāzele II darbojas kopš 2004.gada, tai neizdevās apturēt šāda mēroga katastrofu. Bāzele II mērķis bija novērst tās priekšgājēja Bāzeles I ierobežojumus, koncentrējoties uz riska pārvaldības sarežģītību finanšu iestādēs. Bāzele II ieviesa riska svērto aktīvu jēdzienu, atzīstot, ka ne visiem aktīviem ir vienāds riska līmenis.

Pēc 2008. gada finanšu krīzes sākot no 2010. gada tika ieviesta Bāzeles III sistēma, kuras mērķis ir novērst pirmskrīzes normatīvā regulējuma nepilnības un nodrošināt normatīvo pamatu elastīgai banku sistēmai, kas atbalsta reālo ekonomiku. Ietvars ieviesa augstākas minimālā kapitāla prasības un kritiski svarīgas kapitāla rezerves, nodrošinot, lai bankām būtu pietiekams kapitāls zaudējumu segšanai. Bāzele III arī ieviesa tādas likviditātes standartus kā likviditātes seguma koeficients (no angļu val. - *liquidity coverage ratio*) un neto stabilā finansējuma koeficients (no angļu val. - *net stable funding ratio*), lai novērstu likviditātes riskus. Ietvars tika sadalīts trīs pīlāros: minimālās kapitāla prasības, uzraudzības pārskats un tirgus disciplīna. Šo pīlāru mērķis bija uzlabot riska pārvaldības praksi, regulatīvo uzraudzību un tirgus caurskatāmību.

---

⁴⁴³ What is the banking union. European Commission. Iegūts 10.03.2025. no: https://finance.ec.europa.eu/banking/banking-union/what-banking-union_en

⁴⁴⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/17/ES (2014.gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu. Publicēts: Oficiālais vēstnesis, L 60/24, 28.02.2014., 34.-85.lpp.

⁴⁴⁵ Micklitz, H.-W. (2017). The Constitutional Transformation of Private Law Pillars through the CJEU. Collins, H., (red.). *European Contract Law and the Charter of Fundamental Rights*. Intersentia, Cambridge, Antwerp, Portland, P.49. Iegūts 11.03.2025. no: <https://doi.org/10.1017/9781780684963>

⁴⁴⁶ Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-415/11; 08.11.2012. Iegūts 10.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A62011CJ0415>; Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-470/12; 27.02.2014. Iegūts 10.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62012CC0470>

⁴⁴⁷ Bāzele II: Starptautiskā kapitāla mērīšanas un kapitāla standartu konverģence: pārskatīta sistēma (Šveice), (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards), 30.06.2006., Basel Framework: BIS. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.bis.org/publ/bcbs128.htm>

⁴⁴⁸ Bāzele III: Starptautiskais regulējums bankām (Šveice), (Basel III: International regulatory framework for banks), 07.12.2007., Basel Framework.: BIS. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>

2008. gads atklāja tobrīd izveidojušās finanšu sistēmas vājās vietas ne vien ASV, bet visās attīstītajās pasaules valstīs. Straujā globalizācijas attīstība ir ļāvusi pārcelt krīzes parādības no vienas valsts uz visas pasaules ekonomiku, tāpēc šajā sakarā aktuālākais jautājums ir par vienotu noteikumu un mehānismu izveidi finanšu attiecību funkcionēšanai.⁴⁴⁹

Kļuva skaidrs, ka banku, biržu, klīringa kompāniju un riska ieguldījumu fondu darbības pienācīgas kontroles trūkums novedīs pie postošām sekām. Kontroles trūkums kopā ar atvasināto finanšu instrumentu strauju pieaugumu, nereti peļņu gūstot teju no “zila gaisa”, var radīt ilūzijas sajūtu, tāpēc jāņem vērā 2008. gada notikumi, lai nākotnē izvairītos no šādu scenāriju atkātošanās. Pasaules sabiedrība ir sapratusi, ka finanšu tirgus un finanses kopumā necieš nekontrolētu un nepārdomātu attieksmi pret sevi, līdz ar to jāstiprina valsts un pārnacionālo institūciju regulējošie un uzraudzības mehānismi pār banku, nebanku finanšu organizāciju un citu finanšu tirgu dalībnieku darbību.

Finanšu teorijā risku pārvaldības problemātikai un to izpausmes seku pārvarēšanai tiek pievērsta būtiska uzmanība.⁴⁵⁰ Diversifikācija ir uzskatāma par galveno risku ierobežošanas līdzekli, lai sadalītu riskus starp atsevišķiem saimnieciskās darbības veidiem noteiktā brīdī (no angļu val. - *cross-sectional risk sharing*).⁴⁵¹ Taču F.Allens (Allen F.) un D.Geils (Gale D.) norāda uz nesistemātisku risku rašanās iespējamību, kas nav standarta diversifikācijas priekšmets. Turklāt, viņi ir izstrādājuši divas stratēģijas aizsardzībai pret šāda veida riskiem: riska sadalīšanu starp paaudzēm (no angļu val. - *intergenerational risk-sharing*), kā arī rezervju veidošanu, lai mazinātu patēriņa svārstības laika gaitā (no angļu val. - *asset accumulation*).⁴⁵²

Konstatējams, ka finanšu “burbulim”, kā arī tā saucamam hipotekāram bumam ir zināmi trūkumi:

1) Finanšu krīzes risks - masveida hipotekāro kredītu izsniegšana bez pienācīga aizņēmēju maksāspējas novērtējuma var izraisīt saistību nepildīšanu un banku sistēmas sabrukumu. Tas bija viens no 2008. gada globālās finanšu krīzes iemesliem;

---

⁴⁴⁹ Tskhadadze, N.V., Chernorizova, N.V. (2019). International Financial Markets in the Conditions of Transformation of Financial System. The Future of the Global Financial System: Downfall or Harmony. Popkova, E.G.H. (ed.). Springer Nature Switzerland AG, P.757–764. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.scribd.com/document/905974401/The-Future-of-the-Global-Financial-System-Downfall-or-Harmony-Elena-G-Popkova-download-full-chapters>

⁴⁵⁰ Arrow, K. (1964). The Role of Securities in the Optimal Allocation of Risk-bearing. Review of Economic Studies. Volume 31, No.2, P. 91–96. Iegūts 10.03.2025. no: <https://doi.org/10.2307/2296188>

⁴⁵¹ Allen, F., Gale, D. (2000). Comparing Financial Systems. MIT Press. Oxford Cambridge, P. 577-581. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/2696752>

⁴⁵² Allen, F., Gale, D. (2001). Comparative Financial Systems: A Survey. Center for Financial Institutions. Working Paper, No.01-15. University of Pennsylvania. The Wharton School. Philadelphia. Iegūts 21.02.2025. no: <https://ideas.repec.org/p/wop/pennin/01-15.html>

2) Palielināts parādu slogs - kredītņēmēji var saskarties ar grūtībām izpildīt uzņemtās saistības, mainoties ekonomiskajiem apstākļiem, piemēram, pieaugot procentu likmēm vai samazinoties ienākumiem, kas tieši negatīvi ietekmē to maksātspēju;

3) Cenu kāpums - ievērojams nekustamā īpašuma cenu pieaugums augšupejas posmā var izraisīt cenu “burbuļa” veidošanos, kas galu galā plīst, izraisot cenu kritumu un tiešus zaudējumus īpašumu īpašniekiem;

4) Nekvalitatīva būvniecība - masveida būvniecības apstākļos attīstītāji bieži vien ietaupa uz kvalitatīviem būvmateriāliem un tehnoloģijām, kas samazina būvju un ēku kvalitāti, kas ar laiku negatīvi ietekmē nekustamā īpašuma vērtību;

5) Atkarība no kredītiem - pasliktinoties finanšu situācijai, palielināta iedzīvotāju atkarība no kredītsaistībām var negatīvi ietekmēt ekonomiku kopumā.

Lai arī Latvijā krīzes pārvarēšanai bija veikti zināmi pasākumi, tie pārsvarā aizsargāja kreditoru intereses. Kā darbā tika norādīts, pilnvērtīgi parādnieku (un galvnieku) aizsardzības mehānismi netika ieviesti, vien paplašinot maksātnespējas procesa norises iespējas uzņēmumiem un arī fiziskām personām. Novēloti, tikai 2020.gadā, tika pieņemti grozījumi Kredītiestāžu likumā, kura Pārejas noteikumu 88.punkts paredz bankas kā kreditora tiesības vienpusēji pilnā vai daļējā apmērā dzēst tādas aizdevuma (kredīta) saistības fiziskajām personām, kuras nav izpildītas 2008. gada ekonomiskās lejupslīdes dēļ.⁴⁵³ Taču šī kārtība ir paredzēta tikai tiem aizdevuma (kredīta) līgumiem, kas noslēgti starp kreditoru un fizisko personu (nevis uzņēmumu, par kura saistībām tika doti fizisko personu galvojumi) un bija piemērojama līdz 2022.gada 31.decembrim. Turklāt šī kārtība vairāk aizsargā kreditoru intereses, jo saistību dzēšanas rezultātā bankas tiktu atbrīvotas no pienākuma veidot attiecīga sistēmiskā riska kapitāla rezervi saskaņā ar Kredītiestāžu likuma 35.¹⁷ panta prasībām.

Latvijā krīzes laikā valsts nenoteica prasības bankām veikt saistību restrukturizāciju, kas ļautu saglabāt parādnieku īpašumtiesības uz ieķīlātiem īpašumiem un izvairītos no maksātnespējas. Tā vietā tika izveidota procedūra par parādnieku un galvnieku ieķīlāta nekustamā īpašuma pakļaušanu bezstrīdus piespiedu izpildei, vēršot piedziņu uz ieķīlāto nekustamo īpašumu un pārdodot to izsolē, kuru rīko tiesu izpildītāji. Sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs veic attiecīga nekustamā īpašuma novērtēšanu pēc CPL 604.panta prasībām, nosakot nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanas vērtību. Piespiedu pārdošanas vērtība nav tirgus cena, parasti tā ir aptuveni 30-40% zemāka par tirgus cenu, kuru nosaka pēc Latvijas Īpašumu Vērtētāju asociācijas

---

⁴⁵³ Kredītiestāžu likums. Pieņemts: 05.10.1995. Stājas spēkā: 24.10.1995. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 163, 24.10.1995. Pēdējie grozījumi 30.06.2024.

metodiskajām rekomendācijām, kas tika sagatavotas tieši 2009. pēckrīzes gadā.⁴⁵⁴ Piespiedu pārdošanas vērtība šajā gadījumā nerasniedz pat īpašuma kadastrālo vērtību, kas maksimāli tuvinātos tā tirgus vērtībai. Šī vērtība tiek noteikta par izsoles sākumcenu, taču nodrošinātais kreditors var piedalīties izsolē un iegādāties šo īpašumu, ieskaitot pirkuma summā savu hipotekāro prasījumu, kas pamatots ar izpildu dokumentu, kā arī citus hipotekāros parādus saskaņā ar CPL 612.panta prasībām.

Latvijā hipotekārajiem kreditoriem tika noteiktas priekšrocības kļūt par izsolē pārdodama nekustamā īpašuma īpašnieku par piespiedu pārdošanas vērtību, kas ir par 30-40% mazāka nekā tirgus vērtība, izmantojot arī tiesības uz ieskaitu. Toties parādnieka saistības nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanas kārtā tiek nokārtojamas par 30-40% mazāk, nekā tās būtu nokārtojamas, ja īpašumam tiktu noteikta tirgus vērtība, jo papildus ir apmaksājama tiesu izpildītāja atlīdzība par izsoles rīkošanu.⁴⁵⁵ Piemēram, Parex bankas kredītportfeļa sliktākās daļas izveidotais uzņēmums Reverta 2010. gadā pirkto īpašumus pārdevis vidēji par 22% dārgāk nekā nopircis.⁴⁵⁶ Tas nozīmē, ka iegādājoties Latvijas kredītņēmēju nekustamos īpašumus par vērtību, kas ir vismaz par 30% mazāka nekā tirgus vērtība (bet gadījumā, ja īpašumi tiek iegādāti otrās izsoles kārtā – tad par 50% mazāka), bankas un to meitas uzņēmumi turpmāk pārdeva tos krietni dārgāk.

Kā tika minēts darba 2.2.nodaļā, Swedbank 2009. pēckrīzes gadā izveidoja meitas uzņēmumu Ektornet, kas izsolēs pārņēma pašas bankas hipotekāro parādnieku (arī galvinieku) nekustamos īpašumus un kļuva par lielāko nekustamo īpašumu portfeļa turētāju Latvijā. 2012.gadā uz tā vārda Zemesgrāmatās bija reģistrēti jau 3500 īpašumi 185 miljonu eiro vērtībā, kas veidoja 30,1% no kopējā Ektornet īpašumu portfeļa. Ektornet kopējais īpašumu portfelis Zviedrijā, Norvēģijā, Somijā, Igaunijā, Latvijā, Lietuvā, ASV un Ukrainā 2011.gada beigās bija 650 miljoni eiro, un gada laikā tas ir palielinājies par 98,9%.⁴⁵⁷ Zīmīgi, ka lielākoties uzņēmuma īpašumu portfeli veido komercīpašumi.

Pēc Latio līdzīpašnieka un Latvijas nekustamo īpašumu darījumu asociācijas vadītāja E.Šīna atziņām, sākotnēji nekustamo īpašumu speciālistu vidū bija zināmas bažas, ka bankām, kurām jau tā ir diezgan liela vara nekustamā īpašuma biznesā, būs vēl lielāka – tā tas arī bija –

⁴⁵⁴ LĪVA. (2009). Vērtējumi tiesu izpildītāju vajadzībām. Iegūts 10.03.2025. no: https://www.vertetaji.lv/upload/normativie_akti/vertesana_tiesu_izpilditajiem_izsoles_vajadzibam20140806_0000.pdf

⁴⁵⁵ Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības taksēm. Ministru kabineta noteikumi Nr.451. 26.06.2012. Pēdējie grozījumi 20.04.2023.

⁴⁵⁶ Mārtiņa, I. (2015.gada 06.decembris). Nekustamo īpašumu burbulis Latvijā pārsprāga, taču sekas jūtamas vēl aizvien. All Media Latvia. Iegūts 11.03.2025. no: <https://zinas.tv3.lv/ekonomika/nekustamo-ipasumu-burbulis-latvija-parspraga-tacu-sekas-jutamas-vel-aizvien/>

⁴⁵⁷ Kovaļčuks, A. (2012. gada 26.jūlijs). «Ektornet» īpašumu portfeļa vērtība Latvijā - Ls 147,6 miljoni. LETA. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.apollo.lv/5736239/ektornet-ipasumu-portfela-vertiba-latvija-ls-147-6-miljoni>

krietna daļa no tirgus pēdējos 7-8 gados kontrolē tieši banku meitas uzņēmumi. Tirgū ir vērojama sava veida stagnācija, kuru nosaka šī portfeļa aizvien klātesamība tirgū.⁴⁵⁸

Nākas secināt, ka bankas nav cietušas krīzes laikā un nav uzņēmušās riskus, pilnībā pārliekot tos uz kredītņēmējiem un galvniekiem, kas izraisīja fizisko un juridisko personu masveida maksātnespēju. Jāuzsver, ka krīzes laikā iegūstot piespiedu kārtā nekustamos īpašumus savā īpašumā, tās pašas bankas atkārtoti laiž tos apgrozībā un piedāvā paņemt kredītus, izveidojot jaunas nodrošinātas finanšu saistības ar iespēju veidot hipotekārus vērtspapīrus (atvasinātus instrumentus) un papildu nopelnot uz tā rēķina. Krīzes laikā bankas kā komercsabiedrības izmantoja savas priekšrocības ar valsts atbalstu un izsoles kārtā pārreģistrēja savā un meitas uzņēmumu vārdā vairākus tūkstošus fizisko un juridisko personu – parādnieku un galvnieku - nekustamos īpašumus, pie tam vairākums no tām piederēja tieši juridiskajām personām – tādām pašām komercsabiedrībām, kā bankas vai to meitas uzņēmumi.

2008.gadā ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūru tiek atzīts, ka mājokļa zaudēšana ir viens no būtiskākajiem kaitējumiem tiesībām uz mājokļa neaizskaramību un ikvienai personai, kurai pastāv iespēja ciest šo kaitējumu, principā ir jābūt iespējai izvērtēt šī pasākuma samērīgumu.⁴⁵⁹ 2023.gadā EST, sniedzot prejudiciālu nolēmumu par EP un Padomes Direktīvas 93/13 7.panta 1.punkta interpretāciju atzinusi, ka nav pieļaujama valsts tiesu judikatūra, saskaņā ar kuru nav iespējams būtībā apturēt kļūdas tiesību izmantošanu, kas īstenojama, veicot nekustamā īpašuma – patērētāju vai citu personu mājokļa – privāto pārdošanu izolē, ciktāl ir nepieciešama pagaidu noregulējuma pasākumu noteikšana, lai garantētu tiesas, kuras kompetencē ir izvērtēt līguma noteikuma negodīgumu, lēmuma pilnīgu efektivitāti.⁴⁶⁰

Tāpat ar EST judikatūru ir atzīts, ka attiecībā uz sekām, ko rada patērētāja un viņa ģimenes mājokļa, kas veido viņu galveno dzīvesvietu, atsavināšana, kompetentām valsts tiesām jābūt pagaidu pasākumiem, kas ļautu apturēt prettiesisku piedziņas vēršanas uz hipotēku vai to izbeigt, ja šādu pasākumu veikšana ir nepieciešama, lai nodrošinātu ES un Padomes Direktīvas 93/13 paredzētās aizsardzības efektivitāti.⁴⁶¹

Nolūkā līdzsvarot kreditora un parādnieku tiesības un intereses, būtu nepieciešams noteikt prasību, ka piespiedu pārdošanas vērtība nevar būt mazāka par 80%, nekā tās tirgus vērtība un CPL 604.panta pirmā daļa izteicama sekojošā redakcijā:

---

⁴⁵⁸ Mārtiņa, I. (2015.gada 06.decembris). Nekustamo īpašumu burbulis Latvijā pārsprāga, taču sekas jūtamas vēl aizvien. All Media Latvia. Iegūts 11.03.2025. no: <https://zinas.tv3.lv/ekonomika/nekustamo-ipasumu-burbulis-latvija-parspraga-tacu-sekas-jutamas-vel-aizvien/>

⁴⁵⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta Nr. 19009/04; 13.08.2008. Iegūts 10.03.2025. no: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-86233%22%5D%7D>

⁴⁶⁰ Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-598/21; 12.01.2023. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62021CC0598>

⁴⁶¹ Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-34/13; 10.09.2014. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62013CJ0034>

“(1) Nekustamo īpašumu uz parādnieka rēķina pēc tiesu izpildītāja pieprasījuma novērtē sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs, nosakot nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanas vērtību, kas nav mazāka par 80% no nekustamā īpašuma tirgus vērtības”.

Autore, būdama 11.Saeimas deputāte, 2012.gadā ierosināja ieviest ML tā saucamo „nolikto atslēgu” principu, kad par neizpildītām saistībām būtu pietiekami atbildēt vien ar nekustamo īpašumu, kas kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kreditoru varētu dzēst pilnā apjomā, ar to līdzsvarojot parādnieku un kreditoru aizsargājamās intereses. Tas izraisīja plašu sabiedrības diskusiju un tolaik nebija atbalstīts, toties 2016.gadā šis princips tika ieviests PTAL ar atsevišķu tiesisko regulējumu, grozot minētā likuma 8.¹ panta astoto daļu, paredzot, ka kredīta devējam, kas saņēmis no patērētāja kredīta pieprasījumu, ir pienākums piedāvāt viņam izvēlei vismaz divus atšķirīgus patērētāja kredītēšanas līguma noteikumus, no kuriem viens paredz, ka nekustamais īpašums, kura iegādei tiek ņemts kredīts, kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā.⁴⁶² Kā redzams, tas nav paredzēts komerckredītiem, kuru parādnieki ir juridiskās personas, kas, autoresprāt, nav samērīgi. 2008.gada krīze pierādīja, ka bankas kā komercsabiedrības pēc atvieglotas procedūras veicot bezstrīdus piespiedu izpildes procedūras un ar ieskaitu izsoles kārtā pārreģistrējot vairākumu no Latvijas nekustamiem īpašumiem savā vārdā vai savu meitas uzņēmumu vārdā un turpmāk piedāvājot tos pašus nekustamos īpašumus iegādāties kredītā, ne tikai nav zaudējuši, bet arī nopelnījuši uz Latvijas kredītņēmēju rēķina.

Autore uzskata, ka viens no kredītņēmēju aizsardzības mehānismiem nolūkā līdzsvarot kreditora un parādnieka tiesības un pienākumus, būtu veikt grozījumus Kredītiestāžu likumā, paredzot arī juridisko personu tiesības uz hipotekāriem kredītiem, kuru nekustamais īpašums kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā ar šiem īpašumiem. Autore piedāvā papildināt Kredītiestāžu likumu ar 74.pantu sekojošā redakcijā:

“74. pants. Kredītiestādei, kas saņēmusi no klienta – juridiskās personas - kredīta pieprasījumu, ir pienākums piedāvāt tam izvēlei vismaz divus atšķirīgus kredītēšanas līguma noteikumus, no kuriem viens paredz, ka nekustamais īpašums, kura iegādei tiek ņemts kredīts, kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā”.

Hipotekārajiem kredītiem ir lielāka likviditāte nekā ar citu ķīlu nodrošinātiem aizdevumiem, pateicoties stabilai nekustamā īpašuma tirgus vērtībai, attīstītam hipotēku tirgum un iespējai veikt hipotekāro vērtspapīrošanu un pārdot otrreizējā tirgū ar hipotēku nodrošinātus vērtspapīrus.

---

⁴⁶² Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Pieņemts: 18.03.1999. Stājas spēkā: 15.04.1999. Latvijas Vēstnesis, Nr.104/105, 01.04.1999. Pēdējie grozījumi 05.06.2024.

Kā liecina bankas informācija, Latvijas uzņēmēju aizņemšanās iespējas ir daudz augstākas nekā to uzrāda oficiālā statistika. Kredīta saņemšanai Latvijā atbilst ap 21 000 uzņēmumu, bet kredītu saņēmuši tikai 4500.⁴⁶³

R.Neilands paudis viedokli, ka ekonomikas stabilitātei un attīstībai ir ļoti būtiski, ka valstī ir skaidri un efektīvi piedziņas līdzekļi, kurus izmantojot ir iespējams ātri atgūt parādus, lai finanšu līdzekļi atkal nonāktu ekonomiskajā apritē. Tāpat ir svarīgi, lai šie piedziņas līdzekļi būtu stabili un netiktu grozīti, izņemot, ja tie tiek padarīti efektīvāki.⁴⁶⁴ Autoresprāt, ieskatoties pagātnē, pēckrīzes laikā ilgstoši pastāvošā ekonomiskā situācija Latvijā un ekonomikas recesija norāda uz to, ka šis secinājums nav guvis apstiprinājumu.

R.Neilands arī uzsvēris, ka aizdevumi, kas netiek maksāti, rada zaudējumus bankām un tām ir jāveido uzkrājumi šādiem aizdevumiem. Jo ātrāk banka atgūst aizdevumus, jo ātrāk tā var samazināt uzkrājumus un šo naudu novirzīt jaunu aizdevumu izsniegšanai vai citu finanšu pakalpojumu sniegšanai. Savukārt, ja aizdevumu atgūšana tiktu kavēta, banka būtu spiesta ilgāk turēt uzkrājumus un līdz ar to tai būtu mazāks kapitāls citu finanšu pakalpojumu sniegšanai. [...] Saprotams, ka tie būtu papildu izdevumi, kas sadārdzinātu bankas pakalpojumus, it sevišķi aizdevumus – tiktu palielinātas aizdevumu procentu likmes, ko izjustu visi ekonomikas dalībnieki.⁴⁶⁵ Šis 2011.gadā paustais viedoklis ar laiku arī nebija guvis apstiprinājumu, jo Latvijas komercbankas kopš ekonomiskās krīzes laika allaž esot pārāk atturīgas un piesardzīgas tautsaimniecības kreditēšanā. Kā liecina statistikas dati par kreditēšanu ES, salīdzinot biznesa kreditēšanas līmeni Baltijas valstīs, Latvijā tas ir tikai 1,3%, taču Igaunijā – 5,7%, bet Lietuvā – 7,9%.⁴⁶⁶

Eiropas palātas veidotajā uzskaitē uzņēmējdarbībai labvēlīgas vides indekss Latvijā tāpat būtiski atpaliek no kaimiņvalstīm – Igaunija indeksā ir 11.vietā, Lietuva 16. vietā (labāks rādītājs nekā iepriekš), bet Latvija ierindojas 21.vietā, kas ir sliktākais rādītājs no Baltijas valstīm.⁴⁶⁷ Pēc Latvijas Bankas atziņas, šādu atpalcību kreditēšanas aktivitātē Latvijā rada ekonomiska rakstura sekas, kas izpaužas lēnākā IKP izaugsmē kā kaimiņvalstīs.⁴⁶⁸ Autoresprāt, pēckrīzes laikā valsts politika kreditēšanas jomā bija izteikti kļūdaina, vērsta uz visaptverošu un nesamērīgu saistību nodrošinājumu (sākot ar hipotēkām un komercķīlām, beidzot ar galvojumiem un nesamērīgiem

---

⁴⁶³ Krišs, K. (2024). Bankas saredz potenciālu palielināt gauso kreditēšanu Latvijā. Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas portāls. Iegūts 11.03.2025. no: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/15.05.2024-bankas-saredz-potencialu-palielinat-gauso-kreditesanu-latvija.a554184/>

⁴⁶⁴ Neilands, R. Galvenā parādnieka statuss galvojuma prasībā. *Jurista Vārds*. Nr.9 (656), 01.03.2011.

⁴⁶⁵ Turpat

⁴⁶⁶ Banks balance sheet – Loans. Euro area statistics. (2024). European Central Bank. Iegūts 11.03.2025. no: <https://data.ecb.europa.eu/main-figures/banks-balance-sheet/loans>

⁴⁶⁷ Best European Countries for Business 2020. European Chamber. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eucham.eu/best-european-countries-for-business-2020/>

⁴⁶⁸ Latvijas Banka. (2019). Latvijas Bankas makroekonomisko norišu pārskats. Iegūts 11.03.2025. no: https://datnes.latvijasbanka.lv/mnp/MNP_Decembris_2019.pdf

līgumsodiem), kas noveda pie uzņēmumu masveida bankrota pēckrīzes laikā un uzņēmēju uzticības zaudēšanas banku sistēmai kopumā.

Neapšaubāmi, hipotekārā kredītēšana ir vērsta uz ekonomikas izaugsmi, palielinot investīcijas ēku un mājokļu celtniecībā, kas ir viens no svarīgākajiem ekonomikas izaugsmes faktoriem. Ekonomiskā izaugsme tiek panākta, veidojot nekustamās preces (nekustamus īpašumus) un grozot pamatkapitālu un krājumus. Jāatzīst, ka Latvija spērusi soļus hipotekārās kredītēšanas uzlabošanai. 2015.gadā tika ieviesta mājokļa garantiju programma ģimenēm, līdz 2023. gada beigām to ir izmantojuši 24 tūkstoši ģimeņu, kurās dzīvo vairāk nekā 36 tūkstoši bērnu. Kopējais garantijām piešķirtais apjoms sasniedzis 200 miljonus EUR, bet kopējais aizdevumu apjoms mājokļa iegādei vai būvniecībai sasniedzis 1,9 miljardus EUR. Taču 69% no visām izsniegtajām garantijām tikušas piešķirtas mājokļa iegādei Rīgā un Rīgas reģionā.⁴⁶⁹ Kopš 2024.gada aprīļa Latvijā tika mazināti šķēršļi pārkreditēties tiem kredītņēmējiem, kuru kredītu atmaksa nodrošināta ar nekustamā īpašuma hipotēku (hipotekārie kredīti) un valsts garantiju, vai kuriem ir izsniegta atbalsta programmas "Balsts" subsīdija, ir palielināts piešķiramās garantijas apmērs ģimenēm reģionos, kā arī palielināta maksimālā darījuma summa, kas atļauta atbalsta programmu ietvaros - no 250 000 EUR līdz 300 000 EUR.⁴⁷⁰

Mēģinot stimulēt mazo un vidējo uzņēmumu kredītēšanu Latvijā, Attīstības finanšu institūcija ALTUM, kas ir Latvijas valstij piederoša kapitālsabiedrība, kas nodrošina finanšu resursu pieejamību uzņēmumiem un māsaimniecībām, kopš 2024.gada aizdevumiem kopsummā līdz 100 000 eiro būtiski samazināja nodrošinājuma prasības aizdevumiem.⁴⁷¹

Eiropā ir vislielākais māju īpašnieku īpatsvars: Rumānijā māsaimniecībām pieder 95,3% īpašumu, Slovākijā - 92,3%, Ungārijā - 91,7%, Horvātijā - 90,5%. Tādās ekonomiski attīstītās valstīs kā ASV un Lielbritānija īpašumtiesības ir aptuveni 66% un 65% iedzīvotāju, Francijā - 64,7%, Vācijā - 49,5%, bet Šveicē ar 42,3% lielākajai daļai iedzīvotāju īpašumtiesības joprojām nav pieejamas. Toties ES kopumā 2023. gadā bezpajumtniecības apjoms ir pieaudzis par 70%. Tas sakrīt ar dažādiem citiem mājokļu pieejamības izaicinājumiem, augot mājokļu cenām, kas daudzās Eiropas pilsētās jau ir nodēvēta par mājokļu pieejamības krīzi.⁴⁷²

---

⁴⁶⁹ Palielina valsts garantiju mājokļa iegādei vai būvniecībai ģimenēm Latvijas reģionos. (2024). LV portāls. Iegūts 12.03.2025. no: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/362161-palielina-valsts-garantiju-majokla-iegadei-vai-buvniecibai-gimenem-latvijas-regionos-2024>

⁴⁷⁰ Grozījumi Ministru kabineta 2018.gada 20.februāra noteikumos Nr. 95 "Noteikumi par valsts palīdzību dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai". 26.03.2024. Ministru kabineta noteikumi Nr.187. Iegūts 12.03.2025. no: <https://likumi.lv/ta/id/350794-grozijumi-ministru-kabineta-2018-gada-20-februara-noteikumos-nr-95-noteikumi-par-valsts-palidzibu-dzivojamas-telpas-iegadei>

⁴⁷¹ ALTUM. (2024). Ievērojami samazina nodrošinājuma prasības mazo un vidējo uzņēmumu kredītēšanā. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.altum.lv/altum-ieverojami-samazina-nodrosinajuma-prasibas-uznemumu-kreditesana/>

⁴⁷² Sabiedrības integrācijas fonds. (2023). Mājoklis vispirms: Somijas un Dānijas kurpes bezpajumtniecības mazināšanai Latvijā. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.sif.gov.lv/lv/jaunums/majoklis-vispirms-somijas-un-danijas-kurpes-bezpajumtniecibas-mazinasanai-latvija?>

Nolūkā veicināt mājokļu pieejamību Latvijā, 2023.gada 08.novembrī MK pieņēmis Mājokļu pieejamības pamatnostādnes 2023.-2027. gadam.⁴⁷³ Rīkojumā uzsvērts, ka kvalitatīvs mājoklis par pieņemamu cenu ir viena no iedzīvotāju pamatvajadzībām. Kvalitatīvu mājokļu pieejamība ir būtisks nosacījums ekonomikas attīstībai, tā ietekmē ne tikai mājsaimniecību labklājības līmeni un tautas ataudzi, bet arī darbaspēka mobilitāti, jaunu darbavietu veidošanu, pieeju ekonomiskās izaugsmes iespējām, nodrošinot vai liedzot iedzīvotājiem iespēju aktīvi piedalīties darba tirgū, kā arī nabadzības un sociālās atstumtības mazināšanai. Tāpat, lai nodrošinātu pietiekamu dzīvojamā fonda atjaunošanos, ik gadu būtu nepieciešams uzbūvēt 10 000 mājokļu, jo jaunu mājokļu būvniecībā Latvija ievērojami atpaliek no Igaunijas un Lietuvas. Ja 2022.gadā Latvijā nodoti ekspluatācijā 3140 mājokļi,⁴⁷⁴ tad Igaunijā un Lietuvā uzbūvēti ievērojami vairāk mājokļi jeb 6521 mājokļi Igaunijā⁴⁷⁵ un 15 888 mājokļi Lietuvā.⁴⁷⁶

Inter alia, Baltijas valstu uzņēmumiem izsniegto aizdevumu procentu likmes Latvijā ir vienas no augstākajām eirozonā. Atbilstoši Latvijas Bankas novērtējumam 2020. gadā neizskaidrotā no jauna izsniegto aizdevumu procentu likmju starpība starp Baltiju un Vāciju (vai arī vairumu citu eirozonas valstu) bija aptuveni 1.5-2.0%. Samērā augstas procentu likmes bija teju katrā Baltijas komercbankā. 2020. gadā procentu likmes lielākajā daļā Baltijas komercbanku bija starp 10% augstākajām procentu likmēm eirozonā.⁴⁷⁷ Pēc Latvijas Bankas aplēsēm, 2024.gadā kredītēšanas aktivitāte Latvijā turpina būt starp zemākajām eirozonā. 2024. gada 1. ceturksnī nefinanšu sabiedrībām un mājsaimniecībām izsniegto kredītu atlikums bija tikai 27.5 % apmērā no IKP, kas ir par 1.4% mazāk nekā 2023. gada sākumā un teju 3 reizes mazāk nekā eirozonā vidēji. Latvijas Banka atzīst, lai gan citviet kredītēšanas aktivitātes sarukums ir ciklisks, Latvijā tā ir bijusi ilgstoša un strukturāla problēma. Tas netieši liecina par to, ka Latvijā ir būtisks neizmantojams kredītēšanas potenciāls.⁴⁷⁸

Autoresprāt, kredītēšanas veicināšanai būtu nepieciešams izveidot labvēlīgāku vidi uzņēmējdarbībai, stiprināt valsts atbalstu un iestrādāt būtiskus kredītņēmēju aizsardzības mehānismus, tostarp pēc akcesorisko saistību prasībām. Respektīvi, ir jāmaina esošā valsts tautsaimnieciskā politika un tiesību sistēma no kreditoru atbalstošu (pro-kreditoru) uz parādnieku

---

⁴⁷³ Par Mājokļu pieejamības pamatnostādņēm 2023.–2027. gadam. Izdevējs: Ministru kabineta rīkojums. Pieņemts: 08.11.2023. Stājas spēkā: 08.11.2023. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, Nr.219, 10.11.2023.

⁴⁷⁴ Ekspluatācijā pieņemto jauno dzīvokļu skaits (2022). Latvijas Oficiālās statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_NOZ_BU_BUE/BUE021/table/tableViewLayout1/

⁴⁷⁵ Ekspluatācijā pieņemto jauno mājokļu skaits (2022). Igaunijas Statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: https://andmed.stat.ee/en/stat/majandus_ehitus_ehitus-ja-kasutusload/EH045/table/tableViewLayout2

⁴⁷⁶ Ekspluatācijā pieņemto jauno mājokļu skaits (2022). Lietuvas Statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=22fa9851-b65a-4369-b528-286ecf206f55#/>

⁴⁷⁷ Finanšu ministrija. (2023). Kredītēšanas attīstības tendences un kredītēšanu kavējošie faktori Latvijā. Latvijas Bankas ziņojums, 6.lpp. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.fm.gov.lv/lv/media/9967/download?attachment>

⁴⁷⁸ Latvijas Banka. (2024). Finanšu pieejamības pārskats, Nr.2, 6.lpp. Iegūts 12.03.2025. no: https://datnes.latvijasbanka.lv/fpp/FPP_2024_LV.pdf

atbalstošu (pro-parādnieku) kā mazāk aizsargāto ekonomiskās aprites dalībnieku atbalstam, kas ir raksturīgs, piemēram, ASV tiesību sistēmai.

2007.-2008.gadu ekonomiskās krīzes laikā tika kļūdaini realizēta valsts politika, izvēloties kreditoru - komercbanku interešu aizsardzību uz parādnieku (un to galvnieku) rēķina, nemaz neaizsargājot tos no piedziņām un prasību vēršanas pret īpašumiem, kas tika ieķīlāti par labu kreditoriem, par ko liecina arī izveidojusies judikatūra un tiesu prakse. Tas izraisa milzīgu iedzīvotāju emigrāciju (it īpaši pirmajos pēckrīzes gados), parādnieku pienācīgu neatgriešanos ekonomiskajā apītē, kas kopumā atstāja tiešu ietekmi uz Latvijas ilgtspējīgu attīstību un jau vairākus gadus Latvijā ir vērojama ekonomikas recesija un uzņēmējdarbības stagnācija.

Kā liecina VID dati, Latvijā 2025.gada janvāra sākumā kopējie nodokļu parādi, tai skaitā aktuālie, apturētie parādi un atmaksas termiņa pagarinājumi sasniedza 844,276 miljonus EUR.⁴⁷⁹ Jāuzsver, ka Valsts kontrole vērsusi VID un Finanšu ministrijas uzmanību uz trūkumiem potenciālo valsts budžeta ieņēmumu uzrādīšanā vismaz pēdējos septiņus gadus. Tā kā potenciālajos ieņēmumos tiek iekļauti arī bezcerīgie parādi, kurus valsts nekad neatgūs, reāli iekasējamās summas ir mazākas par prognozētajām un no kopējiem nodokļu parādiem reāli nav piedzenama teju puse. Tā, piemēram, Lursoft pētījuma dati liecina, no nozarēm ar lielāko nodokļu parādnieku īpatsvaru otrajā vietā 2023.gadā bija ēku (nekustamo īpašumu) būvniecība (33,55%).⁴⁸⁰

Īpaša Latvijas Bankas kontrole pār komercbanku pienācīgu un pietiekošu finanšu pakalpojumu – kredītēšanu sniegšanu Latvijas kredītņēmējiem (it īpaši uzņēmumiem), taisnīgs un līdzvērtīgs risku sadalījums starp kreditoriem un parādniekiem, samērīgi akcesorisko saistību piemērošanas nosacījumi un labvēlīgi saistību restrukturizācijas mehānismi, kā arī maksātnespējas procesu mērķis veicināt finansiālās grūtībās nonākušā parādnieka maksātnespējas atjaunošanu, nevis parādnieka saistību izpildi no tam piederošas mantas, kā patlaban to nosaka ML 1.pants,⁴⁸¹ – šādi principi un pamatnostādnes būtu spējīgi veidot tautsaimniecībai labvēlīgu vidi, aizsargāt ar Satversmes 105.pantu nostiprinātās īpašumtiesības un aizliegumu to izmantot pretēji sabiedrības interesēm⁴⁸² un veicināt ilgtspējīgas ekonomikas attīstību Latvijā.

Autore uzskata, ka ieviešot īpašu Latvijas Bankas kontroli pār banku darbību, lai nodrošinātu kredītiestāžu pilnvērtīgu un pietiekamu finanšu pakalpojumu sniegšanu, it īpaši

⁴⁷⁹ Valsts ieņēmumu Dienests. (2025). Ziņas par nodokļu parādu struktūru uz 2025.gada 1.janvāri. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-paradu-struktura/zinas-par-nodoklu-paradu-strukturu-uz-2025gada-1janvარი>

⁴⁸⁰ Lursoft. (2023). Vislielākie nodokļu parādi – tirdzniecībā, lielākais parādnieku īpatsvars – ēdināšanas nozarē. Iegūts 17.03.2025. no: <https://blog.lursoft.lv/2023/08/09/vislielakie-nodoklu-paradi-tirdznieciba-lielakais-paradnieku-ipatsvars-edinasanas-nozare/>

⁴⁸¹ Maksātnespējas likums. Pieņemts 26.07.2010. Stājas spēkā 01.11.2010. Publicēts Latvijas Vēstnesis, Nr.124, 06.08.2010. Pēdējie grozījumi 18.07.2024.

⁴⁸² Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta 07.02.1922. Stājas spēkā 07.11.1922. Publicēts Latvijas Vēstnesis, Nr.43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2019.

kreditēšanu, būtu nepieciešams papildināt Kredītiestāžu likuma 101.³ panta pirmo daļu ar 2.punktu, paredzot Latvijas Bankas tiesības veikt ne vien kredītiestāžu risku pārvaldīšanas pietiekamības pārbaudi, bet arī pārbaudīt kredītiestādes darbību un pārvaldības kārtību, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(1) Latvijas Banka pārbauda kredītiestādes stratēģiju, procedūras un pasākumus, ko tā īstenojusi, lai ievērotu šā likuma, citu normatīvo aktu, tieši piemērojamo Eiropas Savienības normatīvo aktu un Latvijas Bankas izdoto noteikumu un pieņemto lēmumu prasības, un novērtē: [...] 2) kredītiestādes darbību, finanšu pakalpojumu sniegšanu, pārvaldības kārtību un komercdarbības modeli”.

Papildus būs nepieciešams arī precizēt minētā likuma panta:

1) otrās prim daļas pirmo teikumu, izteicot to sekojošā redakcijā:

(2¹) Veicot šā panta pirmās daļas 1. un 3.punktā minēto pārbaudi un novērtējumu, Latvijas Banka kredītiestādēm ar līdzīgu riska profilu (līdzīgu biznesa modeli vai riska darījumu ģeogrāfisko izvietojumu) var piemērot vienotu metodoloģiju, kas var ietvert uz risku orientētus kritērijus un kvantitatīvus rādītājus, ļauj pienācīgi ņemt vērā katras kredītiestādes pakļautību tās darbībai piemītošiem specifiskiem riskiem un neietekmē kredītiestādi saskaņā ar šā likuma 36.³ panta ceturto daļu un šā panta 4.⁴ daļu un 4.⁷ daļas 2. punktu noteikto pasākumu specifiku. Latvijas Banka informē Eiropas Banku iestādi par vienotas metodoloģijas izmantošanu”.

2) trešo daļu, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(3) Pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 1. un 3.punktā veikto pārbaudi un novērtējumu, Latvijas Banka lemj, vai kredītiestādes stratēģija, procedūras un īstenotie pasākumi nodrošina pietiekamu risku pārvaldīšanu un vai kredītiestādes likviditāte un pašu kapitāls ir pietiekams tās darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai.”

3) ceturtās prim daļas pirmo teikumu, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(4¹) Latvijas Banka šā panta pirmās daļas 1. un 3.punkta minētajā novērtējumā papildu kredītriska, operacionālā riska un tirgus risku novērtējumam izvērtē vismaz:[...]”.

Tāpat nepieciešams papildināt likuma panta ceturto četri prim daļu ar 12.punktu, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(4⁴) Piemērojot šā panta pirmās un trešās daļas noteikumus un ES regulas Nr. 575/2013 attiecīgās prasības, Latvijas Banka ir tiesīga pieprasīt, lai kredītiestāde:[...]”

12) nodrošina pienācīgu finanšu pakalpojumu sniegšanu, pārvaldības kārtību un komercdarbības modeli.”

Apkopojot galveno finanšu saistību mijiedarbību ar akcesoriskām saistībām, nākas secināt, ka nesamērīgas akcesoriskas saistības attiecībā pret finanšu saistībām ir pretrunā ar Eiropas

privāttiesībās nostiprinātiem akcesorisko saistību samērīguma, labticības, pušu vienlīdzības un ekonomiski vājākās puses aizsardzības principiem,⁴⁸³ kā arī ar CL 1.pantā nostiprinātu labas ticības principu. Judikatūrā ir sniegta atziņa, ka CL 1. pantā nostiprināts labas ticības princips pieprasa, lai civiltiesisko attiecību dalībnieki rēķinātos viens ar otru un ņemtu vērā pretējās puses pamatotās intereses.⁴⁸⁴ Kā pamatoti norādīts juridiskajā literatūrā, personai ir jārīkojas labā ticībā ne tikai attiecībā uz saistību tiesības tiesisko pamatu, bet arī šīs saistības iekšējo mērķi.⁴⁸⁵

Kreditora acīmredzami nepamatotas priekšrocības padara valsts tautsaimniecību mazāk pārredzamu un destabilizējošu, kā rezultātā:

- 1) samazinās ilgtermiņa saistību darījumu skaits;
- 2) palielinās mazāk efektīvu nodrošinājuma veidu (piemēram, pārmērīgu ķīlu, līgumsodu un galvojumu) izmantošana;
- 3) palielinās parādnieku un samazinās uzņēmējdarbības aktivitāte, parādnieku un galvnieku maksātspējas risks;
- 4) samazinās nodokļu ieņēmumi, pasliktinās investīciju vide un līdz ar to notiek kapitāla aizplūšana un samazinās valsts ekonomiskās izaugsmes potenciāls.

Finanšu kapitāls ir ārkārtīgi sarežģīta, sazarota un dziļi iesakņojusies sistēma mūsdienu tirgus ekonomikas organizēšanai un vadīšanai. Mūsdienās parādījušies un kļuvuši plaši izplatīti dažāda veida holdingi un grupas: finanšu, finanšu rūpniecisku, rūpniecisku-tirdzniecības darbības, finanšu starpnieku pakalpojumu darbības grupas, kā arī biržas, riska noguldījumu fondi utt. Ir parādījušies dažādi jauni finanšu instrumenti ar inovatīvu virtuālo to izmantošanas iespēju. Nekustamie īpašumi tiek iegādāti par e-naudu, bet dažās valstīs par kryptoaktīviem (piemēram, ASV, Apvienotie Arābu Emirāti, Gruzija, Melnkalne, Portugāle, Taizeme, Turcija u.c.), tie ir pakļauti tokenizācijai, bet hipotēka uz tiem ir pakļauta vērtspapīrošanai. Līdz ar ko, fiziski pastāvošie nekustamie īpašumi kļūva par peļņas līdzekli, instrumentu, kas vairs nav īpašums tās klasiskajā CL 927.panta izpratnē, kas aizsargājams ar Satversmes 105.pantu. Citiem vārdiem, turības atslēga nav tas pats, kas ir mājokļa atslēga.

Mūsdienu finanšu tehnoloģiju attīstība neiederās esošām akcesorisko saistību regulējumam, uz ko pētnieki norādīja vēl 2003.gadā, uzsverot, ka akcesoritātes princips,

---

⁴⁸³ Bar, C. von, Clive, E., Schulte-Nölke, H. (2009). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Study Group on a European Civil Code. Iegūts 05.11.2024. no: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf; Commission on European Contract Law (1998). Principles of European Contract Law (PECL). *Trans-Lex.org*. Iegūts 17.03.2025. no: <https://www.trans-lex.org/400200>

⁴⁸⁴ Augstāka tiesa (2023). Lieta Nr. SKC-57/2023; 28.11.2023., 10.1.punkts. Iegūts 17.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/519232.pdf>; Augstāka tiesa (2020). Lieta Nr. SKC-231/2020; 16.12.2020., 6.3.punkts. Iegūts 17.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/433401.pdf>

⁴⁸⁵ Rudāns, S. Saistību tiesību komentāri. *Jurista Vārds*, Nr.14 (417), 04.04.2006., 10.-11.lpp.; Sinaiskis, V. (1996). Latvijas Civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 122-123.lpp.

piemēram, neļauj pienācīgi refinansēt saistības.⁴⁸⁶ Akcesoriskās saistības būtiski apgrūtina nodrošināto saistību kā finanšu instrumenta izmantošanu. DEFI sistēmā nodrošinājums realizējams automātiski pat tad, ja pamatā esošas saistības ir apstrīdētas vai izbeigtas. Tāpat galvojumam ir nepieciešams subjekts – galvinieks, toties DEFI sistēmā nodrošinājums veidojams bez konkrēta subjekta, izmantojot viedlīgumu vai likviditātes pūlu. Izmantojot viedlīgumu, galvojuma izpildi nav iespējams īstenot, ja likums pieprasa rakstisku vienošanos un galvinieku – konkrētu personu. Nodrošinājumu var sniegt nevis fiziska vai juridiska persona, bet gan sistēma (piemēram, ar viediem līgumiem pārvaldāma decentralizēta autonoma organizācija, turpmāk - DAO), taču tiesa nevar uzskatīt DAO vai viedlīgumu par pienācīgu subjektu. 2023.-2024. gados dažas tiesas ES atteicās atzīt DEFI nodrošinājumu juridiskās sekas pienācīga subjekta un pamatsaistību apstiprinājuma trūkuma dēļ. Līdz ar to, būtu nepieciešams ieviest terminu “nosacīts galvinieks” vai “digitālais izpildes aģents”, kas būtu atbildīgs par automātisku saistību izpildi. Turklāt, varētu noteikt kārtību par līgumu noslēgšanu un saistību nodrošināšanu, izmantojot viedlīgumus, papildus izveidojot viedlīgumu reģistru ar noteiktām prasībām. Arī būtu lietderīgi noteikt, ka digitāls nodrošinājums var pastāvēt neatkarīgi no klasiskās galvenās saistības, ja puses par to ir vienojušās.

Ir pamats secinājumam, ka mūsdienu finanšu instrumentu strauja un fundamentāla attīstība prasa atjaunināt un pilnveidot saistību nodrošināšanas veidu juridisko struktūru, tvērumu un to izmantošanas iespējas. Klasiskie tiesību instrumenti, piemēram, saistību tiesības, īpašuma tiesības, korporatīvās un finanšu tiesības - tika izstrādātas, ņemot vērā tradicionālās to mijiedarbības formas un nodrošinot pušu intereses. Taču digitalizācijas kontekstā tās zaudēja savu aktualitāti un ir daļēji disfunkcionālas attiecībā uz jauniem objektiem: digitāliem aktīviem, viedajiem līgumiem, tokeniem, digitālajām prasījuma tiesībām utt.

Daudzi digitālie aktīvi neatbilst esošajai juridiskajai klasifikācijai - tie nav ne lietas, ne manta, ne vērtspapīri, ne arī nauda klasiskajā izpratnē, kas rada strīdus par īpašumtiesībām, nodrošinājumu, piedziņu un arī mantošanu. Dažādām valsts iestādēm un tiesām bieži vien trūkst arī nepieciešamās tehniskās pieredzes, lai pienācīgi novērtētu tehnoloģiju specifiku (piemēram, blokķēdes darbību, to glabāšanas specifiku vai viedlīgumu izpildi).

Atšķirība starp tehnoloģiskā progresa ātrumu un normatīvā regulējuma pielāgošanos ir mūsdienu tiesību attīstības strukturāla iezīme. Lai to pārvarētu, ir vitāli svarīgi ieviest jaunus modeļus, integrējot inovācijas tiesību sistēmā, ievērojot taisnīguma, pārredzamības un tiesiskās noteiktības nosacījumus, un izveidojot:

---

⁴⁸⁶ Wolfsteiner, H., Stöcker, O. (2003). Non-accessory Security Right over Real Property. *Notarius International*, No. 1-2, P.116. Iegūts 11.03.2025. no: <https://www.yumpu.com/es/document/view/14132848/1-2-2003-uinl-notarius-international>

1) pamatnoteikumus, kas nosaka jauniem objektiem piemērojamā regulējuma mērķus un principus;

2) pagaidu tiesiskus režīmus, kas ļauj testēt inovācijas ar ierobežotu juridisko risku, secīgi veicot sistēmiskā regulējuma analīzi (piemēram, ES DLT pilotrežīms);⁴⁸⁷

3) kopīgus noteikumus, piedaloties tehnoloģiju sektoram, akadēmiskajai sabiedrībai un attiecīgiem regulatoriem, šim nolūkam izmantojot regulējošas tehnoloģijas (no angļu val. - *regulatory technology* vai *RegTech*).

Tāpat būtu nepieciešams izmantot mūsdienīgus analītiskos rīkus, mākslīgo intelektu un uzraudzības tehnoloģijas (no angļu val. - *supervisory technology* vai *SupTech*) savlaicīgai reaģēšanai uz juridiskām un tirgus novirzēm tiesībaizsardzības nolūkos, vienlaikus vienādojot terminoloģiju un pieejas galvenajiem inovatīviem objektiem starptautiskajā līmenī.

Identificētās problēmas – sākot no normatīvā regulējuma nepilnībām un neatbilstības inovatīvām tehnoloģijām līdz jēdzieniskām un metodoloģiskām pretrunām – norāda uz nepieciešamību pēc turpmākas attiecīgas doktrinālas attīstības un normatīvā regulējuma pilnveidošanas, lai nodrošinātu mūsdienu prasībām atbilstošu civiltiesiskās aprites pārredzamību un tiesiskumu.

Ir vērojama pakāpeniska virzība uz digitālo aktīvu visaptverošu tiesisko regulējumu, tomēr joprojām pastāv zināma plaisa starp tradicionālajiem saistību tiesību un īpašuma tiesību elementiem un jaunām finanšu instrumentu formām, piemēram, e-naudu, kriptoaktīviem un tokenizētiem jeb digitāliem aktīviem. Joprojām ir vērojama sadrumstalotība attiecīgo personu tiesību aizsardzībā, kas prasa robežu nostiprināšanu starp digitālajām un tradicionālajām monetārajām sistēmām. Stratēģiskās regulējuma pilnveidošanas jomas ietvertu normatīvā regulējuma saskaņošanu, emitentu pārredzamības palielināšanu, CBDC attīstību, attiecīgo iestāžu kompetences paplašināšanu un starptautisko sadarbību finanšu stabilitātes jomā.

---

⁴⁸⁷ DLT Pilot Regime. (2023). ESMA. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/dlt-pilot-regime>

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Promocijas darba mērķis ir sasniegts – normatīvā regulējuma analīzes rezultātā noskaidrots akcesorisko saistību un finanšu saistību normatīvā regulējuma aktuālais sistēmiskais saturs, konstatējot tā nepilnības, un izvirzīti priekšlikumi attiecīga normatīvā regulējuma pilnveidei Latvijas tiesību sistēmā. Promocijas darba mērķa sasniegšanai autore izpildīja uzdevumus, proti, atklāja akcesorisko saistību jēdziena tvērumu civiltiesībās, noskaidroja akcesorisko saistību vēsturisko attīstību un to saturu, noskaidroja finanšu aktīvu kā saistību būtību civiltiesībās, veicot inovatīvo aktīvu analīzi, noskaidroja saistību izpildes nosacījumus pēc akcesoriskām saistībām un to mijiedarbību ar galveno finanšu saistību.

Veiktā pētījuma rezultātā pētījuma **hipotēze** ir apstiprinājusies: mūsdienās finanšu aktīvu attīstība nav savietojama ar saistību akcesoritātes novecojušo tiesisko regulējumu, un tādējādi nesekmē pienācīgu personu tiesību aizsardzību.

Autore nonāca pie secinājuma, ka īpašumtiesību uz aktīviem (nekustamiem īpašumiem u.c.) nostiprināšana ar digitāliem īpašumtiesību sertifikātiem, kā arī finanšu sistēmas decentralizācija, pārveidojot saistības par digitālām prasījuma tiesībām, kuras turpmāk regulēs viedie līgumi, rada priekšnoteikumu jaunu civiltiesisko attiecību formu radīšanai, tostarp attiecībā uz akcesoriskām saistībām un to nodrošinājumu, kas prasa līdzsvarot visu iesaistīto pušu - kreditoru, parādnieku, ķīlas devēju un galvnieku tiesības no to aizsardzības aspekta. Autore secina, ka mūsdienu finanšu aktīvu fundamentāla attīstība prasa atjaunināt un pilnveidot saistību nodrošināšanas veidu juridisko struktūru, tvērumu un to izmantošanas iespējas.

Respektējot valsts tiesību sistēmas pamatā esošās tiesiskās vērtības, autore priekšlikumu izvirzīšanai izmanto aksioloģisku (no grieķu val. *axios* – vērtības) pieeju, balstoties uz Polijas tiesību zinātnieka J. Zajadlo (Zajadlo, J.) atziņu, ka tiesību teorija un tiesiskais regulējums nevar būt absolūti aksioloģiski neitrāli, jo attiecības starp tiesībām un vērtībām ir primāras, mūžīgas, nepieciešamas un imanentas,⁴⁸⁸ kā arī amerikāņu tiesību zinātnieka R. Dworkina (Dworkin R.) atziņu, ka tiesību normas piešķir personai subjektīvas tiesības, kuras persona var īstenot, ja valsts nepamatoti ierobežo tās pamattiesības vai ja persona prasa no valsts tās pozitīvā pienākuma izpildi.⁴⁸⁹

Autores izvirzītie priekšlikumi par attiecīgu normatīvo aktu grozījumiem ir vērsti uz visu akcesoriskās saistībās iesaistīto pušu tiesību un interešu līdzsvarošanu, attiecīgu tiesību normu

⁴⁸⁸ Zajadlo, J. (2023). Axiology of Law – from General to Specific Philosophy of Law. *Studia Iuridica Lublinensia*. Volume 32, No. 4, P.192. Iegūts 01.11.2025. no: <https://doi.org/10.17951/sil.2023.32.4.191-217>

⁴⁸⁹ Rao, N. (2008). On the Use and Abuse of Dignity in Constitutional Law. *Columbia Journal of European Law*. Volume 14, No.201, P.223. Iegūts 01.11.2025. no: https://afj.org/wp-content/uploads/2020/03/Rao-On-the-Use-and-Abuse-of-Dignity-in-Constitutional-Law_.pdf

atbilstošu iztulkošanu tiesu praksē, kā arī to atšķirīgas interpretācijas novēršanu, it īpaši ņemot vērā to, ka Satversmes tiesas kompetencē neietilpst tiesību normas piemērošanas kontrole⁴⁹⁰ un tās uzdevums nav izlemt to, kā katrā konkrētā gadījumā pareizi interpretējamas vai piemērojamas tiesību normas.⁴⁹¹

Apkopojot darbā veikto akcesorisko saistību institūta analīzi un to mijiedarbību ar finanšu aktīviem kā saistību objektu, par pamatu ņemot zinātniskajā literatūrā gūtās atziņas, apzinoties uz vispārpieņemto likumdošanas tehnikas pieeju balstītu likumdevēja rīcības racionalitāti, kā arī vērtējot Latvijas Republikas normatīvo regulējumu un problēmjaudātumus tiesu praksē, autore izvirza aizstāvēšanai sekojošas secinājumu un priekšlikumu formā izteiktas tēzes:

Pirmajā pētījuma nodaļā ietilpst secinājumi un priekšlikumi, kas saistīti ar akcesorisko saistību jēdziena analīzi, gūstot šādus secinājumus un izvirzot priekšlikumus:

1. secinājums: CL ir sniegta saistību tiesību definīcija, taču nav sniegta saistības legāļdefinīcija, kas norāda tai raksturīgos un būtiskos elementus un ļauj to atšķirt no citām civiltiesiskajām attiecībām, sakarā ar to, ka par saistības priekšmetu var būt kā darbība, tā arī zināma bezdarbība (atturēšanās no darbības).

1. priekšlikums: Papildināt CL 1401.pantu ar otro daļu sekojošā redakcijā:

“Saistība ir tāda tiesiska attiecība, kurā vienai personai (parādniekam) ir jāizdara par labu otrai (kreditoram) zināma darbība, kurai ir mantiska vērtība vai jāatturas no zināmas darbības, bet otrai personai ir tiesības prasīt izpildījumu.”

2. secinājums: Ņemot vērā to, ka mūsdienās faktiski ir nostiprināta akcesoritātes principa izpratne, bet līdz pat šim brīdim ir vērojama daudzējāda tiesību normu piemērošana un interpretācija par saistību akcesoritāti, ievērojot, ka mūsdienās ir plaši izplatītas neatkarīgas (autonomas) garantijas, kurām ne vienmēr ir akcesoritātei piemītošas klasiskās iezīmes, autoresprāt, tiesību doktrīnas un normatīvā regulējuma efektīvai piemērošanai ir nepieciešams noteikt akcesorisko saistību definīciju.

2. priekšlikums: Papildināt CL ar 1691.¹ pantu sekojošā redakcijā:

“1691.¹ Akcesoriskās saistības ir ar darījumu noteiktas ekspromisoriskās mantiskās vai nemantiskās saistības, kas ir saistītas ar galveno saistību un ir atkarīgas no tās izpildes, ar parādnieku stimulējošu iedarbību un citādi garantējot kreditora mantisko interešu aizsardzību parādnieka saistību neizpildes gadījumā, pildot ekonomisko funkciju.”

---

⁴⁹⁰ Satversmes tiesa. Lieta Nr. 2022-01-01. Pieņemts: 19.02.2025. Publicēts: LV, 76, 17.04.2025.

⁴⁹¹ Satversmes tiesa. Lieta Nr. 2012-25-01. Pieņemts: 07.10.2013. Publicēts: LV, 210, 28.10.2013.

Otrajā pētījuma nodaļā ietilpst sekojošie secinājumi un priekšlikumi, kas saistīti ar akcesorisko saistību nodrošinājuma līdzekļu analīzi:

3. secinājums: Beļģijas Civilkodeksa 2024.gada grozījumu projekts paredz apspriešanas prioritātes principu, no kura izriet kreditora pienākums pirms saistību izpildes pieprasīšanas no galvinieka veikt saprātīgus mēģinājumus nodrošināt saistību izpildi no parādnieka.

3. priekšlikums: Kreditora un galvinieku interešu līdzsvarošanai ir nepieciešams ieviest līdzīgu apspriešanas prioritātes principu un precizēt CL 1702.panta pirmo daļu, izsakot to sekojošā redakcijā:

“1702. Kreditoram ir tiesības celt prasību par saistību izpildi pret galvinieku, ja viņš griežas ar to papriekš pie galvenā parādnieka un piedziņa no tā nebija sekmīga.”

4. secinājums: Praksē kreditors nereti vērš piedziņu pret galvinieku, neskatoties uz to, ka kreditoram ir nodibināta komercķīla vai hipotēka, pret kuru nav notikusi piedziņa un ir nepieciešams noteikt kreditora pienākumu vērst piedziņu pret ķīlu, kuru galvenais parādnieks ir devis saistības izpildei.

4. priekšlikums: Grozīt CL 1702.panta otro daļu, pēc vārdiem “kā pats parādnieks” papildinot to ar vārdiem: *“ar izņēmumu, ka kreditors papriekš vērš piedziņu pret hipotēku, komercķīlu vai citu ķīlu, ar kuru ir nodrošināti kreditora prasījumi.”*

5. secinājums: Noteikt likuma prasību, ka galvojums nevar būt vienpusējs un līguma puses ir ne vien kreditors un galvinieks, bet arī parādnieks. Līdz ar to galvojuma līgums kļūs trīspusējs, un šajā gadījumā parādnieks varēs vienlīdzīgi vienoties ar galvinieku un kreditoru par visiem tā nosacījumiem un parādnieka saistību rašanās pamats būs galvojuma līgums, nevis tikai galvinieka saistību izpildes fakts.

5. priekšlikums: Noteikt prasību par galvenā parādnieka piedalīšanos galvojuma līguma noslēgšanā, turklāt precizējot CL 1692.pantā iekļauto jēdzienu “trešā personā” un “galvenais parādnieks” un izteikt CL 1692.pantu sekojošā redakcijā:

“1692. Galvojums ir ar līgumu, noslēgtu starp kreditoru, galveno parādnieku un galvinieku uzņemts galvinieka pienākums atbildēt kreditoram par galvenā parādnieka parādu, neatsvabinot tomēr pēdējo no viņa parāda.”

6. secinājums: Uz galvinieku tiek uzlikta nesamērīga nasta atbildēt par galvenā parādnieka dzīves vietu un viņa maksātspēju, kas mēdz būt par pamatu kreditora prasības celšanai pret galvinieku.

6. priekšlikums: Nepieciešams pastiprināt galvinieka tiesības, papildinot tiesisko regulējumu ar galvinieka tiesībām, līdzīgi Igaunijas Saistību tiesību likuma 148.pantā noteiktajam grozīt CL 1706.pantu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“1706. Galvinieks, kas samaksājis galvenā parādnieka vietā pirms saistības termiņa, var atprasīt no viņa šo samaksu tikai pēc šā termiņa.

Galvinieks var prasīt no galvenā parādnieka nodrošinājumu jau pirms samaksas, ja regresā piedziņai no viņa rodas apšaubāmas sekmes:

1) sakarā ar galvenā parādnieka darbības, dzīvesvietas vai atrašanās vietas maiņu ir apgrūtināta piedziņas vēršana pret galveno parādnieku;

2) galvinieka risks ir ievērojami palielinājies galvenā parādnieka finansiālā un ekonomiskā stāvokļa pasliktināšanās, nodrošinājuma vērtības samazināšanās vai galvenā parādnieka tīšas vai rupjas nolaidības dēļ (arī izšķērdējot mantu);

3) galvenais parādnieks pārkāpj saistības, kas izriet no līguma, kas noslēgts ar galvinieku;

4) galvenais parādnieks nav izpildījis savas saistības noteiktajā termiņā.”

7. secinājums: Galvinieka tiesību pastiprināšanai ir nepieciešams noteikt viņa tiesības būt informētam par parādnieka neizpildīto saistību apmēru, paredzot arī galvinieka tiesības būt atbrīvotam no atbildības par blakus saistībām gadījumā, ja kreditors nesniedz galviniekam minēto informāciju.

7. priekšlikums: Ir nepieciešams papildināt CL ar 1701.¹ pantu sekojošā redakcijā:

“1701.¹ Kreditoram ir pienākums ik gadus paziņot galviniekam par parādnieka neizpildīto galvenā parāda un citu blakus prasījumu apmēru. Pretējā gadījumā galvinieks ir atsvabināms no saistībām par blakus prasījumiem, kas jāmaksā no iepriekšējā paziņojuma saņemšanas dienas līdz jaunā paziņojuma saņemšanas dienai.”

8. secinājums: Galviniekam ir nodrošināmas tiesības būt informētam arī kreditora atgādinājumu parādniekam par nokavējumu.

8. priekšlikums: Nepieciešams papildināt CL ar 1701.² pantu sekojošā redakcijā:

“1701.² Kreditoram ir pienākums paziņot galviniekam par atgādinājumu parādniekam par nokavējumu (1653., 1654.).”

9. secinājums: Saskaņā ar CL 1698.pantu galvinieks atbild ne vien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem, t.i. nostiprinātā galvinieka saistība atbildēt par visiem iespējamiem blakus prasījumiem ir pretrunā ar privātautonomijas principu.

9. priekšlikums: Ievērojot privātautonomijas principu, nepieciešams grozīt CL 1698.pantu un izteikt to šādā redakcijā:

“1698. Galvinieks atbild nevien par pašu galveno parādu, bet arī par tā blakus prasījumiem, parādnieka vainas vai nokavējuma dēļ nodarītiem zaudējumiem un tiesu izdevumiem, ja līgumā nav noteikts citādi”.

10. secinājums: Augstākās tiesas judikatūrā lietā Nr.SKC-86/2011 nostiprinātā CL 1712.panta interpretācija neatbilst tās būtībai, kas nosaka, ka galvojums izbeidzas ar ikvienu notikumu, kas atsvabina galveno parādnieku, kā arī ir pretrunā ar Satversmes principiem, jo galvinieks šādā gadījumā kļūst par nenodrošinātu kreditoru, kura prasījums *a priori* nevar tikt apmierināts regresa kārtībā un kura zaudējumi netiks atlīdzināti pretēji CL 1705.panta prasībām. Līdz ar ko, galvenā parādnieka maksātnespēja, kas atsvabina viņu no saistību izpildes, ir notikums, kas ir par pamatu izbeigt galvojumu.

10. priekšlikums: Grozīt ML 164.panta pirmo daļu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“(1) Ja parādnieks veicis fiziskās personas saistību dzēšanas plānā noteiktās darbības, pēc šā plāna darbības beigām parādnieka saistības un ar tām saistītie galvojumi, izņemot šā panta ceturtajā daļā minētās saistības, tiek dzēstas un apturētās izpildu lietvedības par dzēsto saistību piedziņu tiek izbeigtas.”

11. secinājums: Tiesu praksē ir izveidojusies kļūdaina CL 1703. panta 2. punkta interpretācija, kas nosaka, pret galvinieku celt prasību tūlī var arī tad, ja ir pierādīta galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja vai par viņa mantu jau atklāts konkurss. Faktiskā maksātnespēja CL 1703.panta izpratnē nav maksātnespējas procedūra ML izpratnē. Faktiskā maksātnespēja nozīmē vien to, ka parādniekam nav līdzekļu, lai izpildītu saistības, tāpēc galviniekam rodas pienākums nokārtot saistību galvenā parādnieka vietā.

11. priekšlikums: Galvinieka tiesību pienācīgai aizsardzībai nepieciešams grozīt CL 1710.pantu un precīzi noteikt darbības, ar kurām tiek izbeigts galvojums:

“1710. Galvojums izbeidzas, ja:

1) izbeidzas pamatsaistības;

2) bez galvinieka ir būtiski palielināta parādnieka atbildība par saistībām - mainītas procentu likmes, līgumsodi un citi blakus prasījumi;

Ja galvojums tiek dots uz nenoteiktu laiku, galviniekam ir tiesības jebkurā laikā to izbeigt, iesniedzot kreditoram pamatotu paziņojumu. Galvojuma izbeigšanas gadījumā galvinieks atbild par esošajām saistībām, pat ja to izpildes termiņš vēl nav iestājies, bet viņam nav pienākuma atbildēt par saistībām, kas rodas pēc paziņojuma.”

12. secinājums: Līgumsoda samērīguma un taisnīguma izvērtēšanas veicināšanai CL ir nepieciešams noteikt samērīguma kritērijus, kurus jāvērtē tiesai.

12. priekšlikums Nr.12: Papildināt CL ar 1724.¹ panta pirmo teikumu pēc vārdiem” vai ņemot vērā citus apstākļus”, papildinot teikumu ar vārdiem: *“un ievērojot sekojošus kritērijus: attaisnotās kreditora intereses, izpildīto saistību apmērs, abu līdzēju ekonomiskais stāvoklis.”*

13. secinājums: Kaut arī līgumā var būt nolīgts puses pienākums maksāt atkāpšanās naudu tad, ja šī puse, kura saņēmusi iepriekšēju iemaksu (avansu), vienpusēji atkāpjas no

priekšlīguma, tas nenozīmē, ka jebkurā gadījumā atkāpšanās naudas apmēru veido iepriekšējās iemaksas divkārs apmērs un ka tādai iepriekšējai iemaksai ir CL 1731.pantā regulētās "rokas naudas" raksturs.

13. priekšlikums: Precizēt CL 1731.panta pirmo daļu, iekļaujot tajā terminu "atkāpšanās nauda" un izteikt to sekojošā redakcijā:

"1731. Ja puses norunājušas, ka jau noslēgto līgumu var atcelt, zaudējot rokas naudu, un ja tādā gadījumā atkāpjas rokas naudas devējs, tad viņš to zaudē kā atkāpšanās naudu, bet ja atkāpjas pretējā puse, tad viņai jāatdod rokas nauda divkārsā apmērā kā atkāpšanās nauda."

14. secinājums: Par neatrisinātu ir atzīstama rokas naudas piedziņas garantijas nodrošināšana par labu rokas naudas devējam, ja pret rokas naudas ņēmēju tika vērsta attiecīga piedziņa un rokas nauda no bankas norēķinu konta tika novirzīta šādu saistību izpildei.

14. priekšlikums: Nolūkā aizsargāt rokas naudas devēju no zināmiem riskiem darījumos par nekustamā īpašuma pirkumu, ir nepieciešams grozīt CL 1726. pantu, papildinot to ar otro daļu sekojošā redakcijā:

"Nekustamā īpašuma pirkuma izpildes nodrošinājumam rokas naudu nodod saistības notāram glabāt līdz ar rokas naudu nodrošinātais līgums izpildīts."

Tas atbilstu arī likuma "Par nodokļiem un nodevām" 30. panta pirmās 6.prim daļas prasībām, kas aizliedz nodokļu maksātājiem, tajā skaitā fiziskajām personām, kuras neveic saimniecisko darbību, veikt nekustamo īpašumu atsavināšanas darījumus skaidrā naudā.

15. secinājums: Blakus prasījumu (līgumsoda, soda vai kavējuma naudas) iekļaušana ķīlas devēja saistībās ir nesamērīga, jo to nenoteiktība neļauj ķīlas devējam lietderīgi izmantot visu viņam piederošā īpašuma vērtību iespējamai turpmākai citu saistību nodrošināšanai un otras hipotēkas nostiprināšanai. Savukārt blakus prasījumu iespējama piedziņa būtiski samazina nākamā ķīlas ņēmēja tiesības gūt apmierinājumu savam prasījumam, kas nodrošināts ar kārtējo hipotēku.

15. priekšlikums: Apsverama iespēja nostiprināt, ka ar hipotēku tiek apmierinātas pamatsaistības, procenti un kreditora tieši izdevumi, izņemot līgumsodu un iespējamus zaudējumus, un CL 1290.pants izsakāms sekojošā redakcijā:

"1290. Ja nav noteikti norunāts pretējais, ķīlas tiesība nodrošina nevien galveno prasījumu, bet arī ar to saistītos blakus prasījumus. Hipotēku pirmtiesību noteic pēc tās ierakstīšanas laika zemesgrāmatās, izņemot ar galveno prasījumu saistītus blakus prasījumus, tomēr procenti samaksājami tikai par trim iepriekšējiem gadiem pirms nekustamā īpašuma pārdošanas izolē. Procentu prasījumus par agrākiem gadiem nolīdzina tāpat kā personisko kreditoru parādu prasījumus."

Trešajā pētījuma nodaļā ietilpst sekojošie secinājumi un priekšlikumi, kas virzīti mūsdienu finanšu saistību un akcesorisko saistību mijiedarbības analīzei:

16. secinājums: Ar 2024.gada grozījumiem Finanšu instrumentu tirgus likumā, Kredītiestāžu likumā un ML tika ieviests nodrošinājuma aģenta institūts, nosakot tā tiesību un pienākumu apjomu un radot tiesisko ietvaru ķīlas nodibināšanai uz trešās personas (aģenta) vārda nodrošināto vērstpapīru darījumos un aizdevumos. Šajā sakarā būtu nepieciešams paredzēt nodrošinājuma aģenta prasības tiesības citu (ieguldītāju) interesēs uz fiduciāro attiecību pamata arī Komerķīlas likumā.

16. priekšlikums: Precizēt Komerclikuma 6.pantu un izteikt to sekojošā redakcijā:

“Komerķīlas ņēmējs ir persona, kas pieņem komerķīlu sava prasījuma nodrošināšanai, arī nodrošinājuma aģents, ievērojot Kredītiestāžu likumā un Finanšu instrumentu tirgus likumā minētos izņēmumus un papildu noteikumus.”

17. secinājums: Mūsdienu līgumattiecībās lietojams termins *“finanšu saistības”*, kas atspoguļo saistību nodrošinājuma un izpildes veidu daudzveidību, atbilst digitālās un inovatīvās ekonomikas izaicinājumiem un personu civiltiesiskajām attiecībām mūsdienās, un būtu atbilstošs starptautiskajai terminoloģijai, kas pielietojama ekonomikā un tiesību zinātnē.

17. priekšlikums: Autore iniciē izmantot saistību tiesībās definīciju *“finanšu saistības”* – tas ir civiltiesisku saistību veids, kas izriet no publiskām vai privāttiesiskām attiecībām, kura priekšmets ir viena subjekta (parādnieka) pienākums noteiktā termiņā samaksāt citam subjektam (kreditoram) noteiktu finanšu līdzekļu summu vai veikt citu darbību, kurai ir monetāra vērtība.

18. secinājums: Pasaules ekonomiskās krīzes laikā bankas kā komercsabiedrības izmantoja savas priekšrocības ar valsts atbalstu un izsoles kārtā pārreģistrēja savā un meitas uzņēmumu vārdā vairākus tūkstošus fizisko un juridisko personu nekustamos īpašumus, pie tam vairākums no tām piederēja tieši juridiskajām personām – tādām pašām komercsabiedrībām, kā bankas.

18. priekšlikums: Nolūkā līdzsvarot kreditora un parādnieku tiesības, būtu nepieciešams noteikt prasību, ka piespiedu pārdošanas vērtība nevar būt mazāka par 80%, nekā tās tirgus vērtība un CPL 604.panta pirmā daļa izteicama sekojošā redakcijā:

“(1) Nekustamo īpašumu uz parādnieka rēķina pēc tiesu izpildītāja pieprasījuma novērtē sertificēts nekustamā īpašuma vērtētājs, nosakot nekustamā īpašuma piespiedu pārdošanas vērtību, kas nav mazāka par 80% no nekustamā īpašuma tirgus vērtības.”

19. secinājums: Viens no kredītņēmēju aizsardzības mehānismiem nolūkā līdzsvarot kreditora un parādnieka tiesības un pienākumus, būtu veikt grozījumus Kredītiestāžu likumā, paredzot arī juridisko personu tiesības uz hipotekāriem kredītiem, kuru nekustamais īpašums kalpo

par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā ar iekārtotiem īpašumiem.

19. priekšlikums: Nepieciešams papildināt Kredītiestāžu likumu ar 74.pantu sekojošā redakcijā:

“74. pants. Kredītiestādei, kas saņēmusi no klienta – juridiskās personas - kredīta pieprasījumu, ir pienākums piedāvāt tam izvēlei vismaz divus atšķirīgus kreditēšanas līguma noteikumus, no kuriem viens paredz, ka nekustamais īpašums, kura iegādei tiek ņemts kredīts, kalpo par pietiekamu nodrošinājumu tam, lai saistības pret kredīta devēju varētu dzēst pilnā apjomā.”

20. secinājums: Tautsaimniecības attīstības veicināšanai būtu nepieciešams izveidot labvēlīgāku vidi uzņēmējdarbībai, stiprināt valsts atbalstu un iestrādāt būtiskus kredītņēmēju aizsardzības mehānismus.

20. priekšlikums: Līdzīgi ASV tiesību sistēmai, valsts mērogā veikt mērķtiecīgus pasākumus, pārorientējot esošo valsts tautsaimniecības politiku un tiesību sistēmu no kreditoru atbalstošām (pro-kreditoru) uz parādniekus atbalstošām (pro-parādnieku), tādējādi veicinot to kā mazāk aizsargāto ekonomiskās aprites dalībnieku atbalstu, kas galarezultātā labvēlīgi ietekmēs tautsaimniecības attīstību.

21. secinājums: Lai nodrošinātu kredītiestāžu pilnvērtīgu un pietiekamu finanšu pakalpojumu sniegšanu, it īpaši kreditēšanu, ir nepieciešams ieviest īpašu Latvijas Bankas kontroli pār banku darbību.

21. priekšlikums:

21.1. Papildināt Kredītiestāžu likuma 101.³ panta pirmo daļu ar 2.punktu, paredzot Latvijas Bankas tiesības veikt ne vien kredītiestāžu risku pārvaldīšanas pietiekamības pārbaudi, bet arī pārbaudīt kredītiestādes darbību un pārvaldības kārtību, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(1) Latvijas Banka pārbauda kredītiestādes stratēģiju, procedūras un pasākumus, ko tā īstenojusi, lai ievērotu šā likuma, citu normatīvo aktu, tieši piemērojamo Eiropas Savienības normatīvo aktu un Latvijas Bankas izdoto noteikumu un pieņemto lēmumu prasības, un novērtē: [...] 2) kredītiestādes darbību, finanšu pakalpojumu sniegšanu, pārvaldības kārtību un komercdarbības modeli.”

21.2. Papildus nepieciešams arī precizēt minētā likuma panta 1.punkta otrās prim daļas pirmo teikumu, izteicot to sekojošā redakcijā:

(2¹) Veicot šā panta pirmās daļas 1. un 3.punktā minēto pārbaudi un novērtējumu, Latvijas Banka kredītiestādēm ar līdzīgu riska profilu (līdzīgu biznesa modeli vai riska darījumu ģeogrāfisko izvietojumu) var piemērot vienotu metodoloģiju, kas var ietvert uz risku orientētus kritērijus un kvantitatīvus rādītājus, ļauj pienācīgi ņemt vērā katras kredītiestādes pakļautību tās

darbībai piemītošiem specifiskiem riskiem un kas neietekmē kredītiestādi saskaņā ar šā likuma 36.³ panta ceturto daļu un šā panta 4.⁴ daļu un 4.⁷ daļas 2. punktu noteikto pasākumu specifiku. Latvijas Banka informē Eiropas Banku iestādi par vienotas metodoloģijas izmantošanu.”

2) trešo daļu, izteicot to sekojošā redakcijā:

(3) Pamatojoties uz šā panta pirmās daļas 1. un 3.punktā veikto pārbaudi un novērtējumu, Latvijas Banka lemj, vai kredītiestādes stratēģija, procedūras un īstenotie pasākumi nodrošina pietiekamu risku pārvaldīšanu un vai kredītiestādes likviditāte un pašu kapitāls ir pietiekams tās darbībai piemītošo un varbūtējo risku segšanai.

3) ceturtās prim daļas pirmo teikumu, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(4¹) Latvijas Banka šā panta pirmās daļas 1. un 3.punkta minētajā novērtējumā papildus kredītriska, operacionālā riska un tirgus risku novērtējumam izvērtē vismaz:[...]”.

21.3. Tāpat nepieciešams papildināt likuma panta ceturto četri prim daļu ar 12.punktu, izteicot to sekojošā redakcijā:

“(4⁴) Piemērojot šā panta pirmās un trešās daļas noteikumus un ES regulas Nr. 575/2013 attiecīgās prasības, Latvijas Banka ir tiesīga pieprasīt, lai kredītiestāde:[...]”

12) nodrošina pienācīgu finanšu pakalpojumu sniegšanu, pārvaldības kārtību un komercdarbības modeli.”

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Balodis, K. (2007). Ievads civiltiesībās. Rīga: Zvaigzne ABC, 132., 134, 248., 611.lpp.
2. Blūzma, V., Osipova, S., Zemītis, G. (2007). Āvalstu tiesību vēstures avoti. Rīga: Turība, 92.lpp.
3. Briede, J., Danovskis, E., Kovaļevska, A. (2016). Administratīvās tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 113. lpp.
4. Brīvmanis, V. (1939). Līgumsods. Rīga, 24-25.lpp.
5. Bukovskis, V. (1933). Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 314.lpp.
6. Būmanis, A. (1933). Galvojums civiltiesībās. Doktora disertācija. Latvijas Universitāte, 31., 32., 57., 189., 190.lpp. Iegūts 06.11.2024. no: <https://juristavards.lv/biblioteka/279139-galvojums-civiltiesibas/>
7. Čakste, K. (2011). Civiltiesības. Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 70, 71., 137, 140-142.lpp.
8. Čakste, K. (1940). Civiltiesības. Rokraksta vieta, Rīga, 74.lpp.
9. Filipovs, D. Tokenu ekonomika. *Jurista Vārds*, Nr.25/26 (1187/1188), 22.06.2021.
10. Fogels, N., Ziņģe J. Galvenā parādnieka saistību dzēšana maksātspējas procesā - vai pamats galvojuma izbeigšanai. *Jurista Vārds*, Nr.15 (817), 15.04.2014.
11. Grūtups, A. (2000). Iepriekšējas piezīmes. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības. (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans ģpašums, 176.lpp.
12. Grūtups, A. (2000). Komentāri Civillikuma 1711., 1714., 1729. un 1731.pantiem. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400. p.)*. Rīga: Mans ģpašums, 217., 221., 236., 239.-240.lpp.
13. *Izvilumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem.* (1939). Konradi, F., Valters, A. (sast.). 15. sējums. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Nr. 1. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 83. lpp., spriedums Nr. 18/1936
14. *Izvilumi no Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumiem.* (1936-1937). Konradi, F., Valters, A. (sast.). 13. sējums, spriedums Nr.20/1936. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums, Nr. 1. Rīga: Tieslietu ministrijas izdevums, 159. lpp.
15. Kalniņš, E. (2005). Privāttiesību teorija un prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 361.-364.lpp.

16. Kalniņš, E. Galvojums kā akcesoriska saistība. *Jurista Vārds*, Nr.19 (666), 10.05.2011.
17. Kalniņš, E. Civillikuma 1714. panta piemērojamība ekspromisoriskam galvojumam. *Jurista Vārds*, Nr.14 (1020), 03.04.2018., 11.-17.lpp.
18. Kalniņš E. Senāta prakse strīdos, kas saistīti ar priekšlīgumu. *Jurista Vārds*, Nr. 50 (852), 23.12.2014.
19. Kārkliņš, J., Buls L. Līgumsoda reforma. *Jurista Vārds*, Nr. 49 (800), 03.12.2013.
20. Kārkliņš, J., Rozenfelds, J. Bezskaidras naudas līdzekļu juridiskais statuss, civiltiesiskie un kriminālprocesuālie aspekti. *Jurista Vārds*. Nr.8 (962), 21.02.2017.
21. Kalniņš, V. Romiešu ķīlu tiesību attīstība. *Jurists*, Nr.3/4 (97/98), 01.03.1939., 53. sleja
22. Kalniņš, V. (1977). Romiešu tiesību pamati. Rīga: izdevniecība "Zvaigzne", 134., 156.lpp.
23. Konradi, F., Zvejnieks, T. u.c. (1939). Civilprocesa likums ar paskaidrojumiem – izvilkumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši Rīga: Valsts tipogrāfija, 219.lpp.
24. Krons, M. Civillikuma pirmais pants. Laba ticība kā tiesiskās rīcības kritērijs. *Jurista Vārds*, Nr.51 (646), 21.12.2010., 1.lpp.
25. Kubilis, J. Līgumsoda samērīgums un taisnīguma izvērtēšanas kritēriji. *Jurista Vārds*, Nr.12 (597), 12.02.2010.
26. Latvijas Republikas Prokuratūra. Augstākā tiesa apmierina ģenerālprokurora iesniegto protestu. *Jurista Vārds*, 07.11.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://juristavards.lv/zinas/282268-augstaka-tiesa-apmierina-generalprokurora-iesniegto-protestu/>
27. Lēbers, A. (1921). Civiltiesības un civilprocess: kara juridiskos kursus lasīto lekciju konspekts. Rīga: b.i., 122.lpp.
28. Lībermanis, G. (2006). Naudas teorija. Valūtas attiecības, lata liktenis. Rīga: BSA, lpp.6-18
29. Neilands R. Galvenā parādnieka statuss galvojuma prasībā. *Jurista Vārds*, Nr.9 (656), 01.03.2011.
30. Neilands, R. (2017). Hipotēkas institūts un tā pilnveidošanas iespējas Latvijas tiesībās. Promocijas darbs, 40.lpp. Iegūts 10.10.2024. no: https://www.rsu.lv/sites/default/files/dissertations/RNeilands_promocijas-darbs.pdf

31. Ozoliņš, O. (1939). Jaunā Civillikuma ievads. Raksti par prezidenta K. Ulmaņa Civillikumu. Tieslietu ministrijas Vēstneša 1939.g. 1.burtīcas pielikums. Tieslietu ministrijas izdevums, 4.-5.lpp.
32. Ozoliņš, O. (1940). Senāta Civildepartamenta prakse 1939. gadā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, Nr. 2, 260. lpp.
33. Rozenfelds, J. (1999). Bankas pieprasījuma garantija kā saistību nodrošināšanas veids. Banku garantijas izcelšanās un tiesiskais regulējums internacionālā mērogā. K. Torgāna (red.). *Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums. LU zinātniskie raksti prof. Rīga: Latvijas Universitāte*, 87., 89.-90., 92.-94.lpp. Iegūts 15.10.2024. no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/4473>
34. Rozenfelds, J. (2010). Pētījums par Civillikuma Lietu tiesību daļas (ceturtās, piektās, sestās un septītās nodaļas) modernizācijas nepieciešamību. Tieslietu ministrija, 20.lpp. Iegūts 16.10.2024. no: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/2020-01/Documents/lv_documents_petijumi_cl_ceturta_piekta_sesta_un_septita_nodala.doc
35. Rudāns, S. Jauns līgumsoda regulējums. Kā rīkoties? *Jurista padoms*, Nr.5, 2013.gada novembris, 10.lpp.
36. Rudāns, S. Saistību tiesību komentāri. *Jurista Vārds*, Nr.14 (417), 04.04.2006., 10.-11. lpp.
37. Saksonova, S. (2006). Banku darbība. Rīga: Latvijas Komercbanku asociācijas Konsultāciju un mācību centrs. 197.lpp.
38. Sinaiskis, V. (1996). Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 122.-123.; 150.–151. lpp.
39. Sinaiskis, V. (1940). Saistību tiesības. Latvijas civiltiesību apskats. Rīga: LU studentu padomes grāmatnīca, 24.lpp.
40. Torgāns, K. (red.). (2011). Civilprocesa likuma komentāri: Pirmā daļa. Rīga, 51.lpp.
41. Torgāns, K. Galvojuma saistības īstenošanas civilprocesiālais aspekts. *Jurista Vārds*, Nr. 45 (640), 09.11.2010., 7.-9.lpp.
42. Torgāns, K. (2000). Komentāri Civillikuma 1835. un 1842.pantiem. Torgāns, K. (red.). *Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Saistību tiesības (1401.-2400.p.)*. Rīga: Mans Īpašums, 325., 328.lpp.
43. Torgāns, K. Līgumsoda anomālījas Direktīvas 2011/7/ES normu kontekstā. *Jurista Vārds*, Nr.42 (741), 16.10.2012.
44. Torgāns, K. (2013). Līgumu un deliktu tiesību problēmas. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 137-182.lpp.

45. Torgāns, K. (1999). Saistību izpildes juridiskais nodrošinājums. Latvijas Universitātes zinātniskie raksti. Rīga, 8.lpp.
46. Torgāns, K. (2006). Saistību tiesības I daļa. Mācību grāmata, Rīga: Tiesu namu aģentūra, 101., 120., 135.lpp.
47. Torgāns, K. (2014). Saistību tiesības. Mācību grāmata. Rīga: Tiesu namu aģentūra. 95-96.lpp.
48. Torgāns, K. (2018). Saistību tiesības. Otrais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 19., 82., 106., 109.-112., 210, 215., 240.lpp.
49. Torgāns, K. Valstiskā uzraudzība pār šķīrējtiesas sprieduma tiesiskumu. *Jurista Vārds*, Nr.34 (629), 24.08.2010.
50. Torgāns, K., Kārliņš, J., Bitāns, A. (2017). Līgumu un deliktu problēmas Eiropas Savienībā un Latvijā. Torgāns, K. (red.). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 148., 171.lpp.
51. Vietējo civillikumu kopojums. (1928). Vietējo likumu kopojuma III. daļa. Tulkojums ar pārgrozījumiem un papildinājumiem, kas izdoti līdz 1927. g. 31. decembrim, un ar dažiem paskaidrojumiem. Tieslietu ministrijas sevišķas komisijas sagatavojumā. Rīga: Valtera un Rapas akciju sab.izdevums, 316.lpp. Iegūts 11.11.2024. no: https://likumavara.lv/wp-content/uploads/2022/09/Vietejo-civillikumu-kopojums.III_dala_1928.g..pdf
52. Višņakova, G., Balodis, K. (1998). Latvijas Republikas Civillikuma komentāri. Lietas; Valdījums; Tiesības uz svešu lietu. Rīga: Mans Īpašums, 169., 207.-208.lpp.
53. Ziemele, I. (red). (2000). Cilvēktiesības pasaulē un Latvijā. Rīga: SIA „Izglītības solī”, 68.-70.lpp.
54. Adil, S.M.H. (2022). The Georgian Blockchain-Based Solution to the Developing World's Problem of Byzantine Faults in Land Registers. *De Jure Journal*. Volume 15, No.2, P.118. Iegūts 02.03.2025. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4364259
55. Allen, F., Gale, D. (2001). Comparative Financial Systems: A Survey. Center for Financial Institutions. Working Paper, No.01-15. *University of Pennsylvania*. The Wharton School. Iegūts 21.02.2025. no: <https://core.ac.uk/download/pdf/6649943.pdf>
56. Allen, F., Gale, D. (2000). Comparing Financial Systems. *The Review of Financial Studies*. Volume 14, No.2, P. 577-581. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/2696752>
57. Almeida, H. et al. (2006). The Financial Accelerator: Evidence from International Housing Markets. *Review of Finance*. Volume 10, No.3, P. 324. Iegūts 02.03.2025 no: <https://doi.org/10.1007/s10679-006-9004-9>
58. Alpa, G., Zeno-Zencovich, V. (2007). Italian Private Law. Routledge-Cavendish, Taylor & Francis Group, P. 147. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.4324/9780203945056>

59. Angelone, M. (2020). New Forms of Guarantee: The Unifying Role of Legal Principles and General Clauses. *The Italian Law Journal*. Volume 06, No.02, P.353-368. Iegūts 02.10.2024. no: <https://theitalianlawjournal.it/data/uploads/6-italj-2-2020/353%20ANGELONE.pdf>
60. Arndts, L. (1868). Lehrbuch der Pandekten. 3. Auflage. München: Literarisch-artistische Anstalt der J.G. Cotta'schen Buchhandlung, S. 547–548. Iegūts 28.11.2024. no: https://dlc.mpg.de/fullscreen/mpirg_sisis_298832/547/
61. Arrow, K. (1964). The Role of Securities in the Optimal Allocation of Risk-bearing. *Review of Economic Studies*. Volume 31, No.2, P. 91–96. Iegūts 10.03.2025. no: <https://doi.org/10.2307/2296188>
62. Asmundson I., Oner C. (2012). What Is Money? Finance & Development, *International Monetary Fund*. Volume 49, No.3. Iegūts 06.01.2025. no: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/fandd/2012/09/basics.htm#author>
63. Bar, C. von, Clive, E., Schulte-Nölke, H. (2009). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Study Group on a European Civil Code, P.2660-2664. Iegūts 05.11.2024. no: https://www.law.kuleuven.be/personal/mstorme/european-private-law_en.pdf
64. Bemanke, B., Gertler, M., Gilchrist, S. (1996). The Financial Accelerator and the Flight to Quality. *The Review of Economics and Statistics*. Volume 78, No.1, P.3. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/2109844>
65. Benjamin, P. (1960). Penalties, Liquidated Damages and Penal Clauses in Commercial Contracts: A Comparative Study of English and Continental Law. *International & Comparative Law Quarterly*. Volume 9, Issue 4, P.600-627. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.1093/iclqaj/9.4.600>
66. Bertero, E. (1994). The Banking System, Financial Markets and Capital Structure: Some New Evidence from France. *Oxford Review of Economic Policy*. Volume 10, No.4, P. 68-78. Iegūts 08.01.2025. no: <https://doi.org/10.1093/oxrep/10.4.68>
67. Bolton, P. (eds.) (2010). The credit ratings game. *The Journal of Finance*. Volume 67, No.1, P. 85-111. Iegūts 12.02.2025. no: <https://www.jstor.org/stable/41419672>
68. Boot, A. W., Thakor, A. V. (1997). Financial Systems Architecture. *Review of Financial Studies*. Volume 10, No.3, P.693-733. Iegūts 07.01.2025. no: <http://dx.doi.org/10.1093/rfs/10.3.693>
69. Boyd, J. H., Prescott E.C. (1985). Financial intermediary – coalitions. Working paper. Federal Reserve Bank of Minneapolis Research Department. *Journal of Economic Theory*. Volume 38, No.2, P.727. Iegūts 08.01.2025. no: [https://doi.org/10.1016/0022-0531\(86\)90115-8](https://doi.org/10.1016/0022-0531(86)90115-8)

70. Brender, A., Pisani, F., Gagna, E. (2015). Money, Finance and the Economic System. *CEPS*, Brussels. Iegūts 09.01.2025. no: http://aei.pitt.edu/62607/1/Money_Finance_Real_economy.pdf
71. Bussani, M., Werro, F. (2009). European Private Law. A Handbook: 1 (The Common Core of European Private Law Series). *Carolina Academic Press*. Volume II, P.446 – 447
72. Carney, P.J., Felsen, K.D. (2020). Understanding the Purpose, Limitations, and Benefits of a Liquidated Damages Clause. *Carlton Fields*. Iegūts 26.11.2024. no: <https://www.carltonfields.com/insights/publications/2020/understanding-a-liquidated-damages-clause>
73. Ciacchi, A.C., Weatherill, S. (eds.) (2010). Regulating Unfair Banking Practices in Europe: The Case of Personal Suretyships. *Oxford University Press*, P.202, 217, 269. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199594559.001.0001>
74. Clark, A.U. (2022). Cryptocurrency disputes increasingly referred to arbitration, with unique issues arising. *Pinsent Masons*. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.pinsentmasons.com/out-law/analysis/cryptocurrency-disputes-increasingly-referred-to-arbitration-with-unique-issues-arising>
75. Contreras, C., Seguros Confianza, S.A. (2017). Autonomous or accessory nature of performance guarantees. Case analysis. *The Italian Law Journal*, 2017 Dupont Award - Special Mention. Iegūts 02.10.2024. no: <https://theitalianlawjournal.it/data/uploads/6-italj-2-2020/353%20ANGELONE.pdf>
76. Czeguhn, I., Ahrens, C. (2011). Fallsammlung zum Sachenrecht. Springer, P. 257. Iegūts 17.10.2024. no: <https://dokumen.pub/qdownload/fallsammlung-zum-sachenrecht-juristische-examensklausuren-german-edition-3540256881-9783540256885.html>
77. Deku, S. Y., Kara, A., Zhou, Y. (2019). Securitization, bank behaviour and financial stability: A systematic review of the recent empirical literature. *International Review of Financial Analysis*. Volume 61, P.61. Iegūts 12.02.2025. no: <http://dx.doi.org/10.1016/j.irfa.2018.11.013>
78. Deschamps, M. (2013). The perfection and priority of the Cape Town Convention and the Aircraft Protocol-A comparative law analysis. *Cape Town Convention Journal*. No. 2:1, P.51. Iegūts 10.10.2024. no: https://www.researchgate.net/publication/272214193_The_perfection_and_priority_rules_of_the_Cape_Town_Convention_and_the_Aircraft_Protocol_A_comparative_law_analysis
79. DiMatteo, L.A. (2015). Behavioural Case for Contractual Penalties under the Common Law. *European Review of Private Law*. Volume 23, Issue 3, P.327 – 353. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2015026>

80. DiMatteo, L.A. (2001). A Theory of Efficient Penalty: Eliminating the Law of Liquidated Damages. *American Business Law Journal*. Volume 38, Issue 4, P. 633-733. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.1111/j.1744-1714.2001.tb00905.x>
81. Domingo, R. (2017). The Roman Law of Contracts. An Overview. SSRN, P.1., 7., 11., 12. Iegūts 02.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2942873>
82. d'Ormesson, P., Péligny, S., Laoufi, L. (2025). French DDADUE law establishes a legal regime for pledging crypto-assets. DLA Piper Intelligence. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.dlapiperintelligence.com/investmentrules/blog/articles/2025/french-ddadue-law-establishes-a-legal-regime-for-pledging-crypto-assets>
83. Drobniġ, U. (2007). Principles of European Law. (Study Group on a European Civil Code). Volume 4. Munich: Personal Security, Article 2:105, P.237. Iegūts 07.11.2024. no: <https://studfile.net/preview/16832421/page:25/>
84. Drobniġ, U., Bar, C. von. (2004). The Interaction of Contract Law and Tort and Property Law in Europe. A Comparative Study. München: European Law Publisher, P. 341-342. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.scribd.com/document/90693553/The-Interaction-of-Contract-Law-and-Tort-and-Property-Law-in-Europe-a-Comparative-Study>
85. Drobniġ, U. (eds). (1971). The Suretyship in the Law of the Member States of the European Communities. Study prepared by the “Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Privatrecht”, Hamburg. Competition - Approximation of Legislation Series, No. 14 Brussels, P.30-31. Iegūts 14.10.2024. no: <https://aei.pitt.edu/34400/1/A768.pdf>
86. Erp, S. van. (2005). Surety Agreements and the Principle of Accessory – Personal Security in the Light of a European Property Law Principle. *European Review of Private Law*. Volume 13, No.3, P.313, 314, 316, 317, 328-331. Iegūts 10.10.2024. no: <https://doi.org/10.54648/erpl2005021>
87. Farrer, T.H. (1833). The State in Its Relation to Trade. Iegūts 09.12.2024. no: https://books.google.lv/books?id=B_JKO4z1lgC&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false
88. Feldman, Y., Teichman, D. (2008). Are all legal probabilities created equal? *Bar-Ilan University Public Law and Legal Theory Working Paper*. No. 11-09. Iegūts 25.11.2024. no: <https://ssrn.com/abstract=1274854>
89. Gadirov, A. (2023). Obligation, reasons for the creation of obligation and types. *Norwegian Journal of development of the International Science*. No 121/2023. Iegūts 02.10.2024. no: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10246406>

90. García, I.M. (2012). Enforcement of Penalty Clauses in Civil and Common Law: A Puzzle to be Solved by the Contracting Parties. *European Journal of Legal Studies*. Volume 5, No. 1, P. 95-124. Iegūts 27.11.2025. no: <https://files.core.ac.uk/download/pdf/45682231.pdf>
91. Geens, K.M., Gabriëls, M.K. (2024). Proposition de loi portant le titre 1er “Les sûretés personnelles” du livre 9 “Les sûretés” du Code civil (déposée par). *Chambre des représentants de Belgique*. DOC 55 3825/001. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.lachambre.be/FLWB/PDF/55/3825/55K3825001.pdf>
92. Goetz, C.J., Scott, R.E. (1977). Liquidated Damages, Penalties and the Just Compensation Principle: Some Notes on an Enforcement Model and a Theory of Efficient Breach. *Columbia Law Review*, P.554-594. Iegūts 25.11.2024. no: https://scholarship.law.columbia.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1404&context=faculty_scholarship;
93. Goderdzishvili, N., Gordadze, E., Gagnidze, N. (2018). Georgia's Blockchain-powered Property Registration: Never blocked, Always secured - Ownership Data Kept Best! *11th International Conference Theory and Practice of Electronic Governance, Galway*. No.1 (n 63), P. 673-675. Iegūts 02.03.2025. no: <http://dx.doi.org/10.1145/3209415.3209437>
94. Gurley, J.G., Shaw, E.S. (1960). Money in a Theory of Finance. Washington D.C.: *Harvard University Press*, P.371. Iegūts 10.01.2025. no: <https://doi.org/10.4159/harvard.9780674067851.c8>
95. Guttman, B. (2013). The Bitcoin Bible: All you need to know about bitcoins. Germany: BoD, P.123-124. Iegūts 18.12.2024. no: https://books.google.lv/books?id=ceiVAgAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
96. Habersack, M. (1997). Die Akzessorietät-Strukturprinzip des europäischen Zivilrechte und eines künftigen europäischen Grundpfandrechts. *Jursiten Zeitung*. No.18, P.857. Iegūts 10.10.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/20824109>
97. Hatzis, A.N. (2003). Having the cake and eating it too: efficient penalty clauses in Common and Civil contract law. *International Review of Law & Economics*. Volume 22, No. 4, P.381-406. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0144818802001114>
98. Hertel, C., Schmid, C.U. (2005). Real Property Law and Procedure in the European Union, General Report. EUI, P.85. Iegūts 17.10.2024. no: <https://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/Law/ResearchTeaching/ResearchThemes/EuropeanPrivateLaw/RealPropertyProject/GeneralReport.pdf>

99. Heyman, H.W. (2003). Mortgage under Dutch Law. EULIS Conference Report. Iegüts 14.10.2024. no: <https://www.oicrf.org/-/mortgage-under-dutch-law>
100. Honsell, H. (2007). Vier Rechtsfragen des Geldes. In: Festschrift für Claus-Wilhelm Canaris. Verlag C.H. (edc.). Bd.1, P.464. Iegüts 19.12.2024. no: <https://beckassets.blob.core.windows.net/product/toc/20464/festschrift-claus-wilhelm-canaris-70-geburtstag-9783406561702.pdf>
101. Ihering, R. (1877). Von Geist des romanischen Rechts auf den verschiedenen Stufen seiner Entwicklung. Leipzig: Duc und Verlag von Breitkopf und Hartel, P.327. Iegüts 02.10.2024. no: https://www.deutschestextarchiv.de/book/show/jhering_recht01_1852
102. Jones, D. (2021). Powers and Thrones. A New History of the Middle Ages. London: An Apollo Book, P. 89. Iegüts 02.10.2024. no: <https://en.pdfdrive.to/dl/powers-and-thrones-a-new-history-of-the-middle-ages-0>
103. Kaczorowska, M. (2017). Accessoriness of mortgage and the development of a European mortgage market. Considerations from the perspective of Polish law in view of the proposal of a non-accessory Eurohypothec. *Transformacje Prawa Prywatnego*. No. 1/2017, P.75-111. Iegüts 18.10.2024. no: <https://doi.org/10.26106/AQSM-6091>
104. Kaplan, P.R. (1977). A Critique of the Penalty Limitation on Liquidated Damages, in 50 *South. California Law Review*, P. 1055-1090. Iegüts 25.11.2024. no: <https://heinonline.org/HOL/LandingPage?handle=hein.journals/scal50&div=44&id=&page=>
105. Kaser, M. (1971). Das Privatrecht. Erster Abschnitt: Das, das vorklassische und das klassische Recht. 2. Auflage. C.H. Beck, S.457. Iegüts 10.10.2024. no: <https://archive.org/details/dasromischepriva0000kase/page/n5/mode/2up>
106. Kharazi, I., Gardapkhadze, T. (2024). The Interest on Monetary Obligation as a form of responsibility (theoretical and practical aspects). *International Scientific Peer-Reviewed Journal*. No.1-2(11)2024, P.76. Iegüts 10.01.2025. no: <https://diplomacyandlaw.openjournals.ge/index.php/diplomacyandlaw/issue/download/962/498#page=68>
107. Kosuki, A., Proudman, J., Vlieghe, G. (2002). Houses as Collateral: Has the Link between House Prices and Consumption in the U.K. Changed? *Economic Policy Review*. Federal Reserve Bank of New York, P.163-177. Iegüts 02.03.2025. no: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=831805
108. Longstaff, F.A. (2005). Borrower Credit And The Valuation Of Mortgage Backed Securities. *Real Estate Economics*. Volume 33, No.4. Iegüts 11.02.2025. no: <https://web.stanford.edu/~piazzesi/Reading/Longstaff%202004.pdf>

109. Martha, R.S.J. (2015). *The Financial Obligation in International Law*. Oxford University Press, P.4. Iegūts 10.01.2025. no: https://books.google.lv/books?hl=en&lr=&id=74D0BgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=financial+obligations&ots=Z3i3i_mEeI&sig=Hf1830RKCV8Ie3XjToAfoIUVmk&redir_esc=y#v=onepage&q=financial%20obligations&f=false
110. Mata, M.A. de la. (2010). Typical Personal Security Rights in the EU. *Comparative Law and Economics in Italy, Spain and other EU Countries in the Light of the EU Law, Basel II and the Financial Crisis*. Tübingen, P.36. Iegūts 02.10.2024. no: <https://d-nb.info/1007686758/04>
111. Mattei, U. (1995). The Comparative Law and Economics of Penalty Clauses in Contract. *The American Journal of Comparative Law*. Volume 43, Issue 3, P.427-441. Iegūts 25.11.2024. no: <https://doi.org/10.2307/840646>
112. Mayer, C. (1990). Financial Systems, Corporate Finance and Economic Development: R. G. Hubbard (red.). *Asymmetric Information. Corporate Finance and Investment*. University of Chicago Press, P.307-332. Iegūts 08.01.2025. no: <https://www.nber.org/system/files/chapters/c11477/c11477.pdf>
113. Mayer, C. (1988). New issues in Corporate Finance. *European Economic Review*. Volume 32, No.5, P.1167-1189. Iegūts 08.01.2025. no: [https://doi.org/10.1016/0014-2921\(88\)90077-3](https://doi.org/10.1016/0014-2921(88)90077-3)
114. McAuley, M. (1977). One Thousand Years of Arra. *McGill Law Journal*. Volume 23, Issue 4. Iegūts 28.11.2024. no: <https://lawjournal.mcgill.ca/article/one-thousand-years-of-arra/>
115. Milo, J.M. (2003). Retention of Title in European Business Transactions. *Washburn Law Journal*. Volume 43, P.126. Iegūts 02.10.2024. no: <https://contentdm.washburnlaw.edu/digital/api/collection/wlj/id/5369/download>
116. Micklitz, H.-W. (2017). The Constitutional Transformation of Private Law Pillars through the CJEU. Collins, H., (red.). *European Contract Law and the Charter of Fundamental Rights*. Intersentia, Cambridge, Antwerp, Portland, P.49. Iegūts 11.03.2025. no: <https://doi.org/10.1017/9781780684963>
117. Nasarre-Aznar, S. (2004). Looking for a model for a Eurohypothec. *The Conveyancer and Property Lawyer*. No.69, P.1-13. Iegūts 18.10.2024. no: https://www.researchgate.net/publication/240641411_Looking_for_a_model_for_a_Eurohypothec
118. Palandt, O. (1997). Bürgerliches Gesetzbuch Palandt, München, Kurzkomentar. 56. Auflage, P. 861. Iegūts 07.11.2024. no: <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/item/6FUN3XK53P5YB6FWZVX2ZHDR23IHLVIR>

119. Peaslee, J.M., Nirenberg, D.Z. (2001). *Federal Income Taxation of Securitization Transactions*. New Hope: Frank J. Fabozzi Associates, P.1. Iegūts 04.02.2025. no: <https://www.goodreads.com/book/show/40873000-federal-income-taxation-of-securitization-transactions-and-related-topic>
120. Počuča, M., Kovačević, M.S. (2011). Earnest-money, withdrawal of a bid and deposit as institutes of Contract Law. *Pravo - Teorija I Praksa*. Volume 28, No.7-9, P.82–96. Iegūts 29.11.2024. no: <https://casopis.pravni-fakultet.edu.rs/index.php/ltp/article/view/262/253>
121. Proctor, C. (2012). *Mann on the Law of Money*. 7th edition, *Oxford University Press*, P.136, 137, 139. Iegūts 06.01.2025. no: <http://www.dl.fiqhci.com/library/Crypto/economy-money/En/Charles-Proctor-Mann-on-the-Legal-Aspect-of-Money-Oxford-University-Press%2CUSA%282012%29.pdf>
122. Quickenborne M. van. (2000). De plichten van de schuldeiser jegens de borg. *Tijdschrift voor privaatrecht*. Gent: Story-Scientia, P.1491-1545. Iegūts 01.11.2025. no: <https://tpr.be/wp-content/uploads/VVSR/Verplichtingen-van-de-schuldeiser-jegens-de-borg-Van-Quickenborne.pdf>
123. Rabello, A.M. (2010). The “Impossible Contract”: From Roman Law to the Unidroit Principles of International Commercial Contracts and the Principles of European Contract Law. *Fundamina: A Journal of Legal History*. Volume 16, No.1, P. 346. Iegūts 02.10.2024. no: <https://journals.co.za/doi/epdf/10.10520/EJC34385>
124. Rao, N. (2008). On the Use and Abuse of Dignity in Constitutional Law. *Columbia Journal of European Law*. Volume 14, No.201, P.223. Iegūts 01.11.2025. no: https://afj.org/wp-content/uploads/2020/03/Rao-On-the-Use-and-Abuse-of-Dignity-in-Constitutional-Law_.pdf
125. Rea, S.A.J. (1984). Efficiency Implications of Penalties and Liquidated Damages, *The Journal of Legal Studies*. Volume 13, No. 1, P. 147-167. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/724346>
126. Rosenswig, R.M. (2024). Understanding money; Or, why social and financial accounting should not be conflated. *Economic Anthropology*. Volume 11, Issue 1, P.76. Iegūts 10.01.2025. no: <https://doi.org/10.1002/sea2.12304>
127. Scott, S.P. (1932). *The Twelve Tables, The Institutes of Gaius, The Rules of Ulpian, The Opinions of Paulus, The Enactments of Justinian, and the Constitution of Leo*. New York: Central Trust Company, P.89. Iegūts 02.10.2024. no: <https://constitution.org/2-Authors/sps/sps.htm>
128. Steven, A. (2009). Accessoriness and Security over Land. *U. of Edinburgh School of Law Working Paper*. No.2009/07, P.6-36, 42, 44. Iegūts 10.10.2024. no: <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.1371139>

129. Stole, L.A. (1992). The Economics of Liquidated Damage Clauses in Contractual Environments with Private Information. *Journal of Law, Economics, & Organization*. Volume 8, No.3, P.582-606. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.jstor.org/stable/764869>
130. Stöcker, O.M., Sturmer, R. (2009). Flexibility, Security and Efficiency of Security Rights over Real Property in Europe. *Verband Deutscher Pfandbriefbanken*. Volume III. Berlin, P.45, 49. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.proquest.com/docview/865656868?sourcetype=Scholarly%20Journals>
131. Tajti, T. (2024). The efficient enforcement challenge of secured transactions law reforms in civil law systems-self-help repossession, strict foreclosure, and other methods for the acceleration of enforcement of security interests. *Uniform Law Review*. Volume 29, Issue 2, P.139-188. Iegūts 10.01.2025. no: <https://doi.org/10.1093/ulr/unae036>
132. Thiele, A. (2003). Collective Security Arrangements. A comparative study of Dutch, English, and German Law. *Kluwer Legal Publishers*, P.89. Iegūts 10.10.2024. no: https://repository.ubn.ru.nl/bitstream/handle/2066/146963/mmubn000001_402065239.pdf?sequence=1&isAllowed=y
133. Thorpe, J. (1994). Economists Divided - Different Perceptions of Contracts Penalty Doctrine. *Bond Law Review*. Volume 6, Issue 2, P.189-209. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.corteidh.or.cr/tablas/a16290.pdf>
134. Tomczak, T. (2022). Accessoriness of Cape Town international interest. *Uniform Law Review*. Volume 27, Issue 4, P.493-511. Iegūts 14.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/ulr/unad003>
135. Tskhadadze, N.V., Chernorizova, N.V. (2019). International Financial Markets in the Conditions of Transformation of Financial System. The Future of the Global Financial System: Downfall or Harmony. Popkova, E.G.H. (ed.). Springer Nature Switzerland AG, P.757–764. Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.scribd.com/document/905974401/The-Future-of-the-Global-Financial-System-Downfall-or-Harmony-Elena-G-Popkova-download-full-chapters>
136. Vangerow, K.A. (1869). Lehrbuch der Pandekten. Bd. 3.7. Auflage. Marburg und Leipzig: N.G. Elwert'sche Universitats-Buchhandlung, S.409. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10566130?page=408,409>
137. Vliet, L. van (2012). The German Grundschuld. *The Edinburgh Law Review*. Volume 16, Issue 2, P.149, 152–153. Iegūts 17.10.2024. no: <http://dx.doi.org/10.3366/elr.2012.0101>
138. Zajadlo, J. (2023). Axiology of Law – from General to Specific Philosophy of Law. *Studia Iuridica Lublinensia*. Volume 32, No.4, P.192. Iegūts 01.11.2025. no: <https://doi.org/10.17951/sil.2023.32.4.191-217>

139. Zimmermann, R. (1996). *The Law of Obligations: Roman Foundations of the Civilian Tradition*. Oxford University Press, P.114, 134. Iegūts 02.10.2024. no: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198764267.001.0001>
140. Widerski, P. (2023). Reduction of Contractual Penalty under Polish Law Against the Background of Supranational Legal Regulations. *Review of European and Comparative Law*. Volume 53, No. 2, P.238, 241, 242. Iegūts 27.11.2024. no: <https://doi.org/10.31743/recl.14501>
141. Wilkinson-Ryan, T. (2010). Do Liquidated Damages Encourage Breach? A Psychological Experiment. *Michigan Law Review*. Volume 108, Issue 5, P.633. Iegūts 25.11.2024. no: <https://repository.law.umich.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1289&context=mlr>
142. Windscheid, B. (1900). *Lehrbuch des Pandektenrechts*. Bd. 2. 8. Aufl. Frankfurt am Main: Literarische Anstalt Rütten & Loenig, S.251. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.digitale-sammlungen.de/de/view/bsb10566096?page=5>
143. Wolfsteiner, H., Stöcker, O. (2003). Non-accessory Security Right over Real Property. *Notarius International*. No. 1-2, P.116. Iegūts 11.03.2025. no: <https://www.yumpu.com/es/document/view/14132848/1-2-2003-uinl-notarius-international>
144. Xu, X.E., Fung, H.G. (2005). What Moves The Mortgage Backed Securities Market? *Real Estate Economics*. Volume 33, No.2, P.397-426. Iegūts 11.02.2025. no: <https://doi.org/10.1111/j.1540-6229.2005.00124.x>
145. Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ I, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, с. 563
146. Буковский, В. (1914). Сводъ гражданскихъ узаконеній губерній Прибалтійскихъ съ продолженіемъ 1912-1914 г. г. и съ разъясненіями въ 2 томахъ. Томъ II, Рига: Типографія Г. Гемпель и Ко, с.1333, 1335, 1337., 1345-1346, 1353, 1986, 1991, 1992, 1996-1997, 2007
147. Вебер, Х. (2009). *Обеспечение обязательств (Kreditsicherungsrecht)*. Пер. с нем. Алексеева Ю. М., Иванова О.М. Wolters Kluwer, P.7, 8, 283
148. Гримм, Д.Д. (1916). *Лекции по догме римского права: пособие для слушателей*. Изд. 5-е, испр. и доп. Пг.: Гос. тип.-XVI, с.409. Iegūts 25.11.2024. no: <https://legalns.com/download/books/lib/roman-law/book-001.pdf>
149. Дернбург, Г. (1911). *Пандекты. Обязательственное право*. П. Соколовский (ред.). 3-е изд. Том 2., с.179, 396
150. Мейер, Д. И. (1902). *Русское гражданское право: в 2 ч. 8-е изд., исправ. и доп.* Ч. 2. М.: Статут, 1997, с. 179, 705. Iegūts 02.10.2024. no: <http://lawlibrary.ru/izdanie6425.html>

151. Победоносцев, К.П. (1890). Курсъ Гражданского права. Часть третья: Договоры и обязательства. М.: Статут, с.41-42. Iegūts 04.11.2024. no: http://civil.consultant.ru/elib/books/17/page_42.html

152. Цитович П. (1873). Деньги в области гражданского права. Спасибо-Фатеева И. В. (ред). *Харьковская цивилистическая школа: объекты гражданских прав*. Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Харьков, «Право», с.12. Iegūts 06.01.2025. no: <https://jurkniga.ua/contents/kharkovskaya-civilisticheskaya-shkola-obekty-grazhdanskikh-prav.pdf?srsltid=AfmBOorLzxvN-3mkINyvNp7CZvNsTt1QApFskAlNY7lruHZAhLPmusD>

153. Эрдман, К. (1908). Обязательственное Право Губерній Прибалтійскихъ. Рига: Изданіе почетного мирового судьи Ф. Э. Камкина, с.542, 543, 548. Iegūts 05.11.2024. no: <https://dspace.lu.lv/dspace/handle/7/1200>

Tiesību akti

Eiropas Savienības tiesību akti un starptautiskie līgumi

154. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2023/1114 (2023.gada 31. maijs) par kryptoaktīvu tirgiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 150/40, 09.06.2023., 40.-205.lpp.

155. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2017/2402 (2017.gada 12. decembris), ar ko nosaka vispārēju regulējumu vērtspapīrošanai un izveido īpašu satvaru attiecībā uz vienkāršu, pārredzamu un standartizētu vērtspapīrošanu. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 347/35, 28.12.2017., 35-80.lpp.

156. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/65/ES (2014.gada 15. maijs) par finanšu instrumentu tirgiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 173/349, 12.06.2014., 349.-496.lpp.

157. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/17/ES (2014.gada 4. februāris) par patērētāju kredītlīgumiem saistībā ar mājokļa nekustamo īpašumu. Publicēts: Oficiālais vēstnesis, L60/34, 28.02.2014., 34.-85.lpp.

158. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/110 (2009.gada 16. septembris) par elektroniskās naudas iestāžu darbības sākšanu, veikšanu un konsultatīvu uzraudzību. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 267/7, 10.10.2009., 7.-17.lpp.

159. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2009/44 (2009.gada 6. maijs), ar ko Direktīvu 98/26/EK par norēķinu galīgumu maksājumu un vērtspapīru norēķinu sistēmās un Direktīvu 2002/47/EK par finanšu nodrošinājuma līgumiem groza attiecībā uz saistītām sistēmām un kredītprasībām. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 146/37, 10.06.2009., 37.-43.lpp.

160. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2002/47/EK (2002.gada 6. jūnijs) par finanšu nodrošinājuma līgumiem. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 168, 27.06.2002., 43.-50.lpp.

161. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 93/13 (1993.gada 05.aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos. Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 95/29, 21.04.1993, 29.-34. lpp.

Spēkā esošie Latvijas Republikas tiesību akti

162. Latvijas Republikas Satversme. Pieņemta: 07.02.1922. Stājas spēkā: 07.11.1922. Publicēta: Latvijas Vēstnesis, 43, 01.07.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2019.

163. Administratīvā procesa likums. Pieņemts: 25.10.2001. Stājas spēkā: 01.02.2004. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 164, 14.11.2001. Pēdējie grozījumi 02.11.2023.

164. Civillikums. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

165. Civillikums. Ceturtā daļa. Saistību tiesības. Pieņemts: 28.01.1937. Stājas spēkā: 01.03.1993. Publicēts: Valdības Vēstnesis, 46, 26.02.1937. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

166. Civilprocesa likums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 14.10.1998. Stājas spēkā: 01.03.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 326/330, 03.11.1998. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

167. Finanšu instrumentu tirgus likums. Pieņemts: 20.11.2003. Stājas spēkā: 01.01.2004. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 175, 11.12.2003. Pēdējie grozījumi 30.12.2024.

168. Finanšu nodrošinājuma likums. Pieņemts: 21.04.2005. Stājas spēkā: 25.05.2005. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 74, 11.05.2005. Pēdējie grozījumi 13.10.2017.

169. Komerķīlas likums. Pieņemts: 21.10.1998. Stājas spēkā: 01.03.1999. Latvijas Vēstnesis, 337/338, 11.11.1998. Pēdējie grozījumi 01.07.2024.

170. Komerclikums. Latvijas Republikas likums. Pieņemts: 13.04.2000. Stājas spēkā: 01.01.2002. Latvijas Vēstnesis, 158/160, 04.05.2000. Pēdējie grozījumi 30.12.2024.

171. Kredītiestāžu likums. Pieņemts: 05.10.1995. Stājas spēkā: 24.10.1995. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 163, 24.10.1995. Pēdējie grozījumi 30.06.2024.

172. Kriptoaktīvu pakalpojumu likums. Pieņemts: 13.06.2024. Stājas spēkā: 30.06.2024. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 120A, 21.06.2024. Pēdējie grozījumi: nav.

173. Likums "Par nodokļiem un nodevām". Pieņemts: 02.02.1995. Stājas spēkā: 01.04.1995. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 26, 18.02.1995. Pēdējie grozījumi: 01.07.2025.

174. Likums "Par tiesu varu". Pieņemts: 15.12.1992. Stājas spēkā: 01.01.1993. Publicēts: Latvijas Republikas Augstākās Padomes un Valdības Ziņotājs, 1/2, 14.01.1993.; Diena, 9, 15.01.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

175. Maksājumu pakalpojumu un elektroniskās naudas likums. Pieņemts: 25.02.2010. Stājas spēkā: 31.03.2010. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 43, 17.03.2010. Pēdējie grozījumi 11.01.2025.

176. Maksātspējas likums. Pieņemts: 26.07.2010. Stājas spēkā: 01.11.2010. Latvijas Vēstnesis, 124, 06.08.2010. Pēdējie grozījumi 18.07.2024.

177. Notariāta likums. Pieņemts: 01.06.1993. Stājas spēkā: 01.09.1993. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 48, 09.07.1993. Pēdējie grozījumi 01.01.2025.

178. Patērētāju tiesību aizsardzības likums. Pieņemts: 18.03.1999. Stājas spēkā: 15.04.1999. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 104/105, 01.04.1999. Pēdējie grozījumi 23.02.2024.

179. Vērtspapīrošanas likums. Pieņemts: 08.06.2023. Stājas spēkā: 15.07.2023. Latvijas Vēstnesis, 118, 20.06.2023. Pēdējie grozījumi: nav.

180. Grozījumi Civilprocesa likumā. Pieņemti: 23.05.2013., Stājas spēkā: 01.11.2013. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 112, 12.06.2013.

181. Grozījumi Finanšu instrumentu tirgus likumā. Pieņemti: 20.06.2024. Stājas spēkā: 18.07.2024. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 128A, 04.07.2024.

182. Grozījumi Notariāta likumā. Pieņemti: 23.05.2013., Stājas spēkā: 01.11.2013. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 112, 12.06.2013.

183. Grāmatvedības kārtošanas noteikumi. Ministru kabinets. Noteikumi Nr. 877. Pieņemti: 21.12.2021. Stājas spēkā: 01.01.2022. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 248, 23.12.2021. Pēdējie grozījumi 13.10.2023.

184. Grozījumi Ministru kabineta 2018.gada 20.februāra noteikumos Nr. 95 "Noteikumi par valsts palīdzību dzīvojamās telpas iegādei vai būvniecībai". 26.03.2024. Ministru kabineta noteikumi Nr.187

185. Noteikumi par zvērinātu tiesu izpildītāju amata atlīdzības taksēm. Ministru kabineta noteikumi Nr.451. Pieņemti: 26.06.2012. Stājas spēkā: 01.09.2012. Publicēti: Latvijas Vēstnesis, 111, 17.07.2012. Pēdējie grozījumi 20.04.2023.

186. Par Mājokļu pieejamības pamatnostādņem 2023.–2027. gadam. Ministru kabineta rīkojums. Pieņemts: 08.11.2023. Stājas spēkā: 08.11.2023. Publicēts: Latvijas Vēstnesis, 219, 10.11.2023.

Spēku zaudējuši tiesību akti

187. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/35/EK par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos (pārstrādāta versija). Publicēts: Oficiālais Vēstnesis, L 48/1, 23.02.2011., 35.-38.lpp. *Nav spēkā.*

Tiesību aktu projekti, saistītie dokumenti

188. Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” Nr.536/Lp11 izskatīšanai otrajā lasījumā.
Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 06.11.2024. no:
[https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?](https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument)

[OpenDocument](https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument)

189. Likumprojekts „Grozījumi Civillikumā” Nr.536/Lp11 izskatīšanai trešajā lasījumā.
Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 06.11.2024. no:
[https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?O](https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?OpenDocument)

[penDocument](https://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/505F8BC5689324E4C2257B8900320689?OpenDocument)

190. Likumprojekts “Grozījumi Civilprocesa likumā ar anotāciju”. Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 27.11.2024. no:
[http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/3C0A3795A906DBBBC2257AFB0040E85](http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/3C0A3795A906DBBBC2257AFB0040E85C?OpenDocument)

[C?OpenDocument](http://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/3C0A3795A906DBBBC2257AFB0040E85C?OpenDocument)

191. Priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Civillikumā” Nr.536/Lp11 2.lasījumam.
Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 06.11.2024. no:
[http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?O](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument)

[penDocument](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/3D7503AF32534987C2257B3B0039DE89?OpenDocument)

192. Priekšlikumi likumprojektam “Grozījumi Maksātnespējas likumā” Nr.367/Lp11 2.lasījumam. Latvijas Republikas Saeima. Iegūts 13.11.2024. no:
[http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccfd05b92c1b6083c2257c2a0052f61c/\\$FILE/](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccfd05b92c1b6083c2257c2a0052f61c/$FILE/367-2.pdf)

[367-2.pdf](http://titania.saeima.lv/LIVS11/saeimalivs11.nsf/0/ccfd05b92c1b6083c2257c2a0052f61c/$FILE/367-2.pdf)

Ārvalstu nacionālie tiesību akti

193. Bāzele II: Starptautiskā kapitāla mērīšanas un kapitāla standartu konverģence: pārskatīta sistēma (Šveice), (Basel II: International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards), 30.06.2006., Basel Framework: BIS. Iegūts 10.03.2025. no:
<https://www.bis.org/publ/bcbs128.htm>

194. Bāzele III: Starptautiskais regulējums bankām (Šveice), (Basel III: International regulatory framework for banks), 07.12.2007., Basel Framework.: BIS. Iegūts 10.03.2025. no:
<https://www.bis.org/bcbs/publ/d424.htm>

195. Beļģijas Civilkodekss (Beļģija), (Belgian Civil Code), 04.04.2019., Service public fédéral Belge Justice. Iegūts 14.10.2024. no:
<https://superdroit.be/files/Code%20civil%20version%20consolid%C3%A9e%2025jan16.pdf>

196. Federālais likums par grozījumiem Šveices Civilkodeksā (Piektā daļa: Saistību kodekss) (Šveice), (Federal Act on the Amendment of the Swiss Civil Code (Part Five: The Code of Obligations), 01.01.1912., Fedlex Metadaten des Bundesrechts, P.220. Iegūts 05.11.2024. no: https://fedlex.data.admin.ch/filestore/fedlex.data.admin.ch/eli/cc/27/317_321_377/20230209/en/pdf-a/fedlex-data-admin-ch-eli-cc-27-317_321_377-20230209-en-pdf-a-8.pdf

197. Francijas Civilkodekss (Francija), (French Code Civil), 21.03.1804., Chapitre Ier: De la nature et de la forme de la vente. Legifrance. Iegūts 14.10.2024. no: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2023-08-14/

198. Igaunijas Saistību tiesību likums (Igaunija), (Estonian Law of Obligations Act), 01.07.2002., RT I, 2001, 81, 487. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/506112013011/consolide>

199. Itālijas Civilkodekss (Itālija), (The Italian Civil Code), 16.03.1942., Oceana Publications, INC. Iegūts 14.10.2024. no: <https://ceflonline.net/wp-content/uploads/Italy-Parental-Responsibilities-Legislation.pdf>

200. Japānas Civilkodekss (Japāna), (The Civil Code of Japan), 16.07.1898., EHS Law Bulletin Series. EHS Volume II. Section 2. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3494/en>

201. Vācijas Civilkodekss (Vācija), (Bürgerliches Gesetzbuch), 01.03.1900., Bundesministerium der Justiz. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/>

Tiesu prakse

202. Satversmes tiesa. Lieta Nr. 2022-01-01. Pieņemts: 19.02.2025. Publicēts: LV, 76, 17.04.2025.

203. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2019-10-0103. Pieņemts: 20.03.2020. Publicēts: LV, 59, 24.03.2020.

204. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2019-37-0103. Pieņemts: 28.09.2020. Publicēts: LV, 191, 02.10.2020.

205. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2012-25-01. Pieņemts: 07.10.2013. Publicēts: LV, 210, 28.10.2013.

206. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2010-08-01. Pieņemts: 24.11.2010. Publicēts: LV, 187, 25.11.2010.

207. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2009-93-01. Pieņemts: 17.05.2010. Publicēts: LV, 79, 20.05.2010.

208. Satversmes tiesa. Lieta Nr.2007-01-01. Pieņemts: 08.06.2007. Publicēts: LV, 95, 14.06.2007.

209. Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr.SKC-97/2024; 12.12.2024. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/10786>
210. Augstākā tiesa. (2024). Lieta Nr.SKC-40/2024; 25.04.2024., 7.punkts. Iegūts 25.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/530409.pdf>
211. Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr.SKC-52/2024; 11.04.2024. Iegūts 06.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/529443.pdf>
212. Augstākā tiesa (2024). Lieta Nr.SKC-162/2024; 26.03.2024. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/528332.pdf>
213. Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr.SKC-192/2023; 18.12.2023. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520878.pdf>
214. Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr.SKC-95/2023; 18.12.2023. 12.4.punkts. Iegūts 15.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520862.pdf>
215. Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr. SKC-57/2023; 28.11.2023., 10.1.punkts. Iegūts 17.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/519232.pdf>
216. Augstākā tiesa (2023). Lieta Nr.SKC-19/2023; 05.07.2023. Iegūts 03.11.2025. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/9239>
217. Augstākā tiesa (2023). Lietā Nr.SKC-17/2023; 29.06.2023., 13.2.2.punkts. Iegūts 02.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/510169.pdf>
218. Augstākā tiesa. (2023). Lieta Nr.SKC-3/2023; 30.03.2023. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/9015>
219. Augstākā tiesa. (2022). Lieta Nr.SPC-23/2022; 20.12.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/8745>
220. Augstākā tiesa (2022). Lieta Nr.SKC-62/2022; 14.09.2022., 14.2.punkts. Iegūts 02.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/485844.pdf>
221. Augstākā tiesa. (2022). Lieta Nr.SKC-133/2022; 31.01.2022. Iegūts 25.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/8249>
222. Augstākā tiesa. (2021). Lieta Nr.SKC-22/2021; 01.06.2021. Maksātnespējas un tiesiskās aizsardzības process. Senāta prakses apkopojums (2015.-2022. marts). Latvijas Republikas Senāts. Tiesu prakses apkopojums. 2022, 28.lpp. Iegūts 04.11.2024. no: <https://www.mkd.gov.lv/lv/media/1680/download?attachment>
223. Augstākā tiesa (2020). Lieta Nr. SKC-231/2020; 16.12.2020., 6.3.punkts. Iegūts 17.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/433401.pdf>
224. Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr.SKC-168/2019; 27.09.2019. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5963>

225. Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr.SKA-243/2019; 13.08.2019. Iegūts 28.11.2024. no <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5921>
226. Augstākā tiesa. (2019). Lieta Nr.SKC-130/2019; 15.03.2019. Iegūts 06.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5788>
227. Augstākā tiesa. (2018). Lieta Nr.SKC-150/2018; 18.12.2018. Iegūts 08.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5695>
228. Augstākā tiesa. (2018). Lieta Nr.SKC-249/2018; 05.12.2018. Galvojums. Senāta judikatūras atziņas (2005.-2019.). Latvijas Republikas Augstāka tiesa, Rīga, 2020., 6.lpp. Iegūts 04.11.2024. atrefer no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2020/Galvojums_Senata_judikaturas_atzinas.docx
229. Augstākā tiesa (2017). Lieta Nr.SKC-265/2017; 14.12.2017. Iegūts 02.10.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5393>
230. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr. KC-168/2017.; 26.05.2017. Iegūts 20.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5154>
231. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-81/2017; 03.03.2017. Iegūts 12.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5138>
232. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-120/2017; 28.02.2017. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5123>
233. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-45/2017; 17.02.2017. Atreferēts Senāta Civillietu departamenta lietā Nr.SKC-130/2019; 15.03.2019., 8.lpp. Iegūts 06.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5788>
234. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-46/2017; 17.02.2017. Atreferēts Augstākās tiesas Civillietu departamenta spriedumā. Lieta Nr.SKC-1069/2018; 05.09.2018. 7.lpp. Iegūts 11.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5154>
235. Augstākā tiesa. (2017). Lieta Nr.SKC-292/2017; 11.12.2017. Iegūts 11.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/5284>
236. Augstākā tiesa. (2016). Lieta Nr.SKC-178/2016; 16.06.2016. Iegūts 04.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/161>
237. Augstākā tiesa. (2016). Lieta Nr.SKC-157/2016; 12.05.2016. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2017., 15.lpp. Iegūts 01.10.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_10_2017.docx

238. Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SK-187/2015; 28.08.2015. Iegūts 07.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/2934>
239. Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SK-179/2015; 06.03.2015. Galvojums. Senāta judikatūras atziņas (2005.-2019.). Latvijas Republikas Augstāka tiesa, Rīga, 2020., 12.lpp. Iegūts 04.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2020/Galvojums_Senata_judikaturas_atzinas.docx
240. Augstākā tiesa. (2015). Lieta Nr.SK-19/2015; 20.02.2015. Iegūts 06.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/4320>
241. Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SK-86/2011; 27.04.2011. Iegūts 15.10.2024. no:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3205>
242. Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SK-49/2014; 15.04.2014. Nav publiskots.
243. Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SPC-27/2011; 06.04.2011. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 60.lpp. Iegūts 27.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc
244. Augstākā tiesa (2014). Lieta Nr.SK-29/2014; 28.02.2014. Patērētāju tiesību aizsardzība. Civillietu departamenta prakses apkopojums (2014.janvāris – 2017.jūnijs). Latvijas Republikas Augstākā tiesa. 2017., 32.lpp. Iegūts 01.10.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2017/pateretaji_2014_2017_31_10_2017.docx
245. Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-327/2013; 31.10.2013. Iegūts 28.11.2024. no:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3050>
246. Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-294/2013; 28.02.2013. Atreferēts Senāta lietā Nr. SK-19/2023; 05.07.2023. Iegūts 28.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/9239>
247. Augstākā tiesa. (2013). Lieta Nr. SK-644/2013; 30.01.2013. Iegūts 28.11.2024. no:
<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/546184.pdf>
248. Augstākā tiesa (2013). Lieta Nr.SK-27/2013; 22.01.2013. Iegūts 04.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/3022>
249. Augstākā tiesa. (2012). Lietā Nr.SK-688/2012; 17.10.2012. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 19.lpp. Iegūts 25.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc

250. Augstākā tiesa (2012). Lieta Nr.SKC-11/2012; 25.01.2012. Iegūts 29.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/3127>

251. Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr.SKC-0075/2011; 23.02.2011. Iegūts 28.11.2024. no:
<https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3195>

252. Augstākā tiesa (2011). Lieta Nr.SKC-25/2011; 02.01.2011. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 25.lpp. Iegūts 27.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc

253. Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SKC-966/2010; 22.12.2010. Iegūts 07.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/3242>

254. Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SKC-168/2010; 15.09.2010. Tiesu prakses apkopojums negodīgas konkurences aizliegumu un zaudējumu, kas nodarīti ar konkurences pārkāpumu, atlīdzināšanu. Senāta judikatūras atziņas (2009. gads–2022. gads). (2023). Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Iegūts 06.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/2023/Negodigas%20konkurenes%20aizliegums-2023.docx

255. Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SPC-132/2010; 26.05.2010. Iegūts 28.11.2024. no:
<https://at.gov.lv/downloadlawfile/3256>

256. Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SKC-108/2010; 21.04.2010. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 60.lpp. Iegūts 27.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc

257. Augstākā tiesa (2010). Lieta Nr.SKC-573/2010; 01.04.2010. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums 43.-44.lpp. Iegūts 28.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc

258. Augstākā tiesa (2008). Lieta Nr.SKC-212/2008; 14.05.2008. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 16.lpp. Iegūts 25.11.2024. no:
https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc

259. Augstākā tiesa (2008). Lieta Nr.SK-143/2008; 02.04.2008. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/3327>
260. Augstākā tiesa (2006). Lieta Nr.SK-441/2004; 22.09.2004. Iegūts 25.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/10156>
261. Augstākā tiesa (2005). Lietā Nr. SK-142/2005; 09.03.2005. Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/3539>
262. Augstākā tiesa (2005). Lieta Nr.SK-48/2005; 26.01.2005. Tiesu prakse līgumsoda piemērošanā. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta 2013. gada tiesu prakses apkopojums, 15.lpp. Iegūts 25.11.2024. no: https://www.at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Apkopoj_ligu_msodi_5.11.2013.doc
263. Augstākā tiesa (1996). Lieta Nr.SK-3/96; 18.03.1996. Iegūts 29.11.2024. no: <https://at.gov.lv/downloadlawfile/6340>
264. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.962. Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1937-1940). Latvijas Republikas Augstākā tiesa (1998). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 53.lpp.
265. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.76. Senāta Civilā kasācijas departamenta 1936.g. spriedumi. Valdības Vēstnesis, 22.10.1936., Nr.241 pielikums, 16.lpp.
266. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1932/47. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 12. sējums. (1930-1933). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 4845.lpp.
267. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1934/11. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 13. sējums. Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 5007.lpp.
268. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1929/63. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 11. sējums (1928-1929). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 4374.lpp.
269. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1921/38. Latvijas Senāta spriedumi (1918-1940). 6. sējums. Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi (1919-1922). Senatora Augusta Lēbera fonds, Rīga, 2313.-2317. lpp.
270. Latgales apgabaltiesa (2025). Lieta Nr.C88136824; 09.01.2025. Iegūts 01.11.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/549696.pdf>
271. Latgales apgabaltiesa (2024). Lieta Nr.C33386719; 26.06.2024., 14.5.punkts. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/540345.pdf>
272. Rīgas apgabaltiesa (2024). Lieta Nr.C27182513; 30.04.2014. Iegūts 16.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/192860.pdf>

273. Rīgas apgabaltiesa (2023). Lieta Nr. C30417922; 15.03.2023. Iegūts 06.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/520904.pdf>
274. Rīgas apgabaltiesa. (2022). Lieta Nr.C30478519; 25.03.2022. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/504946.pdf>
275. Zemgales apgabaltiesa. (2021). Lieta Nr.C15158417; 05.07.2021. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/501970.pdf>
276. Rīgas apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr.C04457513; 16.05.2017. No: Rīgas apgabaltiesa (2022). Ekonomisko lietu tiesas process civillietās un krimināllietās. Statistika. Problēmjaudājumi. Iespējamie risinājumi. Pētījums. Rīga, 30.lpp. Iegūts 17.12.2024. no: <https://www.tiesas.lv/lv/media/2814/download?attachment>
277. Rīgas apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr.C28196115; 27.04.2017. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/331213.pdf>
278. Kurzemes apgabaltiesa. (2017). Lieta Nr.C33303412; 01.11.2017. Iegūts 15.10.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/347366.pdf>
279. Rīgas apgabaltiesa. (2014). Lieta Nr.C28371709; 03.11.2014. Iegūts 17.12.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/306774.pdf>
280. Latgales apgabaltiesa. (2014). Lieta Nr.C17145612; 01.04.2014. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/162959.pdf>
281. Rīgas apgabaltiesa. (2013). Lieta Nr.C30540211; 11.12.2013. Iegūts 29.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/155252.pdf>
282. Zemgales rajona tiesa (2025). Lieta Nr.C73646224; 31.03.2025. Iegūts <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/550911.pdf>
283. Kurzemes rajona tiesa (2025). Lietas Nr.C69552524; 06.03.2025. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/552658.pdf>
284. Kurzemes rajona tiesa (2025). Lietas Nr.C69578124; 26.02.2025. Iegūts 31.03.2025. no:<https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/551999.pdf>
285. Vidzemes rajona tiesa (2024.) Lieta Nr.C71383324; 09.12.2024. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/547355.pdf>
286. Vidzemes rajona tiesa. (2024). Lietas Nr.C71240524. 04.12.2024. Iegūts 31.03.2025. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/546048.pdf>
287. Rīgas pilsētas tiesa. (2024). Lieta Nr.C29333222; 04.01.2024. Iegūts 28.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/533645.pdf>
288. Rīgas pilsētas Pārdaugavas tiesa. (2019). Lieta Nr.C68473118; 27.12.2019. Iegūts 25.11.2024. no: <https://manas.tiesas.lv/eTiesasMvc/nolemumi/pdf/452085.pdf>
289. Rīgas rajona tiesa. (2010). Lieta Nr.3-12/1890/10-11; 26.10.2010. Nav publiskots.

290. Eiropas Cilvēktiesību tiesa. Lieta Nr.19009/04; 13.08.2008. Iegūts 10.03.2025. no: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-86233%22%5D%7D>
291. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-749/23; 05.06.2025. Iegūts 01.11.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62023CJ0749>
292. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-598/21; 12.01.2023. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX:62021CC0598>
293. Eiropas Savienības Tiesa. Lieta Nr.C-156/15; 10.11.2016. Iegūts 16.12.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=CELEX:62015CC0156>
294. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-34/13; 10.09.2014. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62013CJ0034>
295. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-470/12; 27.02.2014. Iegūts 10.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62012CC0470>
296. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-415/11; 08.11.2012. Iegūts 10.03.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX%3A62011CJ0415>
297. Eiropas Savienības tiesa. Lieta Nr.C-76/10; 16.11.2010. Iegūts 01.11.2025. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/lv/TXT/?uri=CELEX:62010CO0076>
298. Augstākā tiesa. (2024). Anglijas un Velsas uzņēmējdarbības un īpašuma tiesa, (High Court Of Justice Business And Property Courts Of England And Wales). Lieta Nr.BL-2022-001008; 12.09.2024. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2024/2342.html>
299. Kasācijas tiesa. (2020). Frankofonas Augstāko tiesu judikatūra, (Cour de cassation, La jurisprudence francophone des Cours suprêmes). Lieta Nr.C.20.0117.N; 09.10.2020. Iegūts 14.10.2024. no: <https://juricaf.org/arret/BELGIQUE-COURDECASSATION-20201009-C200117N>
300. Augstākā tiesa. (2018). Anglijas un Velsas uzņēmējdarbības un īpašuma tiesa, (High Court of Justice. Business and Property Courts of England and Wales). Lieta Nr. BL-2018-002148; 28.09.2018. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.bailii.org/ew/cases/EWHC/Ch/2018/2596.html>
301. Federālā tiesa. (2005). Vācijas Federāla tiesa, (Bundesgerichtshof). Lieta Nr.VIII ZR 121/04; 20.07.2005. Iegūts 01.11.2025. no: <https://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Art=en&Gericht=bgh&anz=1&nr=33843>
302. Federālā tiesa. (1997). Vācijas Federāla tiesa, (Bundesgerichtshof). Lieta Nr.XI ZR 50/96; 11.03.1997. Iegūts 01.11.2025. no: https://www.anwalt24.de/urteile/bgh/1997-03-11/xi-zr-50_96

303. Apelācijas tiesa. (2019). Parīzes apelācijas tiesa, (Cour d'appel de Paris). Lieta Nr.17-27.063; 06.03.2019. Iegūts 01.11.2025. no: <https://www.legifrance.gouv.fr/juri/id/JURITEXT000038238708/>

304. Apelācijas tiesa. (1977). Arizonas apelācijas tiesa, (Court of Appeals of Arizona). Lieta Nr.2 CA-CIV 2135; 01.02.1977. Iegūts 10.10.2024. no: <https://case-law.vlex.com/vid/best-fertilizers-of-arizona-891449711>

Prakses materiāli

304. ALTUM. (2024). Ievērojami samazina nodrošinājuma prasības mazo un vidējo uzņēmumu kreditēšanā. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.altum.lv/altum-ieverojami-samazina-nodrosinajuma-prasibas-uznemumu-kreditesana/>

305. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 1997. (1998). Rīga: Latvijas Tiesnešu mācību centrs, 104.lpp.

306. Augstākās tiesas Senāta Civillietu departamenta spriedumi un lēmumi 2006. (2007). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 202.lpp.

307. Brinks, A. (2025.gada 10.septembris). Nasdaq gatavojas atvērt tirdzniecību ar tokenizētiem vērtspapīriem. Kriptomedia. Iegūts 10.09.2025. no: <https://kripto.media/nasdaq-gatavojas-atvert-tirdzniecibu-ar-tokenizetiem-vertspapiriem/>

308. Eiropas Centrālā banka. (2023). Digital euro. Iegūts 18.12.2024. https://www.ecb.europa.eu/euro/digital_euro/html/

309. Eiropas Centrālā banka. (2016). Kā darbojas ECB aktīvu iegādes programma? Iegūts 10.01.2025. no: <https://www.ecb.europa.eu/ecb-and-you/explainers/tell-me-more/html/app.lv.html>

310. Eksploatācijā pieņemto jauno dzīvokļu skaits. (2022). Latvijas Oficiālās statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_NOZ_BU_BUE/BUE021/table/tableViewLayout1/

311. Eksploatācijā pieņemto jauno mājokļu skaits. (2022). Igaunijas Statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: https://andmed.stat.ee/en/stat/majandus_ehitas_ehitas-ja-kasutusload/EH045/table/tableViewLayout2

312. Eksploatācijā pieņemto jauno mājokļu skaits. (2022). Lietuvas Statistikas portāls. Iegūts 12.03.2025. no: <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=22fa9851-b65a-4369-b528-286ecf206f55#/>

313. Finanšu ministrija. (2023). Kreditēšanas attīstības tendences un kreditēšanu kavējošie faktori Latvijā. Latvijas Bankas ziņojums. 6.lpp. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.fm.gov.lv/lv/media/9967/download?attachment>

314. Hāka, Ž. (2012.gada 19.septembris). Ātro kredītu tirgū joprojām uzdarbojas „septmaņi”. Dienas Bizness. Iegūts 27.11.2024. no: https://news.lv/Dienas_Bizness/2012/09/19/atro-kreditu-tirgu-joprojam-uzdarbojas-septmani?related=yes

315. Iedzīvotāju skaits gada sākumā, tā izmaiņas un dabiskās kustības galvenie rādītāji. (2024). Latvijas Oficiālās statistikas portāls. Migrācijas saldo. Iegūts 10.03.2025. no: https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START_POP_IR_IRS/IRS010/table/tableViewLayout1/

316. Kovaļčuks, A. (2012. gada 26.jūlijs). «Ektornet» īpašumu portfeļa vērtība Latvijā - Ls 147,6 miljoni. LETA, Iegūts 10.03.2025. no: <https://www.apollo.lv/5736239/ektornet-ipasumu-portfela-vertiba-latvija-ls-147-6-miljoni>

317. Krišs, K. (2024.gada 15.majis). Bankas saredz potenciālu palielināt gauso kreditēšanu Latvijā. Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas portāls. Iegūts 11.03.2025. no: <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/15.05.2024-bankas-saredz-potencialu-palielinat-gauso-kreditesanu-latvija.a554184/>

318. Latvijas Banka. (2024). Finanšu pieejamības pārskats. Nr.2, 6.lpp. Iegūts 12.03.2025. no: https://datnes.latvijasbanka.lv/fpp/FPP_2024_LV.pdf

319. Latvijas Banka. (2019). Latvijas Bankas makroekonomisko norišu pārskats. Iegūts 11.03.2025. no: https://datnes.latvijasbanka.lv/mnp/MNP_Decembris_2019.pdf

320. Latvijas Banka. (2025). Maksājumu iestāžu un elektroniskās naudas iestāžu darbības rādītāji. Iegūts 04.04.2025. no: <https://www.bank.lv/darbibas-jomas/uzraudziba/maksajumu-elektroniskas-naudas-iestades/darbibas-raditaji>

321. Levkovich, Y. (2024.gada 28.augusts). \$30 Triljoni? Analītiķis apgalvo, ka tokenizēto aktīvu vērtība līdz 2030. gadam sasniegs tikai \$1,3 triljonus. Cruptoguide. Iegūts 02.03.2025. no: <https://cryptoguide.lv/30-triljoni-analitiks-apgalvo-ka-tokenizeto-aktivu-vertiba-lidz-2030-gadam-sasniegs-tikai-13-triljonus/>

322. LĪVA. (2009). Vērtējumi tiesu izpildītāju vajadzībām. Iegūts 10.03.2025. no: https://www.vertetaji.lv/upload/normativie_akti/vertesana_tiesu_izpilditajiem_izsoles_vajadziba_m20140806_0000.pdf

323. Lursoft. (2023). Vislielākie nodokļu parādi - tirdzniecībā, lielākais parādniķu īpatsvars-ēdināšanas nozarē. Iegūts 17.03.2025. no: <https://blog.lursoft.lv/2023/08/09/vislielakie-nodoklu-paradi-tirdznieciba-lielakais-paradnieku-ipatsvars-edinasanas-nozare/>

324. Mārtiņa, I. (2015.gada 06.decembris). Nekustamo īpašumu burbulis Latvijā pārsprāga, taču sekas jūtamas vēl aizvien. All Media Latvia, Iegūts 11.03.2025. no: <https://zinas.tv3.lv/ekonomika/nekustamo-ipasumu-burbulis-latvija-parspraga-tacu-sekas-jutamas-vel-aizvien/>

325. Palielina valsts garantiju mājokļa iegādei vai būvniecībai ģimenēm Latvijas reģionos. (2024). LV portāls. Iegūts 12.03.2025. no: <https://lvportals.lv/skaidrojumi/362161-palielina-valsts-garantiju-majokla-iegadei-vai-buvniecibai-gimenem-latvijas-regionos-2024>

326. Patērētāji 2021. gadā PTAC visvairāk sūdzējušies par parādu ārpustiesas atgūšanas pakalpojumu sniedzēju rīcību. PTAC, *Jurista Vārds*, 04.03.2022. Iegūts 28.11.2024. no: <https://juristavards.lv/zinas/280969-pateretaji-2021-gada-ptac-visvairak-sudzejusies-par-paradu-arpustiesas-atgusanas-pakalpojumu-sniedze/>

327. PTAC. (2025). Vadlīnijas par labu praksi un ieteikumiem autostāvvietu pakalpojumu sniegšanas jomā. Iegūts 11.11.2025. no: <https://www.ptac.gov.lv/lv/media/5720/download?attachment>

328. PTAC. (2022). Patērētāju tiesību aizsardzības centra publiskais pārskats Iegūts 28.11.2024. no: <https://www.ptac.gov.lv/lv/ptac-publiskie-parskati>

329. PTAC (2018). Vadlīnijas par nokavējuma procentu un līgumsoda piemērošanu ar patērētājiem noslēgtajos līgumos. Iegūts 28.11.2024. no: https://registri.ptac.gov.lv/sites/default/files/docs/ligumsodu_nokavejuma_procentu_vadlinijas_24042018_nr_3.pdf

330. Sabiedrības integrācijas fonds. (2023). Mājoklis vispirms: Somijas un Dānijas kurpes bezpajumtniecības mazināšanai Latvijā. 06.06.2023. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.sif.gov.lv/lv/jaunums/majoklis-vispirms-somijas-un-danijas-kurpes-bezpajumtniecibas-mazinasanai-latvija>

331. *Tezaurs vārdnīca*. (2024). Spektors, A. (sast.). Tēzaurs.lv, Rudens versija. Iegūts 29.11.2024. no: <https://tezaurs.lv/avanss:1>

332. Tillers, I. (2016.gada 23.maijs). Kā rodas nauda mūsdienu monetārajā sistēmā? Centrālās bankas loma un iespējas. Makroekonomika. Iegūts 09.01.2025. no: <https://www.makroekonomika.lv/raksti/ka-rodas-nauda-musdienu-monetaraja-sistema-centralas-bankas-loma-un-iespejas>

333. Valsts ieņēmumu Dienests. (2025). Ziņas par nodokļu parādu struktūru uz 2025.gada 1.janvāri. Iegūts 12.03.2025. no: <https://www.vid.gov.lv/lv/nodoklu-paradu-struktura/zinas-par-nodoklu-paradu-strukturu-uz-2025gada-1janvari>

334. 2024 Annual Crypto Industry Report (2025). CoinGecko. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.coingecko.com/research/publications/2024-annual-crypto-report#top-7-highlights-of-coingecko-s-2024-annual-crypto-industry-report>
335. Aave. Iegūts 01.02.2025. no: <https://aave.com/>
336. A proposal for a retail central bank digital currency (CBDC) architecture. (2004). Report. Bank for International Settlement. Iegūts 10.01.2025. no: https://www.bis.org/publ/othp89.pdf?utm_source=coinspaidmedia&utm_medium=referral&utm_campaign=bis-proposes-privacy-oriented-retail-cbdc
337. Banks balance sheet – Loans. Euro area statistics. (2024). European Central Bank. Iegūts 11.03.2025. no: <https://data.ecb.europa.eu/main-figures/banks-balance-sheet/loans>
338. Best European Countries for Business 2020. (2020). European Chamber. Iegūts 11.03.2025. no: <https://eucham.eu/best-european-countries-for-business-2020/>
339. Binance. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.binance.com/>
340. Bit Coins: Decrypting the Currency (2016). STA Law Firm Ltd. Iegūts 18.12.2024. no: <https://www.lexology.com/library/detail.aspx?g=d5826e83-ff04-4c09-98a1-82eb291c6196>
341. *Black's Law Dictionary*. Free Online Legal Dictionary, 2nd edn. and The Law Dictionary. Iegūts 10.01.2025. no: <https://thelawdictionary.org/financial-obligation/>
342. Bybit. Iegūts 01.02.2025. no: <https://www.bybit.com/>
343. Commission on European Contract Law (1998). Principles of European Contract Law (PECL). *Trans-Lex.org*. Iegūts 17.03.2025. no: <https://www.trans-lex.org/400200>
344. Cryptocurrencies. Fusion Media Ltd. Iegūts 27.07.2025. no: <https://www.investing.com/crypto/>
345. DLT Pilot Regime. (2023). ESMA. Iegūts 11.08.2025. no: <https://www.esma.europa.eu/esmas-activities/digital-finance-and-innovation/dlt-pilot-regime>
346. ELI Principles on the Use of Digital Assets as Security. (2022). Report of the European Law Institute. Iegūts 11.08.2025. no: https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/ELI_Principles_on_the_Use_of_Digital_Assets_as_Security.pdf
347. *Encyclopedia Britannica*. (2024). Tikkanen, A. (sast). William F.Sharpe. American economist, Britannica Money. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.britannica.com/biography/William-F-Sharpe>
348. European Commission White Paper. (2007). The integration of EU mortgage credit markets. Final Report No.COM(2007)807. Iegūts 18.10.2024. no: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/LSU/?uri=CELEX%3A52007DC0807>

349. European Valuation Standards. (2016). TEGoVA. Iegūts 12.02.2025. no: <https://tegova.org/european-valuation-standards-evs>
350. Frequently Asked Questions and Answers about Digital Assets (2025). Israel's government services and information website. Iegūts 03.03.2025. no: <https://www.bna.com/israel-seeks-tax-n73014450141/>
351. Hayes, A. (2023). What Does Finance Mean? Its History, Types, and Importance Explained. Investopedia. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.investopedia.com/terms/f/finance.asp#citation-31>
352. ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits. (2007). eUCP VERSION 2.1, International Chamber of Commerce. Iegūts 10.10.2024. no: <https://iccwbo.org/news-publications/policies-reports/eucp-version-2-1-icc-uniform-customs-and-practice-for-documentary-credits/#top>
353. International Financial Reporting Standard 1. (2008). First-time Adoption of International Financial Reporting Standards. IAS Plus, Deloitte. Iegūts 07.01.2025. no: <https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs1>
354. International Financial Reporting Standard 9. Appendix A. (2020). IFRS Foundation. Iegūts 12.01.2025. no: <https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/publications/pdf-standards/english/2022/issued/part-a/ifrs-9-financial-instruments.pdf?bypass=on>
355. Kiriimi, A. (2025.gada 12.augusts). The Ultimate Guide to Real Estate Tokenization for 2025. NINJA. Iegūts 01.03.2025. no: <https://ninjapromo.io/the-ultimate-guide-to-real-estate-tokenization>
356. Lobban, T. (2025). Kinexys by J.P. Morgan launches blockchain in space. JP Morgan Chase & Co. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.jpmorgan.com/technology/news/blockchain-in-space>
357. Moretto, F. (2025). The Deposit Price: A guarantee when buying a property, especially for foreign customers. Reddit Inc. Iegūts 01.08.2025. no: https://www.reddit.com/r/mortgageItalyexpats/comments/1im0yzw/the_deposit_price_a_guarantee_when_buying_a/
358. Ranieri, L.S. (2004.gada 29.novembris). Your Mortgage Was His Bond. Iegūts 04.02.2025. no: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2004-11-28/lewis-s-dot-ranieri-your-mortgage-was-his-bond>
359. Raptopoulos, L. (2018.gada 11.septembris). Weathering the financial crisis: how seven lives were changed. Financial Times. Iegūts 10.03.2025. no: <https://ig.ft.com/financial-crisis->

[voices/#:~:text=In%20an%20unprecedented%20move%2C%20huge,gross%20domestic%20product%20in%202008](#)

360. Real Property Law and Procedure in the European Union. (2005). General Report. European University Institute, P.5., 6., 72. Iegūts 14.10.2024. no: <https://www.eui.eu/Documents/DepartmentsCentres/Law/ResearchTeaching/ResearchThemes/EuropeanPrivateLaw/RealPropertyProject/GeneralReport.pdf>

361. Rynes, Z. (2023.gada 18.februāris). Tokenized Real-World Assets (RWAs): Scaling Onchain Finance to a Global Level. Chainlink. Iegūts 10.01.2025. no: <https://blog.chain.link/tokenized-real-world-assets>

362. SEC Issues Investigative Report Concluding DAO Tokens, a Digital Asset, Were Securities (2017). U.S. Securities Laws May Apply to Offers, Sales, and Trading of Interests in Virtual Organizations. Iegūts 19.12.2024. no: <https://www.sec.gov/news/press-release/2017-131>

363. Schindele, M. (2023.gada 16.februāris). Merkblatt-Hinweise zum Zahlungsdiensteaufsichtsgesetz (ZAG). Iegūts 18.12.2024. no: <https://paytechlaw.com/bafin-aktualisiert-merkblatt-zum-zag/>

364. Sharma, R. (2025.gada 31.augusts). Understanding Decentralized Finance (DeFi): Basics and Functionality. Investopedia. Iegūts 01.09.2025. no: <https://www.investopedia.com/decentralized-finance-defi-5113835>

365. Soupel, V. (2024). Tokenization to Redefine Investing in Real Estate, But Regulators May Curb Market Growth. Iegūts 02.03.2025. no: <https://www.scnsoft.com/finance/tokenization-to-redefine-investing-in-real-estate>

366. Spectrocoin. Iegūts 01.02.2025. no: <https://spectrocoin.com/crypto-loans.html>

367. The Development of a European Capital Market. Report of a Group of experts appointed by EEC Commission. (1966). European Commission, P.23, 152–153, 169. Iegūts 18.10.2024. no: <https://aei.pitt.edu/31823/>

368. The Financial Crisis Inquiry Report. Final Report of the National Commission on the Causes of the Financial and Economic Crisis in the United States. (2010). Financial Crisis Inquiry Commission, P. 125-126. Iegūts 12.02.2025. no: <https://www.govinfo.gov/app/details/GPO-FCIC>

369. The Formula That Shook The World. (2000). WGBH Educational Foundation. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.pbs.org/wgbh/nova/stockmarket/formula.html>

370. The Integration of the EU Mortgage Credit Markets (2003). Report by Forum Group on Mortgage Credit. European Commission, P.29, 55. Iegūts 18.10.2024. no: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_03_442

371. The Nobel Prize. (1990). Harry M.Markowitz Biographical. The Nobel Foundation. Iegūts 09.12.2024. no: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/1990/markowitz/biographical/>

372. UNCITRAL. (2004). Legislative Guide on Privately Financed Infrastructure Projects. United Nations, New York. Iegūts 11.01.2025. no: https://uncitral.un.org/sites/uncitral.un.org/files/media-documents/uncitral/en/03-90621_ebook.pdf

373. Virtual money poses accounting dilemma for Japan's early adopters. (2017). NIKKEI. Iegūts 18.12.2024. no: <https://asia.nikkei.com/business/finance/virtual-money-poses-accounting-dilemma-for-japan-s-early-adopters>

374. What is the Banking Union. European Commission. Iegūts 10.03.2025. no: https://finance.ec.europa.eu/banking/banking-union/what-banking-union_en

375. World Economic Forum (2015). Deep Shift. Technology Tipping Points and Societal Impact. Survey Report. Iegūts 12.02.2025. no: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GAC15_Technological_Tipping_Points_report_2015.pdf

Nepublicētie materiāli

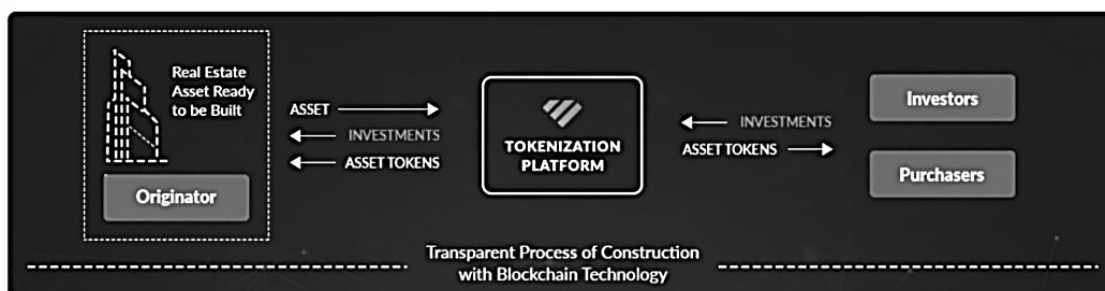
376. Juridiskais atzinums par iespējām apstrīdēt Satversmes tiesā priekšlikumus Maksātspējas likumam. Zvērinātu advokātu biroja „Eiropas tiesību birojs”, 10.01.2014., 6.lpp. Nepublicēts materiāls (atrodas autores rīcībā).

PIELIKUMI

Kā darbojas nekustamā īpašuma tokenizācija⁴⁹²

Attēls Nr.1

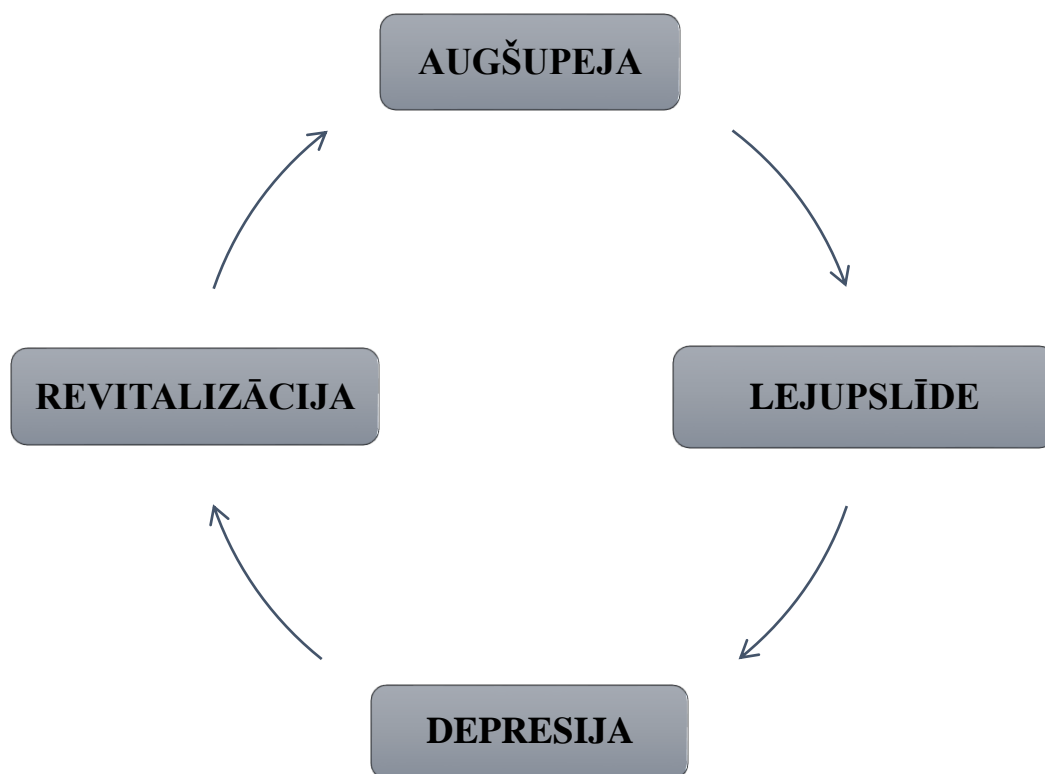
How does real estate tokenization work

⁴⁹² Kiriimi, A. (2025.gada 12.augusts). The Ultimate Guide to Real Estate Tokenization for 2025. Iegūts 01.03.2025. no: <https://ninjapromo.io/the-ultimate-guide-to-real-estate-tokenization>

Finanšu akseleratora cikli hipotekārajā tirgū

Attēls Nr.2

Galvojums par patstāvīgi izstrādātu darbu

Es, šī darba autore **Irina Gafta** ar savu parakstu apliecinu, ka darbu esmu izstrādājusi patstāvīgi un uz izmantotajiem informācijas avotiem ir dotas atsauces.

/paraksts/

2026.gada 22.janvārī